Дарія Ониськів-Мельник

ЗБИРАНИЦЯ:

ЖУРНАЛІСТСЬКА І КРАЄЗНАВЧА

Творчий набуток – 2

Брошнів-Осада
ТАЛЯ
2025

УДК 82-1/-9 (477.86):070
О-58

Ониськів-Мельник Дарія

О 58 Збираниця: журналістська і краєзнавча. *Творчий набуток – 2*. Брошнів-Осада: ТАЛЯ, 2025. 368 с. + іл.

ISBN 978-617-7505-91-3

У черговій книжці калуської журналістки, членкині Національної спілки краєзнавців України, нинішньої наукової співробітниці Музею-оселі родини Івана Франка в Підгірках (Калуш) поміщені невигадані історії, образки, краєзнавчі статті, інтерв'ю, напрацьовані протягом її понад двадцятилітньої журналістської і краєзнавчої діяльности. Є тут і публікації про авторку, її громадську та творчу діяльність.

Видання призначене для широкого кола читачів.

УДК 82-1/-9 (477.86):070
О-58

При передруці матеріалів посилання на це видання обов'язкове

Книга вийшла друком частково коштом бюджету Калуської територіальної громади

© Ониськів-Мельник Д., «Збираниця: журналістська і краєзнавча», 2025
© МПП ТАЛЯ, 2025

Від авторки

Йду до тебе, читачу, зі своїм другим творчим набутком – «ЗБИРАН*И*ЦЯ: ЖУРНАЛІСТСЬКА І КРАЄЗНАВЧА». Перший, «С*И*ЛЯНКА ЩОДЕННЯ МОГО…», побачив світ у дні, коли всі ми гуртувалися, щоб дати відсіч повномасштабному вторгненню московитів на нашу святу українську землю: одні численно стояли під військкоматами; інші збирали одяг, їжу, шукали житло для тих, хто через війну змушений був покинути рідну домівку; хтось чергував на вокзалах, хтось – у волонтерських центрах. І все це – у супроводі безперервних молитов…

Пам’ятаю: після дзвінка з видавництва про надруковану відразу ж після двох вкрай напружених тижнів повномасштабного вторгнення «С*И*ЛЯНКУ» чоловік тут же сказав: «Їдемо, треба забрати, бо не знати, що буде завтра». І це «завтра» тримає в напрузі вже четвертий рік…

Та попри все, дякуючи Богу, працюємо, творимо, відроджуємо, зберігаємо, популяризуємо – робимо все можливе, щоб залишити для майбутніх поколінь наше, українське.

За понад двадцять років журналістської праці, короткий період музейної роботи зафіксувала чимало важливих подій на теренах краю, спілкувалася з цікавими й неординарними особистос-

тями чи чула про них від инших. Про все це писала на шпальтах місцевих ЗМІ, у літературних альманахах, розміщувала на різних сайтах. Зауважила, що дещо, про що писала, попри запевнення, що стане традиційним, не мало продовження. Це стосується, скажімо, Фольклорного хореографічного фестивалю «Дзвони Підгір'я», Літературного фестивалю «Гроно» чи так і не виданої серії книг журналіста, фотографа від Бога Василя Мельника. Писала про різні творчі колективи, одні з яких діють досі, инші – зійшли зі сцени. Тому вирішила зафіксувати це все у своєму другому творчому набутку.

На сторінках моєї «ЗБИРАНИЦІ», вельмишановний читачу, ти зустрінешся з героями невигаданих історій та образків. До речі, вперше вирішила написати образок («Великонна субота») повністю діалектом рідного села Петранка, що на Східній Бойківщині. Більшість образків, зокрема й автобіографічні, публікуються вперше.

Зануришся в історії з духовного і культурного життя краю. Познайомишся з різними долями краян: від розмірених та успішних – до тернових. Сподіваюся, цікавими для тебе будуть краєзнавчі статті.

Віднайдеш, читачу, у творчому набутку знайомі прізвища місцевих поетів, письменників, художників, театралів, побуваєш на прем'єрах і презентаціях.

Варто зазначити, що власні повідомлення й матеріали у різних часописах публікувала за власним підписом Дарія Ониськів, дівочим прізвищем Дарія Мельник чи подвійним Дарія Ониськів (Мельник) і Дарія Ониськів-Мельник, а також псевдонімами. У цьому творчому набутку найчастіше надибуються псевдоніми Валентина Квітень і Дарина Король.

СВІДЧИТИ, АБИ БУТИ…

Я писала цю книжку, щоб нескінченність
продовжувалася і була українською, щоб
пізнавати своє і себе, зцілюватися і
зміцнюватися в цих пізнаннях, щоб не
розчинитися у в'язкій самотности,
щоб не втрачати здатність бачити
Людей, щоб триматися за все те найкраще,
що є в нас, щоб пам'ятати про тих,
кого уже нема, але вони повсякчас з нами.

Христина Кішик

Свідчити словом, аби пам'ятати, свідчити словом, аби набуватися, свідчити, аби просто бути…

Творення і збереження локальної історії є вагомим чинником націєтворення. Адже історія певного етносу – це історія кожного, хто себе з тим народом ототожнює. Настільки любити, плекати цю любов і мати гонір своїм можуть лише одиниці. Дарія Ониськів належить до когорти тих, хто своє цінує понад усе.

«Збираниця: журналістська і краєзнавча» – її творчий набуток, проміжний підсумок краєзнавчої діяльности, журналістської і музейної роботи. Рефлексії, що їх почуваєш читаючи, дають змогу знову і знову пишатися рідним.

Розмаїтий світ діалектного слова, що ним може досхочу смакувати навіть найвибагливіший читач-поціновувач-дослідник, картини Петранки, Калуша й околиць, що їх виписує авторка і які тісно вплітаються в канву всеукраїнську, художні образи, витворені в дихотомії понять «свій – чужий», – усе вкупі вкотре засвідчує: своє треба берегти і множити завперш…

У структурі збірника вияскравлюються й образки з повсякдення, у яких жінки роду співпереживають Страсти Господні, живуть покоління, яке любило «робити роботу», бойківський гонір, всеосяжна любов і нинішня велика війна; знакові події, що творили й творять регіональну історію: проєкт «Бойків світ», відкриття пам'ятника Олексі Гірнику на Чернечій горі в Каневі, ІІ Світовий конгрес бойків та ІІІ Світовий конгрес «Союзу українок», а також численні виставки, дискусії, фестивалі, презентації; історії про людей-світочів, що своєю пасіонарністю гуртують та ідентифікують українську націю: Денис Лукашевич, Михайло Гніздовський, Андрій Стадник, Осипа Капець, Степан Скібіцький, Михайло Тимчишин, Вікторія Гетманська, Ярослав Господарчук, Іван Ткачик, Роман Бревко, Петро Шевчук, Валентина Корнійчук, Василь Мельник.

І сьогодні, коли буттєво постає питання про існування України, мусимо свідчити! Адже ми те, що є в нашій родовій пам'яті. Ми тут і тепер. Вільні…

Висловлюю вдячність Дарії Григорівні Ониськів-Мельник за можливість прочитати «Збираницю…» однією з перших. Ще не одного натхненного набутку Вам, дорога!

Вікторія ФІНІВ,
кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри української
філології закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»

ДОРОГОЦІННА БОЙКІВСЬКА «ЗБИРАНИЦЯ»

Книга, яку ви зараз тримаєте у руках, не належить до числа пересічних і точно не з тих, які припадатимуть пилом десь на книжкових полицях. Адже за своєю природою вона – напрочуд жива, а за смисловим навантаженням – надзвичайно сповнена і насичена глибокими тематичними змістами.

Неспроста Дарія Ониськів, знана прикарпатська журналістка, краєзнавиця, громадська діячка, назвала свою нову книгу «Збираниця». Під її палітуркою затишно примостились дорогоцінні намистини її журналістських розвідок, свого часу опублікованих на шпальтах різних періодичних видань. Зібрані докупки, вони утворили особливий, грамотний і глибокозмістовний симбіоз культурних пластів, важливих і болючих віх української історії та дорогоцінних краєзнавчих відкриттів. Доповнюють книгу яскраві, посутні штрихи: на початку – образки авторства пані Дарії, на завершення – публікації, що розкривають її багатогранну особистість та виїмкову значущість творчого, краєзнавчого та, головно, журналістського доробку.

«Збираниця» – це не та книга, що народилася у тишині робочого кабінету під монотонний стукіт клавіатури. Це видання з того ряду, які народжує саме життя – багатогранне, захопливе, цікаве і водночас дуже непросте. У ньому поряд з радістю і захопленням чимчикують біль, тривоги і смуток, якими пані

Дарія ділиться дуже щиро, уважно вплітаючи їх у свої рядки.

Тут зібрані тексти різного характеру, але всі вони мають спільну мету: берегти пам'ять, знаходити глибокі сенси у повсякденному житті, уміти цінувати вітцівську спадщину та докладати максимум зусиль, аби передати наші, українські багатства, молодому поколінню. У цих матеріалах відчуваємо особливе прагнення Авторки прищепити читачам повагу та любов до рідного.

Дарія Ониськів у своєму твориві є яскравим прикладом цієї любові, адже, головно, її розвідки – про рідну Бойківщину і, зокрема, про малу батьківщину – село Петранку. Кожна її стаття чи образок – прояв особливої уважності до деталей, за котрими виростає образ непересічних особистостей чи подій, про які мовиться. Водночас подібна уважність допомагає читачеві сформувати обличчя як нації в цілому, так і певної громади зокрема. Вони звучать як жива пам'ять, якій авторка надає нового дихання і дарує свіже звучання. До слова, як читач я з великим задоволенням поринула у світ подій, пов'язаних з історією, культурою, духовністю Бойківщини, і тепер з нетерпінням чекатиму ближчого знайомства з нею, а зокрема – Петранкою.

Впевнена, ця книга стане, а радше – вже стала вагомим надбанням не тільки культурного простору Прикарпаття (і Бойківщини зокрема), а й важливим джерелом для майбутніх краєзнавчих та історичних досліджень. Як уже мовилось раніше, «Збираниця»

не належить до тих видань, що припадатимуть пилюкою на книжкових полицях. Вона є чистою, глибокою криницею дорогоцінних свідчень, які вже сьогодні є історією, а із погляду дня завтрашнього стануть неоціненним скарбом пам'яті про своє, рідне.

Леся ҐЕНИК, поетка, членкиня НСПУ

НЕВИГАДАНІ ІСТОРІЇ. ОБРАЗКИ

ВЕЛИКОННА СУБОТА[1]

Село на Східній Бойківщині. 70-ті роки XX століття. Завершується Страсний тиждень.

Нині вже Великонна субота. Мої мама ще з четверга ходіт із напіврозпущеними косами: так жінки мого рідного села того покоління (в роботáх у колгоспі, на власнім ґаздівстві і в пóли, бо вже весна), співпереживают Стрáсти Господні. До церкви на Страстú в сусідні села (в мому вбидві закриті) рідко хто йде: жінки віку нашої баби, котрі самі й коло нашої закритої церкви деколи прáвліт; а ще декотрі хлопці можут піти. Я дітваком, якщо добре памнітаю, була лиш раз: шість кілометрів напіхоту в їден бік – коліжанка, її мати і я. Шýтку світити ходила'м більше. Якогось року баба Грицéйка нам з пéрвов сестров, молодшов за мене, по дорозі додому через польú показала дуже файно, нажóвто, зацвúлу вéрбу: «Запамнітайти і

[1] Навіяне Страстями Господніми–2025 (10.05.2025) у церкві Святих рівноапостольних Кирила і Методія в Калуші. Публікується вперше.

свойим дітьом-внукам передасте, що втаку́ шутку світити не мож: то – ива, з неї робили цвикі, котрими прибивали Ісуса до хреста. В'на зато́го так швидко і файно розцвитає, би сі кидати людьом в очи».

У Великонну п'ьитницю ввечір (бо вдень – у колгоспі), памнітаю, мама чіпали на образи файно ві́жмикані, накрохмалені й добре ві́гладжені вішиті рушники. Бо на Великий піст кажда ґаздині не лише вімиває ринки́ від смальцю, але й знімає всі рушники в хаті. А їх в одні хатчині мінімум штири. То ще небагато. У мої однокласниці обра-зи в хаті були єдин в єдин: її мати, прибираючи їх рушниками, мусіла накладати їден на йинчий. Мені донині перед очима тота процедура з ру-шниками: наші мама полотно посереди́ні трохі збирали й перев'ьи́зували нитков – то сі робила зверха така «ру́жі». А тогди кожду половинку рушника збирали так, би файно сі дивив на образі, і ще причіпали на їдному кінци кнопков або цвичком, би вішитьи добре видко. Два образи в нас, з намальованими такими багатьма історіями з Біблії, – ще від мого прадіда, від Корольи́. Як то було приємно й весе́ло в хаті з рушниками, на яких було вішитьи́ якими лиш не хоч кольо́рами! Одни́ – з долини вбшиті куру́нков, на йинчих сестра зробила то́рокі. То вже потім, пізніще, ми («по-модному») почьили вішивати в кожду хату

їдного кольору: в їдну – насúно, в другу – начервóно, в трету – надзилéно.

Довго бавитисі з рушниками мама не мають чісу, бо треба діжý місити. Муки вже насіяли ціле корито, що в нас ще від діда Корольи. «За ніч вíкісни, вдосвіта натоплю піч та й до рані спечу, – кажут мама, – бо потім грідки коло хати може би'смо досадили». Паску (солодку) в нас не практикували, лише бабú – у великі патéльни. Тато вімурували таку піч, що в неї сі влазіє шість великих пательнів. Тота піч у нас донині є. Лиш нема кому в ні' печú, бо я якось не до того ґаздині. А які то були запахú з пéчи, коли там сі пік хліб! Не дай Бог відкрити двері, покі сі ни пригнітьúт бабú, бо потріскают: то було жилізне правило з дитинства. Нашої мами бабú все були файні (пекли на жинтúци, кідáли пачку маргарúни): пухкі, високі, рідко коли вітікали з пательні. На кількí вісíлі й пóхоронкі перепеклú, що би й не перерахував!

У Великонну суботу, як прийдемо з школи, йдем садити грідкú. Мама ямкуют, я закідáю – то бораки́, то бульбу, найстарша сестра загортає ямки. Середуща робит порьидкі в хаті. Тато докопчуют мньисо. Робота кіп-и-úт.

Ми на пóли затримуйимосі, що вже попри нас понад ріку хлопці кьúтіт скáти на Каратнúцьку горý: будут ввечір палити – бо так здавна заведено. «Правда, – кажут наші тато, – колись палили рíщі, то ни шкодило, а тепер від скатів –

ди-им-и-и́». Кьитіт понад вечір, би їх вчителі не ловили. А як змеркнисі, ми будем з татом зазирати, на котрі горі найскорше скати запалили: то віглядає, гиби зірки так ясно-ясно то там, то там позасвічувалисі над селом.

А мама, коли всі вже покупалисі на свьито, ла́діт кошы́ль: кладут кусень баби, бо сі належит хліб світий світити, шинку (запекли в печи), ковбасу кружечком, свого копчені, довго робліт файну грудку-«гусочку» домашного масла (бо, слава Богу, коровиці в стайни є, і не їдна), йдут по плесканку, що стойит від рані під каменем. В'на в нас солена, сир добре перемньитий з яйцьима. Ми помагаєм лущити варені яйці, а мама їх вкладают у кошили́. Не забувают за сіль, хрінь з зеленов гичков, жіли́ву, червоні яблика з тої яблінкі, що перед хатов. Маємо й писанки: стара Максиме́йка малювала, в'на вміє. Ввесь кошіль вбкладают шпара́ґусом, що спеціяльно для того росте на вікні, – аби було файно.

Ми, вы́говоривши на колінах молитви́, лігаєм спати (завтра зрані попробуйим свіченого яйцьи́ і в нових сукінка́х підем до школи, бо там крутіт кы́но (!)). А мама кошіль, накритий файним, вішитим блищьичими американськими нитками, великонним рушничком, – у руки і в сусідне село на піхоту. Там разом з бойками зі всьої округи (правда, тогди в'ни не знали, що в'ни бойки), де закриті церкви, упы́вночи будут світити паску.

«Треба вспіти ще до плащиничкі, – кажут. – А назад вже буду йти лекши, перша й так не завесную. Коби'м так прийшла, би діти ззіли свічени яйце й до школи сі не спізнили, як торік середуща, що йшла зо мнов світити». Йдут мама, молітсі всю дорогу й вíріт, що прийде чьис і їх діти та внукі будут вільно співати «Христос Воскрес!» у рідні церковци…

17–19.04.2025 **Дарія ОНИСЬКІВ-МЕЛЬНИК**

ТАТО[2]

Мої батьки належали до покоління, яке, за влучним визначенням когось із віртуальних друзів нинішніх соціальних мереж, любило робити роботу. Якщо мама увесь час поралися по господарству, на городах, то тато більшу частину дня і вечори проводили за майстеркою.

Моє дитинство пахне дерев'яною стружкою. Пам'ятаю: тато сидять собі спокійно за ніжни́м верстатом і гиблюють дошку чи спеціальним скребком шліфують деталі до того чи иншого дерев'яного виробу, що був так необхідний у господарстві в селі. Я спостерігала, як зі звичайного поліна з-під татових рук виходить гладенька, трішки вигнута, деталь до бочки чи цебра. Ті татові заготовки були завжди і всюди. Рубаючи

[2] Публікується вперше.

дрова на зиму, вони постійно відкидали поліна різної довжини для своєї майбутньої роботи. Тоді я ще не знала, що наші тато – бóндар. Саме так називається майстер із виготовлення ємностей: бочок, діжок, барил, цебер тощо. Тепер я усвідомлюю, що вони добре зналися на різних сортах дерева й добирали їх конкретно для кожного виробу. Не раз я спостерігала за кропіткою батьковою роботою і дивувалася, як їм вдається так зробити цебер чи бочку, що без проблем вставляють дно. Нині розумію, що це ремесло вимагало неабияких навичок і майстерности. А при обчисленні радіуса дна треба було знати геометрію.

Я лише щойно дізналася, що тато перейняли це ремесло від мого діда Василя, їхнього батька. Якось у дитинстві і юности не ставила собі таке запитання, а тут – і тата не стало: відійшли в інші світи в 58.

– Ало, тето, а Ви не знаєте, в кого тато навчилисі робити бочкú, цибрикú?

– Та як у кого?! – чую здивований голос татової наймолодшої сестри Марисі. – Тато всьо тото вміли робити, а він від малого їм помагав. А тато спеціально ходили вчитисі до старого Гнáтового.

Отак із кількахвилинної телефонної розмови маємо фрагмент історії бондарівської справи в Петранці, а в ній – частинка моєї родини.

Вдавалася татові й столярська справа. У нашій хаті, яку збудували батьки на початку 60-х

років минулого століття як родинне вогнище, донині вся столярка – татової роботи. Найбільше мене вражають двоє дверей: одні ведуть із сіней до світлиці (як у нас кажуть, до другої хати), інші – до кімнати, де ми цілорічно жили. Обидвоє масивні, ніби зроблені за прадавніми зразками. Масивні двері закриваються на масивну клямку ручної ковальської роботи. Такої ж ручної роботи й завіси. Якщо заходите із сіней до хати, то на дверях бачите символічні знаки, у яких упізнаєте сонце і сонячні промені. Ці знаки – невипадкові: сонце символізує джерело життя, а життя не можливе без сонячних променів.

Такими ж символами тато оздобили ґанок і фронтони. Торік, уже не вперше фарбуючи ґанок, цю таку характерну як для першої, так і для другої половини ХХ ст. зовнішню прибудову при вході до будинку, я вперше уважно роздивилася їх і «розчитала». А ще зауважила: вікна на ґанку тато оздобили так, що в тій окремо взятій дерев'яній фігурці ми можемо бачити двох нерозлучних голуба й голубку як символ сім'ї. Якщо ж дивитися на загальний малюнок вікон ґанку, то впізнаємо рослинний орнамент, що є символом Всесвіту, зв'язку всіх поколінь, переплетіння минулого, сьогодення й майбутнього. Того дня я гірко пошкодувала, що свого часу позривала оздобу нижньої зовнішньої частини ґанку. А кожна із них була вручну з любов'ю і творчою фантазією вирізана руками тата! Тата-майстра, котрий,

зводячи затишний сімейний куточок, знав достеменно (або ж це в нього було закладено на генному рівні), що при будівництві хати, при внутрішньому облаштуванні оселі здавна обов'язково використовувалися певні знаки і символи, які служили оберегами для дому й роду, для сім'ї, що проживає в ній.

03.05.2025 **Дарія ОНИСЬКІВ-МЕЛЬНИК**

БОЙКІВСЬКИЙ «ГОНОР»[3]

– Ади, донько, то втой лікар, що я в него служила, – непомітно кивнувши в бік чоловіка в білому халаті, що проходив повз, сказала тихенько своїй наймолодшій доньці Параска, очікуючи в коридорі районної лікарні.

У першій половині XX ст. не було дивиною те, що діти з багатодітних сімей ішли служити до заможніших. Когось забирала до себе родина, хтось потрапляв до чужих людей. Пасли в наймах худобу, бавили малих дітей, виконували хатню роботу. Одні працювали лише за те, що погодують, інші отримували й одяг.

Деякі керівники установ практикували слуг і по приході в Галичину других совітів. Закінчивши сім кляс, пішла служити й Параска. Від рідного села таки далеченько – аж за Рожнітів. У лікаря й

[3] Публікується вперше.

директорки школи бавила дитину, готувала їсти, прибирала.

– Тото село вже тогди було їнакше як наше. В'но – під Брошневом. А там – заводи. Люди мали роботу. Дівки теж там робили, мали гроші, вбиралисі вже не так, як у нас. Вже тогди, на почітку́ підисьи́тих, хлопці з дівками водилисі по селі попід руку. А в нас лиш тепер так ходіт, – любила розповідати своїм донькам через роки.

Добре дівчині там було: мала що з'їсти, була в неї можливість чогось навчитися від освічених людей, а за зароблені гроші дозволяла собі щось придбати. При бажанні могла піти працювати на завод.

– Дівки кликали мене до кумпанії, але я не мала як ходити вулицьи́ма: я не дома. Памнітаю: відправив мене лікар по воду, бо щось варив на кухни. А тогди не було в кожді загороді кірниці, одна – на десіть-п'їтнаціть дворів. А там хлопці посходилисі. Не пускают мене, зачіпают. Прибігає ґазда, вхопив ведро з водов – і побіг. Правда, нічо мені не казав, бо розумів, що то молоде, – робить висновок із висоти своїх літ жінка. – Дівки кликали мене до Брошнева на роботу. Була'м пішла, то була би'м добре зробила. А то такий розум ще був… Гроші дала'м їм, би ми купили матерії на димку, криптишину[4] – на сорочку. Поши-

[4] Крепдеши́н (фр. crêpe de Chine – «китайський креп») – класична напівкрепова тканина полотняного переплетіння. Крепдешин

ли мені там – вже'м була дівка. Та-а-ки'мсі тим кішила…

Та не довго дівчина служила. Її старша сестра вже поїхала на заробітки на Східну Україну: привезла додому аж дві (!) ваги зерна.

– Мамо, – каже, – я сі встидаю, що я заробила, а Парані служит.

Пі-і-шла, замітаючи рісними димками, напіхóту…

Лікар і директорка школи були на роботі. Параска на господарстві: у хаті поприбирано, підметено, наварила смачного борщу. Старша сестра все обдивилася, виловила з борщу шкварки (бо ж біднота, колгоспи зав'ьизуют (!)) і наказовим голосом скомандувала молодшій збиратися додому. Ще прихопила жáкіт, бо си' сподобала, й п-і-ішли додому польи́ма.

Через день-два вдосвіта беруть сестри сапаки́ на плечі – і напіхоту до Калуша. Там стали в ряд із иншими найманцями і чекають, поки який ґазда закличе копати бульбу…

– Ой, мамо, наші Парані заростає мохом, – скаже старша сестра через якийсь час матері, зрозумівши, що через свій дурний «гонор» нічого доброго для молодшої не зробила.

01.04.2025 **Дарія ОНИСЬКІВ-МЕЛЬНИК**

отримують із шовкових ниток: основа складається з шовку-сирцю, утік – з ниток крепового скручення.

ДАРИНКА[5]

– Я сі хвалю пальтом! – першою, на радостях, із величезним піднесенням у голосі, зачіпає сусідську бабу Макійиху маленька Даринка.

Дівчинка живе біля центральної дороги бойківського села. Її подвір'я від дороги відділяє невеличкий потічок, який під час повені затоплює всю обору. Хата Даринки опиняється в полоні брудної води, дорослим по коліна.

Через той потічок батько спорудив малий цементований місток, над яким височіє одна із шести розлогих лип, що ростуть навколо обійстя. Особливо любить Даринка липу під час її цвітіння: неповторний запах цього лікувального дерева розноситься далеко-далеко. Надзвичайно цікаво і загадково для неї обривати запахущі квітки із гілок липи напередодні свята Івана в липні, бо саме в цей день вони мають найбільше лікувальних властивостей. А взимку, коли мороз казково розмальовує вікна сріблом і за вікном дме пронизливий вітер, – пити теплий пахучий липовий чай і водночас згадувати сонячне літо.

Саме на цьому містку стоїть щаслива Даринка і хвалиться плюшевим, вишневого кольору пальтом. У цьому, такому приємному на дотик пальтечку є капюшон і, що важливо, аж дві кишені.

[5] Публікується вперше.

Мати привезла такий дорогоцінний для дівчинки дарунок із міста напередодні Великодня. Цього свята усі дітки чекають із нетерпінням, хоча до церкви не підуть, бо церкви закриті. Але радість і величність цього благодатного весняного дня з такими насиченими різними кольорами вишитими рушничками на кошиках, які готують матері напередодні ввечері, щоб відразу вирушити до церкви в сусіднє село, у них ніхто не забере!

На цьому ж містку через кілька років Даринка, уже школярка, буде заливатися гіркими-прегіркими сльозами. Усі сестри й брати – як рідні, так і двоюрідні – їдуть у велике місто, у цирк, а її не беруть: дівчинка не має куртки. Схлипуючи, Даринка, якій світ не милий, біжить у сльозах скаржитися своїй бабі Гануси, до якої часто ходить, бо вона з дідом Василем живе не так далеко. З плачу́ не може промовити слова… Баба, яка завжди вміє говорити зі своїми онуками, таки знаходить слова розради. Неперевершений світ її веселкової вишивки, до якої вміло залучила й Даринку, замінив темні кольори розчарування дівчинки…

05.04.2025 **Дарія ОНИСЬКІВ-МЕЛЬНИК**

ПОТЯГ ДЛЯ ЯРИНКИ[6]

«Знову їдемо машиною», – роздумує мовчазно маленька Яринка, мріючи не про таку поїздку…

Дворічна дівчинка із задоволенням ходить у садочок. У неї там багато друзів, переважно хлопчики, бо дівчаток у цьому приватному садочку мало. Інколи Яринка – єдина дівчинка серед цього хлопчачого дитсадкового товариства. Та з кожним із них вона знаходить спільну мову.

Тому не дивно, що її цікавлять не лише ляльки, книжки, м'які іграшки, але й машинки. На них і вирішила витратити частину подарованих їй дідусем грошей. Яринка завжди з нетерпінням чекає того дня, коли до неї приїжджають дідусь із бабусею. Дуже вже дівчинці подобається гуляти з дідусем знайомими їй і не дуже дитячими майданчиками, годувати диких качечок, що плавають в иншому кутку її мікрорайону, а то й потрапити до загадкового казкового лісу, у якому ростуть ве-е-летенські дерева, а на них – то там, то тут пухнасті білочки. З бабусею їй цікаво бавитися вдома, щось розповідати їй своєю дитячою мовою.

Яринка любить спостерігати за всім, що твориться довкола, із вікна своєї квартири на дев'ятому поверсі великого міста. Особливо видивляється за місяцем: щовечора підбігає до вікна, щоб переконатися, чи зійшов він, чи ні. По-

[6] Публікується вперше.

своєму, по-дитячому малює його на папері: у її уяві місяць – це згусток яскраво оранжевих ліній, переплетених надприродно її «малярською» рукою.

А ще вона уважно стежить за величезними потягами, що так зворушливо співають свою пісеньку «Чух-чух», рухаючись колією-змійкою неподалік від їхньої багатоповерхівки. Ніхто навіть не здогадувався про заповітну мрію цього заглибленого в себе маленького дівчати з пишним, кучерявим, трішки рудуватим волоссям. Поки Яринка не заговорила більш-менш зрозумілою для батьків мовою.

Увесь тиждень дівчинка готувалася до такої вимріяної поїздки – поїздки потягом. Тому заливалася гіркими сльозами, побачивши під будинком таткову машину: як батьки могли так вчинити?!… Обіцяли ж, що до троюрідної сестрички (вона вже велика, ходить до школи) Яринка поїде «чух-чух»!..

«Який вели-и-кий!», – сказала схвильовано до матері, підійшовши на вокзалі до електропотяга. Скільки всього цікавого дівчинка бачила навколо, заглядаючи через вікна потяга, що мчав через села й поля! «Як можна бавитися телефоном?! – не розуміла, дивлячись на свою старшу сестру-школярку. – От розповім про все сестричці Квітці. Вона точно ще не їхала потягом, бо маленька – їй всього один рік».

29.03.2025 **Дарія ОНИСЬКІВ-МЕЛЬНИК**

ДЕНЬ ЗСУ ДЛЯ ЄВДОКІЙКИ

День Збройних сил України у 2022 році для всіх українців не просто дата у календарі. Під час війни це свято набуло зовсім иншого значення. Адже у військо пішли люди, які раніше мали мирні професії, які весь час були поряд із рідними. Захищати свою землю, свій нарід, свою незалежну державу пішли батьки й матері, сестри і брати, сини та доньки, сусіди і просто знайомі. Тому нинішній День Збройних сил майже кожен українець особливо проживає і молиться за кожного Воїна Світла та Добра, пишається їхніми звитягами, усвідомлюючи, що ми на правильному боці цієї битви.

Незвичайний цьогорічний День ЗСУ і для львівської другокласниці Євдокійки. Адже з початку цієї війни не ходила до рідної школи, змушена була з матір'ю і ще ненародженою сестричкою залишити спочатку рідне місто, а потім – і країну. Правда, під час цієї вимушеної поїздки побачила своїх троюрідних братів і тіток у сусідній Польщі. Але через місяць таки повернулися додому. Тим паче, що з перших днів війни воїнами стали два брати її батька. А татко часто перевозить тих, хто змушений був покинути свої домівки через війну, шукає для них житло, переганяє автівки для армії. Серед захисників – свої, рідні.

Дівчинка під час повітряних тривог зорганізовує серед однолітків молитву, щоб Господь охороняв усіх, зокрема й воїнів. А під час прогулянок на майданчику вони з друзями цього літа, проводячи між собою майстер-класи, малюють на руках чи обличчі не тільки прапор України, а й прапор ЗСУ. Бо вони знають, який він.

Катрусин татко, стрий Євдокійки – артилерист, за ці дев'ять місяців приїжджав декілька разів, бо неодноразово у військових справах бував у її рідному місті. А от старшого батькового брата, стрия Лесика, дівчинці пощастило зустріти тільки у ці грудневі дні.

Найбільшою радістю в сьомий день уродин для Євдокійки був приїзд її хресного, який у тероборони. Його чотирирічна донька не може пробачити батькові, що залишив її і кудись поїхав. У перші дні не брала навіть слухавки, щоб поговорити з татком. «Вона не розуміє, ще зовсім мала – навіть до школи не ходить…», – пояснює таку дивну поведінку дівчинки зовсім доросла (ходить уже в другий (!) клас та ще й вчиться цього року в приміщенні дорослої (!) школи) Євдокійка.

У День ЗСУ на перерві другокласниця вийшла в коридор погуляти. Назустріч їй іде військовий. «Та це ж мій хресний!», – після невеличкої роз-губленості здогадується Євдокійка і вже через мить опиняється в його міцних обіймах. Радості не було меж… «Я сказала тільки своїй подрузі, що мій хресний-військовий

прийшов до мене до школи. Вона була шокована!» – захоплено роз-повідала вдома. «Уявляєш, якби хресний прийшов під час уроку і тебе покликав: були б усі одно-класники шоковані», – відповіла на це мати.

Епілог. Однокласники не бачили, але ж дорослі школярі в коридорі були…

07.11.2022 **Дарія ОНИСЬКІВ-МЕЛЬНИК**

Ониськів-Мельник Д. День ЗСУ для Євдокійки. *Оксамитова пора.* Літературний альманах. Хмельницький, Видавець ФОП Стасюк Л. С., 2023. С. 9–10.

ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ВИШИВАНКИ

Проходячи з донькою повз гріб шваґра свого чоловіка, Олена зупинилася й, показуючи рукою на світлину, сказала:

– То я Іванови цю сорочку вішила й подарувала. Марисі якби знала, то ніколи в світі не поставила би цю фотографію на хрест.

Олена не раз розповідала донькам про своє перше кохання – Івана. Й про те, як їй було тяжко жити в перші роки заміжжя, коли в ту сім'ю, у якій вона була за невістку, невдовзі він прийшов за зятя.

Зустрічалися Олена з Іваном понад три роки. Разом ходили на танці, у кіно. Саме в цей щасливий період дівчина подарувала коханому в день його іменин вишиту сорочку. А він їй – хустку з тороками. У 50-х роках минулого

століття в наших бойківських селах це був неабиякий дару-нок – як для дівчини, так і для хлопця.

Та, як часто стається між закоханими, – посварилися. А гордість не дозволила ні одному, ні другому переступити через себе й перепроситися з коханою людиною. Йшов до армії – на проводи не покликав: відваги вистачило тільки підійти під вікно. Прийшов у відпустку – до танцю не запросив. Зустрілися на стежці – пройшли, зачепивши ліктем одне одного, а заговорити першим ніхто так і не наважився.

Коли Іван повернувся з армії, Олена вже готувалася до весілля зі Степаном. У різдвяні свята напередодні весілля до дівчини традиційно прийшли колядувати хлопці. А серед них – й Іван. При всіх присутніх у хаті до Оленииної матері сказав, що готовий хоч зараз взяти Олену за жінку, тільки б вона була згідна. Запізно одумався. Через місяць, у переддень Трьох святих, дівчина прийшла запросити його на весілля: не додому, а в крамницю, де Іван працював продавцем. Він скрутив із паперу трубку, насипав повну цукерок і простягнув їй, кажучи:

– Аби’с памнітала про мене.

Випровадивши молодих, відразу забіг у кімнату до господарів того будинку, у частині якого розміщувалася крамниця:

– Чи файна молода?! То була моя дівка! – збентежено вигукнув хлопець.

А років через чотири Іван оженився на рідній сестрі Степана.

– Хтось щось скаже про Марисю, а свекруха все думає, що то я, бо я колись ходила з Іваном. Діти мої підут до тети Марисі бавитисі, довго звідти не приходіт, то я мушу по них піти, а чоловік ревнує. У жінки все роботи багато: господарка, діти, а тут ще й через таке не мала спокою, – згадує ті роки баба Олена.

– До нинішного дньи, дитино, нікому'м не говорила про цю сорочку, – промовила старенька до доньки, яка запалювала свічку на гробі тетиного чоловіка.

Дарія ОНИСЬКІВ-МЕЛЬНИК

Ониськів-Мельник Д. Історія однієї вишиванки. *Оксамитова пора.* Літературний альманах. Хмельницький, Видавець ФОП Стасюк Л. С., 2023. С. 11–12.

ОРИНОЧКА

Мою бабу видали заміж, коли їй не було ще навіть й чотирнадцяти. Свою життєву історію вона розповідала дітям, а в нашій сім'ї її неодноразово переповідала моя мати.

Безтурботна бойківська дівчинка Ориночка (кликали її і Вриночка) росла в сім'ї одиначкою. Хоча для початку минулого століття це було дивиною, бо тоді переважали багатодітні родини. У цій сім'ї діти теж народжувалися, але всі помирали. Ориночка вижила, оскільки сім'я скори-

сталася порадою інших «продати» дитину, як тіль-ки та народиться. У бойків практикували імітацію продажу новонародженого. Скажімо, хтось із сі-м'ї, у якій велися діти, давав матері невеличку суму, ніби купуючи новонародженого, і та дитина виживала. Під час цього обряду промовляли такі дві фрази: «Продаю, то буде твій син (донька)», інша жінка (чи чоловік) відповідала: «Добре, то мій буде син (донька)», – і давала матері симво-лічну суму. На що витрачала мати ці гроші, не-відомо, скоріш за все, віддавала до церкви.

Про своє заміжжя в неповних чотирнадцять згадували мої баба як страшну казку. Чоловік був старший, поза 25 йому було, із сусіднього села. Ішов за зятя, але задля гонору свою молоду жінку після весілля забрав на деякий час у батьківський дім. У нього була сестра того ж віку, що й ново-спечена дружина. Чотирнадцятирічна невістка прийшла у дім чоловіка й подумала: «То добре, буду мати з ким бавитисі», – а побачивши на оборі вулики: «То добре, буду їсти мід». Але це ще нічого. Настав перший вечір – лягла спати із сестрою. Так само на другий, і на третій. А тоді свекор узяв її на руки і відніс до чоловіка. Можете собі уявити реакцію тієї дитини… «Не-навиділа'м 'го всі роки, що жили разом. Піде в один бік у поле, думаю: «Господи, хоч би не вернувсі». Піде в другий – так само», – роз-повідала з гіркотою в голосі. Правда, коли не повернувся з Першої

світової, то вже думала по-иншому, бо ж на руках двійко дітей і чимала господарка – треба коло хати ґазди.

Віддани́чила вже вдовою. Женихів було чимало, бо в той час до вдови йшли свататися скоріше, ніж до дівчини: тут було готове ґаздіство. За кого виходити, підказував дев'ятирічний син. Зважилася у 24, посватав її мій дід. Цікаво, що вдруге мої баба вийшли заміж за хлопця, якому доручив оженитися на ній її перший чоловік. Вони разом воювали у Першій світовій. Так-от, він бачив, що цей хлопець, односелець його дружини, ніколи не стріляє в людей. Дідо розповідали, що увесь час стріляли в повітря. Видно, перший чоловік баби зрозумів, що це хороша людина і йому можна довірити своїх дітей і свою Ориночку, тому сказав моєму майбутньому дідові: «Якщо мене вб'ють, то ти візьми собі за жінку мою дружину». Так і сталося. Бажання батька збіглося з бажанням його дев'ятирічного сина, бо ж саме він з-поміж инших, що приходили свататися до його матері, а моєї баби, вказав на мого діда. Коли Ориночка нарешті, після чотирьох років очікування, зважилася вийти заміж удруге, по селі (як це досить часто буває в таких випадках) пішли чутки про повернення з війни її чоловіка. Сивіє молода жінка від думок, які переганяють одна одну… Та чутки не справдилися. Коли вийшла вдруге заміж, то разом із моїм майбутнім дідом до неї перейшли жити його мати і сестра. А з бабою

ще жив її батько, тобто мій прадід. Сім'я збільшилася, ротів за столом теж. А тут ще баба зауважила, що її батько обмінюється недвозначними поглядами з матір'ю чоловіка. «Бі́дко моя, бі́дко, – бідкається молода невтомна жінка (до речі, ці слова баба Вриночка любила повторювати часто). – Що маю робити?!…». Як саме вийшла з цієї ситуації, наша мати ніколи на цьому не акцентувала.

А от про те, як баба прилаштувала сестру чоловіка, розповідала неодноразово. Сім'я з кожним роком збільшувалася, бо ж діти народжувалися, і слуги були як члени сім'ї: поля багато, худоба, треба зі всім впоратися вчасно. Баба Вриночка всім керувала і сама працювала не покладаючи рук. Мати розповідала, що вона завжди першою в селі віддавала напрядені мі́тки, щоб робили полотно. Адже ще треба було встигнути до Великодня всім членам сім'ї і всім слугам пошити нові сорочки. Сестру чоловіка баба видала заміж за старого вдівця, який жив неподалік. Але молода дівчина не хотіла з цим миритися. У голові навченої життєвим досвідом баби Ориночки (тоді, звичайно, ще молодої жінки, яка за свій короткий вік пережила чимало) визрів план: щоб старий не вигнав сестру і вона не залишилася при своїх інтересах (точніше, знову не звалилася на бабину голову), вона домовляється з місцевими жидами, і ті переписують документи на житло і землю на сестру. Оскільки чоловік дідової сестри був уже

старий, то невдовзі помер. Сестра, завдяки старанням нашої баби, стала заможною нареченою і вийшла заміж за красивого, високого ростом молодого парубка.

Разом із моїм дідом баба Ориночка народила ще тринадцятеро дітей. А скільки втратила – не злічити. Із п'ятнадцяти народжених нею, вижило п'ятеро, зокрема моя мати. Але це не означає, що всі помирали, щойно народившись. Жили по п'ять-шість років, одного сина, тобто мого вуйка, паралізувало (підвія́ло, тоді казали) уже у вісімнадцять. І всіх їх треба було нагодувати, вдягти. Тому працювала баба багато. Моя мати розказувала, що ніколи не бачила, щоб вона спала: коли мати лягала, баба пряла, коли вставала, – удруге виймала із печі сушені груші: сушкою в неї були заповнені всі засіки. І всім керувала в господарстві. Дід був добрий ґазда, обробляв поле, старався придбати його якнайбільше, бо в сім'ї сироти – треба дати їм віно. Та керувала всім вона, Ориночка, або, як у нас кажуть, завру́дувала. Усе життя працювала тяжко, була надзвичайно рухлива, прожила понад сімдесят. Правда, дід жив після неї ще майже 30 і помер у 98.

Дарія ОНИСЬКІВ-МЕЛЬНИК

Ониськів-Мельник Д. Ориночка. *Оксамитова пора.* Літературний альманах. Хмельницький, Видавець ФОП Стасюк Л. С., 2023. С. 13–16.

ТЕЛЕФОННЕ «РОЗЛУЧЕННЯ»

Ніколи не схвалювала телефонні розмови в громадському транспорті. Якщо чесно, то чужі балачки виводять мене з рівноваги. Так і хочеться зробити зауваження. Але стараєшся думати про щось своє, заспокоюєш себе тим, що через кілька зупинок вийдеш із цього автобуса. Упевнена: я не одна така. Розумію це із поглядів довколишніх чи з висловлених ними обурень і випадкових розмов.

Ні, я не проти того, щоб при потребі тихенько сказати тому, хто телефонує, де саме ти наразі є, через скільки хвилин і де він має тебе зустріти. Чи, може, повідомити, що ти затримуєшся. Або ж просто відповісти на дзвінок, що ти вже під'їжджаєш чи пізніше перетелефонуєш, бо розмовляти не маєш можливости.

Але обговорювати все і вся на людях… Та ще й репетуючи на весь салон…Чого тільки не наслухаєшся в наших міських автобусах. То постійні нав'язливі дзвінки одного молодика, із яким чомусь, як на зло, майже щодня їдеш разом на роботу, до всіх його знайомих дівчат. І то тільки, щоб сказати «Доброго ранку» й провадити «гнилі базари», які на иншому кінці лінії переважно обривають відразу: кому ж хочеться розпочинати день із набридливого переливання з пустого в порожнє?! То ти маєш вислуховувати, із ким і скільки вчора вони випили. То дізнаєшся щоденне меню тієї чи иншої зовсім незнайомої тобі сім'ї…

Крайні мої поїздки в столицю Галичини розвіяли марні сподівання на те, що у великому місті пасажири вихованіші. Якщо голосно розмовляє людина похилого віку, то розумієш, що в неї можуть бути проблеми зі слухом. А тут молодий чоловік викрикує на весь салон, бо його знайомий ніяк не може зрозуміти, чому саме сьогодні його вітають із днем ангела! Після кількох осудливих поглядів, на які молодик не реагує, його опам'ятовує водій:

– Пане, Ви не на па́свиску, а в маршрутці…

Та це ще нічого проти того, що довелося мені вислуховувати зі Львова до Стрия… Уперше позаздрила мо́лоді, яка їхала поруч із навушниками у вухах. Усю дорогу під час безперервних дзвінків якийсь молодий чоловік «розлучався» у телефонній розмові з дружиною. Не перелічити, скільки разів він їй говорив про те, щоб вона йому більше ніколи не телефонувала, що паспорт у нього і він подає на розлучення… Та тільки черговий дзвінок – він піднімає слухавку й знову торочить своє.

Звичайно, стосовно розмов мобільним телефоном у законодавстві нічого не зазначено. Але ж автобус, чи то міський, чи міжміський, – це транспорт загального користування. Є ж певні правила поведінки.

Валентина КВІТЕНЬ

Валентина Квітень. Телефонне «розлучення». [Дарія Ониськів]. ***Дзвони Підгір'я.*** **2015, 19 черв. № 25. С. 12.**

КРАЄЗНАВЧІ СТАТТІ

СОЮЗ УКРАЇНОК РОЗПОЧАВ РОБОТУ НАД ПРОЄКТОМ «БОЙКІВ СВІТ»

Ще в липні, під час першої зустрічі із союзянками, я дізналася, що найближчим часом Калуська філія «Союзу українок» розпочне роботу над новим проєктом. І ось нещодавно голова філії Любов Липовська поділилася планами роботи над проєктом під назвою «Бойків світ».

На що ж спрямований цей проєкт? Як зазначила п. Люба, «Бойків світ» спроєктований на активну соціалізацію шкільної молоді Калуського району шляхом залучення її до процесу збору, збереження та популяризації унікальної культурної спадщини частини Бойківщини, куди входять Калуський і Рожнятівський райони нашої области *(нині це все Калуський район. – Д. О.)*, шляхом використання сучасних інформаційних і мультимедійних технологій.

Актуальність проєкту пов’язана з фактором часу. Не є секретом, що багато пам’яток матеріальної культури в Україні невблаганно руйнується через брак коштів і байдужість місцевої громади. Так само відходять у небуття люди, котрі

ще володіють певним обсягом місцевого фольклору: піснею, танцем, грою, музикою, декоративно-ужитковими народними промислами. Найболючішою проблемою є зникнення багатонаціональної культури регіону. Місцеві громади, які традиційно складалися з українців, лемків, жидів, поляків і німців, з незначними вкрапленнями караїмів та угорців, залишили унікальну культурну спадщину, а також ряд пам'яток матеріальної культури і рідкісного її різновиду – промислової культури та архітектури. Через планові депортації та инші причини за радянських часів цей місцевий інтернаціонал розпався. Прикро, але нових продуктів цієї культури більше не буде. До речі, зразки народної творчости свідчать про виняткову взаємну толерантність представників одних громад щодо инших, а цей факт має велике виховне значення для молоді.

Що ж передбачає проєкт? «Бойків світ» охоплює збір, опрацювання і систематизацію об'єктів матеріальної й нематеріальної культури гірських районів Бойківщини (до яких належить і Калуський район). Під час роботи проєкту буде створена вебсторінка «Бойків світ», яка допоможе охочим ознайомитися з культурою регіону в найрізноманітніших проявах і стане електронним путівником для туристів. Адже може статися так, що деякі артефакти промислової архітектури залишаться тільки в цифровому варіанті (їх можуть зруйнувати люди або стихія, так, наприклад,

сталося з гірською вузькоколійною дорогою, рейки якої були виготовлені з унікального металевого сплаву).

Школярі міста й району, які візьмуть участь у пошукових етнографічних експедиціях, на основі зібраного матеріалу під керівництвом консультантів оформлять демонстраційну кімнату площею 46 кв. м у приміщенні «Союзу українок» [у Калуші], куди зможуть заходити всі охочі. У цій кімнаті, крім автентичних предметів культури, буде колекція копій і стилізацій предметів матеріальної культури, які кожний відвідувач зможе взяти в руки, приміряти. «Словом, девізом цієї кімнати, на відміну від музеїв, буде: "Руками чіпати!" – із задоволенням говорить Любов Липовська. – Такий підхід уже випробуваний практично і дав хороші плоди: після такого відвідування навіть дошкільнята намагаються щось вишити, вигаптувати на своєму одязі, вимагають показати живого коня та процес збивання масла у спеціальній збивачці *(маслобійці. – Д. О.)*».

Ще один напрям роботи проєкту – проведення театралізованого дійства «Бойків світ». Особ-ливістю цього заходу стане колективне написання школярами-волонтерами проєкту під керівни-цтвом драматурга та презентація цього своє-рідного перфомансу на площі м. Калуша. Перфо-манс узагальнить зібрані під час експедиції матеріали і доведе їх до глядача

засобами сучас-ного театру[7]. Крім того, буде поповнено й упо-рядковано сценарно-музичний фонд явищ не-матеріальної культури.

Головним результатом реалізації проєкту стане часткове подолання процесу асоціалізації, який відбудеться в місцевій громаді. Робота школярів із антентичним фольклором, практичне ознайомлення з культурою рідного краю допоможе їм незабаром творити успішні соціально-культурні моделі. Велику допомогу організація зможе надавати освітянам регіону, місцевим краєзнавцям, студентам вишів.

Зі слів голови філії відомо, що проєкт отримав фінансову підтримку Міжнародного фонду «Відродження». У процесі роботи над ініціативою філія співпрацюватиме з управліннями культури та освіти Калуша і району, товариством «Краєзнавець», неурядовою організацією «Соці-ум-Еко-Арт», приватними колекціонерами, приватним

[7] Прем'єра оновленої етновистави «Бойків світ» (автори п'єси – Ігор і Любов Липовські) відбулася 29 червня 2025 р. Глядацька зала калуського палацу культури «Мінерал» була заповнена вщерть. Саме цю п'єсу виявив бажання зіграти уже вкотре з того часу оновлений колектив народного аматорського молодіжного театру «ЛюбАрт» (режисерка Любов Липовська). У ролях були: Бойко Федір – Фініст Хуго; Донька Юстина – Юлія Дживоронюк; Син Юрко – Юрій Чоловський; Сестра Бойка Ганка – Владислава Михайлюк; Сусідка Бойка Антосиха – Софія Петришин; Кум Бойка Савкуль – Олександр Галькевич; Сусідський хлопчина Ілько – Владислав Панасенко; Примовляч Павло – Богдан Нетяга; Дух жінки Бойка – Аліна Дік.

підприємством «Калуш ON-LINE» та громадянами, які не байдужі до цієї проблеми.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Союз українок розпочав роботу над проєктом «Бойків світ». ***Дзвони Підгір'я.*** **2002, 21 серп. № 98. С. 4.**

МИХАЙЛО ТИМЧИШИН – ЛАУРЕАТ ПРЕМІЇ ІМЕНІ КОСТЯНТИНИ МАЛИЦЬКОЇ

Уже водинадцяте серед учителів району проведено конкурс на присудження премії ім. Костянтини Малицької[8], уродженки с. Кропивник, відомої в Галичині поборниці української національної школи, визначної педагогині, поетки, громадської діячки. Ім'я цьогорічного [2004 р.] лауреата – вчителя образотворчого мистецтва і трудового навчання Мостищенської ЗОШ І–ІІ ступенів Михайла Тимчишина[9] – відоме на Калущині, і, сподіваюся, ні в кого не викликає жодного сумніву правильність ухваленого комісією рішення. Як зауважив член комісії, один із

[8] Премії ім. Костянтини Малицької запроваджені на Калущині серед вчительства: районна – у 1993 р., у зв'язку зі зміною територіального устрою України крайній лауреат визначений у 2020 р., всього – 27 лауреатів (одна номінація); міська заснована в 2002 р.: як повідомили в управлінні освіти Калуської міської територіальної громади, станом на липень 2025 р. є 51 лауреат (чотири номінації).

[9] Михайло Тимчишин нар. 1959 р. – помер 10 березня 2005 р.

перших лауреатів Василь Гонський, він неодноразово слухав характеристики і вивчав матеріали кандидатів, та цьогорічний не просто вчитель, а педагог, який дійсно старається відродити українську національну школу, виховати в кожній дитині громадянина нашої держави, свідомого українця, що і є визначальним у присудженні цієї премії.

Свій голос на захист сплюндрованих бульдозерами, освячених та скроплених людським потом і кров'ю храмів, знищеної вождем пролетаріату Української Республіки Михайло Тимчишин піднімав ще на зорі нашої відновленої незалежности, закликаючи «добре простудіювати свою історію, аби вшанувати пам'ять національних героїв, а не загарбників». Внесок художника Михайла Тимчишина до 190-ї річниці від дня народження Великого Кобзаря – «Куток свідомого українця» в школі, де за допомогою художніх засобів розкрив історію України, дивосвіт Шевченкового мистецтва і слова, спеціально залишивши, за словами автора, великі роботи недовершеними, щоб на уроках разом із учнями шукати шляхи їхнього вдосконалення.

До 100-річчя рідної школи цьогорічний лауреат подарував пам'ятник школі і вчителеві, де «поєднуються два великі джерела, що живлять і зцілюють душу, – хрест і розгорнута книга». Саме такі слова про пам'ятний знак альма-матер сказала гостя з Києва, однокласниця Михайла Дмитровича

Лідія Нестеренко, вручаючи йому іменний годинник від Київського міського голови Олександра Омельченка.

Михайло Тимчишин – також співавтор бюста Тараса Шевченка, встановленого у Мостищі. А ще ця людина-патріот – неодноразовий учасник і переможець різних конкурсів і виставок. Цьогоріч посів друге місце в номінації «Публіцистика» в міськрайонному конкурсі «Шевченкове слово у серці моїм», який проводили [Калуське міськрайонне об'єднання] ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка і редакція газети «Дзвони Підгір'я» до 190-ї річниці від дня народження поета. Два роки тому альманах творчих особистостей «Посвіт натхнення», підбиваючи підсумки конкурсу «Дивосвіт моєї неньки», писав: «Пальму першості посів калуський художник Михайло Тимчишин за образок "Надія", проілюструвавши його власноруч графікою».

Учитель із Мостища нагороджений дипломами за участь в обласній виставці образотворчого мистецтва, присвяченій 180-літньому ювілею Т. Г. Шевченка, та столичній – «Образотворче мистецтво художників-аматорів України». Не залишився осторонь конкурсу на кращі зразки диплома і значка лауреата премії ім. К. Малицької, посівши друге місце. Сьогодні його роботи оцінюють обласні знавці мистецтва, оскільки в Івано-Франківську відкрита виставка художників Калущини. Одну зі своїх робіт у 1989 році

Михайло Тимчишин подарував музею-заповіднику Т. Г. Шевченка у Каневі.

Мостищенський учитель не тільки вміє сам писати чи малювати, а, як і належить справжньому педагогові, передає свої знання і вміння дітям. У [2003 р.] робота його учня Миколи Ткача посіла третє місце в обласній виставці-конкурсі науково-технічної творчости учнів шкіл і позашкільних закладів.

Ті, хто добре знають Михайла Тимчишина, вірять у його організаторські здібності. Начальниця відділу освіти райдержадміністрації Галина Синюк вважає, що це талановитий мистець, високопрофесійний педагог, який чудово контактує з мешканцями села та учнями, і висловлює сподівання, що з нього буде гарний керівник школи.

Прикро, що говоримо сьогодні тільки про одну людину-педагога в районі, яка заслуговує на звання лауреата премії ім. К. Малицької. Якщо минулого року було чотири кандидати, то цьогоріч – тільки один. Не хочеться вірити, що серед сільських учителів немає однодумців Михайла Тимчишина. Скоріш за все, не насмілюються проявити себе. Сподіваємося, наступного року дванадцятий лауреат матиме гідних суперників. Творіть задля відновлення української національної школи!

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Михайло Тимчишин – лауреат премії імені К. Малицької. ***Дзвони Підгір'я.*** **2004, 19 черв. №68–69. С. 2.**

НА ЧЕРНЕЧІЙ ГОРІ В КАНЕВІ ВІДКРИЛИ ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК ОЛЕКСІ ГІРНИКУ

У день відзначення 31-ї річниці з тієї дати, коли калушанин Олекса Гірник у ніч з 21 на 22 січня самоспалився на знак протесту проти зросійщення України, на Чернечій горі у Каневі урочисто відкрили й освятили пам'ятний знак Героєві. Його автор – скульптор Андріан Балог. Цей знак створений у вигляді українського рушника, з якого виривається вогонь, що символізує вогонь Олекси Гірника – одного з тих, хто під час тоталітарного режиму боровся за незалежність України, за те, щоб нашу землю не топтали чужинці, щоб Україна була для українців.

На відміну від 1994 року, коли калушани привезли сюди пам'ятну дошку і на Черкащині їх сприймали з осторогою, нині відкриття пам'ятного знака проходило на державному рівні. Саме за це звучали слова подяки від сина героя Євгена Гірника Президенту України Вікторові Ющенку, який присвоїв О. Гірнику звання Героя України і на кошти гранту якого встановлений знак. Зняти полотнище з пам'ятного знака випала честь Євгенові Гірнику, голові українського Інституту національної пам'яти Ігореві Юхновському, народному депутату України Іванові Плющу, ветерану УПА Петрові Шевчуку, поету Дмитрові Павличку.

Того дня на священне місце самоспалення нашого земляка з'їхалися представники різних регіонів нашої держави: тут були полтавці і наддніпрянці, західноукраїнці і донбасівці. До речі, за словами лікаря, який перший повідав світу історію про самоспалення О. Гірника, краєзнавця Михайла Іщенка, єдиний музей українському смолоскипу Олексі Гірнику відкрито тільки в донбаському регіоні.

Чимала делегація прибула і з Прикарпаття. Побували на відкритті пам'ятного знака в Каневі й представники Калуша та району. Поклонитися тому місцю, де об'єдналася іскра вогню нашого земляка з величним вогнем Тараса Шевченка, через поезію якого О. Гірник сприймав увесь світ, приїхали калушани різного віку. Наймолодшому представникові, сумівцю Віталію Скобальському – 15 років. Найстарший серед делегації був колишній політв'язень, 80-річний Микола Марчак, котрий вирішив поклонитися Великому Кобзареві і стати свідком вшанування подвигу О. Гірника. Калуська делегація, яка представляла різні політичні сили міста і району, поклала до нового пам'ятного знака героя-земляка квіти, привезені з його рідної землі.

Усі, хто виступав на відкритті знака (священники, І. Юхновський, Д. Павличко, Є. Гірник, М. Іщенко, народний депутат В'ячеслав Кириленко та ин.) закликали тодішню українську владу до об'єднання заради збе-

реження незалежности, за яку і ухвалив своє мужнє рішення та повністю виконав свій обов'язок перед Україною О. Гірник. А пам'ятний знак йому хай стане символом боротьби за українську Україну і нагадує нам усім, що треба увесь час стояти на сторожі незалежности нашої держави.

До речі, як не прикро, але Канів зустрів нашу делегацію пам'ятником Леніна і російською мовою. Хоча на Чернечій горі серед чисельної всеукраїнської громади здебільшого лунала українська мова.

Дарія ОНИСЬКІВ,
Калуш–Канів–Калуш

Ониськів Д. На Чернечій горі у Каневі відкрили пам'ятний знак Олексі Гірнику. ***Дзвони Підгір'я.*** **2009, 23 січ. № 3. С. 3.**

МИХАЙЛО ГНІЗДОВСЬКИЙ – КРАЩИЙ В ОБЛАСТІ «УЧИТЕЛЬ РОКУ-2009»[10]

Педагог ЗОШ № 1 перший із калуських вчителів музики здобув перемогу у ІІ (обласному) турі Всеукраїнського конкурсу[11] і представляв

[10] Подається в скороченому варіанті. Гніздовський Михайло Семенович народився 19.03.1964 р., Гніздичів, Львівщина – помер 11.03.2015 р., похований у Гніздичеві.

[11] У 2001 р. вчителька Калуської ЗОШ № 4 Антоніна Попадюк посіла третє місце в цій номінації. У 2006–2012 рр. А. Попадюк –

Івано-Франківщину на заключному етапі в Запоріжжі.

Михайло Гніздовський, який, за словами завідувачки методичного кабінету управління освіти Калуської міської ради Катерини Одуд, володіє високим рівнем професіоналізму, ставить питання так, щоб дитина усвідомлювала навчальне завдання як вільно вибране, приймала його на основі бажання, презентував на конкурсі «Гуманно-особистісний підхід у розвитку естетичного ставлення учня до дійсности». Перемогу вчитель із 20-річним педстажем виборював серед 12 представників области. Конкурсний урок музики давав у Богородчанській школі. На відміну від инших, з дітьми зустрівся тільки за 10 хвилин перед уроком, проте провів його досить успішно: це засвідчили оплески не тільки членів конкурсного журі, а й самих учнів. А саме це і вважає вчитель основним результатом своєї роботи.

Власний успіх Михайло Семенович вбачає в тому, що він єдиний в області у своїй педагогічній практиці використовує методичні прийоми та способи гуманно-особистісного підходу до дітей відомого педагога, академіка Ш. Амонашвілі, на майстер-класі якого навчався. Презентація М. Гніздовського якраз і була побудована на цих прийомах і методах. В усіх формах роботи з учнями вчитель керується принципом: музика –

начальниця управління культури, національностей та релігій Калуської міської ради.

могутній фактор виховання і розвитку особистості. Педагог спрямовує свою роботу на особистісний розвиток дитини шляхом виявлення індивідуальних здібностей і формування різнобічних естетичних потреб та інтересів. А це дає чималі результати: учні першої школи – постійні переможці міських і обласних оглядів-конкурсів. Цьогоріч його вихованці в дарунок школі привезли з обласної «Розколяди» телевізор. Вони також часто перемагають у конкурсі патріотичної пісні.

«Учитель року» для цьогорічного переможця – це змагання завперш із самим собою. І він гордий зі своєї перемоги. «А взагалі, – поділився у розмові М. Гніздовський, – це своєрідний гарт. І дуже добре, що проводяться такі конкурси, які дають можливість не просто підбити підсумки певного періоду твоєї роботи, але й відчути свої сили, поспілкуватися з цікавими людьми і перейняти їхній досвід. Адже кожен, хто приїхав на цей конкурс, привіз щось своє». Також переможець зауважив, що відчуває величезну відповідальність перед областю, адже з 11 по 21 березня він представлятиме всіх учителів музичного мистецтва Івано-Франківщини на Всеукраїнському рівні «Учителя року» в Запоріжжі.

«Уроки Михайла Семеновича емоційно насичені, у нього активно працюють усі вихованці. У процесі музичного виховання він формує в учнів зацікавленість, любов до музики, естетичний смак, розвиває музичні здібності. Усього

цього він досягає, вдало застосовуючи нестандартні уроки: інтегровані, уроки-філософські роздуми, уроки-подорожі, уроки-казки, на яких творчо використовує елементи інтерактивних технологій. Також використовує на уроках мультимедійні програми. Ще з 2006 року він впроваджує в нашій школі інтегрований курс художньої культури[12], який дозволяє старшокласникам приєднатися до високохудожніх світових шедеврів і сприяє гуманізації розвитку юного покоління», – розповіла про колегу заступниця директора Калуської ЗОШ № 1 Марія Мосюрчак.

А ще М. Гніздовський зібрав надзвичайно цінні старовинні експонати й облаштував у першій школі музей старожитностей, що відображає побут і звичаї наших предків.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Михайло Гніздовський – кращий в області «Учитель року-2009». *Дзвони Підгір'я.* 2009, 13 бер. № 10. С. 9.

[12] Пам'ятаю той момент, коли М. Гніздовському дозволили впроваджувати в першій калуській школі інтегрований курс художньої культури. Він прийшов до мене в кабінет у редакції газети «Дзвони Підгір'я» такий окрилений і сповістив цю приємну, а для нього надважливу новину. Після нашої розмови на шпальтах «Дзвонів Підгір'я» була опублікована стаття (рубрика «Що нового?») під моїм авторством «Шедеври світової культури – у школи! Предмет «художня культура» викладатиметься у ЗОШ № 1» [Дарина Король. Шедеври світової культури – у школи! Предмет «художня культура» викладатиметься у ЗОШ № 1. [Дарія Ониськів]. *Дзвони Підгір'я.* 2006, 23 вер. № 106–108. С. 2].

ЩОБ ПРОЖИТИ 100 РОКІВ, ТРЕБА РУХАТИСЯ

А рухаючись, увесь час просити допомоги у ангела-хоронителя. Так вважає калушанка Станіслава Цетнар, яка [27.05.2010 р.] відзначила своє 100-річчя.

Того дня в одній із квартир на вул. С. Бандери було досить людно, а кімнату прикрашала 101 троянда. То з'їхалися з різних куточків України і світу діти, онуки, правнуки і навіть п'ятимісячна праправнучка до Станіслави Цетнар, щоб привітати її з таким славним ювілеєм – 100-річчям.

Традиційно жителів міста, яким виповнюється 100 і більше років, навідують представники управління праці й соціального захисту населення. До п. Станіслави з букетом квітів й одноразовою грошовою виплатою (300 грн.) прийшли перша заступниця начальника управління Надія Рим і заступниця начальника – директорка територіального центру обслуговування пенсіонерів і одиноких непрацездатних громадян м. Калуша Світлана Козлова. Навідала поважну уродинницю й заступниця начальника головного управління праці та соціального захисту населення [Івано-Франківської] ОДА [обласної державної адміністрації] Мирослава Клим, яка вручила п. Станіславі грамоту від Президента України й грошову премію у розмірі 1000 гривень.

Сторічна пані зустріла всіх привітними словами й усмішкою, у якій місцеві журналісти

розпізнали бажання пройтися тими прожитими, колись легкими, а колись, ой якими важкими роками, адже при скількох владах (!) довелося жити, працювати й виховувати дітей. А жила в Перемишлі, Тернополі, Ходорові, Рогатині. На запитання, що треба робити, щоб стільки прожити і досі мати добру пам'ять, Станіслава Едуардівна, не задумуючись, відповіла: «Треба рухатися». «Я ніколи вдень не спала, – каже вона, – робила одну роботу, а вже думала про десять других. Не раз ішла пішки зі Львова до Рогатина» (тут вони разом із чоловіком і трьома доньками й сином проживали з 1949 року. У Калуші біля доньки Неоніли п. Станіслава 12 років). Скільки себе пам'ятає, жінка робила гімнастику й масаж і робить їх донині. Радить займатися цим усім, хто хоче бути здоровим. Вона не довіряє лікарям, каже, що, якби зверталася до них, то вже давно б покинула цей світ. І підтвердження цього є її двічі поламана 13 років тому нога, з якою звернулася до медиків (тепер п. Станіслава ходить на милицях).

«Бабуся – набожна людина», – приєднується до розмови чоловік онучки з Києва. І дійсно, Станіслава Едвардівна кроку не ступає без звернення до Бога, свого ангела-хоронителя, з молитвою до якого звертається щоразу, коли підіймається з ліжка, йде кудись чи починає якусь роботу. «Треба вірити в Бога, – стверджує вона, – і все в людини буде добре». Жінка була досить активною під час виходу з довготривалого ви-

мушеного підпілля Греко-Католицької Церкви. У вісімдесятирічному віці вона їздила до родичів у Німеччину, звідки до Рогатина привезла різноманітні молитвенники, її спів у церкві добре пам'ятають у цьому місті.

З розмови зрозуміла, що Бог нагородив п. Станіславу здатністю глибоко відчувати все прекрасне в цьому світі. Вона володіє польською, німецькою, російською і, звичайно, українською мовами. У своєму житті п. Станіслава багато вишивала, а оскільки раніше це робила при свічці, то й втратила одне око. Але це аж ніяк не завадило їй досі займатися рукоділлям: яке ж було наше здивування, коли ми побачили її останню, ще не завершену, роботу – рушник із бісеру (і це в 100 (!) років). У молодості жінка також в'язала на трикотажній машинці. Та чи не найулюбленішою і найвишуканішою справою є її захоплення грою на музичних інструментах. Вона грала на старовинному інструменті цитрі й на фортепіано.

Досить цікава історія з останнім, який нині зберігається в сім'ї як реліквія. Йому понад 150 років, він виготовлений артіллю Хофманна у Відні. Під час Другої світової війни, коли німці масово забирали євреїв у гетто, знайома єврейка в Тернополі подарувала п. Станіславі свій фортеп'ян, як говорить ювілярка на цей інструмент. Гри на ньому жінка вчила не тільки своїх дітей, але й давала приватні уроки чужим, чим і заробляла на прожиття (хтось приносив дрова, хтось – м'ясо,

каже). До речі, один із учнів п. Станіслави, на прізвище Кєльяр, став досить відомим піаністом, живе за кордоном. Це фортепіано у [19]70-х роках син продав. А кілька років тому один із шести правнуків запитав п. Станіславу, чи є в їхній сім'ї якась реліквія. І вона йому відповіла, що була. Тоді (років 8 тому) донька Неоніла відшукала інструмент (це вже були дрова, як каже гість зі столиці) у Вигоді [на Долинщині], звідки й були покупці. Протягом двох років інструмент реставрували в Києві. Там давали за нього великі гроші, але родина не віддала, бо це фортепіано дороге кожному члену сім'ї, і залишила його як реліквію.

Як досконале продовження сімейної музичної діяльности п. Станіслави є Богом даний дар її правнучці, відомій юній піаністці Оксанці Горецькій з Івано-Франківська (а починала дівчинка з Калуської музичної школи № 1). «Це тільки від Бога, – каже ювілярка, – ніхто в сім'ї не має такого дару, як вона». Нагадаємо, що за мрію Оксанки Горецької мати довгоочікуване піаніно і просторішу квартиру на телепроєкті «Танцюю для тебе» танцювали популярна телеведуча Марічка Падалко і хореограф Олександр Кочкін. Дев'ятирічна піаністка вже неодноразово виступала з великими програмами в обласному художньому музеї (будівля колишнього костелу Потоцьких має унікальну акустику) і в філармонії в супроводі відомого камерного оркестру «Гармонія нобіле».

На сторіччя п. Станіслави доньки спекли торт за старовинним рецептом матері і пригощали гостей вином 1900 року розливу. Щодо майбутнього, то донька Неоніла розповідала свій сон, з якого зрозуміла, що мати житиме 106 років. А п. Станіслава вважає, що Україну вкрали *(з приводу політичної ситуації в державі. – Д. О.)*, але вона вірить, що все буде добре. Дай, Боже, справдитися сподіванням цієї багатої життєвим досвідом жінки. А п. Станіславі пошли й надалі здоров'я і світлий розум.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Щоб прожити 100 років, треба рухатися. *Дзвони Підгір'я.* 2010, 4 черв. № 22. С. 4.

НАЙСТАРІШІЙ МЕШКАНЦІ КАЛУША – 101 РІК

У день 574-ї річниці відзначення першої письмової згадки про Калуш, 27 травня [2011 р.], найстарша жителька міста Станіслава Цетнар святкувала 101 рік від свого народження.

Іменинниця розповіла, що, прочитавши наступного після столітнього ювілею дня вітання від Президента України, подумала: «Боже, яке ж то страшне життя я пережила; при різних владах довелося жити й працювати, у таких тяжких умовах, в умовах війни вигодувати й виховати дітей *(їх у неї четверо. – Д. О.)*». Її чоловіка поляки

заарештували й вивезли в Березу-Картузьку, тому трьох доньок (віком шість, п'ять і три роки, син народився вже після повернення чоловіка) «тягла» на своїх жіночих плечах. Сьогодні п. Станіслава має шестеро внуків, шестеро правнуків і семеро праправнуків, проживає в Калуші із 74-річною донькою Неонілою.

Оскільки від шести років марила музикою, то й дітей своїх прилучила до цього виду мистецтва. Попри вишивання, в'язання, обробку городу, де завжди були полуниці, помідори, огірки, тобто все необхідне для сім'ї, вона ще й грала на цитрі. Це – старовинний струнний інструмент, від гри на якому дуже болять пальці і досить часто утворюються мозолі. Дітей віддала навчатися гри на фортепіано. До речі, любов до музики передала правнучці – відомій нині юній піаністці Оксані Горецькій з Івано-Франківська.

На сторіччя Станіслава Едвардівна демонструвала гостям вишитий бісером рушник. Не залишила це заняття й дотепер: представила нам свої останні роботи – жіночі прикраси з бісеру. «Не сиджу без роботи ні секунди, – каже вона, – тому й живу довго». Секрет її довголіття в тому, що все своє життя звертається до Бога, до свого ангела-хоронителя. Правда, зізналася, що говорила зі священником, може, б то їй перестати їсти – все-таки довго на цьому світі, а він сказав, що гріх таке робити. До речі, артеріальний тиск п. Станіслава контролює, але він її не турбує. Лю-

бить їсти варену рибу й геркулес. Смаженого не вживає взагалі. Ніколи не вечеряє. Смаку спиртного навіть не знає.

За виділені владою гроші з нагоди 101-ї річниці жінка планує придбати сильніші окуляри, щоб ще вправніше працювати з бісером.

До речі, представники управління праці, які прийшли вітати п. Станіславу, хотіли придбати прикраси з бісеру та вона виготовила їх на замовлення.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Найстарішій мешканці Калуша – 101 рік. *Дзвони Підгір'я.* 2011, 3 черв. № 22. С. 12.

КАЛУШАНИ ВНЕСЛИ СВОЮ ЛЕПТУ В РОБОТУ II СВІТОВОГО КОНГРЕСУ БОЙКІВ

Протягом чотирьох днів, з 20 липня по 1 серпня [2010 р.], на Турківщині Львівської области проходив Другий світовий конгрес бойків, зорганізований Всеукраїнським громадським товариством «Бойківщина XXI століття». Його гаслом стали слова: «Світовий конгрес бойків у розбудові Української незалежної держави». У роботі конгресу нарівні з иншими бойками активну участь узяли й представники Калущини.

Учасники конгресу, зокрема, провели науково-практичні конференції з різноманітних пи-

тань. Тут ішлося про роль Церкви в духовному житті бойків, моральне виховання, підготовку молодої сім'ї та молодого покоління до суспільного життя. Крім того, учасники обговорили проблеми розвитку малого й середнього підприємництва серед бойків, питання міграції, історії та їхньої ролі в сучасному українському суспільстві. Прикро, що до висвітлення роботи заходу такого рівня і взагалі проблем бойків не були залучені центральні медіа.

Приємно було на турківській землі почути схвальні відгуки про виступ голинських «Молодичок» (керівник Микола Матрофайло), які брали участь у відкритті конгресу. Не тільки дарували українські пісні, а й залишили схвальні відгуки в Народному музеї Бойківщини учасниці «Намиста» (районний БК) під керівництвом Галини Мартиненко. Представляв Калущину в Турці й народний колектив із Середнього Угринова (керівниця Оксана Герус).

Досить активну участь узяли калушани в роботі міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні жіночі організації України в контексті соціокультурних викликів», що відбулася в рамках конгресу і де говорили про сьогоднішнє призначення жінки бути попереду в усіх процесах щоденного буття. Заступниця голови Союзу українок України Ростислава Федак наголосила, що сьогоднішні політичні реалії зобов'язують жінку-бойкиню осягнути нову роль –

роль громадянки у власній хаті і незалежній соборній державі, щоб успішно вирішувати проблеми родини, громади, країни. Калуську філію Союзу українок на цій конференції представляли союзянки Катерина Парцей і Анна Ткачівська.

Учитель гімназії Віталій Півторак перед бойківським жіноцтвом говорив про роль і місце пошуково-дослідницької діяльности школярів у процесі самореалізації юної особистости. Він наголосив на тому, що діяльність школярів спрямована на дослідження витоків культурної спадщини людства, нації і наших краян, які жили й творили в минулому і які творять зараз. Уродженець с. Бережниці Ярослав Берложецький, лікар за фахом, який нині проживає в білорусі, порушив наболіле питання алкогольної залежности як бойків зокрема, так і слов'ян загалом.

Високо оцінили учасники конференції презентацію монографії «Особливості бойківського весілля в Петранці» колишньої випускниці Калуської гімназії, нині – студентки Львівського національного університету ім. Івана Франка Марти Ониськів. З особливим захопленням слухали присутні автентичний спів весільних свах Анастасії Лукач (Васютяк) і Анастасії Худик (Каратник) із с. Петранка Рожнятівського району (вони виконували

ладканки), який вдало доповнював презентацію етнографічного дослідження Марти[13].

Валентина КВІТЕНЬ

Калуш–Турка–Калуш

Валентина Квітень. Калушани внесли свою лепту в роботу ІІ світового конгресу бойків. [Дарія Ониськів]. *Дзвони Підгір'я.* 2010, 6 серп. № 31. С. 9.

УВІКОВІЧНИЛИ АНАТОЛІЯ ОНИШКА

У день 70-річчя з дня уродин українського перекладача, поета, просвітянина, почесного громадянина м. Калуша Анатолія Онишка (1940–2006) відбулося освячення меморіальної дошки, яку встановили на фасаді будинку № 6, що на вул. Винниченка.

На цей урочистий захід у п'ятницю [6 серпня 2010 р.] до будинку, де наш відомий талановитий земляк мешкав із 1970 до 2006 року, прийшли його рідні, колеги-просвітяни, друзі, знайомі. Освятив меморіальну дошку священник о. Сергій. Право відкрити дошку випало дружині Анатолія Онишка п. Надії, їхній онучці й начальниці

[13] У роботі конгресу також брав участь хор союзянок із Рожнятова (голова Світлана Діденко). Разом із ними задля фіксації такої важливої для бойків події в Турку приїхав відомий прикарпатський журналіст і фотограф, член Національної спілки журналістів України, Національної спілки краєзнавців України, лавреат премій Івана Вагилевича та Марійки Підгірянки, лавреат Всеукраїнських і міжнародних конкурсів Іван Парадовський (1951–2020).

управління культури міської ради Антоніні Попадюк.

Чимало хороших слів тут звучало на адресу А. Онишка. Заступниця голови [Калуського] міськрайонного об'єднання ВУТ «Просвіта», заслужена вчителька України Оксана Тебешевська наголосила на тому, що він переклав для українського читача твори світового рівня: Е. По, Ф. Ніцше, А. Азімова, Р. Шеклі, Е. Курціуса та ин. А це, за її словами, воістину подвиг. Вона вважає, що А. Онишка нам ще треба пізнати, його спадщина єднатиме покоління.

Голова обласної організації [Національної] спілки письменників України, членом якої був і А. Онишко, Євген Баран вважає нашого земляка одним із найяскравіших українських перекладачів.

Ведуча урочистого дійства Наталія Бойчук назвала імена тих, завдяки чиїй ідеї і постала меморіальна дошка. З пропозицією свого часу виступили місцевий краєзнавець Микола Когут, нинішній голова [Калуської] «Просвіти» Іван Ткачик, Оксана Тебешевська і Лідія Іваницька. Безкоштовно виготовив дошку калуський скульптор Ігор Семак. Матеріали надали (теж безкоштовно) Галина і Петро Підкамінні.

Правда, все, що звучало того дня під час відкриття меморіальної дошки, губилося поміж звуками безперервно проїжджаючого транспорту (все-таки центральна вулиця), бо захід проводили

без підсилюючої апаратури. На цей мінус в організації вказували не тільки виступаючі.

А перед відкриттям меморіальної дошки його рідні, друзі, знайомі побували в міській масовій бібліотеці № 1 (завідувач М. Когут) на годині поезії «Анатолій Онишко як поет і митець», де поділилися спогадами про цю неординарну людину, яка ще так недавно жила і творила поруч із нами, калушанами.

Дарія МЕЛЬНИК

Мельник Д. Увіковічнили Анатолія Онишка. ***Дзвони Підгір'я.*** **2010, 13 серп. № 32. С. 9.**

У КАЛУШІ ПОЧАВ ДІЯТИ ЩЕ ОДИН ХРАМ

У день святого Миколая [2010 р.] в приміщенні новозбудованої церкви Святих рівноапостольних Кирила і Методія відправили першу Божественну Літургію. Кожен присутній, слухаючи неперевершений спів новоствореного церковного хору, який пів року під керівництвом начальниці управління культури міської ради Антоніни Попадюк готувався до відкриття святині, і злагоджену відправу священників отців Степана Скібіцького, Миколи Крушеца й дяка Миколи Озембловського, збагатився духовно і возніс у думках подяку Господу за те, що допоміг у такий короткий час *(будівництво тривало менше*

п'яти років. – Д. О.) сотворити руками калушан направду величний духовний храм.

Будову цієї церкви по праву можна назвати народною. Стартового капіталу (100 тис. грн.), що церковна громада отримала від продажу «Ільменю»[14], у приміщенні якого й діяла церква, вистачило лише на фундамент. Усе решту було зроблено на пожертви калушан. І вони довели, що спільними зусиллями можна багато чого досягти. Можливо, не кожен схвалює сучасні елементи в побудові культових споруд, але утеплена підлога в цій церкві, безперечно, дуже доречна.

Отець Степан Скібіцький зазначає, що безпосередньо на будові здебільшого працював десяток парафіян-пенсіонерів. І віриться, що за цей неоціненний внесок їм воздасться. Не заперечує о. Степан і того, що всюди, куди звертався за будівельними чи иншими матеріалами, їх для будівництва церкви відпускали за пів ціни. Повністю безкоштовно в храмі побілені стіни. Для всіх, хто вірив, що храм постане, хто долучився до будівництва, для всіх жертводавців того святкового дня линула церковна величальна «Многая літа!».

З приємністю прихожани почули добру новину, яку повідав їм о. Степан. Уже 4 січня

[14] «Ільмень» – ресторан під такою назвою діяв із радянських часів у Новому Калуші на нинішній вулиці Б. Хмельницького. 100 тис. грн. на будівництво церкви релігійна громада отримала від його продажу. Нині в цьому приміщенні – супермаркети «АТБ», «Фокстрот», «Sinsay».

наступного року до храму з Риму прибудуть мощі святого апостола Юди-Тадея, святих Домініка, Йосафата, Томи Аквінського й Марії Горетті. Саме про те, щоб у новому храмі зберігалися мощі святих, він постійно молився протягом останніх років.

Священники церкви Святих рівноапостольних Кирила і Методія активно працюють з дітьми й молоддю, проводять культурно-просвітницьку й духовну роботу, пропагують серед них християнський спосіб життя та християнську мораль. При церкві вже 10 років функціонує недільна школа, якою керує Галина Ліщинська-Микитчук. Її вихованці (тут займаються діти до 14 років) досить часто посідають призові місця в області в різноманітних конкурсах й олімпіадах[15].

2010 року при церкві під керівництвом о. Миколи почав діяти осередок молодіжної громадської організації «Українська молодь – Христові!» (до речі, заснована ще в 1933 р. митрополитом Андреєм Шептицьким. З 1946 р. до відновлення незалежности України була в підпіллі). До неї належить учнівська й студентська молодь. Недільна школа спільно з громадською організацією представила на Миколая театральне

[15] Улітку 2025 р. команда парафії Святих рівноапостольних Кирила і Методія «Fiat Lux» вдруге здобула перемогу, посівши перше місце в Україні, в інтелектуальній грі «Світло Істини», зорганізованій Патріаршою катехитичною комісією УГКЦ. У змаганні брали участь 15 команд зі всієї України (Сторінка Парафії св. Кирила і Методія м. Калуш у соціальній мережі Фуйсбук, 15 червня 2025 р.).

дійство для дітей-прихожан. За словами о. Миколи, до Різдвяних свят готують вертеп. На початку грудня в ПК «Мінерал» калуський осередок громадської організації вперше провів КВК серед команд осередків области.

Збирається молодь щонеділі після дитячої Літургії, о 13.00. Тут проводять цікаві бесіди, різноманітні ігри. А щосуботи члени організації відвідують ДЮСШ «Сокіл», де займаються спортом. У планах калушан – спартакіади між осередками области. Традиційними для організації стають екскурсії рідним краєм, відпустові поїздки. Улітку, за словами о. Миколи, вони будуть оздоровлюватися в таборах. «Українська молодь – Христові!» очікує припливу своїх однолітків, так що будь-хто охочий може приєднатися до цієї хри-стиянської організації.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. У Калуші почав діяти новозбудований храм. *Дзвони Підгір'я.* 2010, 24 груд. С. 11.

У НОВОЗБУДОВАНИЙ ХРАМ ПРИБУЛИ МОЩІ П'ЯТЬОХ СВЯТИХ

Напередодні світлого Різдва Христового новозбудований храм Святих Кирила і Методія наповнився величезною радістю і благодаттю. Сюди задля духовного росту парафіян у вівторок, 4 січня, з Риму привезли мощі п'ятьох святих.

Відтепер віряни мають змогу молитися у своїх потребах біля мощей святого апостола Юди-Тадея, святих Домініка, Йосафата, Томи Аквінського й Марії Горетті.

В урочистій зустрічі взяли участь парафіяни, духовенство УГКЦ на чолі з деканом Калуським о. Михайлом Бігуном, представники місцевої влади. За мощами до Риму їхав о. Микола Крушец. Разом із ним цей дорогоцінний духовний скарб до Калуша привезли генеральний вікарій о. Вальтер Бонетто, парох італійського міста Пінероло, і його сотрудник о. Микола Семенишин[16]. Останній (до речі, колишній студент отця-декана) чимало зробив для того, щоб мощі святих потрапили до нашого міста. Настоятелі церкви рівноапостольних Кирила і Методія Степан Скібіцький і Микола Крушец обіцяють, що будь-який парох, який тут служитиме, відправлятиме Службу Божу за сім'ї цих двох священників. Паломницьку поїздку до України, і зокрема до нашого міста, вони здійснили зі своїми родинами. У нас святкуватимуть і

[16] Микола Семенишин (нар. 29 травня 1982, Глибоке Богородчанського р-ну) – український греко-католицький єпископ, 27 жовтня 2022 року призначений єпископом-помічником Івано-Франківської ахиєпархії УГКЦ. 15 лютого 2023 р. відбулася його хіротонія. Сорокарічний о. Микола Семенишин став наймолодшим єпископом в Українській Греко-Католицькій Церкві. До речі, з 1 серпня 2013 р. був особистим секретарем Блаженнішого Любомира Гузара. Звершував це служіння до упокоєння патріарха в 2017 році [Обрано єпископа-помічника для Івано-Франківської архиєпархії УГКЦ.
URL: https://ugcc.ua/data/obrano-epyskopa-pomichnyka-dlya-ivano-frankivskoy-arhyeparhiy-ugkts-1262/].

Різдво. Як зауважив, дякуючи за Божу ласку, яку отримала церква слов'янських просвітителів Кирила і Методія, декан Калуський, Рим на все багатий, але такої смачної куті, як в Україні, немає навіть там. І в цьому переконаються італійські гості.

Вітаючи калушан, о. Вальтер наголосив, що, молячись до святого Йосафата, ми будемо зміцнюватись у вірі й єдності з усією Католицькою Церквою. А для українців свобода релігії є надзвичайно важлива, тому мусимо молитися, зауважив паломник з Італії. Він закликав дотримуватися тієї віри, яку мав святий апостол Юда-Тадей. Молитву до святої Марії Горетті варто присвячувати дітям, бо вона є опікункою молоді. Отець Микола Крушец під час поїздки до Італії побував на гробі цієї святої, а також відвідав місце, де в 12-річному віці її було замучено. Молячись до святих Томи Аквінського й Домініка, просімо мудрости Божої. Вальтер Бонетто також пообіцяв парафіянам, що до Великодня у церкві буде дзвін: калушани тільки мають збудувати дзвіницю й подумати над написом, який би хотіли бачити на дзвоні.

Отці Микола Крушец і Микола Семенишин побували на аудієнції в святішого о. Бенедикта XVI. Саме через їх посередництво калушани отримали благословення Папи Римського.

А прибули мощі святих до Калуша завдяки фінансовій підтримці міського голови Ігоря

Насалика і депутатів міської ради, які проголосували за виділення коштів на поїздку до Риму. Заступниця міського голови Руслана Вайда й депутатка міської ради Оксана Шутяк придбали мощівник. Чимало зробив для цієї доброї справи і начальник управління у справах сім'ї, молоді, фізкультури і спорту міської ради Михайло Клим. Візи оформляла туристична фірма «Галеон» (Марія Сениц), перевізник цих духовних реліквій – Леонід Щербінський.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. У новозбудований храм прибули мощі п'ятьох святих. ***Дзвони Підгір'я.*** **2011, 6 січ. № 1. С. 12.**

ДО 140-РІЧЧЯ КОСТЯНТИНИ МАЛИЦЬКОЇ – ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК

У середу, 30 травня [2012 р.], на будинку № 1, що на вулиці, яка названа іменем поетеси, педагогині, активної громадської діячки Костянтини Малицької, відбулося відкриття пам'ятної дошки. Її встановлення приурочене до 140-ї річниці з дня її народин.

Ця непересічна подія, за словами заступниці міського голови Оксани Табачук, завершила святкування 575-річчя першої згадки про Калуш. На відкриття прийшли представники місцевої влади, просвітяни, літератори. До них приєдналися й калуські школярі, які зараз відпочивають у

пришкільних таборах. Освятили пам'ятний знак священники о. Федір Мороз і о. Михайло Бігун. Вони також висловили гордість за те, що наша земля викохала таких людей, як Костянтина Малицька. Оксана Табачук нагадала, що іменем нашої видатної землячки, яка понад усе любила Україну, не тільки названа вулиця, у місті присвоюється педагогічна премія її імени, творчість Костянтини Малицької вивчається в школах, пропагується в бібліотеках.

Відкриття в Калуші чергового пам'ятного знака видатним особистостям, на думку уродженця Сівки-Калуської, гостя з Долини, члена Національної спілки письменників України Василя Олійника, свідчить про те, що наше місто росте духовно. Присутність на відкритті пам'ятного знака такої кількости школярів голова Калуської філії Союзу українок Любов Липовська вважає знаковою, бо Костянтина Малицька дуже любила дітей, мріяла й боролася за те, щоб українські діти мали змогу здобувати освіту. Люба Липовська закликала школярів слідом за Костянтиною Малицькою любити рідну землю, берегти й шанувати її.

Ініціатором встановлення пам'ятної дошки вже традиційно виступив місцевий краєзнавець Микола Когут. Його ідею, як і всі попередні, утілив у життя калуський скульптор Ігор Семак: благодійною мистецькою працею увіковічнив думки і прагнення видатної землячки. Спочатку

планували зобразити К. Малицьку в старшому віці, бо саме такі її світлини збереглися, ділиться думками М. Когут. Та І. Семак вирішив представити її повною енергії, оскільки вона розпочала свою активну громадську діяльність в молодості, щойно закінчивши Львівську учительську семінарію і поставивши собі за мету служити народові, українським дітям, бо це майбутнє нації. У її очах – прагнення зробити заплановане для своєї рідної, «так любої» землі. У зображеній скульптором сорочці вгадується вишиванка, символічно прикрашена гілочкою калини. Цього разу ініціатор й автор пам'ятної дошки в написі відійшли від стереотипу: ця вулиця названа і т. д. На гранітній дошці, яку благодійно надали підприємці Галина та Петро Підкамінні, просто вказано: «Костянтина Малицька (1872–1947). Поетеса, педагог і громадська діячка. Встановлено до 140-річчя від дня народження».

Того травневого дня пісня на слова нашої славної землячки «Чом-чом, земле моя…», яку багато хто вважає народною, урочисто линула над вулицею її імени. Звучала тут і поезія Костянтини Малицької у виконанні учнів п'ятої школи.[…]

Як повідомив Микола Когут, під час встановлення пам'ятної дошки на будинку день перед відкриттям, багато жителів мікрорайону підходили, цікавилися і схвалювали ці добрі

наміри із вшанування пам'яти нашої видатної землячки.

Дарина КОРОЛЬ

Дарина Король. До 140-річчя Костянтини Малицької – пам'ятний знак. [Дарія Ониськів]. *Дзвони Підгір'я.* 2012, 1 черв. № 22. С. 9.

ЦЕРКВІ СВЯТОГО АРХИСТРАТИГА МИХАЇЛА – 100 РОКІВ

[21 листопада 2013 р.] подвір'я церкви Святого Архистратига Михаїла було переповнене вірними. І не випадково, адже в Калуші – храмове свято. Та цьогорічний празник особливий, бо храм на майдані Шептицького відзначає 100-річчя: у 1913 році з благословення митрополита Андрея Шептицького якраз у День святого Архистратига Михаїла він був освячений. [21 листопада 2013 р.] На святочну відправу до Калуша приїхав архиєпископ і митрополит Івано-Франківський Кир Володимир Війтишин, представники духовенства з Івано-Франківської й сусідньої Львівської областей.

Відзначення 100-річчя церква розпочала 9 листопада відкриттям виставки стародруків та ікон в історико-краєзнавчому музеї Калущини. На ній можна оглянути старовинні книги (11 штук) богослужбового призначення та дві інвентарні книги калуської церкви за 1927 та, ймовірно, 1934 роки.

– Усі книги експонуються вперше і є цікавими в багатьох аспектах, – говорить директорка музейно-виставкового центру Уляна Паньо. – Найперше, інвентарні книги – це важливий документ із життя церкви. Вони містять детальний опис споруди, речей, книг, господарські відомості, інформацію про пожертви на потреби храму та багато иншого. Вивчення цих відомостей значно допоможе краєзнавцям у дослідженні подій місцевої історії того періоду. Інвентарні книги писані тогочасним правописом і подані у формі запитань та відповідей. Богослужебні книги, представлені на виставці, датуються від 20-х років XVII ст. (це «Тріодь Цвітна» Архимандрита Петра Могили) до кінця XIX ст. Візуально виставка стародруків доповнена невеликою кількістю ікон із фондів артгалереї та резиденції церкви. Образи друковані на папері.

– Колись такі мала чи не кожна хата. Тривалий час вони були певним світоглядним кодом, важливим елементом галицького життя. Можливо, колись їх будуть опрацьовувати дослідники, а зараз ці ікони викликають усмішки. У когось – ностальгійні, у когось – глузливі, – констатує Уляна Паньо.

10 листопада в церкві Святого Архистратига Михаїла розпочалася Свята місія (християнська наука для вірних) «Відкриймо двері для Ісуса Христа». Вона відбувалася під покровом мощей

папи Івана Павла ІІ. Основною темою місії була Божа наука про Пресвяту Євхаристію.

Як повідомив декан Калуський УГКЦ, отець-мітрат Михаїл Бігун, протягом тижня місійну науку в Калуші проводив монах із Польщі українського походження о. Теодозій Янків, який здобував освіту в Римі. Варто зауважити, що саме під його керівництвом у 2001 році в Україні організовувалася зустріч папи Івана Павла ІІ – як у Києві, так і в Львові. Разом з о. Теодозієм у Калуші проповідували о. Корнелій (навчався в Хорватії) та о. Микола (навчався в Канаді). За словами отця-декана, під час емісійної науки до Святої Сповіді та Святого Причастя приступило понад десять тисяч краян. Місійну науку пройшли школярі, молодь, доросле населення. У гімназії відбулася зустріч місіонерів з освітянами.

17 листопада на честь відзначення 100-річчя церкви при вщерть заповненій глядацькій залі в ПК «Юність» відбулася Святочна академія. Захід благословив отець-мітрат Михаїл Бігун. Присутніх вітав отець-місіонер Теодозій Янків (...). До цього святкового дійства управління культури міської ради (режисерка і ведуча Леся Піцик) задіяло учасників народного аматорського театру «Легенда», народний ансамбль танцю «Мереживо», хоровий колектив «Тавор», гурт «Передзвін», хор церкви-ювілейниці. Приїхав на Святочну академію до Калуша й гурт «Глорія» Івано-Франківської духовної семінарії. Театрали-

аматори представили пролог «Світильник істини і правди золотосяйний», присвячений святому Архистратигові Михаїлу – покровителеві землі калуської. Для присутніх продемонстрували фільм з історії церкви, 100-річчя якої відзначаємо. Під час заходу зачитували «Давидові псалми» Тараса Шевченка.

22 листопада під час круглого столу в ПК «Юність» місцеві краєзнавці й музейники, духовенство, дослідники історії калуського храму обговорили невідомі сторінки церкви Святого Архистратига Михаїла.

У ході відзначення 100-річчя храму декан калуський вручив два десятки грамот. Серед відзначених – меценати, учителі недільної школи, диригенти, церковне братство і сестринство (як те, що прислуговує при церкві сьогодні, так і попереднє). П'ятнадцять грамот калушани отримали від митрополита Івано-Франківського Кир Володимира Війтишина. Була одна грамота й від Глави УГКЦ Патріарха Святослава Шевчука. Її удостоївся, чи не перший на наших теренах мирянин, директор СТ «Кахелина» Ярослав Чернюк – за спонсорську допомогу церкві.

– До відзначення 100-річчя ми готувалися протягом останніх трьох років, – говорить отець-декан Михаїл Бігун. – За цей період зробили дуже багато для того, щоб храм, який завжди був духовним і культурним центром для калушан, мав пристойний вигляд. Завдяки пожертвам парафіян і

меценатів церква зустрічає свій ювілей із новим дахом, перекритим бельгійською бляхою, та золотосяйними куполами. Увесь фасад церкви оброблений мармуровою штукатуркою. Цього року довели до ладу фундамент святині. Також поміняли вхідні двері.

Чимало робіт зроблено на церковному подвір'ї. І найперше, що впадає в око – це окультурене подвір'я. Вода з ринв тепер по трубах стікає в каналізацію. Також за сучасними вимогами ремонтують і санвузол.

Резиденції, яка розташована на території, уже 180 років. У [2013 р.] тут відновили фасад, замінили вікна, капітально відремонтували класи для занять недільної школи.

Внесла свою лепту до відзначення 100-річчя церкви і молодь. Напередодні листопадових заупокійних днів із благословення декана калуського члени Спілки католицької молоді, що діє на парафії Святого Архистратига Михаїла під головуванням Олега Савки, спільно з міською організацією Молодого Народного Руху (голова – Юрій Дмитрук) на старому цвинтарі Калуша упорядкували й прибрали могили дев'ятьох священників. Серед них – могили о. Ігнатія Губчака (1833–1893), пароха Калуша 1864–1893 рр., [декана Калуського]; о. Володимира Петрушевича (1848–1915), пароха Калуша 1894–1917 рр., який будував церкву Св. Архистратига Михаїла; о. Володимира Тисовського (1877–1956), каноніка,

пароха Калуша; о. Ігнатія Тисовського (…–1955), ігумена ЧСВВ; о. Петра-Богдана Соловія (1894–1963), пароха с. Новиця, декана Калуського; о. Михайла Горошка (1898–1962); о. Софрона Івантишина (1891–1965), пароха сіл Дубовиця, Середнє і Довжка, декана Войнилівського; о. Антіна Лушпинського (1882–1964), пароха с. Стецева; о. Івана Тимківа (1884–1980), пароха Підгірок 1941–1962 років.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Церкві святого Архистратига Михаїла – 100 років. *Дзвони Підгір'я.* 2013, 22 лист. № 49. С. 16.

В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ ВІДБУВСЯ ТРЕТІЙ[17] СВІТОВИЙ КОНГРЕС СОЮЗУ УКРАЇНОК

Протягом двох днів (*6–7 вересня 2014 р. – Д. О.*) Прикарпаття приймало прогресивне жіноцтво світу. У суботу, 6 вересня, в Івано-Франківську відбулися урочистості з нагоди 80-річчя Першого українського конгресу, який відбувався у Станиславові в 1934 році, і 20-річчя Другого світового конгресу Союзу українок, який був організований тут у липні 1994 року. А цього року Івано-Франківськ втретє приймав делегаток і гостей Конгресу Союзу українок світу.

[17] Як виявилося з часом, то був Четвертий світовий конгрес.

На Прикарпаття з'їхалися представниці цієї жіночої громадської організації з усієї України, Канади, США, Франції[18]. Приємно було бачити в залі й зі щемом у серці слухати виступи голів організацій Союзу українок Криму й Луганщини.

У рамках заходів Конгресу відбулися презентації виставок архівних матеріалів з історії діяльности Всеукраїнської громадської організації «Союз українок». Тут були представлені колекції автентичних вишиванок, творів Тараса Шевченка, палітурки яких оздоблені вишиваними обкладинками, а також різноманітні нові видання жіночих організацій. Крім того, організували й збір коштів на потреби Української армії.

У перший день Конгресу відбулася наукова конференція, під час якої союзянки говорили про значення Першого українського жіночого конгресу в історії України. Наголошували, що пробле-

[18] Була на Конгресі й делегація калуських союзянок на чолі з головою п. Любою Липовською. За її словами, за останні місяці до калуської філії вступили шестеро дівчат. Філія на той час уже третій місяць займалася збором коштів, продуктів і речей для тих, хто воював на Сході України [Ониськів Д. Нам боляче дивитися, коли одні гинуть на фронтах, а інші в той час – п'ють. *Дзвони Підгір'я*. 2014, 28 лист. №48. С. 6]. Досить активно волонтерять калуські союзянки з першого дня повномасштабного вторгнення росії в Україну, з 24.02.2022 р.: зорганізували в Калуші психологічну допомогу для військових і їхніх сімей, вийшли на співпрацю за кордоном (США, Великобританія, Польща, Німеччина), допомагають військовим, збираючи кошти на придбання машин і всього найнеобхіднішого, організовують благодійні ярмарки, збирають одяг для переселенців тощо. У вересні 2024 р. в Івано-Франківську відбувся П'ятий конгрес Союзу українок. Калуські союзянки також були серед його учасниць.

ми, які жінки порушували тоді, були актуальні й 20 років тому, важливі й нині, коли над Україною нависла небезпека. Тому і голова Союзу українок України Ореслава Хомик *(до речі, наша землячка. Її сім'я була репресована і приїхала до Калуша в кінці 50-х років. Головою цієї організації п. Ореславу (нині – львів'янку) вибрали в грудні 2013 р. – Д. О.)*, і її заступниця Ростислава Федак, і всі доповідачки основним завданням сучасного українського жіночого руху загалом та Союзу українок зокрема бачать його активізацію, залучення молоді, приділення уваги жінці-матері. Адже українська жінка завжди відігравала важливу роль у національно-культурному відродженні. Саме від жінки залежить, що буде далі з нашою країною. Без материнського наповнення ми б не вистояли протягом віків: саме жінка-мати виховує тих, хто захищає кордони країни, хто розбудовує її, хто керує нею. І саме від того, у якому дусі мати виховає дитину, у тому напрямку вона й реалізовуватиме себе на користь (чи, навпаки, на руйнування) своєї держави.

Як зауважила голова Світової федерації українських жіночих організацій Орися Сушко, яка приїхала на Конгрес із Канади, роль жінки у світі є надзвичайно важливою, тому що протягом віків жінки віддавали свої життя за країну. А інколи жінка може бути сильніша за зброю: слова молитви, яку вона промовляє, мають величезну силу.

– Жінка – це сила, особливо в нинішній тяжкий історичний час. Адже вона і вихователька дітей, і берегиня сім'ї і водночас всієї України, – наголосила Орися Сушко.

У рамках Конгресу в наміренні збереження цілісности України та відновлення миру в державі прогресивне жіноцтво здійснило прощу до Свято-Успенського Василіанського монастиря в с. Погоня Тисменицького району. А наступного дня учасниці Конгресу побували в м. Болехові на відкритті пам'ятника січовому стрільцеві, художникові, скульпторові та поету Михайлові Гаврилку, який встановили поблизу музею Наталії Кобринської – організаторки жіночого руху.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. В Івано-Франківську відбувся Третій Світовий Конгрес Союзу українок. *Дзвони Підгір'я.* 2014, 12 вер. № 37. С. 14.

ГІМНАЗИСТИ – ПЕРЕМОЖЦІ КОНКУРСУ «МІЙ РІДНИЙ КРАЙ»

У вересневі дні Союз українок України зібрав у Львові переможців Міжнародного конкурсу учнівської молоді «Мій рідний край»[19] та їхніх

[19] У 1997 р. ВГО «Союз українок» заснувала Міжнародний конкурс учнівської та студентської молоді «Мій рідний край» (нині – Міжнародний конкурс учнівської та студентської молоді ім. Ростислави Федак), щоб ініціювати дослідницьку роботу молоді загальноосвітніх шкіл, середніх і вищих навчальних закладів України

наукових керівників. Уже традиційно до когорти тих, хто збирає щедрий ужинок спільної річної праці, який підтверджує бажання молоді пізнати й написати правдиві сторінки історії України, приєднуються учні та вчителі Калуської гімназії[20].

Роботи двох із чотирьох учасників журі оцінило найвище – вони стали перлиною конкурсу. У номінації «Поетичний голос» найвищу відзнаку отримала добірка поезій «З душею тихо розмовляла» одинадцятикласниці Ярини Смирнової, яка працювала під керівництвом учителя світової літератури Любови Федоришин.

Перлину в номінації «Шевченкіана» отримала й вихованка вчителя української мови і літератури Віталія Півторака, цьогорічна [2014 р.] випускниця гімназії, студентка Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника Наталія Шкоропаняк. На суд журі вона пред-

---

та поза її межами. Метою конкурсу є виявлення творчо-обдарованої молоді, яка пропагуватиме ціннісні орієнтири в розбудові незалежної демократичної України, відроджуючи правдиву історію нашої держави, відновлюючи традиції народу, пробуджуючи генетичну пам'ять, торкаючись сьогодення: збереження славетних імен наших воїнів-захисників, відомих людей краю, висвітлення історії малої батьківщини, її розвитку і проблем. Добрі ініціативи від союзянок укріплятимуть дух нації, її непереможність, особливість українців у світовій спільноті, миролюбність нашої нації і її готовність захищати людські чесноти. Спільна риса всіх творчих і пошукових праць учасників конкурсу – розкриття глибокої духовної таємниці незнищенности української нації від Трипілля до сьогодення.

[20] До 29.05.2025 р. – Калуський ліцей імені Дмитра Бахматюка, з 29.05.2025 р. – Калуський науковий ліцей імені Дмитра Бахматюка [Калуський ліцей імені Дмитра Бахматюка відтепер науковий. URL: https://kalushcity.gov.ua/news/gjg].

ставила «Шевченкознавчі мотиви оповідно-літописної спадщини зборян: творчо-психологічний і жанровий феномен» (дівчина народилася у с. Збора).

Уже другий рік у рамках конкурсу видають збірник «Шевченкіана в наукових дослідженнях учасників Міжнародного конкурсу учнівської та студентської молоді "Мій рідний край"». Робота Наталії якраз поміщена в збірнику як Перлина конкурсу. Варто наголосити, що поряд із вступними статтями заступниці голови Союзу українок України Ростислави Федак, відомої мовознавиці Олександри Сербінської та голови Болехівської міської організації Союзу українок Лариси Дармохвал у збірнику розміщене й переднє слово «Оці дари з Тарасового райочка!.. (передмова-ескіз інтелектуально-духовного шевчекознавчого енергетика сьогочасся)» вчителя Калуської гімназії, лауреата обласної премії ім. Мирослава Стельмаховича 2014 р. Віталія Півторака.

Роботи ще двох гімназистів посіли перші місця. Це «Конотація[21] як національний аспект психіки народу на основі досліджень пісенної творчости Прикарпаття» одинадцятикласниці Надії Гук у номінації «Літературознавство і

[21] Конотація – сумарне чи тотальне значення слова – як описове, так і емоційне. У лінгвістиці використовується для опису супутнього емоційно-експресивного значення мовної одиниці, яке пов'язане з описовим значенням та яке доповнює його.

фольклор» (керівник В. Півторак), а також «Маловідоме з біографії Василя Стуса (шляхами поетового колимського «три літа»)» Вікторії Малиняк, яка працювала під керівництвом заслуженої вчительки України Ліни Стефанюк.

Усі четверо переможців з Калуша представлені до одноразової стипендії міжнародного благодійного фонду «Смолоскип». Її розмір – одна тисяча гривень.

Нагородження переможців конкурсу у львівському Музеї визвольної боротьби відбувалося в дусі любови до рідної землі, пам'яти тих, хто загинув на Майдані, й у молитві за тих, хто нині, відстоюючи цілісність України, воює на Донбасі. Переможців конкурсу та їхніх керівників вітала голова Союзу українок України Ореслава Хомик. З вітальним словом звернувся і міський голова Львова Андрій Садовий.

У ході заходу переможці отримали збірники конкурсу, де поміщені їхні роботи. А Віталію Півторакові за багаторічну працю з молоддю на Міжнародному конкурсі «Мій рідний край» Андрій Садовий вручив ювілейну монету до 750-річчя Львова.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Гімназисти – переможці конкурсу «Мій рідний край». *Дзвони Підгір'я.* 2014, 10 жовт. № 41. С. 14.

У ТИШКІВЦЯХ

У суботу [29 червня 2019 р.] у селі, де свого часу навколо священничої родини Шухевичів гуртувався цвіт нації і де народився головнокомандувач УПА Роман Шухевич – Тишківці на Городенківщині – вперше проходив форум українських родин. З цієї нагоди сюди з'їхалися представники родин Грушевських, Окуневських, Бандер, Шухевичів. Бачинських, Романюків, Трильовських, Івасюків, Стефаників, Скориків. Цісиків, Гуриків, Сухомлинських, Книшуків та инших відомих українських родоводів. У рамках форуму в селі відкрили музей «Резиденція родини Шухевичів».

На форум прибули голова Державної служби якости освіти Руслан Гурак, в. о. голови Івано-Франківської облдержадміністрації Марія Савка, депутати обласної ради, а також митці й науковці.

У ході форуму неодноразово наголошували на важливости проведення подібних заходів у різних куточках нашої держави. Благословляючи захід, правлячий єпископ Коломийської єпархії УГКЦ о. Василій Івасюк зазначив, що життя родини Шухевичів та инших родин, які доклалися до того, щоб Україна стала вільною і незалежною, є прикладом для сучасних родин як саме потрібно будувати Україну. Ініціатор проведення Форуму народний депутат Анатолій Матвієнко наголосив на вагомости досвіду українських родин для розбудови Української держави. Син Романа Шухевича Герой України, політичний в'язень радянських таборів Юрій Шухевич відзначив роль, яку

його родина та інші видатні українські родини відіграли в історії України.

– Вони своє життя присвятили відродженню нації. Роль родини сьогодні актуальна як ніколи, – зауважив він, – бо спостерігаємо дуже прикре явище: реванш проросійських сил. І в цьому є наша вина, бо за роки незалежности було багато політиканства, а вихованню підростаючого покоління ми недостатньо приділяли уваги. Тому тепер мусимо взятися в руки і зробити все можливе, щоб не допустити цього реваншу.

У рамках форуму відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Родини в суспільному і національно-культурному просторі України і світу: історія та сучасність», яку приурочили до 170-річчя від дня народження українського етнографа Володимира Шухевича. Серед організаторів конференції – Міністерства культури та освіти і науки України, Івано-Франківська ОДА і облрада, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника та Івано-Франківська обласна організація Національної спілки краєзнавців України. У ході конференції науковці, музейники, краєзнавці ділилися дослідженнями про українські родоводи. Говорили тут про священничі, адвокатські, просвітянські, вчительські та інші родини, які так чи инакше спричинилися до збереження національної ідентичности й боротьби за українську державність, зробили свій посильний внесок у культурне і духовне життя.

Йшлося на конференції й про родину Дяконів – як взірець трагічно-героїчної долі галицької інтеліґенції. Про цю родину, яка переїхала на Калущину (с. Кропивник) на

початку 1920-х років [у 1919 р.], вела мову калуська журналістка, членкиня Національної спілки краєзнавців України Дарія Ониськів. Вона, зокрема, наголосила:

– Через активну громадську позицію різні покоління цієї священничої, просвітянської, вчительської родини були під пильним оком тогочасної влади. Ім'я о. Григорія Дякона, декана Махнівського на Тернопільщині, знаходимо серед вивезеного з Галичини в 1914–1915 роках росіянами греко-католицького духовенства. А також його ім'я – тоді пароха с. Кропивник, зустрічаємо в надзвичайно секретній вказівці наркома внутрішніх справ УРСР І. Сєрова про проведення репресивних заходів щодо греко-католицьких священників від 18 вересня 1940 року. Поляки заарештували й кинули до львівської тюрми «Бригідки» його сина Ярослава разом із иншими студентами Українського таємного університету. Судили вони й онука о. Григорія Евгена Городиловського – за розповсюдження нелегальної літератури. Найстаршого сина Ярослава Дякона – гімназиста, члена Юнацтва ОУН Ігоря Дякона в 1943 р. заарештувало гестапо в Станіславі. Через чотири роки він, студент І курсу Станіславського медичного інституту, за те, що заготовляв ліки для УПА, був засуджений Військовим трибуналом Станіславської области до 10-ти років виправно-трудових робіт. А в 1950 році вся сім'я Ярослава Дякона (крім нього, дружина Софія і двоє дорослих дітей – Віра та Орест) були вивезені в Томську область.

Дарія МЕЛЬНИК

Мельник Д. Форум українських родин у Тишківцях. *Вісті Калущини.* 2019, 5 лип. № 26. С. 7.

ПЕРШІ КРОКИ СВЯЩЕНСТВА – У ХРАМІ, ЗБУДОВАНОМУ ПРАДІДОМ

Цими днями *(у квітні 2017 р. – Д. О.)* минає 25 років від часу рукопокладання о. Володимира Лесюка та його душпастирського служіння в селі Петранка Рожнятівського деканату. За чверть століття під час своїх не нав'язливих, але змістовних проповідей не в одну душу священник засіяв зерно Божої любови. Під його керівництвом громада села чимало зробила для відновлення двох греко-католицьких храмів, які в роки радянської системи протягом майже трьох десятків років не діяли.

На священничий шлях о. Володимир став у досить зрілому віці. До Івано-Франківської греко-католицької Духовної семінарії вступив у 37 років.

– Коли в 1988–1989 роках почали відкривати церкви, які в роки радянського атеїстичного розгулу не мали можливости діяти, декан Перегінський о. Ярослав Жовнірович викликав мене і запропонував, щоб я вступав до семінарії, – згадує о. Володимир Лесюк. – Тяжко було зважитися на такий важливий крок у своєму житті, бо був уже немолодий. Тоді бракувало греко-католицьких священників, тож зі мною в семінарії вчилися краяни віку моїх батьків.

Дружина о. Володимира, пані Ярослава, зізнається, що їй було страшно відпускати чоловіка на навчання.

– Початок 90-х років. Моє покоління добре пам'ятає, що тоді фінансово було досить важко. А в нашій сім'ї вже підростало троє дітей. Тому й хвилювалась. Але, дякувати Богу, пережили цей тяжкий період, – згадує вона.

Пані Ярослава також каже, що її чоловік завжди мав великий потяг до духовного служіння. Як більшість чоловічого населення Перегінського, де народився в сім'ї лісоруба, він їздив на заробітки. Треба ж було сім'ю годувати. Та попри щоденну побутову рутину молодий чоловік часто ходив до церкви. Знаходив час самотужки вивчити старослов'янську мову, читати Біблію, псалми. І не просто читати, а постійно щось занотовувати. Під час Богослужінь у церкві завжди сидів у крилосі.

– Якщо дяк давав мені під час Служби Божої прочитати якийсь уривок, то це було для мене великим щастям, – згадує о. Володимир.

Володимир Лесюк вступив до духовної семінарії в 1990 році. Через малу кількість священників у той період, на стаціонарі він вчився всього два роки й був висвячений у священичий сан. Піддияконські свячення відбулися 11 січня 1992 року, дияконські – 21 лютого, а рукоположений був 11 квітня того ж року. За словами отця Володимира, усі свячення йому уділяв єпископ-ординарій Софрон Дмитерко. Піддияконські та дияконські приймав в Івано-Франківській катедрі

Воскресіння Христового, а архієрейські – у монастирі Царя Христа (ЧСВВ).

А 19 квітня, у Шуткову неділю, декан Перегінський УГКЦ о. Ярослав Жовнірович уже представляв о. Володимира Лесюка петранцям. Це відбувалося в церкві Перенесення мощів святого Миколая, що в Петранці долішній (у цьому селі – дві греко-католицькі церкви). Пам'ятаю, отець-декан тоді запевнив нас, парафіян: «Будете мати доброго священника». І 25-річне душпастирське служіння о. Володимира в Петранці, гадаю, є яскравим підтвердженням цих слів.

Того святкового дня декан і нововисвячений священник спільно відправили Святу Літургію. А в страсний четвер о. Володимир сам служив спочатку в церкві Святого мученика Юрія, а потім – у церкві Перенесення мощів св. Миколая. Свої перші самостійні кроки священства о. Володимир Лесюк зробив саме в горішній церкві в Петранці невипадково. Як виявилося, цей храм у другій половині XIX ст. будував його прадід по лінії матері – мешканець Перегінського Іван Данилко[22].

[22] Будівельники з Перегінського під керівництвом майстра Івана Данилка збудували також церкви в Хотіні (Церква св. Миколая, 1888) і Підгірках (церква Стрітення Господнього, 1888–1898). Отець Володимир Лесюк розповів, що його прадід був дуже відповідальним не лише як майстер, а як людина, яка відповідала перед Богом за людей, яких найняв до праці. Якось, не отримавши ще кошти за будівництво від замовників, продав власне теля, щоб розплатитися з підлеглими будівельниками [Зап. 24.09.2024 р. Дарією Ониськів від Лесюка Володимира, 1953 р. н., адміністратора парафії Перенесення мощів св. Миколая с. Петранка Калуського р-ну Івано-Франківської обл.].

Навчання в духовній семінарії о. Володимир продовжував на заочній формі. Закінчив Івано-Франківський теологічний катехитичний духовний інститут в 1995 році. Диплом отримав 1 липня: після архієрейської Служби Божої його вручив єпископ-помічник Івано-Франківської єпархії Іриней Білик. А через чотири роки, 15 серпня 1999-го, владика Іриней Білик приїхав на парафію о. Володимира Лесюка на закриття [Святої] місії. Ця важлива наука для вірних відбувалася в Петранці вперше за 63 роки: остання була в 1936-му[23].

У Петранку сім'я священника приїхала з двома дітьми шкільного віку й одним дошкільником: син Іван тоді ходив у шостий клас, донька Христина – у третій, а наймолодший Володимир мав п'ять років. Так що майже все дитинство і юність їхніх дітей минули в Петранці. Тож не

[23] На час написання цієї статті, а також книги Мельник Д. «Церква в Петранці: історія і сучасність» (2017) була відома саме така інформація про останню Святу місію в Петранці перед Другою світовою війною. Після відходу у вічність Віри Пілянської (1930–2019) – доньки управителя народної школи в Петранці долішній з 1925 по 1940 рр. Ярослава Дякона (1899–1982), дружини відомого в Калуші і сусідніх селах (Мостище, Кропивник, Підгірки) фельдшера Миколи Пілянського, калуської союзянки – її донька Роксоляна з чоловіком Богданом Кудлаком з Івано-Франківська в калуській квартирі матері надибали пам'ятний медальйон, який свідчить про іншу дату – 1937 р. Згідно з цією знахідкою, це була IV Місія в Петранці. Вперше цей медальйон (аверс) опублікований у Т. 6 збірника наукових статей «Калуські історичні студії» [Калуські історичні студії. Т. 6. Збірник наукових статей. Упоряд. та відп. наук. ред. І. М. Тимів; Заг. ред. О. М. Малярчука. Івано-Франківськ : Фоліант, 2022. С. 224].

випадково обидва сини священника створили тут власні сім'ї, вибрали собі за дружин місцевих дівчат. А от доньці Христині доля подарувала за чоловіка священника – о. Юрія Сеничака, який із 2003 року душпастирює на парафії Святого мученика Юрія/Святого Василія Великого. Нині о. Володимир із пані Ярославою вже тішаться п'ятьма онуками і продовжують нести свій духовний обов'язок священничої сім'ї.

Дарія МЕЛЬНИК

Мельник Д. Перші кроки священства – у храмі, збудованому прадідом. *Нова Зоря.* 2017, 6 квіт. Ч.14. С.8.

ПЕТРАНКУ ВІДВІДАЛА МАРТА БОГАЧЕВСЬКА-ХОМЯК

Напередодні храмового свята (Різдва Пресвятої Богородиці) село Петранку на Рожнятівщині вперше відвідала історикиня, фахівчиня із суспільних процесів у Галичині в XIX ст., авторка монографії «Білим по білому: Жінки у громадському житті України 1884–1939», громадська діячка й активістка українського жіночого руху в США, колишня віцепрезидентка Союзу українок Америки, членкиня НТШ докторка Марта Богачевська-Хомяк.

Пані Марта приїхала в Україну на відкриття Центру Союзу українок Америки із жіночих студій в Українському католицькому університеті,

яке відбулося минулого тижня в рамках Днів УКУ у Львові. Петранку (а також сусіднє с. Красне) відвідала як внучка о. Сильвестра Богачевського, який на початку XX ст. у цих бойківських селах виконував свій священничий обов'язок: у Красному – з 1908 по 1911 рік, а в Петранці – з березня 1911 по травень 1914 року. Похований о. Сильвестр Богачевський на церковному подвір'ї в Петранці долішній – коло церкви Перенесення мощів св. Миколая. Після смерти о. Сильвестра, з травня 1914 по листопад 1915 р., управителем парафії в Петранці був його син о. Константин Богачевський, відомий як митрополит Філадельфійський.

Марта Богачевська-Хомяк відразу зауважила, що її батько Данило і дядько о. Константин дуже багато оповідали про ці села. А в неї від цих відвідин дуже приємне враження: бачить красу навколо. От тільки не знає, з чого тут люди жиóт…

– Добре, що я тут є, – промовила вона, розповідаючи про те, як заставляли батька описати своє життя в Україні (йдеться про книгу Данила Богачевського «На возі й під возом»). – Як він тото писав, то можна було конати. «Тату, треба описати», – кажемо. «Нащо описувати, усі знают», – відповідає. Дуже тяжко було його переконати. Він у цій книзі буденщину описав[24].

[24] У Т. 8 збірника наукових статей «Калуські історичні студії» поміщена стаття авторки «Іван Куровець у спогадах Данила Богачевського», написана за книгою батька Марти Богачевської-Хомяк

Щодо могили дідуся, то пані Марта повідомила, що, за словами батька, навколо неї була залізна огорожа, а на гробі – залізний хрест. Усе це було знищено в роки Першої світової війни. Пізніше селяни відновили священничі могили.

У подорожі місцями, де несли свій душпастирський послух її предки, пані Марту супроводжували родичі – двоюрідна сестра по лінії матері Орися Цісарик, викладачка Львівського ветеринарного університету, і двоюрідний внук, праправнук Василя Стефаника Остап Стефаник, аспірант.

На церковному подвір'ї в Петранці гостей зустріли дружина священника Ярослава Лесюк із онуком Константином, онук о. Миколи Перепічки (він обслуговував церкви в Петранці на початку 50-х рр. XX ст.) Сергій Перепічка із сином [Богданом], паламар Микола Ленів. Сергій Перепічка до цієї зустрічі спілкувався з Мартою Богачевською-Хомяк в інтернеті, саме йому вона повідомила про приїзд. Адміністратор церкви Перенесення мощів св. Миколая о. Володимир Лесюк якраз перебував на реколекціях у Підлютому, тому не був присутній на цій зустрічі.

Д. Богачевського «На возі і під возом» [Ониськів Д. Іван Куровець у спогадах Данила Богачевського. *Калуські історичні студії. Т. 8. Збірник наукових статей* / упор. та відп. наук. ред. І. М. Тимів; Заг ред. О. М. Малярчука. Івано-Франківськ : Фоліант, 2024. [352 с.]. С. 109–142].

Гості були вражені розмірами церкви – 30х10, а також рідкісного іконостасу, ширина якого 6,5 м. Звернули увагу на те, що громада «пильнує її».

У розмові Марта Богачевська-Хомяк повідомила, що якраз готова до друку її книга про о. Константина Богачевського англійською мовою. Український переклад обіцяють до кінця року[25].

– Якби не Любомир Гузар, я б не писала ту книгу, бо то фамілія, – наголосила пані Марта. – Я взагалі Церкву раніше не досліджувала. А при тій нагоді писала вже й про Церкву. То довга книжка – зудар між Церквою і державою.

Як відомо, Марта Богачевська-Хомяк часто приїжджає в Україну, причому не лише в роки відновленої незалежности, а й до того бувала тут. На моє запитання, чи бачить вона хоч якісь зміни в Україні, відповіла:

– Фантастичні зміни. Багато ви зробили. І ті, що говорять, що немає поступу, не знають, що вони говорять. Якщо порівняти то, що було і що одно покоління змогло досягнути – ніхто не мріяв, що таким темпом воно буде розвиватися. Певно, можна і краще. Але, з другого боку, мати такого сусіда, і такі довги, і Чорнобиль, і різні провокації (а ми даємся на провокації), то що хотіти… І ще:

[25] Книга Марти Богачевської-Хомяк про Констатина Богачевського українською мовою вийшла у 2021 р.: Марта Богачевська-Хомяк. Громада – єпископ – Церква: Константин Богачевський і становлення української католицької митрополії в США / авториз. переклад з англ. Романа Скакуна. Львів : Український католицький університет, 2021. 520 с. + 4 с. іл.

то є велика країна, тому не можете вимагати одностайности. Ідеального нема ніде. Не святі горшки ліплять. І то все треба робити повільно…

А ще пані Марту дуже болить шкільництво в Україні. Вона вважає, що його можна було зреалізувати, але з академіками тяжко працювати, а молодь виїжджає і Україна тратить людей. А там також ніхто ними не займається. Але вона вірить, що Бог допоможе Україні у всьому.

Дарія ОНИСЬКІВ (МЕЛЬНИК)

Ониськів (Мельник) Д. Петранку відвідала Марта Богачевська-Хом'як. *Нова Зоря.* 2018, 27 вер. Ч. 36. С. 3.

ОСВЯЧЕННЯ ФУНДАМЕНТУ ПІД БУДІВНИЦТВО ЦЕРКВИ

18 листопада [2018 р.] на парафії Св. Андрія Первозванного, що на розі вулиць Долинська і Козоріса у Калуші, освятили наріжні камені та фундамент майбутньої церкви. Ця направду історична подія відбулася в рамках відзначення 20-ліття освячення каплиці Св. Андрія Первозванного. Цього святкового дня Святу Літургію очолив митрополит та архієпископ Івано-Франківський кир Володимир Війтишин і відправив її у співслужінні отця-декана Михайла Бігуна та священників Калуського деканату УГКЦ.

– Дуже приємно, що на цю подію прийшли чи приїхали всі, кого ми запросили. Для нас це чудова нагода помолитися разом із нашим митрополитом Володимиром та отримати його архиєрейське благословення для великої справи – зведення храму Господнього, – каже настоятель парафії о. Микола Крушец.

Розділити з вірними радість такої події на парафію також завітав особистий секретар блаженнішого Любомира Гузара, нині – духівник Київської семінарії о. Микола Семенишин. А з далекої Італії до Калуша з цієї нагоди разом зі своєю матір'ю прилетів римо-католицький священник Вальтер Бонетто з м. Турина.

– Обидва ці священники – наші добрі друзі, – каже настоятель о. Микола Крушец. – Вони ще раніше подарували парафії Святого Андрія Первозванного частинку Святого Хреста і мощі св. Марії Горетті. А великий дзвін для нашої дзвіниці – то дарунок Вальтера Бонетто, вилитий у дзвонарні в м. Генуя.

За словами о. Миколи, будівництво церкви розпочнеться навесні.

– Цегла вже є. Привезли зі Стрийщини. Дуже добре, що є люди, які підходять до будь-якої справи з розумінням: цеглу парафіянам дали під виплату. Як тільки потепліє після зими, з Божою допомогою розпочнемо зводити наш храм, – каже священник.

Каплиця Святого Андрія Первозванного, 20-річчя освячення якої відзначали калушани, збудована з ініціативи місцевого Меморіалу в 1990-х роках поряд із місцем, на якому протягом трьох століть стояла зруйнована в 1962 році найдавніша каплиця в Калуші – св. Антонія Падевського. Освятив каплицю на свято Андрея Первозванного 13 грудня 1998 року Владика Софрон Мудрий. Тому каплиця й отримала ім'я цього святого. Першим священником у каплиці був о. Михайло Чорнега. З 2000 року на парафії свій душпастирський послух ніс о. Степан Скібіцький, а з 2008-го свій священничий обов'язок тут виконує о. Микола Крушец.

Як розповідає нинішній настоятель, якого зацікавила історія зруйнованої каплиці і він записав її від місцевих старожилів, вона була зведена приблизно в 1650–1680 роках на честь перемоги поляків над татарами.

– Капличка Св. Антонія Падевського була збудована в готичному, типовому західному римокатолицькому стилі, якому притаманні гострокінчасті вежі, стрункі імпозантні колони, суворо-аскетичні портали. Висотою каплиця сягала чотирьох метрів, з високим гострим куполом. Всередині вона була 2х3 метри. Вхід до каплиці розміщувався зі сходу як символ того, що на Сході у Палестині народився, навчав, переносив страшні муки, вмирав і воскрес наш Спаситель Ісус Христос. По обидва боки від входу росли акації:

праворуч – маленька, а ліворуч – велика, крислата. До речі, – зауважує о. Микола, – зі своїми проханнями до св. Антонія йшли всі, хто мешкав у Калуші та навколишніх селах, незалежно від національности – і поляки, і німці, і жиди, й українці. За свідченнями жителів навколишніх вулиць, капличка стояла якраз на розі вулиць. Вхід до неї був зі сторони міста, щоб усі люди, які заходили в Калуш з боку Долини, Станіслава і навколишніх сіл, чи виходили з міста, могли постояти, помолитися і попросити чогось у святого Антонія.

Довідка. Антоній Падевський – один із перших святих францисканського чину. Походив з Португалії. Святим його проголосив Папа Григорій IX 30 травня 1232 року. Папа Пій XII назвав святого Антонія «доктором Євангельським», а Папа Лев XIII – святим усього світу. Він є чудотворцем, покровителем убогих, опікуном у родинних справах. Як і кожен святий, Антоній має свою улюблену справу. До нього моляться, коли щось пропаде. Св. Антонія можна просити віднайти загублену річ або повернути втрачений авторитет, повагу і навіть любов. Усі, хто щось загубив і помолився до св. Антонія, неодмінно знаходять втрачене.

Цікаво, що з кінця XIX і до 40-х років XX століття каплиця була під опікою сестер-монахинь (сестер-служебниць), які виконували свою християнську місію в міській лікарні, що неподалік від каплиці.

– Сестри-служебниці порядкували в ній до 1946 року, а потім виїхали до Польщі. Ключі передали місцевій вчительці пані Кукушинській,

яка проживала на теперішній вулиці Козоріса, – продовжує розповідь о. Микола Крушец. – За свідченням Стефанії Вуйцік, 1924 р. н., місцева влада в 1960-х роках перед зруйнуванням каплиці хотіла забрати в пані ключі, але та прикидалася, що несповна розуму, виробляла всілякі чуда, казала, що божевільна, що ключів у неї нема. То її залишили в спокої. За пару днів до зруйнування святині пані Кукушинська встигла забрати св. Антонія, плащаницю і ще деякі речі з каплиці й закопала у себе на городі. Плащаницю відвезли в село Бережниця й закопали на тамтешньому цвинтарі. Після смерті полячки її сусідка п. Нижник, яка знала, де закопані святі речі, відкопала їх і заховала в себе вдома. Не відкопали тільки плащаницю, яка так і залишилася в Бережниці.

Улітку 1962 року місцева влада хотіла зруйнувати каплицю. Але люди стали на захист.

– Як розповідають старожили, після того руйнівники приїхали вночі, коли всі спали. Та стіни були настільки міцні, що за першим разом не вдалося їх розвалити. Наступної ночі зачепили ланцюгами через вікна і двері й таки розтягли каплицю. Працювали тихо, так що майже ніхто з людей не чув. А через якийсь час зрубали й акації. Як не прикро, але саме так завершилася майже 300-літня історія найстарішої каплиці Калуша.

Ідея збудувати на тому ж місці каплицю-дзвіницю Св. Антонія Падевського виникла в

о. Миколи Крушеца років шість тому. Технічний план і документацію виготовив калуський архітектор Петро Пострильоний, скульптуру святого – Ігор Семак. Її освятили в жовтні 2013 року.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Освячення фундаменту під будівництво церкви. *Нова Зоря.* 2018, 20 лист. Ч. 45. С. 7.

ІГОР ДЯКОН: 95 РОКІВ, ДЕСЯТЬ ІЗ ЯКИХ – У РАДЯНСЬКИХ ТАБОРАХ

У рамках відзначення Дня захисників і захисниць України варто згадати ім'я уродженця с. Петранка – учасника антибільшовицького підпілля, лікаря Ігоря Дякона (1926–1999), який у 1943 році разом з иншими оунівцями був заарештований гестапо на прем'єрі опери «Шаріка» в Станіславові, з 1944 року був у підпіллі, у боївці «Бея», далі – в обласному проводі. У 1947-му заарештований і засуджений на 10 років таборів із подальшим виселенням у Магадан. «Покарання» відбував у жахливому концтаборі під назвою «Берлаг», який для більшости його в'язнів був «дорогою на неминучу смерть».

Ігор Дякон – найстарший син Ярослава Дякона (1899–1982), просвітянина, народного вчителя, хорунжого УГА, репресованого, який із 1925 по 1940 рік був управителем народної школи в

Петранці долішній і 120-річчя від дня уродин якого урочисто вшановували Петранці у 2019 році. 21 вересня, якраз на храмове свято у церкві Перенесення мощів святого Миколая, п. Ігореві виповнилося б 95. Варто зауважити, що саме в цей день два роки тому, коли в храмі, у якому в 1930-х роках духовно зростали малі Дякони, відбувалася святочна Божественна Літургія, відійшла у засвіти його сестра – калуська союзянка пані Віра Пілянська (1930–2019).

Ім'я Ігоря Дякона зустрінете серед ста відомих випускників Станиславівської української гімназії. Як відомо, цей навчальний заклад був осередком національного духу молоді в минулому. Ім'я уродженця с. Петранка – серед таких відомих постатей, як Василь Величковський, єпископ УГКЦ; Степан Ленкавський, провідний діяч ОУН; Анатолій Кос-Анатольський, український компо-зитор, народний артист України…

Початкову освіту старший син Дяконів здобув у рідному селі. У дев'ятирічному віці Ігор уже навчався у Львові. Там приєднався до пластунів. А влітку пройшов хороший вишкіл у пластунському таборі «Остодір», що діяв недалеко від Підлютого й Осмолоди. Проведені в цьому таборі насичені дні вплинули на все подальше життя хлопця. Строгий порядок, вміння виживати в будь-яких обставинах, долати труднощі, відстоювати свої національні інтереси супроводжували Ігоря

Дякона впродовж усього життя. Після проголошення відновлення незалежности України він поділився цим пластунським досвідом із нашими сучасниками у медіа. Нижче і ти, читачу, зможеш ознайомитися з пластунськими буднями 30-х років минулого століття на теренах нашої Рожнятівщини, прочитавши статтю «Гей, в таборі Остодорі!», опубліковану в «Поклику сумління» в 1995 році під його авторством.

У 1947-му, коли Ігоря Дякона заарештували, він навчався на першому курсі Станіславського медінституту. І він таки здобув вищу медичну освіту: закінчив медінститут у Хабаровську – після зняття з нього судимости в 1958 році. В Україну переїхав навесні 1971 року, спочатку в м. Пирятин на Полтавщині. Та тут йому, як і більшості тих, хто відбував покарання за те, що боровся за рідну землю, трапилися труднощі: квартиру обіцяли – не дали. Тому Ігор Дякон хотів повертатися назад, але пізніше обійняв посаду хірурга (а з початку 1977 року – завідувача хірургії) в залізничній лікарні міста Гребінка Полтавської области. Забезпечили його тут і квартирою. До речі, Ігор Дякон був дуже добрим хірургом. До нього на лікування в Гребінку їхали люди з усієї Калущини, зокрема і з його рідного села Петранка.

У Галичину вперше за 24 роки Ігор Дякон приїхав у листопаді 1971 року. Батьки не бачили його півтора десятка років – не впізнали.

У 1990-х роках Ігор Дякон вів активну громадську роботу. Як згадувала його сестра п. Віра Пілянська, на Полтавщині Ігор зорганізував навколо себе патріотично налаштованих людей. У 1995 році в Івано-Франківську відбувався конгрес станиславівських гімназистів. Тоді їх з'їхалося майже три сотні зі всього світу. Був серед них і Ігор Дякон. Проживаючи на Полтавщині, напередодні Святвечора власноруч «впихав пшеницю». Варив кутю й розносив сусідам, бо там її не готували. Зварив і розніс цю головну святвечірню страву і в 1999 році. Ліг спати й більше не прокинувся… Щасливий: відійшов у вічність напередодні одного з найвеличніших християнських свят – Різдва Христового.

Гей, у таборі Остодорі!..

У 1935 році я перейшов вчитися у школу ім. Маркіяна Шашкевича у Львові. Жив у бурсі Малої семінарії на вулиці Сикстуській, 39, а до школи ходив через тодішній Єзуїтський парк. Дуже любив в свобідний час забігти до «Сокола-Батька» на вулиці Руській, де й почув про чинний пластунський табір.

Під час відвідин батька, який мешкав в селі Петранка Калуського району, попросився до пластунського табору в Карпати. Тато з ким-то переговорив і після закінчення навчального року повідомив, що мене записали в табір «Остодір». Яка це була для мене велика радість! Пішли ми з

батьком в крамницю десь за університетом, і там мені придбали пластунську форму, беретку, черевики-бергштайгери, наплечник, свисток. З тим і повернувся в свою Петранку, щоб чекати дня виїзду.

Їхали ми фірою на станцію вузькоколійки біля Рожнятова. Трохи почекали на поїзд. Маленький локомотив тягнув за собою вагони-льори, на яких стояли довгі дерев'яні лавки, заповнені дітворою і дорослими. Гамір, спів, крик. У Рожнятові сіло ще кілька хлопчиків, пам'ятаю братів Гошовських, Горникевичів, Вітовських.

Погода гарна, швидкість поїзда невелика, старші зіскакували і йшли пішки. Час від часу зупиняємося на місточках, щоб локомотив набрав води і дров, їдемо поруч з Лімницею, гори стають щораз вищими. Передають, що проїздимо «Сокіл». Робимо зупинку, частина старших хлопців висідає. Ще кілька хвилин їзди, поворот направо: ми на Остодорі. У таборі формують гуртки по 12–15 хлопців, приділяють до нас братчика Романа Саєвича. Той виводить нас на поляну біля кухні, де під копицею сіна споживаємо свою першу вечерю.

У потічку миємо їдунки, а вода карпатської річки холодна, отже, щоби вимити товщ, треба добре натерти піском. Зрештою, братчик Роман перевірив їдунки і горнятка, вистроїв нас і повів у табір. Стежкою від кухні біля вузькоколійки піднімаємося вверх, десь метрів двісті, і заходимо в

казковий будинок. Це двоповерховий, у гуцульському стилі дім, навкруги на першому поверсі оточений ґанком. Перед будинком площа зі щоглою посередині для прапора. Заходимо в свою кімнату, друг Роман пояснює про порядки, яких треба дотримуватися.

За годину сурма і команда на збірку. Роман Копач обходить гуртки, приймає звіт. Команда «Струнко!», доповідь коменданту, зачитують перший приказ, співаємо гімн «Боже великий», розходимося по кімнатах. Засинаємо дуже скоро.

...Пішли цікаві, веселі таборові дні. Їх було 26. І так не хотілося і хотілося додому. Щось таке рідне лишилось на остодорівських плаях.

Таборові справи

Різні були дні: дощ і сонце, веселе і сумне, але попри все лишався строгий порядок.

Ранком вставали, помилися, обов'язково чистили зуби. Гарячу воду приносили кожний день чергові з кухні. Рано на молитву на майдані стаємо чотирикутником. Гурткoвий звіт, черговий братчик звітує коменданту табору новиків, читають приказ, призначають черговий гурток, який несе варту на стійках, на кухні. Інші гуртки проводять заняття, вивчають історію України, знайомляться з природою Карпат, з правилами туризму, розкладання вогню в дозволених місцях, правилами особистої гігієни, вивчають пластунські пісні.

Наш братчик, Роман Саєвич, знайшов недалеко від табору гарну лісову поляну, де ми в погоду навчалися. Часто ходили купатися на річку Лімницю. День так заповнений, що ми не відчували його плину, тільки вечірня збірка заганяла в постіль. Дні летіли як стріли. Один на другий ніколи не був подібний. Але хіба в Карпатах є однакові дні?

Вечором приказ готовитися до походу. Перший мій похід – на гору Багонку. Зранку братчики перевіряють усіх, дивляться, щоб не було хворих, роздають провіянт, воду, необхідні речі в поході і ночівлі: палатки, альпен-штоки, казани. І нарешті, йдемо, співаємо, нам нелегко, але бадьоро:

Друга чета, чета крилатих,
Перед веде вона всім юнакам!
Вона не любить скарг, ні жалів
І сміло піде навстріч ворогам!
Булава – це провід наш,
Булава для юнаків.
В таборі йде нам так любо час,
Лунає грімко спів.

Братчики страшенно перевантажені, бо нам в наплечники положили символічно дрібниці. А найважче несуть на собі: шатра, казани, сокири, пили і все необхідне. Кожні п’ять кілометрів відпочинок п’ять хвилин.

Нарешті досягаємо вершини гори. Знаходимо старі воєнні окопи з Першої світової війни, напівзвалені землянки, могили, багато патронів.

Виходимо на стару воєнну дорогу з кругляка. Відпочинок, напинаємо намети. Збираємо дрова, варимо обід. Навкруги маса чорниць, всі вимальовані ними. Після ночівлі другою дорогою повертаємо задоволені додому. П'ять днів табору, а тоді новий похід на Високу, на Ігровище, на Сивулю...

Чергуємо в таборі

Після приказу зранку один з гуртків, а було їх 12, заступав на чергування. З першого року я був гурткoвим, а у відсутність братчика мені доводилося самому вирішувати багато питань: кого послати на кухню, розподілити стійки, ранком принести гарячу воду, скласти звіт під час ранішньої збірки, підняти й опустити разом із братчиком прапор.

На кухню завжди були добровольці, хоча годували добре і заохочували до репетки. Молоко весь час, бринза, сир, все свіже. Продукти через день-два привозили на ручній дрезині. І там командував Роман Копач-Слонь. Ще їх з дрезиною не видно, тільки чути з-за повороту, а голос Слоня вже командував.

Стояти на стійці цікаво. Ми зупиняли всіх чужих, свистком визивали гурткового, а він вже дозволяв пройти на територію табору чи ні. Якщо виникало непорозуміння – викликали братчика. Стійковий мав палицю, нею перегороджував чужим дорогу і свистів. Більш всього гостей траплялося зі сторони Підлютого.

Ніколи не забуду, як наші стійкові зупинили полковника Андрія Мельника і сотника Івана Чмолу. Про них ми знали з розмов, що вони до нас мали завітати, а тут самі появилися. Наші чемно зупинили їх, відсалютували, а, коли я прибіг, стійкові доповіли, кого задержали. Я після того провів їх до коменданта табору. Стійкових відзначили в приказі.

День чергування. Усі в гуртку одягнуті в однострої, почувають себе на певній висоті. За три роки таборів у Карпатах не пам'ятаю ніяких серйозних порушень, усі були слухняні і чемні, жили одним спільним духом.

Пригадую, як вже вечером на чергуванні визиває внутрішній черговий. З мойого гуртка стоїть і плаче Орест Фільц, бо йому з носа пішла кров. Ми його скоренько обмили, положили холод, звільнили від чергування, і наступного дня Орестуньо забув про свою біду. Лікар про нас піклувався, важив, обмірював, вислуховував. Ми всі прибували на вазі, а родичі з того були дуже раді. Особливі емоції виникали тоді, коли черговий затримував своїх родичів. Ми його негайно міняли, а радісний ентузіязм, мабуть, залишився на все життя.

Дні свят і зустрічей

Свято випадало двічі на день – це підняття і спускання прапора. У 1936 році прапор був у нас синьо-жовтий, в 1937 – зелений, бо польська влада заборонила національний стяг. Оскільки синій і

жовтий кольори після з'єднання дають зелений – тому зробили такого кольору прапор. У 1938 році – знову синьо-жовтий, а внизу зелений, як прапор українських пластунів.

Неділя розпочиналася зі збірки, потім маршували до церкви в село Підлюте. Після Служби Божої ішли в село Осмолоду, заходили в господарство. Кожний рік провідували нашого національного героя і митрополита Андрея Шептицького. Він із кожним особисто говорив, розпитував, хто звідки, знав багатьох з наших родичів, кого вивчив і вивів в люди. Кожен одержував святий образок із підписом митрополита. Перебував він завше літом у своїй резиденції, побудованій із карпатського тису і кедру, ліси яких були на горі Яйце біля Осмолоди.

Повертаючись з Підлютого й Осмолоди, на правому березі ріки Лімниці часто зустрічалися з загонами гарцерів. Хоча в нас з поляками були натягнуті стосунки, наші братчики закликали не допускати ексцесів. Зрештою, усе обходилося несподівано добре. Коли ми йшли і зустрічалися з їхнім загоном, то вони розступалися, стояли на боках і вітали: "Честь!". Ми проходили і кричали: "Слава! Слава!".

Сутичок між нами не було ніколи

Кожний рік перебування в Остодорі відвідували Сокіл. Там було менш комфортабельно, як у нас, палатковий табір розташований на високій скалі, біля підніжжя якої – невелика

площа, поруч – вузькоколійки. На скалі доволі високо викутий тризуб. У 1938 році в період нашої зміни там були дівчата. І соколи, і остодорівці – це здебільшого львів'яни, менше було з Дрогобича, Стрия, Станиславова.

Поблизу Сокола, в бік Остодора, над Лімницею стояла скальна стіна, на якій був вибитий польський орел. Скільки пам'ятаю, він ніколи не був цілий, під ним унизу все валялось багато каміння.

Перед закінченням табору проводилися спортивні змагання, ми їх дуже любили, і тому добре готувались до них і виставляли кращих в команди. Були і змагання туристичні, наприклад, хто краще одним сірником зможе запалити вогнище. Для цього треба було добре знати всі примхи карпатської деревини.

Великою імпрезою ставала прощальна ватра. Декілька днів перед нею в навколишньому лісі гуділи голоси Слоня, нашого Романа Саєвича (до речі, його сина тепер ми часто бачимо диктором американського телебачення) і других братчиків, які допомагали нам збирати дрова і будувати високу ватру. Запалювати ватру доручали кращим пластунам. Вогонь був великий, горів усю ніч. У 1937–1938 роках ватри робилися і на відкриття табору і піддержувалися через увесь період зміни до останнього дня. Від них запалювалися прощальні ватри.

Ми прощалися до зустрічі нового таборового життя, одержували нагороди, зірочки срібні і золоті. У мене золотих було три. Сподівався, що дальше буду таборувати на Соколі, але настав 1939 рік.

Правда, ще були попереду табори, але колимські. Недавно я був в Осмолоді, проходив знайомими місцями. Пізнав відбудовану віллу митрополита Андрея. Усе останнє сплюндровано, де-не-де по фундаментах можна здогадатися про те, що це були людські оселі. Спалено Остодір, дім панства Дунайських, де завжди гостили нас медом зі своєї пасіки. Знищено все, що нагадувало наше пластове карпатське життя...

Ігор Дякон, м. Гребінка на Полтавщині
«Поклик сумління», №16, травень 1995

Ониськів Д. Ігор Дякон: 95 років, десять із яких – у радянських таборах. *Новини Підгір'я.* 2021, 14 жовт. № 41. С. 3–4[26].

ДОЛЯ СИНА СОТЕННОГО УПА АНДРІЯ СТАДНИКА («БИСТРОГО»)

Якось у розмові волонтерка Музею-оселі родини Івана Франка в Підгірках п. Марія

[26] Після виходу цієї статті в друк на шпальтах рожнятівської газети «Новини Підгір'я», яка, як не прикро констатувати, з липня 2022 р. припинила своє існування, до авторки звернувся журналіст, громадський діяч з Івано-Франківська п. Тарас Зень. Він повідомив, що готується енциклопедичне видання про пластунів, і попросив світлини Ігоря Дякона – пластуна й гімназиста.

Федорко розповіла про свого родича Ярослава Стадника, який був сином загиблого упівця Андрія Стадника і в Сибірі, куди його вислали з матір'ю, залишився сиротою. Я відразу зметикувала, що йдеться, ймовірно, про родину о. Андрія Стадника, про якого я писала в книзі «Церква в Петранці: історія і сучасність», що побачила світ шість років тому. З осені 1909 року протягом півтора року о. Андрій Стадник ніс свій душпастирський послух на парафії в моєму рідному селі Петранка. Знаю, що після смерти о. Андрія його дружина перебралася жити до батьків у Підгірки.

– В о. Андрія Стадника було четверо дітей, – розповідає п. Марія Федорко. – Один із них, Андрій, був у підпіллі. Мав псевдо «Бистрий» і «Чорт». Його дружина (кликали ми її Сташка) – то рідна сестра мого діда Михайла Пшончака, який був родом із Підгірок. Мій дід походив із польських мазурів, працював на саліні, мав дві хати – під лісом і коло греблі (*коло центральної дороги. – Авт.*). Через те, що її чоловік у підпіллі боровся проти «визволителів», Сташку виселили з сином Ярославом, 1939 р. н., на Сибір. Дорогою дідова сестра померла, а сина забрали в дитячий будинок.

Сотенний Андрій Стадник

Як відомо з досліджень істориків і краєзнавців *(про А. Стадника писали львівський історик Володимир Мороз, івано-франківський історик і журналіст Зіновій Бойчук, місцеві*

дослідники-краєзнавці Микола Когут, Степан Лесів. – Д. О.) Андрій Стадник народився 12 грудня 1914 року в селі Побук Сколівського повіту на Львівщині. Дитинство його минуло [в Миколаєві коло Львова] і в с. Завій Калуського повіту, де батько виконував свій священничий обов'язок. Після смерти батька в 1921 році мати забрала чотирьох дітей і переїхала з Завою в Підгірки до свого батька – місцевого пароха о. Івана Козака. У Підгірках Андрій закінчив школу, а в Калуші – курси пекарів. Працював у пекарні Пакіса. У рідному селі своєї матері Андрій брав активну участь у роботі «Просвіти», грав у духовому оркестрі й співав у хорі. До речі, Підгірки донині славляться чоловічою хоровою капелою.

У 1933–1937 роках Андрій Стадник служив у Польському війську біля Познані, отримав звання капрала. По закінченні служби повернувся до Підгірок і вступив до місцевого осередку ОУН.

Щодо його молодшого брата Василя, то за однією із версій, у 1942 році німці забрали в Німеччину на примусові роботи. За иншою, перед початком Другої світової війни хлопець був мобілізований до польського війська. Потрапив у німецький полон. Після звільнення його направили на роботу в Гамбург (Німеччина). Там і залишився. Ще в 1970-х роках листувався із сестрою Марією, яка проживала в Підгірках.

Андрія ж Стадника у 1942 році німці забрали в с. Ясень до баудінсту *(Баудінст (нім. Baudienst – будівельна служба, в тогочасній українській термінології – Служба праці. – Д. О.)* – напіввоєнізовані формування, створені під час Другої світової війни (1942–1943) німецькою окупаційною владою в Галичині з українських юнаків для виконання різних примусових робіт. Там він протягом року працював на лісозаготівлі.

У 1943 році за завданням ОУН, тут же, в Ясені, Андрій пішов на службу в поліцію. Після християнського свята Покрови того ж року разом з иншими поліцаями Ясеня допоміг прибулому відділу Української національної самооборони захопити тартак і гуральню, після чого зі зброєю пішов разом із повстанцями. Очолив боївку Служби безпеки, яка контролювала район Ясеня й Перегінська. Улітку 1944 року був ройовим у вишкільній чоті «Богдана». У вересні того ж, 1944, року була заарештована його сестра Ірина, відома під псевдо «Рута». А 16 січня 1945-го – розстріляна. Статтю про діяльність і життєвий шлях Ірини Шлемко Володимира Мороза у 2016 р. публікувала місцева газета «Дзвони Підгір'я». А «Вікна» через рік – дослідження Зіновія Бойчука. Автор пише, що на допиті Ірина Шлемко дала такі свідчення про свого брата (правда, не відразу, бо під час слідства говорила дуже мало): «Через кілька місяців після окупації німцями Станіславщини Андрій вступив добровольцем на

службу в українську допоміжну поліцію в Калуші, де пропрацював близько півтора року, а потім звільнився і повернувся в село Підгірки, де проживав. У квітні чи травні 1944 року зв'язався з оунівцями і пішов до них у ліс. Відтоді Андрій перебуває на нелегальному становищі і в лавах оунівців веде збройну боротьбу проти радянської влади. За цей час я бачила Андрія лише двічі: 28 серпня цього року у с. Грабівка і 30 вересня в с. Мислів того ж Калуського району».

У лютому 1945 року Андрій Стадник отримав завдання організувати сотню УПА під назвою «Бистриця». Два роки сотня проводила рейди Прикарпаттям і вела партизанську війну. Як стверджує М. Когут у статті «Сотенний», що опублікована в збірнику документів і матеріалів «Національно-визвольна боротьба УПА та підпілля ОУН на Калущині в 1944–1946 рр.», на Великдень 1945 року сотня перебувала в Підгірках, Мислові, Ріп'янці. Із бойових акцій сотні великим був бій з енкаведистами біля Ясеня, де загинуло чимало повстанців, серед яких Богдан Франко (псевдо «Дубок»). До сотні нащадок Франкового роду приєднався у Підгірках. Загинув Андрій Стадник навесні 1947 року в бою проти більшовиків біля с. Луги на Рожнятівщині, прикриваючи з кількома стрільцями відхід сотні. За спогадами його сестри світлої пам'яти пані Марії, був поранений і, щоб не потрапити живим у руки ворогам, застрелився.

У жовтні 1997 року жителі села Луги на могилі п'яти повстанців встановили березовий хрест із написом: «Тут лежать герої, які полягли за волю України. Вічна їм слава». Досить активний і продуктивний у своїй праці краєзнавець із Рожнятівщини Олег Шкіль створив інтерактивну карту «Рожнятівщина. Слідами нескорених», де позначене це поховання.

Син Андрія Стадника говорив про Україну з любов'ю і гордістю

За словами п. Марії Федорко, вона переписувалася із сином Андрія Стадника Ярославом і надсилала йому книги односельця краєзнавця Миколи Когута із серії «Герої не вмирають», де йдеться про його батька і де поміщена його світлина. Він дуже тішився, що батька і його побратимів у боротьбі за вільну Україну тепер ушановують як героїв – борців за вільну Україну. Як же родина дізналася, де сирота Ярко, бо саме так його називають у Підгірках і досі? Із розмови з п. Марією довідалася, що дід її помер молодим, у 45 років. А баба Євдокія (з роду Рабарська, народжена в с. Блюдники коло Галича), скільки пам'ятає п. Марія, завжди шукала сина його сестри.

– Баба Доні всюди писала листи: у дитбудинки по цілому союзі, у Червоний Хрест, – згадує жінка. – Певно, дідо, оскільки сам помер рано, дав бабі таке завдання: знайти сироту.

Пані Марія пам'ятає (а вона була малою дитиною), що в родині говорили про смерть

Сташки дорогою і дитячий будинок. Микола Когут пише, що Сташку із сином відправили в Караганду в жовтні 1946 року, де через два місяці по прибутті молода жінка померла, а сина виховали чужі люди. Як на мене, то ця версія правдоподібна, бо Ярослав виріс, хоч і російськомовним, але зі щирою любов'ю до України. Це уловлюю з розмов із п. Марією і про це читаю в листі його доньки від 05.03.2004 р.: «…завжди про неї *(Україну. – Д. О.)* [батько] говорив із такою Любов'ю й гордістю, це, напевно, передалося й мені...». Не думаю, що таку Любов до України *(а донька пише слово Любов саме з великої букви. – Д. О.)* йому прищепили в совєтських дитбудинках…

За словами п. Марії, Ярослав дався чути родині під час служби у морфлоті, тобто хлопець уже був повнолітнім. То було приблизно наприкінці 1950-х років, бо в родинному архіві п. Марії є світлина, зроблена в Підгірках і датована 5 січня 1962 року. На світлині – Ярослав із дружиною Олександрою і донькою Ольгою. Тоді він уперше після виселення приїхав на батьківщину. Важливо: світлина свідчить про їхній приїзд на свято Різдва. Вивозили Ярослава семирічним хлопчиком, батька він пам'ятав добре. Знав і про його боротьбу, бо, як розповіла п. Марія Федорко, коли вперше приїхав у Підгірки, то поліз на під *(горище. – Д. О.)* і шукав зброю, кажучи: «Може, тато заховав».

– А знайшов пачку банкнот. Такі великі паперові, – згадує той момент п. Марія. – Чи то були польські, чи австрійські – не пам'ятаю. Мені тоді було 12.

Пізніше Ярослав приїжджав сам.

– Купив вудки, і я з ним ходила на Млинівку ловити рибу. Навіть зловила. То була глибина 3 м, і ніколи ця ріка не затоплювала Підгірок, як тепер потерпаємо від, можна сказати, потічка, – акцентує жінка.

Коли приїжджав у Підгірки, то завжди відвідував свою тету Марію, батькову сестру.

Ярослав проживав у м. Актюбинськ (Казахстан). Працював у місцевому порту кранівником. Марія Федорко розповіла цікаву історію, яка вкотре підтверджує, наскільки цей світ тісний. У 1977 році двоюрідного брата п. Марії – Володимира Чолія з Підгірок – як другокурсника Івано-Франківського інституту нафти й газу направили в Актюбинськ на практику. Лиш вийшов із потяга, йде ранковим безлюдним містом, дивиться, а назустріч – Ярослав. «Ярку, то ти!?» – здивовано вигукнув. Обійнялися і, звичайно, після роботи зустрілися вдома в Ярослава.

У Ярослава Стадника і його дружини Олександри – двоє дітей: донька Ольга і син Сергій. Ольга донедавна відповідала на листи п. Марії Федорко. Саме від неї родина в Підгірках дізналася про раптову смерть Ярослава влітку

1999 року. Донька пише, що весь час просив її відвідати з ним Україну, а вона, як кожна мати, дружина, відкладала – через роботу, сім'ю… Тому дуже їй прикро, що не вибрала часу для такої важливої поїздки з батьком за його життя. Із цієї переписки я зрозуміла, що Ярослав у роки відновленої незалежности України в Підгірки не приїжджав.

«У мене є мрія – побачитися з вами і привезти сина в Україну, так хотів батько, але не встиг. Ми влітку з ним збиралися, а тут його раптова смерть. Він ніби передчував. Весь час кликав мене поїхати, я все відкладала. Так і помер, не побачивши своєї України…» – пише донька Ольга до п. Марії в листі від 05.03.2004 року.

Із листа також розумію, що син борця за вільну Україну виховав своїх дітей у любові не лише до України, але й, що важливо, до Бога. Бо його донька, на завершення листа, вітаючи родичів із Підгірок із Великоднем, наголошує: «…хай Бог не залишає і нас, і вас і, дай, Боже, нам побачитися й зустрітися» (переклад листа з російської – авторки. – *Ред.*). Із листів доньки Ярослава родина також дізналася, що її брат Сергій переїхав жити в Гамбург. Думаю, не випадково, адже саме в цьому німецькому місті проживав молодший брат Андрія Стадника Василь, тобто стрий Ярослава.

Не приїхала Ольга із сином відвідати Україну. Припинилася, на жаль, і переписка між родиною.

Пані Марія каже, що вже не знає, як правильно адресувати листи, бо змінилася назва міста, можливо, й вулиці. І Ольга не пише…

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Доля сина сотенного УПА Андрія Стадника («Бистрого»). URL : https://vikna.if.ua-/news/category/articles/2023/09/29/146945/view.

Ониськів Д. Доля сина сотенного УПА. *Вікна.* 2023, 13 жовт. № 41. С. 5.

ОТЕЦЬ АНДРІЙ СТАДНИК: СВЯЩЕННИК БЕЗ ПАРАФІЇ, БАТЬКО «РУТИ» і «БИСТРОГО»

Цими днями [квітень 2024 р.] минає 140 років із дня уродин греко-католицького священника о. Андрія Стадника (1884–1921), життя якого пов'язане з Підгірками, що з 1972 року належать до Калуша. Він зять підгорецького священника о. Івана Козака (1854–1935), який душпастирював у с. Підгірки з 1888 р., також батько відомих борців за вільну українську державу Ірини Шлемко-«Рути» і Андрія Стадника-«Бистрого».

Варто наголосити, що о. Іван Козак, із донькою якого одружився о. Андрій Стадник, підтримав і благословив озвучену в 1887 р. ідею свого попередника о. Йосифа Кобилянського й прагнення парафіян щодо будівництва нового храму в Підгірках. На час його призначення на парафію тут діяла стара церква – Чесного і

Животворящого Хреста, збудована в середині XVIII ст. Згідно з дослідженням краєзнавця М. Когута, вона вже не вміщала всіх прихожан (станом на 1886 р. у Підгірках проживала майже тисяча жителів) і стан її був критичний. За домовленістю о. І. Козака й церковного комітету будівництво нового храму майстри з Перегінського розпочали влітку 1889 р. Місце під будівництво поряд зі старою церквою освятив о. І. Козак навесні того ж року. Парафіяни активно допомагали майстрам зводити святиню. Священник контролював роботи. Сам не вживав спиртного і заборонив селянам привозити майстрам горілку. «Святу й угодну Богу справу роблять зі світлою головою», – постійно наголошував о. І. Козак. Новий храм о. Козак освятив у лютому 1899 р. – на Стрітення Господнє. Краєзнавець не вказує прізвища майстрів, але, оскільки перед Підгірками вони зводили церкву Святого Миколая в Хотіні коло Калуша, де якраз із ними й домовлялися підгірці, то можемо стверджувати, що головним майстром будівництва був житель с. Перегінське Іван Данилко.

Згідно з дослідженнями В. Мороза, Андрій Стадник народився в Миколаєві або Роздолі (Львівщина) 24 квітня 1884 р. У 1909 р. закінчив Львівську духовну семінарію. Того ж року був висвячений у духовний сан. Був одружений із донькою о. Івана Козака Олександрою. У їхній сім'ї

народилося четверо дітей: Марія, 1910 р. н., Ірина, 1912 р. н., Андрій, 1914 р. н., і Василь, 1917 р. н.

Після рукопокладання, з осені 1909-го, протягом півтора року о. Андрій Стадник ніс свій душпастирський послух на парафії в моєму рідному селі Петранка (тоді – Рожнятівського деканату Львівської архієпархії, нині – Брошнів-Осадського протопресвітеріату Івано-Франківської архиєпархії). Згідно з метричними книгами с. Петранка, уже 10 жовтня 1909 р. о. Андрій як сотрудник за правом управителя вперше реєстрував народження. Перший шлюб у цьому селі давав 9 листопада 1909 року.

До речі, свій священничий шлях о. Андрій Стадник розпочинав під авторитетним керівництвом тодішнього пароха Петранки о. Порфирія Руденського (1835–1909) – вуйка, тобто материного брата, Ольги Рошкевич. Як відомо, донька священника зі с. Лолин на Долинщині о. Михайла Рошкевича була першим коханням Івана Франка, життя якого теж тісно пов'язане з Підгірками: у квітні цього року минає 120 років із часу переїзду на постійне проживання в Підгірки сім'ї наймолодшого брата Каменяра Онуфрія, бо ж рік перед тим, у 1903-му, Іван і Онуфрій Франки купили тут, коло Калуша, спільну землю з будівлями й лісовими угіддями.

Після смерти о. Порфирія (з грудня 1909 р.) о. Андрій Стадник став адміністратором. Останній шлюб на парафії в Петранці зафіксований ним у

лютому 1911 року. А останнє хрещення петранківської дитини він проводив 18 березня того ж року. У Петранці народилася його донька Марія. Цікаво: як і батько його дружини, о. Андрій Стадник мав можливість відправляти Богослужіння у храмі, зведеному перегінським майстром Іваном Данилком. Саме він, прадід нинішнього священника в Петранці о. Володимира Лесюка, на початку 1870-х рр. будував церкву Святого великомученика Юрія (нині Святого Василія Великого), що в горішній частині с. Петранка.

Після адміністрування в Петранці о. Андрій Стадник отримав парафію в Миколаєві Жидачівського повіту. З початком Першої світової війни його, як і багатьох инших священників із Миколаївщини, австрійська влада інтернувала в концтаборі «Талерґоф». Як пише дослідник В. Мороз, священник перебував там недовго. Родина о. Андрія Стадника, ймовірно, перед наступом царських військ була евакуйована, бо його син Андрій народився 12 грудня 1914 р. в с. Побук на Сколівщині.

Коли Австро-Угорщина відновила контроль над більшою частиною Галичини, о. Андрій Стадник повернувся до Миколаєва. З жовтня 1915 до травня 1918 р. він виконував обов'язки адміністратора парафії як сотрудник із правом управління. Умови проживання тут священничої родини були не з кращих: під час Великої війни

згоріло кілька прицерковних будівель, зокрема й будинок сотрудника.

Отець Андрій мав повагу парафіян. Він брав активну участь у громадській діяльності, зокрема і в часи існування ЗУНР. Не випадково ж через деякий час був ув'язнений поляками, які зайняли Миколаїв у травні 1919 року. Після виходу на волю по дев'ятимісячному ув'язненні у львівських «Бригідках» о. Андрій Стадник отримав посаду сотрудника у с. Завій на Калущині. Цим призначенням не був задоволений, оскільки душпастирював уже 11 років, а своєї парафії не мав. Під час Різдвяних свят 1921 р. о. Андрій застудився: як результат – тяжко захворів на запалення легенів. У ході дослідження надибуємо дві дати його смерти: В. Мороз подає 5 лютого 1921 р., а Д. Блажейовський – 3 лютого. Ймовірно, 3 лютого о. Андрій Стадник помер, а 5 лютого відбувся похорон. Після смерти о. Андрія його дружина з дітьми переїхала жити до батьків у Підгірки.

Своїх дітей о. Андрій Стадник разом із дружиною виховували в любові до України. Їхня донька Ірина, навчаючись у ІІІ Державній учительській жіночій семінарії у Львові, в 1926 р. стала пластункою. На третьому курсі, у 1929 р., вона вступила до підпільної Української військової організації (УВО). Проходила ідеологічний та організаційний вишкіл під псевдо «Скала». Згідно з дослідженням І. Тиміва, після здобуття

освіти, крім вчительської праці в Підгірках і Калуші, займалася громадською діяльністю у філії Українського педагогічного товариства «Рідна школа».

З досліджень В. Мороза і З. Бойчука дізнаємося, що в травні 1943 р. Ірина Стадник активізувала працю в ОУН під псевдами «Соня», «Василиха», «Рута». Через рік активно доєдналася до підпільної боротьби: була господарчим референтом жіночої мережі ОУН і водночас заступницею обласного референта жіноцтва Юлії Ганущак («Галичанки»), уродженки с. Довпотів на Калущині. 28 серпня 1944 р. Ірина очолила жіночу мережу Українського Червоного Хреста (УЧХ) замість «Галичанки» й увійшла до складу обласного проводу ОУН Станіславщини. Відповідне призначення отримала від провідника Ярослава Мельника («Роберта») в с. Грабівка на Калущині.

Наприкінці вересня 1944 р. обласний провід ОУН перебував у Чорному лісі біля сіл Мислів і Ріп'янка на Калущині. Тут «Рута» отримала від «Роберта» нові політичні та господарські інструкції, з якими мала ознайомити окружних референток. Під вечір 1 жовтня вона разом із обласним фармацевтом Левом Василиком («Шкварком») прямувала до села Бережниця. Близько 22 години за місцевим часом на окраїні с. Яворівка з боку с. Завій обоє були затримані під час облави 191-м окремим стрілецьким бата-

льйоном внутрішніх військ НКВС. Під час обшуку при «Руті» були знайдені згадані інструкції, а також кілька инших підпільних документів. Обох перевезли до Станіслава. На слідстві Ірина говорила дуже мало. 13 січня 1945 р. Військовий трибунал військ НКВС Станіславської області засудив її до найвищої міри покарання – розстрілу з конфіскацією майна. Вирок був виконаний 16 січня того ж року – очевидно, у Станіславі. Місце поховання досі невідоме. У травні 1994 року жінку посмертно реабілітували.

Старший син о. Андрія Стадника Андрій навесні 1944 р. також пішов у підпілля. Відомий під псевдами «Бистрий» і «Чорт». На початку 1945 р. організував сотню УПА «Бистриця». Як стверджує М. Когут, на Великдень 1945 р. сотня перебувала у Підгірках, Мислові, Ріп'янці. Із бойових акцій сотні великим був бій з енкаведистами біля Ясеня. Потім А. Стадник був комендантом районної боївки СБ ОУН Долинщини. Раніше йшлося про те, що загинув біля с. Луги на Рожнятівщині в 1947 році. Згідно з останніми дослідженнями С. Лесіва, загинув Андрій Стадник у лютому 1946 р. біля с. Ілемня (за спогадами його сестри світлої пам'яти п. Марії, був поранений і, щоб не потрапити живим у руки ворогам, застрелився).

Його дружину Сташку разом із сином Ярославом, 1939 р. н., у жовтні 1946 р. відправили в Караганду, де через два місяці по прибуттю

молода жінка померла, а сина виховали чужі люди.

Після виходу у вересні 2023 р. статті «Доля сина сотенного УПА Андрія Стадника («Бистрого»)» під моїм авторством у часописі «Вікна», на прохання івано-франківського дослідника-пластуна Тараса Зеня, ми разом із волонтеркою музею-оселі родини Івана Франка Марією Федорко вийшли на онуків найстаршої доньки о. А. Стадника, сестри Ірини Шлемко-«Рути», Марії Качалуби з Підгірок. Це дало змогу Тарасові Зеню в рамках загальноміського заходу із вшанування 80-ї річниці розстрілу гестапівцями учнів Калуської торгівельної школи, 4 листопада 2023 р. на центральній площі Калуша – площі Героїв – вручити онукам її сестри як найближчим родичам пластову відзнаку «Залізний Хрест». Цю відзнаку, яку затверджує світовий провід Пласту, згідно з правилами вручають родичам загиблих у боротьбі за Україну пластунів.

Молодший син о. Андрія Стадника Василь перед початком Другої світової війни був мобілізований до польського війська. Потрапив у німецький полон. Після звільнення його направили на роботу в Гамбург (Німеччина).

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Отець Андрій Стадник: священник без парафії, батько «Рути» і «Бистрого». *Нова Зоря.* Ч. 17. URL: https://novazoria.com.ua/?p=24509; Ч.18. URL: https://novazoria.com.ua/?p=24556.

ЩИРА МОЛИТВА І НЕПОХИТНА ВІРА ОТЦЯ ДЕНИСА ЛУКАШЕВИЧА

У червні 2024 року минає 120 років із дня уродин о. Діонізія (Дениса) Лукашевича (1904–1993) – греко-католицького священника, багаторічного політв'язня совіцьких таборів, громадського діяча. Отець Д. Лукашевич брав активну участь у діяльності товариств «Просвіта» й «Рідна школа», Братства Пресвятої Діви Марії, підтримував зв'язок із підпіллям ОУН і УПА.

Народився Денис Лукашевич 16 червня 1904 р. в с. Задубрівці Снятинського повіту, що на Станіславівщині. Походив із давнього шляхетського роду на Покутті, із якого вийшло понад двадцять священників.

За спогадами доньки о. Дениса Орисі-Ірини Лукашевич із Коломиї, її тато залишився без батька (Модест Лукашевич, 1871–1915), який був парохом с. Стецева Снятинського повіту на Покутті й помер від тифу в 1916 р., у дванадцять років. На руках його матері Наталії (з роду – Хромовська, 1882–1847) тоді було семеро дітей. Як будь-яка ймость-вдова в той час, вона залишилася із сім'єю без засобів до існування. При допомозі єпископа Хомишина осиротіла родина отримала житло в Коломиї – у приміщенні однієї зі шкіл міста. Як свідчить Енциклопедія сучасної України, у 1923 р. Денис Лукашевич закінчив

Коломийську гімназію, потім навчався у Станіславській і Львівській духовних семінаріях.

На священничу діяльність о. Діонізій Лукашевич був посвячений 28 липня 1928 р. митрополитом Андреєм Шептицьким. Одружився 28 серпня 1927 р. з Софією Григорців (1906–1957), батько якої Мелетій Григорців був директором школи села Мишин на Коломийщині. У 1915 р. Мелетій Григорців був висланий росіянами в Сибір за організацію Січового Стрілецтва.

У записнику сина о. Дениса Зіновія Лукашевича, у квартирі якого в Стрию мені пощастило побувати й з яким вдалося поспілкуватися, зі слів батька зафіксовано, що після закінчення в 1928 р. духовної семінарії у Львові він був помічником пароха у с. Вістова Калуського повіту. У 1930-му – у с. Петранка того ж повіту. Згідно із записами в метричних книгах, о. Денис Лукашевич уперше хрестив дитину в Петранці 17 березня 1930 р., востаннє – 15 квітня 1931 р. За дослідженням В. Гука, улітку 1931 р. о. Дениса Лукашевича перевели на парафію в села Церківна та Станківці біля Гошева, де він душпастирював протягом п'яти років. Із 1938 по 1942 р. о. Лукашевич виконував священничий обов'язок у с. Поршна Львівського повіту, а з 1942 по 1949 був парохом с. Сороки на Львівщині.

Працюючи у Вістові й Петранці, о. Діонізій Лукашевич часто їздив у с. Старий Угринів до декана Калуського ГКЦ, о. Андрія Бандери. Саме

там і познайомився з молодим Степаном Бандерою, пізніше – провідником ОУН. За його словами, він був непоказний, але енергійний. Навколо нього постійно гуртувалася молодь.

У сім'ї о. Діонізія Лукашевича народилося дев'ятеро дітей: чотири сини і п'ять дочок. Саме на Калущині народилися троє синів о. Лукашевича, яких розстріляли у справі радянського журналіста, письменника Ярослава Галана. У Петранці 26 січня 1931 р. народився його син Іларій, якого у 18-річному віці звинуватили у вбивстві Галана. Його заарештували разом із двома старшими братами: Мироном, 1929 р. н., і Олександром, 1928 р. н. *(роки народження свідчать про те, що хлопці народилися у Вістові. – Д. О.)*. Усі троє були студентами львівських вишів. Братів Лукашевичів заарештували в 1949 р., а стратили 15 березня 1951 р. в тюрмі «на Лонцького» у Львові. Де поховані, родина досі не знає. Коли у 2019 р. розмовляла з їхнім молодшим братом, 76-річним Зіновієм Лукашевичем зі Стрия, зрозуміла, настільки це боляче для родини: «Два роки мордували хлопців. На суді були такі вимучені, у синяках, без мештів… Навіть питали, чи є родичі, аби дали їм щось взутися. У залі суду був один, третє покоління, але збоявся зізнатися, бо до того часу вже майже вся родина постраждала». Історики, письменники, пересічні львів'яни старшого віку переконані, що ліквідація письменника-

комуніста була операцією, а краще назвати це провокацією, радянської спецслужби.

За справою вбивства Я. Галана потерпіла вся родина Лукашевичів. Це ще раз засвідчило, що радянська влада проводила репресії проти українського національно-визвольного руху, які зачепили насамперед галицьку інтелігенцію. Отця Дениса Лукашевича засудили на 25 років. Причому його звинуватили не тільки в злочинних зв'язках із підпіллям, а доводили, що він нібито передавав ОУН церковні гроші. Отець Лукашевич відбув повний термін – 25 років 5 місяців 24 дні (11 років – в Інті, 2 роки – у Воркуті та 12 – у Мордовії). Важке табірне життя, моральні знущання (у 1965 р. начальство пропонувало написати звинувачувальну статтю проти Греко-Католицької Церкви, натомість обіцяючи волю. Священник сказав, що не хоче й не може цього зробити), переживання за сім'ю, яку теж виселили (дружина з дітьми поневірялися в Хабаровському краї), допомогли пережити тверда віра й молитва. «У тюрмі в тата забрали хрестик із грудей, то тато вирізали собі з обсцаса черевика і причепили на нитку й носили на шиї», – розповів мені при зустрічі його син Зеновій. Звільнили о. Дениса Лукашевича у 1975 р. Після звільнення з Мордовських концтаборів священник переїхав до своєї доньки на Волинь. Органи КДБ перешкоджали йому там прописатися, а через півтора року заборонили проживати на Волині. Отець зму-

шений був переїхати до Коломиї, де жили його дочки Ліда і Дарія.

Улітку 1991 р. після повернення з Риму до Львова в Коломию приїжджав Верховний архієпископ УГКЦ Блаженіший Мирослав-Іван кардинал Любачівський. Отець Денис Лукашевич разом із доньками пішов до ратуші, щоб привітати кардинала. Про цю подію дізнаємося зі спогадів його доньки Ірини Лащевської-Лукашевич: «Люди стають обабіч центральної вулиці Січових Стрільців, щоб дати дорогу процесії, яка йде з церков Коломийщини на чолі з Блаженішим кардиналом Любачівським, єпископами Софроном Дмитерком, бл[аженної] п[ам'яти] Павлом Василиком, десятками священників. Люди радісно вітають церковний провід, співають [духовні] пісні. Несподівано до тата підходить бл[аженної] п[ам'яти] єпископ Павло Василик і говорить: "Блаженіший кардинал, ось перед нами всечесніший отець Лукашевич, що сидів зі мною в тюрмі в Мордовії. Я Вам про нього розказував". Процесія зупинилася, ми з татом від несподіванки розгубилися, але тато швидко отямився і поцілував Святі мощі на руці в кардинала».

У Коломиї й помер о. Лукашевич, у 1993 році. Архієрейську Службу Божу й похорон відправив Владика Кир Софрон Дмитерко з Івано-Франківська. «Уперше після розвалу союзу ховали з такими почестями священника в Коломиї. Ветерани УПА стояли біля труни. Людей було

дуже багато. Отець Карась говорив надгробне слово. Поховали тата на Довбушівському цвинтарі. На надгробній плиті так написали: “Тут спочиває о. Лукашевич Денис, син Модеста і Наталії 12.06-1904 р.–10.01-1993 р., який відбув 25 років сталінських таборів. Вічна Йому пам’ять і його дружині Софії, похованій на півночі 1906–1957 рр., та їх синам, закатованим в тюрмі НКВС в 1951 р.: Олександру 1928 р., Мирону 1929 р., Іларію 1931 р. «Хто хоче йти за мною, хай зречеться себе самого, візьме на себе хрест свій та йде слідом за мною» (Євангеліє від Марка, 8-34)”», – надибуємо спогад дітей у книзі В. Гука «Святиня крізь століття: історія церкви Параскеви у с. Церківна».

Отець Денис Лукашевич був людиною освіченою, високодуховною, глибоко вірив у Бога. Ця віра допомагала йому перенести надзвичайно важкі удари долі. У 1946 р. о. Лукашевича примушували підписати православ’я, але він цього не зробив. Зі Львова до нього приїжджало багато високопоставлених урядовців і просили дати шлюб чи охрестити. Знаючи, що це небезпечно, священник усе ж не відмовляв нікому.

Щира молитва й непохитна віра допомогли о. Денисові дожити до виходу Греко-Католицької Церкви з підпілля й до проголошення відновлення незалежности України. Як згадує донька Ірина, батько піднявся на дусі, почав щодня ходити до церкви. Відправляти не міг, бо тряслися руки й

були хворі ноги, але з радістю сповідав парафіян. Інколи навіть по сто людей на день. Він також їхав на прощу в Гошів і Зарваницю, де, як і в довоєнні роки, сповідав прочан. Отець Денис Лукашевич був членом спілки політв'язнів. На честь 50-річчя УПА отримав медаль.

Вражають провидіння, які о. Лукашевич неодноразово бачив протягом свого нелегкого життєвого шляху. За спогадами доньки Ірини Лащевської-Лукашевич, деякі з них розумів відразу, а на деякі – прозріння приходило з часом. Розповіді п. Ірини про батькові видіння подає В. Гук: «В серпні 1949 року, коли тато обрізав виноград під вікном, то несподівано побачив на шибці масну пляму у вигляді козака на коні. Всі діти прибігли і бачили це. На іншому вікні батько побачив монаха, який клячав, зложивши руки до молитви. Не могли зрозуміти, що це означає. Коли тато був заарештований у жовтні 1949, то прийшло прозріння, що буде Україна самостійною, але треба молитися так, як молився монах.

… Це було 4 листопада 1949. Тата перевозили з тюрми на вул. Дзержинського до тюрми на вул. Лонського. Його везли у «чорному вороні», був вкрай пригнічений: не знав, що з синами, що з родиною? У машині було темно, а коли вона рушила, то засвітилася маленька лампочка за залізною сіткою. І раптом при цьому світлі тато побачив величну Постать Матері Божої, йшло таке сяйво, що тато в покорі Духа схилив голову.

Почув голос: “Не журися, все буде добре”. Це провидіння тата весь час підтримувало на дусі та додавало сили покірно переносити всі знущання і болі. Друге провидіння батько мав у тюрмі на Лонського. Одного разу, коли щиро молився, побачив на стіні образ Найсвятішого Серця Ісуса. В камері з татом було ще п’ять чоловіків, ніхто образа не бачив, а коли стали на батькове місце, то всі побачили. Почали молитися. Чекісти заметушились, терли стіну щіткою, білили. Та образ не зникав. Тоді арештантів перевели в інші камери.

В камері, де був батько, знаходилася людина, яка доносила начальству про всі розмови, молитви і схованки в’язнів. Тоді робили «шпон»: усе перевертали і шукали заборонені речі. Тато щиро молився, щоб Господь дав знак, хто є в камері стукач. Одного разу привели з допиту чоловіка, що був з татом в камері. Батько глянув на його руки і виразно побачив на них кров. Тато запитав чоловіка: “Чому в тебе руки в крові?”. Цей чоловік дуже здивувався, лице в нього почервоніло, він глянув на руки (крові не бачив). Тоді тато зрозумів, що то є знак Божий і пересторога, батько дякував Господеві, що молитви його вислухані». Ці провидіння ще раз засвідчують глибоку віру в Бога о. Дениса Лукашевича.

А я дякую Богові, що дозволив мені познайомитися й поспілкуватися із сином о. Лукашевича п. Зіновієм зі Стрия і донькою п. Іриною з Коломиї задля детальнішого вивчення тернової

життєвої дороги цього греко-католицького священника, який протягом року, 1930–1931, душпастирював у моєму рідному селі.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Щира молитва й непохитна віра о. Дениса Лукашевича. *Нова Зоря.* 2024, 11 лип. Ч. 27. С. 3.

99 ЛІТ ЖИТТЯ: СПОГАДИ СТАНИЧНОЇ ХАРЧОВОЇ УПА «НАТАЛКИ» З ПЕТРАНКИ

У ці дні, коли прогресивне українство відзначає чергову річницю створення Української повстанської армії, варто згадати тих, хто тримав тил. Бо ж відомо, що продуктами харчування, інформацією, усім, чим тільки було спроможне, українських партизанів забезпечувало місцеве населення. Днями своє 99-ліття відзначила Маґда Шпак (з роду Корольчук) – жителька с. Петранка. Юною дівчиною вона була серед патріотично налаштованої молоді, яка в середині ХХ ст. жертовно боролася в підпіллі за незалежну Українську державу. Маґда була станичною харчовою: очолювала в рідному селі тих дівчат, які заготовляли харчі для вояків. Діяла під псевдо «Наталка».

На такий поважний день народин до п. Маґди зійшлися і з'їхалися доньки, син, онуки й правнуки. Дякувати Богу, має жінка трьох доньок й одного сина (ще один помер у дитячому віці),

шестеро онуків, дев'ятеро правнуків і четверо праправнуків.

Пані Маґду знаю з дитинства, у крайні десятиліття стояла неподалік цієї поважної жінки в церкві в рідному селі, але про те, що була «Наталкою», дізналася всього декілька років тому. Прийшла до неї з місцевою дівчиною Вікторією Срібняк, тоді ще ученицею Петранківської школи I–III ступенів, нині студенткою Прикарпатського університету. Разом писали науково-дослідницьку роботу про Рік Ярослава Дякона в школі, який проходив тут у 2018-2019 навчальному році з нагоди 120-річчя з дня уродин колишнього управителя народної школи в Петранці долішній (з 1925 по 1940 рік), січового стрільця, офіцера УГА, просвітянина. А Маґда Шпак якраз була ученицею Я. Дякона, над дослідженням життя і діяльности родини якого працюю вже декілька років. Тоді вперше від її сина Степана почула, що його мати ще й «Наталка». Досі інколи так до неї звертаються і син, й один із онуків.

З того часу неодноразово заходила до п. Маґди. Вона багато чого розповідала мені про діяльність читальні «Просвіти» в Петранці, про вчительську сім'ю Дяконів, про буремні роки середини XX століття. Жінка комунікабельна, завжди охайна, акуратно замолоди́чена. Коли днями вчергове завітала до неї й, поспілкувавшись, хотіла сфотографувати, то тут же почула блискавичне запитання п. Маґди до найстаршої

доньки Ганни, яка була поруч: «Чи на середині квітка?». Тобто правильно і файно зав'язана хустка для неї – це надважливо.

– Хусток мають зо тридцять, – відповідаючи ствердно на запитання матері, коментує донька.

Народилася Маґда 21 вересня 1925 року в сім'ї Корольчука Василя і Марії з роду Лукач. Мала брата Григорія. Сім'я була заможна, на господарстві батьків були не лише корови, а й бики. Дівчина з дитинства тяжко працювала разом із батьками.

– Бики тато впрігали. Я їхала з татом у ліс по дрова. Орала: водила биків, а тато все наголошували «Веди рівно!». Як прийшли совіти, то забрали биків на мньисо. У нас лишилисі дві корови, які теж були навчені, би їх впрігати. Так що ми мали чим далі ґаздувати, – розповідає п. Маґда.

Залишили на ґаздівстві ці дві корови і після того, як одну із трьох *(третю пригнав чоловік п. Маґди як віно. – Д. О.)* забрали уже свої – треба було відвінувати одного з незаможних. Батько віддав зятеву, оскільки та не була навчена до впрягання.

Початкову освіту, «штири кляси», дівчина здобула в рідному селі – у народній школі, де на той час сільських дітей посилено навчали історії України. Далі батько не пустив учитися. Казав, що синові дає освіту *(Григорій навчався на той час у Новиці. – Д. О.)*, а донька має допомагати вдома по

господарству. Дівчина була здібна, то й не дивно, що управитель школи Я. Дякон, приходив до батька й говорив йому: «Корольчуку, будете мати гріх за доньку». На жаль, не переконав.

У батьківській хаті панувало традиційне й християнське виховання, що було сильною основою на все життя. Батько Маґди був у складі парафіяльного уряду. Коли в 1961 р. радянська влада закрила обидві церкви в Петранці, то Корольчук Василь був серед тих, хто зберіг церковні речі, таємно забравши додому фанви, а пізніше і фелони, які передав йому зі свого дому петранчанин Кава Михайло.

У 1930-х роках Маґда разом з иншими однолітками долішньої частини села прославляла Бога під час Святкових Літургій у церкві Перенесення мощів св. Миколая. Вона була серед тих хлопців і дівчат (12 років і більше), які співали в дитячому церковному хорі на чотири голоси. Як згадувала ще одна його учасниця, Ірина Яців (з роду Паньків, 1922–2017), усю Службу малі хористи вивчили за Пилипівець. Керували хором дяки: спочатку п. Мащак, пізніше – п. Лазаревич, який на початку 1940 рр. став управителем місцевої прилюдної школи з українською мовою навчання.

Посилене вивчення історії України в школі, християнське виховання вдома спонукали в середині минулого століття не одну дівчину і хлопця цього бойківського села до боротьби за свою незалежну державу. Років у 18–19 (точно вже не

пам’ятає) через донос Маґду заарештували, утримували в Перегінську. Разом із нею взяли ще двох харчових.

– Прийшли по мене додому. Як нині памнітаю: то була п’ьитниці, – поринає у важкі спогади п. Маґда. – Разом зо мнов заарешту́вали Настуню Кірні́цьку і Параню Гольґо́ву *(називає повуличному. – Д. О.)*. Посадили нас у Перегінську в пивницю. У тоти дни там якраз була вблава. Після неї до нас в пивницю привели старенького діда. А він нам каже: «Діточки, молітсі,.. молітсі, бо молитва мури валіє». І ми молилисі. На допитах били нас усім, що їм під рукі попадало: гачком, кулаком, палицив… Яки’м прийшла додому, то плечі були чисто сині.

Дівчата були підготовлені до можливого арешту, знали, що не треба ні в чому зізнаватися. І не зізнавалися – усе заперечували чи мовчали. Так що, дякуючи молитвам, повернулися додому. Маґда весь період арешту мовчала в прямому розуміння цього слова. Оскільки перед тим якраз хворіла на тиф, то вирішила, що найкраще буде видатися глухою:

– Чим більше б’ют, а я тим більше мовчу. Закьи́ламсі й думаю: «Сло́ва ви від мене не вчуєте». А в’ни б’ют і все мені: «Ти глухой?! Ти глухой?!».

Повернувшись із Перегінська, продовжувала виконувати свої підпільні обов’язки станичної харчової. Через рік прийшли знову по Маґду: два

стребки-файбушівці і двоє місцевих стребків. Дівчина якраз разом із батьком возила гній на поле, приїхали додому в черговий раз навантажити фіру. Вели її селом у напрямку Середнього Угринова. У кінці села залишили на одного із чотирьох, пішли по хатах ще когось шукати. Маґда вирішила тікати. Сказала до того, хто її пильнував, що йде до однієї з хат напитися води.

– Вібрала'м хату якнайдалі, би була змога втекти. Зайшла до сíний, а́ там – задні двері. Я через тоти двері, чужими за́городами, а колись то не так як зараз, парканів не було, – уточнює п. Маґда, з болем розповідаючи про пережите, – по-о-бігла на Вгринови́. Коли тікала, чула, що два рази стрілили – шукали мене по хатах. Я прибігла до родичів на Середний Угринів, переночувала і на другий день пішла додому, хоч мене не пускали. А там всі плачут, бо чули стріл, думали, що мене вже вбили. Попоїла'м та й – на піч. Мама сі дивліт у вікно, а то знов ідут, повертают до нас. Кажут мені: «Збирайсі до школи» *(у школі розміщувався військовий гарнізон. – Д. О.)*. Тут уже тато вступили в переговори.

Батько Маґди запевнив стребків, що відповідає за доньку. Їй погрозили: ще щось почуємо – засудимо. Дівчина після цього знову серйозно захворіла і вже більше не брала участи в заготівлі харчів.

Узимку 1948 року вийшла заміж за Степана Шпака. Вінчалася в Середньому Угринові, бо в

Петранці на той час не було священника. Дотриматися традиції, коли сина женили додому *(у Петранці кажуть «на місци». – Д. О.)*, не вдалося, бо в Степана були ще дві сестри, одна з яких не так давно повернулася з Німеччини, куди була насильно вивезена як остарбайтерка, і брат. Оскільки Маґда була єдиною донькою в сім'ї, а брат ще навчався, то батько взяв молоду сім'ю додому до того часу, поки не одружиться син. Так що на долю молодих випало й будівництво власної хати. Землю під будівництво дав їм батько Маґди навпроти своєї обори, через дорогу.

– Тато, – розповіла мені донька п. Маґди п. Ганна, – найперше збудували хату в лісі, понумерували дерево, потім її розібрали і перевезли в село. То було дві кімнати жилі – одна більша, друга мала, а також комора й ґалєрія. Коли ми, доньки, попідростали, то почали татови казати, що сі встидаєм, бо в усіх – чвораки *(великий будинок, класично – хата, що складається з чотирьох кімнат. – Д. О.)*, а в нас – якась мала хата, що сі нема де діти. То тато сами собі всьо зробили: порозрізали вугла й добудували, розширили хату.

Тридцять три роки Маґда, як і більшість місцевих жінок, відпрацювала в місцевому колгоспі, короткий час була ланковою, а так – у ланці, майже весь рік робота з льоном, починаючи з прополювання. На виділеній ділянці – уся сім'я: доньки-школярки беруть льон, в'яжуть, а наймолодший син складає горстки в купи. А ті гор-

стки треба було ще обмолотити, стебла льону постелити в полі, щоб вилежався, через якийсь час зібрати його в скирди, перевезти в льоноцех (благо, він був у Петранці), після його обробки в льоноцеху волокно привезти додому. Те волокно жінка сортувала, підмикувала, в'язала на власному подвір'ї, вантажила на машину, щоб відвезти готову продукцію у Брошнів. І все це вручну холодними осінніми днями. Працювала за трудодень. Гроші отримувала лише після того, як здасть волокно у Брошневі.

– Пережила'м багато за ці роки. Але ходила все на Службу, молиласі, сповідаласі й приймала Причастя. Як були наші церкви закриті, то ходила'м у сусідні села, і в Почаєві була. А вже як почьили відкривати в кінци 80-х, то всюгди'м була: і в Гошеві, і в Зарваници, і на Страдецькі горі, і в сусідних селах, і на Закарпаті їхала. І дякувати Богу, – отак відповіла п. Магда на моє запитання про те, як їй вдалося дожити до такого поважного віку.

До речі, до місцевого храму перестала ходити всього два роки тому: хоч і недалеко, бо доживає віку біля найстаршої доньки Ганни *(чоловік відійшов у Засвіти 26 років тому. – Д. О.)*, що мешкає через дві хати від церкви, але стан здоров'я вже не дозволяє. Правда, у гарну погоду прогулюється подвір'ям і навіть інколи ходить на посиденьки до сусідки, що живе через одну хату.

І продовжує молитися. Вервичку знає напам'ять і молиться її за перемогу України у нинішній російсько-українській війні, яку розв'язав той же ворог, проти якого свою жертовну боротьбу вело її покоління в 40–50-х роках минулого століття. Боже провидіння так спрацювало, що тижнів два перед моїми відвідинами п. Маґди, які на той час я ще й не планувала, при виході з церкви на парафії моєї сестри на Львівщині місцевий парафіянин, який роздавав вервички, одну простягнув мені. Я подякувала і сказала собі: «Комусь подарую». Принісши цю вервичку при нагоді для п. Маґди, була подивована, коли вона сказала, що свою кілька днів уже не може знайти і дуже рада, що буде мати на чому молитися й надалі, зокрема й за перемогу. Цієї війни п. Маґда не розуміє: «Що то за війна?! Я колишну розумію: були вкопи і йшли один на другого. А тепер всьо нищіт, всьо довкола нищіт! То – війна без правил. Але молюсі і віру, що з Божов допомогов буде таки наша перемога – перемога України». На підтвердження своїх слів показує коробку цукерок – дарунок від онука – з написом: «Все буде Україна!».

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. 99 літ життя: спогади станичної харчової УПА «Наталки» з Петранки. *Вікна.* 2024, 11 жовт. № 41. С. 5.

ОСИПА КАПЕЦЬ – ЗВ'ЯЗКОВА УПА «НЕЗАБУДЬКА» З ПІДГІРОК

17 квітня [2025 р.] минуло 100 років із дня народин учасниці національно-визвольної боротьби середини XX ст., активної громадської діячки, жертви сталінських репресій, уродженки Підгірок Осипи Капець (у заміжжі Лучко) – зв'язкової УПА на псевдо «Незабудька». Ім'я Осипи Капець згадується у 3 томі науково-інформаційного видання «Реабілітовані історією. Івано-Франківська область» у п'яти томах.

Осипа Капець народилася 17 квітня 1925 р. в с. Підгірки Калуського повіту. Мати – Юлія, донька місцевих заможних селян Кирила Когута (1866–12.03.1945) і Тетяни Крашевської (1870–12.01.1945). Охрещена в підгорецькій церкві Стрітення Господнього 22 квітня того ж року місцевим парохом о. Іваном Козаком.

Батько Осипи Павло Капець (1883, с. Підгірки Калуського п-ту – 02.12.1958, м. Хабаровськ, росія) походив із селянської сім'ї середнього достатку. Освіта – 3 кляси. Служив в австрійській армії з 1904 по 1918 рік, був сурмачем. Брав участь у боях із росіянами. За врятування життя офіцеру нагороджений медаллю. У листопаді 1918 р. добровільно вступив в Українську армію. Служити тут йому не довелося, бо захворів на тиф і змушений був повернутися додому.

За спогадами племінниць Осипи Капець Лесі Кирилович і Зоряни Мацюк, що зберігаються в Громадському архіві Калуської міської філії громадської організації «Союз українок» (далі – КМФ ГО «Союз українок»), їхня тітка була старшою в сім'ї, мала чоловічий характер і любила верховодити. Допомагала батькові в полі, по господарству, біля худоби. Хатніми справами займалися мати з молодшою донькою Ярославою.

Саме сім'я відіграла важливу роль у становленні Осипи як національно свідомої українки. Її батько був серед громадських активістів Підгірок. У 1922 р. при філії товариства «Просвіта» Павло Капець зорганізував драматичний аматорський гурток, яким керував протягом чотирьох років. У 1926–1930 рр. був диригентом сільського хору. У 1930 рр. він – активний член товариства «Сільський господар». Тому не дивно, що Осипа з ранніх літ відвідувала самоосвітні гуртки, співала в сільському змішаному хорі.

Коли треба було боронити рідну землю від більшовицької навали, дівчина разом із иншими однолітками долучилася до підпільної боротьби – була зв'язковою на псевдо «Незабудька».

За матеріалами кримінальної справи, що зберігається в архіві Управління Служби безпеки України в Івано-Франківській області, Осипу Капець заарештовували двічі. Уперше – 4 січня 1945 р. Дівчину звинувачували в тому, що була

членкинею Організації українських націоналістів, за завданням якої у серпні того ж року в Підгірках розповсюджувала листівки про мобілізацію чоловіків призовного віку в Українську повстанську армію. А також у тому, що вона брала борошно для підпільників з державного млина. Під час допитів Осипа Капець заперечила приналежність до будь-якої української організації. Щодо передачі нею листівок, то дівчина акцентувала на тому, що вважала це за звичайні листи, оскільки не була знайома з їх змістом аж до допиту. Також категорично заперечила звинувачення в тому, що брала зерно і муку з державного млина, пояснивши, що влітку 1944 р. її батько, Павло Капець, позичав з млина жито для власних потреб.

Ордер на арешт і обшук був виданий 4 січня 1944 р. Звинувачували її за ст. 54-1а і 54-11 КК УРСР («контрреволюційна діяльність», «зрада батьківщини»). З анкети заарештованої дізнаємося, що на той час Осипа Капець працювала продавчинею в сільпо, мала шість класів освіти, була безпартійною. Згідно з протоколом двогодинного обшуку, у помешканні Осипи Капець, яка на той час проживала в будинку батьків, вилучили так звану «контрреволюційну» брошуру під назвою «Що таке народний фронт». За недостатністю доказів згідно з Постановою про припинення кримінального переслідування від 29 квітня 1945 р. вона була звільнена з-під арешту, а кримінальна справа зупинена.

Після звільнення Осипа Капець працювала помічницею бухгалтера в Підгорецькому сільському споживчому товаристві, пізніше – продавчинею в місцевій крамниці цього товариства. Продовжувала й підпільну діяльність. Через небезпеку бути знову заарештованою дівчина змушена була покинути Підгірки: за направленням Калуського відділу сільського господарства спочатку навчалася в Кутській агрономічній школі, потім – у Богородчанській сільськогосподарській бухгалтерській школі. «Але й тут арешт не обминув. У квітні 1950 р. знову опинилася за ґратами. Допити, слідство, суд», – читаємо в спогадах Осипи Лучко.

Удруге заарештована 22 квітня 1950 р. Згідно з матеріалами кримінальної справи, чергову постанову на арешт Осипи Капець було видано 28 жовтня 1948 р. Дівчину звинувачували в тому, що вона в 1946 р. співпрацювала з підпіллям ОУН, зокрема з керівником Калуського надрайонного проводу ОУН «Зеленим» (Стельмах Роман, пс. «Мстислав», «Беркут», «Шум», «К-27-Б»), кущовим «Боксером» (Дзундза Йосиф, вбитий 2 липня 1948 р.) та иншими, яким постачала продукти харчування і промислові товари з крамниці, у якій працювала. Звинувачували і в тому, що у її домашніх будівлях діяв бункер, де переховувався керівний склад районного ОУН. Осипу Капець з цією постановою ознайомили

22 квітня 1950 р., тобто в день її чергового арешту. Ордер на арешт був виданий 30 жовтня 1948 року.

Заарештували Осипу Капець у приміщенні Богородчанської сільськогосподарської школи. Проживала студентка в гуртожитку цього навчального закладу. Під час обшуку житла, який проводили протягом пів години, нічого не знайшли. Із допиту Осипи в день арешту дізнаємося, що її родина: батько, мати і молодша сестра Ярослава – 24 липня 1949 р. засуджені особливою нарадою МДБ на спецпоселення як члени сім'ї члена ОУН і виселені «у віддалені області». На момент її арешту перебували на спецпоселенні в Хабаровському краї.

Під час другого арешту Осипу звинуватили за тими ж статтями, що й під час першого. Під час допитів дівчина трималася мужньо, звинувачень у свій бік не приймала, будь-який зв'язок із підпіллям ОУН чи то раніше, чи тепер заперечувала, як і постачання УПА продуктами харчування: «УПА продуктами харчування я не постачала ні в 1944 р., ні в наступні роки».

Засуджена Осипа Капець 14 вересня 1950 р. військовим трибуналом військ МВС Станіславської області під час закритого судового засідання за ст. 54-1а КК УРСР на 25 років позбавлення волі і п'ять років обмеження в правах без конфіскації майна, оскільки дівчина його не мала.

Осипа Капець визнала себе винною частково: лише в тому, що в серпні 1944 р. передала записки

з наказом про вступ до УПА двом своїм односельцям. Як і під час допитів у 1944–1945 рр., під час судового засідання акцентувала на тому, що зміст записок не знала, дізналася пізніше – під час допиту перед першим арештом. Також підтвердила, що писала листи до своїх рідних й односельців, які були засуджені чи виселені, щоб підтримати їх на дусі. Вирок набув чинности «як неоскаржений в установлений законом термін» 20 вересня 1950 року.

Покарання Осипа Капець відбувала в Тайшетському озерному таборі, що діяв в Іркутській області, працювала на лісоповалі, будувала теплиці тощо. Звільнили її з-під варти зі зняттям судимости й обмеження в правах 27 квітня 1956 року.

Після звільнення Осипа Капець повернулася в рідне село, вийшла заміж за Миколу Лучка і в 1957 р. народила синів-близнюків Ігоря й Зеновія. Працювала продавчинею у с. Вістова, а пізніше – бухгалтеркою в «Сільгосптехніці». Односельці і співробітники згадують пані Осипу як сильну духом жінку, дисципліновану, відповідальну, чого вимагала й від довколишніх.

У 1959 р. із Сибіру в Підгірки повернулася мати Осипи п. Юлія (з роду Когут) разом із сім'єю доньки Ярослави, яка вийшла там заміж. Батько, Павло Капець, помер 4 грудня 1958 р. на чужині.

Наприкінці 1980 рр. й Осипа Лучко, і її сестра Ярослава Каспришин були активними учасницями

мітингів, зборів, демонстацій. Вони стали членкинями Народного Руху України і відновленого товариства «Просвіта». Осипу Лучко запрошували на зібрання «Союзу українок», новостворених націоналістичних організацій. Вона часто виступала на урочистостях із нагоди державних свят. До кінця життя співала в церковному хорі, брала активну участь у роботі Підгорецького осередку НРУ.

Реабілітували Осипу Капець 13 грудня 1991 р. Посвідчення видане їй Калуською міською радою аж 21жовтня 1999 р. Осипа Капець-Лучко визнана також ветераном-учасницею бойових дій ОУН і УПА, про що свідчить посвідчення, видане їй Калуською міською радою 27 квітня 2001 року. Відійшла у засвіти 5 червня 2004 року.

Важливо наголосити, що п. Осипа понад пів століття зберігала рукописи 15 віршів, написаних у тюрмі славної пам'яти українською письменницею, жертвою сталінських таборів, добре знайомою з Іваном Франком Ольгою Дучимінською (1883, Миколаїв Дністровський – 1988, Івано-Франківськ). Переховувала їх п. Осипа спочатку в сталінських таборах, пізніше – удома, у Підгірках. З відновленням незалежности України передала для опублікування. У Громадському архіві КМФ ГО «Союз українок» зберігається копія цих віршів, яку власноруч зробила Осипа Лучко й особисто принесла в союзівку. Фотокопія й елверсія цього зошита з минулої осени є вже і в Музеї-оселі-родини Івана Франка в Підгірках.

До 100-річчя з дня уродин цієї непересічної особистости з 29 квітня у Музеї-оселі родини Івана Франка протягом місяця діяла тематична виставка «Осипа Лучко-Капець – зв'язкова УПА «Незабудька». На виставці були представлені копії матеріалів з архіву Управління СБУ в Івано-Франківській області, фондів Музею-оселі родини Івана Франка КЗ «Музейно-виставковий центр Калуської міської ради», Громадського архіву КМФ ГО «Союз українок» і приватного архіву Осипи Лучко-Капець[27].

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Осипа Капець – зв'язкова УПА «Незабудька» з Підгірок. *Вікна.* 2025, 30 трав.–6 черв. № 21. С. 5; URL: https://vikna.if.ua-/news/163640/view.

100-РІЧНА МАРІЯ ВОЛОЧАНСЬКА, ЗВ'ЯЗКОВА УПА «МАВКА», ВІРИТЬ У ПЕРЕМОГУ УКРАЇНИ

30 травня [2025 р.] минає 100 років із дня уродин нашої землячки Марії Волочанської – учасниці національно-визвольної боротьби 1940–1950 років, однієї з ініціаторок відродження в Калуші Союзу українок, членкині Товариства

[27] З нагоди 100-річчя з дня народин Осипи Лучко (Капець) клуб колекціонерів «Калуш» видав колекційний конверт «Осипа Капець «Незабудька» – із серії «Повстанська Калущина». Автори ідеї – Анатолій Мицак, Дарія Ониськів; дизайн – Олександр Власюк; № 121, 2025 р.; наклад 40 примірників.

української мови, Конгресу українських націоналістів, Калуської станиці Братства вояків УПА. Калушани старшого віку добре знають її як багаторічну завідувачку інфекційної лікарні.

Напередодні такого поважного ювілею славетної посестри-союзянки мала за честь поспілкуватися з п. Марією в її власній хаті, яку збудували разом із чоловіком Мирославом Волочанським у 50-х роках минулого століття в саду Ружинківського – відомого військового лікаря в австро-угорській армії. І хоча роки залишили свій відбиток на стані здоров'я нинішньої ювілярки, жінка із задоволенням поринула в спогади прожитих літ, розповіла про рідних, проаналізувала історичні для України події.

Із розмови з цією високоерудованою, обізнаною з історією, культурою, звичаями пані вкотре переконалася, що саме від виховання в сім'ї залежить формування дитини як особистости. Народилася п. Марія в с. Сівка-Войнилівська у свідомій українській заможній селянській сім'ї Василя і Розалії Тимківих. Своїх трьох дітей *(крім Марії в сім'ї ще була донька Ганна і син Григорій. – Д. О.)* виховували в релігійно-патріотичному дусі. У 1930 роках батько очолював кооператив, що належав до Центросоюзу, а мати в 1930–1939 рр. була членкинею Союзу українок. Попри тяжку селянську працю, ця сім'я знаходила час на громадську роботу в селі. Мати Марії була активною учасницею місцевого драм-

гуртка – виконувала ролі в постановках п'єс «Наталка-Полтавка», «Запорожець за Дунаєм» та инших. Співала в місцевому хорі.

– Наші батьки дуже дбали про те, щоб ми були грамотні й здобули освіту. Вони передплачували дитячий журнал «Дзвіночок». Мама любила читати «Жіночу долю», – розповіла п. Марія, зауваживши, що всі ці жіночі журнали були зшиті й збережені, але не знає, де вони зараз. – Ми читали в хаті твори Т. Шевченка, історію України М. Грушевського.

Початкову освіту дівчина здобула в рідному селі, а з 5 класу навчалася в гімназії сестер-василіянок в м. Станіславі, де здобула ґрунтовні знання. Згадує, що лекції тут розпочиналися молитвою, співом духовного гімну «Боже великий, єдиний!». На видному місці гімназії – тризуб. Провела в цьому престижному навчальному закладі для дівчат усього два роки, 1937–1939, бо розпочалася Друга світова війна. А «визволителі» ліквідували всі гімназії в Галичині.

– У Станіславі було шість гімназій: дві українські, дві польські, одна жидівська і одна приватна українська. Москалі перетворили їх на звичайні школи, – з прикрістю констатує п. Марія, для якої період навчання в гімназії був найкращим. – Нас після двох гімназійних років перевели в сьомий шкільний клас. Я навчалася протягом року на вул. Липовій, у приміщенні колишньої гімназії № 1. Одним із викладачів у нас

був син Івана Франка – професор Тарас Франко. Він був солідною людиною, гарно ставився до нас, студентів, саме так нас називали, був чуйним і доброзичливим.

Восьмий клас дівчина закінчила в Калуші. Уже в той час їй запропонували вчителювати. Із записів Архіву громадського жіночого руху в Калуші, що зберігається в міській філії Союзу українок, дізнаємося, що з приходом німців працювала в школі с. Лука. Як справжня донька своїх свідомих батьків, у 1943 році вступила в ОУН-Юнацтво. Працювала в підпіллі як зв'язкова на псевдо «Мавка».

– Я сама собі вибрала таке псевдо, бо завжди захоплювалася не просто творчістю Лесі Українки. Я й нині згадую її і вважаю, що вона була сильною жінкою, впертою, – так відповіла на моє запитання щодо вибору псевдо п. Марія, переповідаючи всю життєву історію Лесі Українки, а за нею й Тараса Шевченка. – Згадую всіх великих українців, про яких говорили вдома і творчість яких вивчала в гімназії.

У підпіллі «Мавка» займалася пропагандистською роботою.

– Ходила бойківськими селами. Одягнена була в бойківський стрій: широка спідниця, вишита сорочка, сердак, – розповідає п. Марія. – Я ще по тих селах бачила курні хати. Потім мене відправили на курси медсестер, які проводилися в

с. Липа на Долинщині з метою підготовки кадрів для нашої боротьби.

Після курсів дівчину направили в сотню «Бея» *(Казимир Яворський (1921–1947). – Д. О.)*. Там вона перебувала до першого бою, після чого в селах Калущини надавала медичну допомогу пораненим бійцям УПА, яких переховували селяни у своїх домівках. Рятувала життя воїнів і в криївках Підгірок, Кропивника, Мостища. Я знала, що п. Марія як медсестра лікувала після поранення уродженця мого рідного села Петранка сотенного «Гонту» *(Матвій Сьомак (1912–1946). – Д. О.)*. Через можливу облаву енкаведистів змушена була разом із ним та охоронцем ховатися в криївці між стінами в коморі. Мені хотілося почути про свого славетного земляка від людини, яка безпосередньо спілкувалася з ним у ті буремні 40-ві роки минулого століття.

– То було в Берлогах. «Гонта» лежав із пораненою ногою в одній із хат. З ним був його охоронець, такий непривітний. А «Гонта» був дуже культурний, вихований, – згадує, оглядаючись на вісім десятків років назад, п. Марія. – Я виконувала обов'язки медсестри, а їсти не вміла готувати, бо ще була дуже молода.

Зв'язки з підпіллям «Мавка» втратила через хворобу на висипний тиф:

– В одному селі я зайшла до хати станичної, а там – усі лежать, одна станична на ногах. Після тих відвідин відразу захворіла. Лікувалася сама,

бо ж лікаря не було: я читала польську книжку про медицину, тому вже знала все про цю хворобу, що валила з ніг як вояків, так і мирне населення. З температурою 40^0С пролежала три тижні. Так схудла, що в мої чоботи «англійки», напевно, три свої ноги впхала б. Була дуже ослаблена.

Виснажена хворобою дівчина не відмовляється від мрії вчитися далі, хоче стати лікаркою. Якраз у той час прочитала, що в Станіславі відкривається медичний інститут. Вагалася, бо вже забула за ці роки латину. Та все ж таки заяву на вступ подала. А там треба було складати літературу, яку дівчина знала добре. Коли вивісили списки, то була приємно вражена – вступила.

– Але мене відрахували з інституту, бо я була активісткою, – шокує п. Марія, продовжуючи свою розповідь. – Комуністи зробили збори і випитували всіх студентів, ким були їхні батьки. А я встала й сказала, що вони не мають права про це запитувати, бо в конституції записано, що батьки не відповідають за дітей, а діти – за батьків. Другий випадок був пов'язаний з арештами в інституті. Коли заарештували професорського сина, знову скликали збори і почали допитувати його дівчину, про що та говорила з ним на побаченні. Я не витримала, встала й сказала, що це не в їхній компетенції. І як результат – на п'ятому курсі, у січні, мене відраховують з інституту. На мою вимогу сказати причину директор відповів, що через німецький атестат. А я йому: майже всі

західняки з німецьким атестатом. Він як гавкнув розлючений на мене, як влупив кулаком по столі, то я так вискочила з кабінету, що й рукавиці там залишила. Але я не давала спуску, обходила всі кабінети в області, усюди писала. Правда, допоміг мені відновитися в інституті батько, який уже повернувся з «віддалених областей» (як куркуль) і на той час працював головою МТС у Калуші.

Після закінчення інституту Марію скерували на роботу в Жаб'є, нинішня Верховина. Працювала там із чоловіком Мирославом Волочанським два роки, народили доньку, а тоді йому запропонували роботу в Калуші, куди молода лікарська сім'я й переїхала в 1953 році. Тут п. Мирослав завідував пологовим будинком. Як розповів їхній син Ярослав, у 50-х роках для пологового виділили «швидку допомогу» – коней і бричку:

– Цією бричкою батько й інші медики виїжджали на виклики. На калійному заводі був транспортний цех, який якраз і обслуговував пологовий. Він тоді розміщений був у тому приміщенні, де нинішнє управління освіти.

У родинному архіві Волочанських зберігається світлина, зроблена біля цього пологового будинку. Сімейні альбоми багаті на фото, але тут не надибала зроблених до 1939 року. А пізніші, на жаль, не підписані.

– То все було так законспіровано, – каже син із цього приводу. – Ми нічого абсолютно не знали

про якусь підпільну материну діяльність. Тому, напевно, й не збережені фотографії. Не факт, що вони були в родині.

Не розповідала п. Марія нікому нічого, бо переживала за сім'ю, за дітей.

– У моєму селі ніхто не знав про мою підпільну діяльність. Усі думали, що я десь навчаюся. Якби знали, то я би була на сибірах, – чомусь упевнена в цьому жінка. – Під час роботи в медичних закладах Калуша боялася бути викритою. Якось раз, я тоді ще була терапевткою, у кабінет зайшла колишня станична з Мостищ із дуже хворою дитиною. Я так перелякалася: розумію, що дитину треба рятувати, і усвідомлюю, що можу бути викрита. Дякувати Богу, прийшла педіатр, яка якраз і відповідала за дітей, а я пішла робити свою роботу. Багато зустрічала в місті людей, яких лікувала в підпіллі, але ніхто не видав.

Калушани запам'ятали подружжя Волочанських як фахових медиків. І п. Мирослава, і п. Марію поважали та цінували в місті й районі. Повдовіла п. Марія рано: Мирослав Волочанський відійшов у засвіти в 55 років. Та у відчай сильна духом жінка не впала. Як тільки розпочався рух за відновлення незалежности України, вона разом із Іриною Сохацькою і Любою Телькою (Липовською) ініціює відродження в Калуші Союзу українок.

– Моя мати і свекруха за Польщі були союзянками. Я читала всі жіночі журнали, які були в

хаті. Тому, як тільки це стало можливим, – каже Марія Волочанська, – була однією з тих, хто ініціював відновлення діяльности забороненого більшовиками Союзу українок.

А ще п. Марія в часи національного піднесення як членкиня Товариства української мови, КУНу, місцевої станиці Братства вояків УПА досить активно взялася до роботи з утвердження української державности, сприяла національному й духовному відродженню, виступаючи перед калушанами і жителями сіл району. Їздила в Київ на перепоховання Василя Стуса, Юрія Литвина й Олекси Тихого. Брала участь у пікетуванні комуністичної більшости у Верховній Раді, а також у ланцюзі Злуки.

100-річний ювілей п. Марія Волочанська зустрічає у своїй рідній хаті разом із сином, біля якого й доживає віку. Має четверо онуків і троє правнуків. Правда, далеко від неї. Калушанка вірить у перемогу України, але з великими втратами. Це боляче для людини, яка віддала свої молоді літа боротьбі проти того ж ворога, що нищить і нині нашу рідну землю.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. 100-річна Марія Волочанська, зв'язкова УПА «Мавка», вірить у перемогу України. *Вікна.* 2025, 23 трав.–29 трав. № 20. С. 5; URL: https://vikna.if.ua/-news/164273/view.

КОРОЛЮ МИКОЛІ, ПРОПАГАНДИСТУ ОУН «ЗАПОРОЖЦЮ» – НАЗАВЖДИ 20

26 вересня 2025 року минає 100 років із дня народин члена Юнацтва ОУН уродженця с. Петранка Короля Миколи, сина Степана, який у середині минулого століття разом із иншими національно свідомими краянами боровся за волю України. У підпіллі займався пропагандистською діяльністю під псевдо «Запорожець». Убитий стребками ранньою весною 1946 року в урочищі «Ями» під Чорним лісом, вище свого рідного села. На той час йому було всього двадцять з половиною…

Цей юнак своїм пронизливим поглядом спостерігав за мною й сестрами з самого нашого дитинства. Для нас він – вуйко Никола чи вуйко Король. Був наймолодшим братом нашої баби Грицейкі, татової матері Ганусі. Ми народилися й зростали на тому ж подвір'ї, що баба і її сестра та брати, один із яких Король Микола. Наш батько, його племінник Григорій Мельник, встановив портрет вуйка у рамку телевізора перших випусків і він висів на найпочеснішому місці в хаті. Дивиться з цього портрета, як приїжджаємо час від часу до рідної домівки, на нас і нині.

Історичне значення має й світлина, поміщена в цій рамці нижче. На ній – фрагмент вистави «Невольник». Ролі у ній виконували четверо членів Юнацтва ОУН: Дутчак Григорій, 1924 р. н.; Кава Микола, 1924

р. н.; Корольчук Микола, 1926 р. н. і Король Микола, 1925 р. н. Із цих чотирьох загинули в лавах УПА Кава Микола і Король Микола. Корольчук Микола і Дутчак Григорій були заарештовані. Останній помер від тифу в Станіславській тюрмі. А Микола Корольчук відбував покарання в радянських таборах, був учасником Кінгірського повстання. За його свідченням, це фото, яке донині збереглося в нашій сім'ї, в 1942 році зробив уродженець Петранки сотник УПА Матвій Сьомак-«Гонта». До слова, саме той «Гонта», якого в середині 1940-х років підпільно лікувала в с. Берлоги зв'язкова «Мавка» – відома вам, шановні читачі, п. Марія Волочанська, яка у вересні 2025 року на 101-у році життя відійшла у кращі світи.

Саме короткою інформацією про вуйка, бабиного брата Короля Миколу, відому мені за скупими розповідями в рідній хаті, у червні 2002 року я розпочала свою журналістську стезю в редакції калуської газети «Дзвони Підгір'я». Може хтось із читачів пам'ятає цю коротеньку замальовку під назвою «Здайся і будеш жити!» (Див.: Ониськів Д. «Здайся і будеш жити!». Дзвони Підгір'я. 2002, 8 черв. № 66–67. С. 7).

Народився Король Микола 26 вересня 1925 року в селянській бойківській сім'ї Степана Короля і Євдокії з роду Гандзюк. Сім'я була просвітянська: ім'я батька Миколи Степана Короля надибуємо серед ініціаторів відновлення у 1928 році читальні «Просвіти» в Петранці долішній (Стефань Король під номером 4. – **Авт.**),

а в 1930 роках – серед членів провірної комісії читальні. Про це дізналася, досліджуючи разом із донькою Мартою історію читальні «Просвіти» в рідному селі, яка була заснована в долішній частині Петранки в 1895 році, а в горішній – на три роки пізніше. Це дослідження опубліковане у третьому томі наукового збірника «Калуські історичні студії» (2019). Наша прабаба, мати Короля Миколи Євдокія, – добре знана на той час в селі весільна сваха, яка зберігала й передавала наступним поколінням особливості бойківського весілля в Петранці.

Старшого сина Королів Василя забрали до Червоної армії ще до 1941 року. А Микола вступив у Юнацтво ОУН, вишкіл якого у Петранці провадив Василь Зауличний. Як згадувала його племінниця св. п. Яців Ганна (з роду Багриновська), Микола Король умів добре переконувати у важливості національної ідеї: у неділю після Служби Божої на церковному подвір'ї часто звертався до односельців із промовою. На пропагандистських здібностях «Запорожця» постійно наголошує у наших розмовах і 99-літній петранець ветеран УПА Микола Корольчук: саме Король Микола загітував його до вступу в Юнацтво ОУН.

Сестра мого батька 82-річна Ольга Гандзюк (з роду Мельник) так пригадує роки підпільної діяльности материного наймолодшого брата: «Коли вуйко приходив до нас додому, то мама давали їму їсти лише за дверима в коморі, на бочці з соровицев: аби ніхто не ввидів».

Нам, онукам, баба Грицейка ніколи нічого не розповідала про вуйка. Її зять, чоловік татової наймолодшої сестри Марії, дідо (так у нас донедавна кликали тетиного чоловіка. – **Авт.**) св. п. Каратник Василь завжди згадував, що баба відкриє скриню в коморі, вийме з неї вуйкову шапку-мазепинку, поцілує, помолиться й заплаче. А ми з сестрами знали про вуйка, про те, що загинув, кожного святвечора ходили з татом світити свічку на його могилу. Та ми знали і те, що з чужими про це не говориться.

Загинув Микола Король ранньою весною 1946 року. Брат нашої матері св. п. Паньків Іван, 1932 року народження, розповідав мені, що в той день удосвіта їхав з батьком, моїм дідом Григорієм, сіяти овес. Бачили, що попід берегом засіли файбушівці: через донос знали, що Король має переходити зранку з однієї криївки в иншу. Тільки дід з вуйком почали волочити ниву, як почули: «Стріляй, бо хапаєсі в ліс і втече!», а ще: «Никольцю, здайсі тай будеш жити!». Не встиг сховатися в лісі: наздогнали три смертельні кулі. Йому тоді було всього 20 з половиною… До Перегінська тіло не забирали, бо батько не відмовився від свого сина. Коли його покликали до місцевої школи на впізнання і запитали: «Королю, то ваш син?» він не вагаючись відповів: «Мій син». А на запитання: «Чого його відправили в ліс?» відповів риторичним запитанням, показавши на зброю стребка: «А тобі це втець з ма́ттирив у руки дали?!».

Стребки закопали «Запорожця» поряд із місцевим цвинтарем. Ховали Короля Миколу оперативно всією серéдиною на цвинтарі. Упівці виставили стійку аж до роздоріжжя, що веде на Калуш, Рожнятів і Вербівку (Льдзяне), бо стребків у той день в селі не було, то треба було пильнувати їхнє повернення.

Наша мати, св. п. Ганна Мельник (з роду Паньків), завжди розповідали, що в той день із такими ж дівчатками (а мамі тоді було десять) прибігли зі школи на те місце:

– Як нині ‘ми перед очима, дитино: Корольова дівка (має на увазі кохану дівчину вуйка. – **Авт.**), Наступні сі називала, така файне-е-зна, руками розгрібає глину, що був нев прикопаний, і так гірко-гірко плаче…

Наша сусідка, яка росла поряд із вуйком, св. п. Марія Неспляк, на той час мала вже 13 років. Бачила вбитого, коли його привезли з-під лісу до школи, де розміщувався гарнізон. Саме від неї знаємо, що тіло було прошите трьома кулями навскіс. Ми всі називали її нанашкою, хоча до хреста тримала лише середущу сестру. Так от нанашка розповідала, що після вбивства вуйка його мати, моя прабаба Королька, довший час не ночувала вдома, а щовечора приходила до них. А прадід не йшов з рідної хати, хоча був свідомий того, що може бути виселений.

На жаль, офіційних документів про точну дату загибелі бабиного брата, Короля Миколи, я наразі

не знайшла. Фахівці мені так і сказали: «Якщо не допитували, не забирали в Перегінськ, то ніяких документів і не знайдете». У Державному обласному архіві Івано-Франківської області надибала інформаційну довідку, в якій секретар Перегінського райкому Романець констатує: «за березень 1946 р. забито 25 бандитів» і жодного прізвища не вказано. Для одвічних ворогів наших – бандити, та ще й без імени, а для нас – Герої-Захисники, без боротьби яких у середині ХХ століття не була б на початку 1990-х проголошена відновлена незалежність України. На героїчному прикладі вуйкового покоління виросло нинішнє, яке вже одинадцять років боронить цю незалежність від того ж московитського окупанта.

Чотири роки тому, у день Покрови Пресвятої Богородиці, коли крім цього християнського свята відзначаємо День українського козацтва, День створення УПА і День захисників і захисниць України, в урочищі «Ями», на місці, де навесні 1946 р. був убитий стребками Король Микола-«Запорожець», освятили пам'ятний знак. В освяченні взяли участь племінниці Миколи Короля, доньки його сестри Ганни Марія Каратник і Ольга Гандзюк (обидві з роду Мельник), діти й онуки його племінників, діти його сусідів. Пам'ятний хрест, встановлений родиною Короля Миколи у 75 річницю його героїчної загибелі, освятив адміністратор церкви Перенесення мощів Святого Миколая о. Володимир Лесюк.

До 100-річчя з дня уродин Короля Миколи-«Запорожця» у серії «Повстанська Калущина» клуб колекціонерів «Калуш» видав ювілейний конверт.

Дарія ОНИСЬКІВ,
наукова співробітниця Музею-оселі
родини Івана Франка, членкиня НСКУ

Ониськів Д. Королю Миколі, пропагандисту ОУН «Запорожцю» – назавжди 20. *Вікна.* 2025, 26 вер.–2 жовт. № 36. С. 5.

ІЗ ЖИТТЯ ДУХОВНОГО

У КАЛУШІ ОСВЯТИЛИ СТАТУЮ СВЯТОГО ЮДИ ТАДЕЯ …І МОЛИЛИСЯ ЗА УКРАЇНУ

На свято Введення до храму Пресвятої Богородиці в Калуші на вулиці Вітовського освятили статую святого апостола Юди Тадея – одного із дванадцяти головних учнів Ісуса Христа, який є покровителем у складних ситуаціях. Вона встановлена поряд із відновленою каплицею, що названа його іменем.

Урочисте освячення каплиці відбулося в травні 2014 року. Її власними силами відновив калушанин Михайло Наконечний, який мешкає неподалік. Нині він у каплиці – і старший брат, і паламар. Каплицю п. Михайло побачив уві сні. Саме таку й збудував. Усе робив своїми руками.

– Мене тричі спіткали настільки важкі ситуації, що, можна сказати, побував на тому світі. Востаннє – у 2005 році. Але завжди виходив із них. Дивувався цьому й питав, що б це могло озна-чати, у священників у Гошеві на Ясній горі, – каже Михайло Наконечний, говорячи про те, що пере-дувало його рішенню відновити каплицю,

яку зруйнували в 1953 році. У своїх молитвах він завжди звертався за допомогою до святого Юди Тадея.

Чоловік розповідає, що побачив сон, із якого зрозумів, що саме має зробити. Йому приснилася відновлена каплиця. Щоб збудувати її, Михайло Наконечний розібрав стару польську хату, цеглу з якої й використав у роботі. Будівництво тривало майже сім років.

Скульптуру святого апостола Юди Тадея освятив о. Олександр Марков, який є парохом у цій каплиці. Він наголосив, що освячення статуї святого, відомого як покровителя у складних ситуаціях, є надзвичайно актуальним у теперішній складний для України час.

Автор статуї – калуський скульптор Ігор Семак, відомий як автор численних пам'ятних дощок, погрудь, які увіковічнили імена багатьох краян. Пам'ятник Головнокомандувачу УПА Романові Шухевичу в центрі Калуша, встановлюний коштом громади, – також його робота.

За словами Михайла Наконечного, п'ять тисяч гривень для виготовлення статуї за сприяння депутата міської ради Михайла Клима виділили з депутатського фонду. Ще три тисячі ініціатор встановлення скульптури отримав від спонсорів. До цієї благодійної справи долучилися як місцеві підприємці, так і парафіяни. Під час освячення слова вдячності звучали на ім'я підприємців Андрія Барни, Сергія Барни, Романа

Самборського, Анатолія Кравця, Василя Лазоришина, Михайла Черепія, Ігоря Хемича, Сергія Чернишова, Андрія Савчака. Свою лепту внесли й парафіяни Володимир Долинський, Михайло Дмитришин, Зеновій Керман, Руслана Наконечна, п. Надія.

Варто зазначити, що мощі святого апостола Юди Тадея розміщені в Калуші – у церкві Святих рівноапостольних Кирила і Методія. Їх у новозбудований храм разом із мощами святих Домініка, Томи Аквінського, Марії Боретті та св. Йосафата привезли з Риму напередодні Різдва Христового чотири роки тому [у 2011 р.]. Почесна місія привезти мощі з Риму була покладена на о. Миколу Крушеца. Разом із ним цей духовний скарб до Калуша доправили генеральний вікарій, парох італійського міста Пінероло о. Вальтер Бонетто і його сотрудник о. Микола Семенишин.

За ці роки в церкві Святих рівноапостольних Кирила і Методія неодноразово молили дев'ятниці до святого Юди Тадея. А цього року в День священномученика Йосафата, архієпископа Полоцького, калушани молилися за мир в Україні. Папа Римський Іван Павло II назвав його «апостолом єднання». Тому недаремно віряни під духовним проводом пароха о. Степана Скібіцького саме в це свято молилися за єдність українського народу, за мир в Україні. Спільна молитва тривала понад три вечірні години. На завершення на церковному подвір'ї була

відправлена панахида за Героями Небесної сотні й тими, хто загинув на Сході України.

Дарія МЕЛЬНИК

Мельник Д. У Калуші освятили статую святого Юди Тадея… І молилися за Україну. *Нова Зоря.* 2014, 11 груд. Ч. 46. С. 7.

ПЕРШЕ ПРИЧАСТЯ В ПЕТРАНЦІ

Уже традиційно під час літніх канікул у храмах с. Петранка, що віднедавна належить до Брошнів-Осадського протопресвітеріату, відбувається урочисте Перше Святе Причастя. У ці літні дні у двох сільських церквах – Святого Василія Великого (здавна – Святого мученика Юрія (Георгія)) в горішній частині цього населеного пункту і Перенесення мощів Святого Миколая в долішній – до Першої Святої Сповіді приступило майже чотири десятки дівчаток і хлопчиків молодшої шкільної ланки. Розділити радість у цей надзвичайно важливий для кожного юного християнина день прийшли їхні рідні. Першу Сповідь і Святе Причастя уділили місцеві священники о. Володимир Лесюк і о. Юрій Сеничак.

– Це надзвичайно велична і важлива подія як для дітей, так і для їхніх батьків. Від цього дня дитина свідомо відповідає за всі свої вчинки. Тому до Першої Сповіді та Причастя діти добре духовно готувалися, – каже адміністратор церкви

Перенесення мощів Святого Миколая о. Володимир Лесюк.

За словами о. Юрія Сеничака, Перше Причастя для дітей – це їхнє перше примирення з Богом.

– Вони вперше свідомо визнали свої гріхи, тепер уже самі (бо при хрещенні це робили їхні хрещені батьки) відреклися від сатани й самі пообіцяли служити Богові. Стали свідомими воїнами Христовими, – наголошує він.

Віриться, що на все життя цьогорічні першопричасники запам'ятають і символічне спалювання своїх гріхів на церковному подвір'ї під час флешмобу.

До речі, цьогорічне Перше Причастя по-своєму важливе для обох священничих петранківських сімей: до першої Святої Сповіді приступив син о. Юрія і внук о. Володимира – третьокласник Мар'ян Сеничак.

Варто відзначити, що вперше за три десятки років відновленої діяльности храмів (*обидві церкви в Петранці з травня 1961 року були закриті радянською владою. – Д. О.)* діток до Першого Причастя готували не душпастирі, а катехит. Із цього року свою катехитичну працю при сільських храмах розпочала п. Оксана Максимів. А святковий виступ із нагоди Першого Причастя з малими петранцями підготували їхні класні керівники п. Світлана Вірстюк (Петранківська ЗОШ І–ІІІ ст.) і п. Любов Попович (Петранківська ЗОШ І–ІІ ст.).

– Катехизація є надзвичайно важливою частиною нашого церковного життя. Бо саме через катехизацію ми чітко розуміємо і знаємо, у що ми віримо, як молимося і як живемо. Кожен вірянин має обов'язок щоразу глибше пізнавати правди святої віри протягом усього свого життя, – акцентує о. Юрій на важливості вивчення основ християнського віровчення.

А о. Володимир наголошує, що катехизація має на меті навчити людей правд віри, приготувати їх до активного церковного життя. Тому дуже важливо до цього духовного навчання залучати юне покоління.

– Усі батьки мають подбати про те, щоб їхні діти брали участь у катехизації, бо саме так вони виконують свій батьківський обов'язок. Також хочу зауважити, – каже о. Володимир, – що основний обов'язок хрещених батьків – дбати про християнське виховання своїх похресників. Тому кожен із хресних *(у нас тут кажуть нанашка й нанашко. – Д. О.)* повинен поцікавитися, чи ходять їхні похресники на уроки катехизації й допомогти їм зрозуміти важливість духовної науки.

Як повідомив о. Юрій Сеничак, з 1 вересня при храмах с. Петранка буде сформовано по дві групи, які проходитимуть катехизацію. Першу, молодшу, катехит готуватиме до Першої Сповіді й Першого Причастя протягом року. Другу сформують із середньої й старшої шкільної ланки.

А цими днями петранецькі школярі та студенти приступлять до Святої Сповіді й Святого Причастя, що традиційно практикується на обох парафіях села перед початком нового навчального року.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Перше Причастя в Петранці. ***Нова Зоря.*** **2019, 22 серп. Ч. 32. С. 2.**

«КРАСА БЛАГОСЛОВЕННОГО СВІТУ» ВІД СЕСТЕР-ІКОНОПИСИЦЬ

Протягом трьох тижнів у Долинському краєзнавчому музеї «Бойківщина» Тетяни і Омеляна Антоновичів діяла персональна виставка малярства на склі сестер-художниць Лесі Федорів і Людмили Креховецької. У творчому доробку мисткинь переважають твори на релігійну тематику. Їхні роботи прикрашають храми, монастирі, є в приватних колекціях не тільки в Україні, а й за її межами: у США, Німеччині, Молдові, росії. Твори художниць неодноразово експонувалися за кордоном і здобували перемоги та нагороди у високохудожніх мистецьких конкурсах.

Розробивши свій стиль малярства на склі та дзеркалі, художниці-бойкині працюють у напрямках живопису, графіки, портретики, іконопису. До Дня міста Долини увазі містян і гостей

краю мисткині представили десяток творів іконопису й картин релігійної тематики.

– Це великий дар – творити ікону, – переглянувши виставку, наголосив на зустрічі з однією із художниць-іконописиць Людмилою Креховецькою, що відбувалася в музеї за два дні до її закриття, о. Василь Витвицький, який душпастирює на парафії св. Андрія в Долині. – Ми раді, що маємо на Долинщині *(пані Людмила працює в Солуківській школі. – Д. О.)* мисткиню, серед спільних із сестрою робіт якої вагоме місце посідають ікони Пресвятої Богородиці. Ці високохудожні твори ми не просто споглядаємо, ми, споглядаючи, молимося.

На зустріч із художницею того дня прийшли мистці Долинщини, колеги по роботі, творча молодь, приїхали односельці з Рожнятівщини. Під час заходу неодноразово наголошували на тому, що твори Лесі Федорів і Людмили Креховецької – це витвір високого мистецтва. Вражені були від побаченого й паломники та представники польської делегації, які у період діяльности виставки були в Долині й відвідали музей.

Кожна представлена на виставці творча робота – це результат тривалого процесу спільної праці майстринь, виконана на склі за допомогою авторської техніки.

– Кожен вітраж – індивідуальна й багатоетапна праця. Найближче нам до душі – картини на релігійну тематику, – розповідають мисткині. –

Створення таких творів потребує дотримання певних правил. Спершу ми узгоджуємо опис ікони, адаптуємо її, намагаємося не порушувати канонів. Сакральну роботу творимо в гармонії з любов'ю і натхненням.

Над однією іконою майстрині працюють місяцями. Кожна їхня робота має свою історію.

Художниці кажуть, що разом малюють із дитинства. Після школи в рідному селі Петранка на Рожнятівщині навчалися малярству в Стрийському художньому професійно-технічному училищі № 16, потім – у Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаника. А в серпні 2014 року проходили навчання в Літній школі українського іконопису «Відродження бойківської ікони» в монастирі Святого Онуфрія, що в с. Лаврів Стрийського р-ну на Львівщині.

У духовний світ нинішніх іконописиць із дитинства вводили баба Юстина, а також дід Гаврило Федорів (1914–1976), який у середині минулого століття *(до закриття двох сільських церков радянською владою навесні 1961 р. – Д. О.)* був дяком в обох петранецьких храмах – Перенесення мощів св. Миколая і Св. мученика Юрія. Пізніше духовні книжки читала й розповідала біблійні історії инша баба, Марія.

– Багато пам'ятаємо, як нам читала баба Марія, нашої матері мама. Ми приходили в гості, і бабця розгортала книги й читала. Це було для нас великим відкриттям, – згадує Леся Федорів.

І як бачимо, недаремно. Паростки їхнього спільного духовного виховання з Божого благословення проросли у високохудожньому й високодуховному творінні ікон. І одна з них – «Благовіщення» – є в рідній для них усіх церкві Перенесення мощів св. Миколая в Петранці. Сестри вважають цей духовно-мистецький твір за родову ікону, бо кожен член їхньої родини з молитвою наніс на неї невеличкі штрихи.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. «Краса благословенного світу» від сестер-іконописців. *Нова Зоря.* 2019, 19 вер. Ч. 36. С. 5.

РОБОТИ ХУДОЖНИЦЬ ІЗ ПЕТРАНКИ ЗНОВУ ОЦІНИВ СВІТ

Чотири роботи уроджениць с. Петранка, сестер-художниць Лесі Федорів і Людмили Креховецької, здобули два перші і два другі місця на Британському фестивалі-конкурсі GOLDEN TIME TALENT, 19 сезон. Культурні цінності українського народу, представлені нашими талановитими землячками, оцінювало високопрофесійне журі із 14 країн світу.

Такі високі оцінки роботи Лесі й Людмили отримали в номінації «Декоративно-прикладне мистецтво». Перші місця посіли їхні картини «Покров Пресвятої Богородиці» і «Тайна Єрусалиму», на другому місці – «Казанська Пресвята

Богородиця» й «Едем». Про це мисткині повідомляють на своїй сторінці в соціальній мережі «Фейсбук».

Британський фестиваль-конкурс GOLDEN TIME TALENT має на меті розвивати й популяризувати унікальних, талановитих людей зі всього світу, дає їм можливість проявити себе, отримати професійний ріст і продемонструвати талант на міжнародному рівні.

У творчому доробку Лесі Федорів і Людмили Креховецької переважають твори на релігійну тематику. Їхні роботи прикрашають храми, монастирі, є в приватних колекціях не тільки в Україні, а й за кордоном. Твори художниць неодноразово експонувалися й здобували перемоги та нагороди у високохудожніх мистецьких конкурсах.

Розробивши свій стиль малярства на склі та дзеркалі, художниці-бойкині працюють у напрямках живопису, графіки, портретики, іконопису.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Роботи художниць з Петранки знову оцінив світ. *Новини Підгір'я.* 2021, 4 черв. № 22. С. 8.

РОДОВІД БЛАЖЕННІШОГО ЛЮБОМИРА ГУЗАРА В РОЖНЯТОВІ – ВІД МАРІЇ РИПАН

У Рожнятівській центральній районній бібліотеці відбулася зустріч із племінницею й

похресницею Блаженнішого Любомира Гузара Марією Рипан, яка приїхала в бойківський край із Канади. Вшанувати людину-епоху прийшло духовенство району, представники місцевої влади, громадських організацій і всі ті, для кого Блаженніший Любомир Гузар є неабияким моральним авторитетом.

Благословили зустріч о. Богдан Русинкевич й о. Василь Філіпович.

Марія Рипан проживає у Торонто. Вона відома мисткиня жіночих прикрас із бісеру, дослідниця українського народного мистецтва, мистецтвознавиця. В Україну приїжджає з метою дослідження родоводу Гузарів і популяризації життя та діяльности свого дядька. Вона привозить сюди маловідомі факти про Блаженнішого від раннього дитинства до останніх років життя.

У Рожнятові гостя з Канади презентувала свою дослідницьку роботу «Коріння Блаженнішого Любомира Гузара – духовного батька України». Присутні із захопленням слухали її розповідь про родовідне дерево кардинала Гузара, з цікавістю переглядали світлини з приватних архівів, які свого часу дідусь пані Марії вивіз в Америку. Марія Рипан представила бойкам Рожнятівщини історію родини, яка пережила чимало доленосних подій, пов'язаних із життям українського народу і Греко-Католицької Церкви.

Від духовенства Рожнятівщини зі словами подяки за таку велику пошукову працю до Марії

Рипан звернувся священник рожнятівської церкви о. Микола Андибур. Він назвав її апостолкою Рожнятівщини. Священник згадав ті щасливі миті свого семінарійного життя, коли йому випала велика нагода слухати і бачити Блаженнішого Любомира. Спогадами про свої зустрічі з Блаженнішим поділився й журналіст Ігор Лазоришин.

За збереження та популяризацію духовних цінностей і велику дослідницько-пошукову працю Марія Рипан отримала подяку відділу культури Рожнятівської РДА. Повезла в Канаду й бібліотечне видання «Рожнятівщина в легендах та переказах», дослідження Дарії Мельник «Церква в Петранці: історія і сучасність», а також українську писанку від майстрині-писанкарки з Калуша, їмості Наталії Андибур.

Справжнє духовне піднесення панувало й на завершення зустрічі. Музичні твори на духовну тематику присутнім представив молодіжний хор церкви Різдва Пресвятої Богородиці смт Перегінське (керівник – о. Богдан Русинкевич). Також прозвучали пісні про Україну у виконанні о. Василя Філіповича й о. Богдана Русинкевича.

А зініціював зустріч онук о. Миколи Перепічки (1898–1954), житель с. Петранка Сергій Перепічка, який цікавиться відомими галицькими родинами і давно спілкується з Марією Рипан через соціальні мережі. Координувала захід завідувачка відділу інформаційних технологій та

електронних ресурсів Рожнятівської районної бібліотеки Галина Фреїшин.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Родовід Блаженнішого Любомира Гузара у Рожнятові – від Марії Рипан із Канади. ***Нова Зоря.*** **2019, 19 вер. Ч. 36. С. 7.**

ХРАМОВЕ СВЯТО В ПЕТРАНЦІ СУПРОВОДЖУВАВ ХОР ІЗ БРОШНІВ-ОСАДИ

У День Різдва Пресвятої Богородиці, 21 вересня, віряни парафії Перенесення мощів святого Миколая в с. Петранка Брошнівського деканату відзначили храмове свято. Святкову Божественну Літургію відправив адміністратор церкви о. Володимир Лесюк у співслужінні зі священниками сусідніх парафій. Із такої важливої нагоди в цей святковий день у Петранку долішню завітали о. Іван Носик із с. Вербівка, о. Роман Шлапак із с. Камінь, о. Ярослав Миндюк із с. Лоп'янка, о. Василь Пастернак із с. Брошнів і о. Юрій Сеничак, адміністратор церкви св. Юрія в Петранці горішній.

Зі святковим духовним словом до вірян звернувся о. Роман Шлапак. Він наголосив на важливості початку церковного року, повернувся в історію родоводу Марії й акцентував на силі родинної молитви.

– Нині приємно Мамі Небесній, у якої день народження святкуємо і яку прийшли в храм привітати. Бо ми Її любимо, до Неї звертаємося в щирих молитвах. Нині Мати Божа благословляє кожного з нас. А особливо тих, хто стоїть на кор.-донах нашої держави і забезпечує нам мирне небо. Молімося нині за мир, добро в родині, у своєму краї, у своїй Батьківщині, за військових, які в окопах моляться і завжди пам'ятають, що за їхніми плечима їхні родини, сусіди і вся Україна, – з такими словами звернувся о. Роман до присутніх .

Цьогоріч святковий сільський храм наповнював божественний спів церковного хору із селища Брошнів-Осада, який уперше завітав у Петранку. Приємно, що серед його учасників, які в духовних піснях прославляють Господа нашого Ісуса Христа, є уродженці Петранки. У церкві свого рідного села того святкового дня співали Марія Синичків (із роду Шпак), Галина Яцишин (із роду Савчук) і сімейна пара Іван Яцишин та Галина (з роду Худик). У стінах храму велично звучав і церковний гімн «Боже великий, єдиний!».

З вітальним словом до петранців і гостей села звернувся о. Володимир Лесюк. Неодноразово звучало «Многая літа!». А місцеві школярі вітали гостей-священників поетичним словом і піснею (готувала їх катехитка Оксана Максимів).

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Храмове свято в Петранці супроводжував хор з Брошнів-Осади. *Нова Зоря.* 2019, 26 вер. Ч. 37. С. 6.

НЕЗВИЧАЙНИЙ ПОДАРУНОК ДЛЯ МОЛОДОГО ПОДРУЖЖЯ

Молоду пару й весільних гостей у Петранці на Рожнятівщині (Брошнів-Осадський деканат) приємно вразив незвичайний дарунок. З нагоди одруження нареченому і нареченій вручили Апостольське Благословення Його Святості Папи Римського Франциска.

Такий направду неочікуваний для всіх і надзвичайно важливий для благополуччя сімейного життя пам'ятний дарунок для своєї двоюрідної племінниці Яни і її чоловіка Віктора, доля яких звела далеко від рідної української землі – в Португалії, зорганізував майбутній священник Сергій Дьяконов[28]. Здійснити цей задум хлопцеві допомогли його друзі-семінаристи, які якраз продовжують студіювати духовні науки в Римі. Сам Сергій повернувся в Україну з Риму, де протягом трьох років опановував ліцензіатську програму, два місяці тому.

«Його Святість Франциск із відданим серцем» посилає «Апостольське Благословення Вікторові Синичківу і Яні Синичків із нагоди одруження і зсилає новонародженій сім'ї Небесні Благо-

[28] Сергій Дьяконов отримав священичі свячення 19 червня 2025 р., на свято Пресвятої Євхаристії. Священиче рукопокладання під час Божественної Літургії в Архикатедральному Соборі св. Юрія у Львові йому уділив владика Володимир Груца [Сторінка Львівської Архиєпархії УГКЦ у соціальній мережі Фейсбук (Facebook)].

словення для постійного росту у вірі та любові», – йдеться в документі. Тут також зазначена церква, у якій зареєстровано шлюб: «церква Св. Василія Великого – Петранка, 19 жовтня 2019 р. Дано Апостольське Благословення у Ватикані 5.10.2019 р.».

Сергій Дьяконов каже, що Апостольське Благословення він зорганізував і як подяку нареченій від прадіда Івана Борінця, якому нещодавно виповнилося 90 років. Оскільки саме Яна зібрала всіх рідних на відзначення цієї поважної дати свого прадідуся і перша з правнучок виходила заміж, то й отримала такий пам'ятний дарунок. А зорганізовувати на ювілей було кого. Іван Борінець мав п'ятеро дітей. Вітати його з 90-річчям прийшли три доньки, бо двоє вже відійшли у засвіти. З'їхалися й онуки (а їх у пана Івана десятеро) та правнуки: їх сімнадцятеро.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Незвичайний подарунок для молодого подружжя. *Нова Зоря.* 2019, 24 жовт. Ч. 41. С. 7.

НА ХРАМОВЕ СВЯТО В ПЕТРАНКУ ГОРІШНЮ З'ЇХАЛИСЯ СВЯЩЕННИКИ ТРЬОХ ДЕКАНАТІВ

На Старий Новий рік, 14 січня, релігійна громада храму Святого Василія Великого (здавна

– церква Святого мученика Юрія) села Петранка Брошнів-Осадського протопресвітеріату, що на Рожнятівщині, відзначила своє храмове свято. Урочисте Богослужіння очолив декан Брошнів-Осадський УГКЦ о. Володимир Майка, якому співслужили адміністратор парафії о. Юрій Сеничак і запрошене духовенство.

Цьогоріч до Петранки горішньої на таке величне свято з'їхалися священники трьох деканатів – Брошнів-Осадського, Рожнятівського і Перегінського. Святкову Божественну літургію співслужили одинадцять священників й один диякон у супроводі місцевого церковного хору. Того святкового дня розділити радість храмового свята до Петранки горішньої приїхали о. Дмитро Халус із с. Берлоги, о. Михаїл Сомиш із с. Рівня, о. Володимир Лесюк із Петранки долішньої, о. Ярослав Мендюк із с. Лоп'янка, о. Микола Андибур із смт Рожнятів, о. Роман Шлапак і його син диякон Назар Шлапак із с. Камінь, о. Іван Носик із с. Вербівка, о. Михайло Луців із с. Вільхівка і о. Василь Пастернак із с. Брошнів.

Декан Брошнів-Осадський о. Володимир Майка, ділячись із присутніми радістю свята, побажав, щоб дух Різдва не покидав нікого.

– Ваша присутність нині тут, у храмі Божому, – це вияв вашої віри. Будьте щасливі іменем Ісуса Христа, – наголосив протопресвітер.

З духовним словом до парафіян і численних гостей звернувся о. Микола Андибур. У своїй

проповіді він наголосив на тому, ким є для Церкви Христової і що залишив людству Василій Великий.

– Ми його називаємо взірцем віри Христової. Він дав добрий приклад того, як правильно вірити. Молитва Василія Великого, чуда його творення переписуються й передаються з покоління в покоління, – наголосив о. Микола Андибур, завершуючи свою святочну проповідь молитвою за весь український народ, за процвітання України, за мир і спокій в державі та кожній сім'ї і родині.

Гостей-душпастирів вітали петранківські діти. Підготувала їх катехитка Оксана Максимів, яка з минулого літа активно проводить катехизацію серед петранківських дітей на обох парафіях: Перенесення мощів Святого Миколая в долішній частині Петранки і Святого Василія Великого – в горішній. Як повідомив о. Юрій Сеничак, наразі в горішній парафії катехизацію проходять три групи, а в долішній – чотири. Катехитка також уже розпочала підготовку другокласників до Першої Святої Сповіді і Першого Причастя. Пізніше до їхньої підготовки долучаться й місцеві священники.

Вірні парафії Святого Василія Великого під керівництвом о. Юрія багато чого зробили для збереження і процвітання занедбаного в радянські часи (не діяв протягом 28 років) храму, який через два роки відзначатиме своє 150-річчя. Його перенесли з попереднього місця й до-будували в

1871–1872 роках. Там церква була зведена коштом пароха о. Івана Маришкевича в 1716 році. Останнє, що зроблено в нинішньому храмі, – це повністю відновлено святилище.

– Уперше ми зробили художній розпис святилища і надали первинного вигляду запрестольним іконам, почистивши їх. Хочемо також відновити іконостас, – ділиться планами на майбутнє о. Юрій Сеничак.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. На храмове свято в Петранку горішню з'їхалися священники трьох деканатів. *Нова Зоря.* 2020, 23 січ. Ч. 4. С. 2.

«ВЕСЕЛІ КАНІКУЛИ З БОГОМ»: УПЕРШЕ В ПЕТРАНЦІ

Із благословення о. Юрія Сеничака і о. Володимира Лесюка на парафіях Святого Василія Великого і Перенесення мощів Святого Миколая в Петранці вперше зорганізували дитячі християнські табори «Веселі канікули з Богом». 80 дітей, віком від дев'яти до тринадцяти років, цього бойківського села у двох таборах провели благодатний літній час не тільки корисно, але й цікаво.

Катехитка Оксана Максимів каже, що цей нетрадиційний поки що для Петранки літній відпочинок має на меті ознайомити дітей з основними правдами християнської віри, роз-

вивати в них навички спілкування з Богом і ближніми.

– Діти були об'єднані в групи. У храмі Святого Василія Великого ми використали для них назви, пов'язані з одним із євангелистів: «Діти Матея», «Діти Марка», «Діти Луки» і «Діти Івана». На парафії Святого Миколая діяли дві групи – «Радість» і «Мир» (плоди Святого Духа), – розповідає катехитка.

Учасники табору були напрочуд активними й креативними. Під час роботи табору були використані різні форми. Діти молилися на вервиці, брали участь у бансах, змагалися у вікторинах та іграх…

– Усе це стало для учасників табору ключем для кращого пізнання Господа. Діти щиро спілкувалися з Богом, просили Його, дякували, перепрошували, прославляли, – каже Оксана Максимів.

На завершення кожного таборового дня проводили релаксацію: діти дякували Богу за проведений час і ділилися думками про те, як вони чудово провели час у таборі, знайшли товаришів і, основне, зрозуміли, що Бог також є нашим Другом, що Він нас любить. А ще, що потрібно жити так, щоб за нашими словами і вчинками інші бачили, що ми – учні Ісуса.

– Завдяки добре продуманій програмі діти мали можливість не лише оздоровитися та весело провести час, а ще й відчути, що християнство

може бути сучасним, – каже адміністратор парафії Святого Василія Великого о. Юрій Сеничак. – Це перший християнський табір на наших парафіях. Діти – це майбутнє нашої Церкви й України, тому потребують уваги.

Отець Володимир Лесюк, адміністратор церкви Перенесення мощів Святого Миколая, вважає, що дуже важливо проводити для юного покоління такі християнські табори. Адже впродовж декількох днів діти мали можливість відпочити з користю для душі і тіла.

– А, основне, така форма відпочинку дозволила відірвати їх від телефонів і комп'ютерів, чим, на жаль, зловживають, – наголошує о. Володимир.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. «Веселі канікули з Богом»: вперше у Петранці. *Новини Підгір'я.* 2021, 13 серп. № 31. С. 3.

ХРАМОВЕ СВЯТО В ПЕТРАНЦІ ЗА НОВИМ КАЛЕНДАРЕМ

Віряни парафії Перенесення мощів святого Миколая в с. Петранка Брошнівського протопресвітеріату вперше відзначили храмове свято за новим церковним календарем. У день Різдва Пресвятої Богородиці, 8 вересня, святкову Божественну Літургію очолив протопресвітер Брошнівський о. Володимир Майка. Йому співслужили адміністратор церкви о. Володимир Лесюк і священники сусідніх парафій.

Нинішній декан Брошнівський із такої важливої нагоди вперше завітав на парафію в долішній частині бойківського села Петранка. У цей святковий день у Петранку долішню також прибули о. Михайло Сомиш із с. Рівня, о. Роман Шлапак із с. Камінь, о. Ярослав Миндюк із с. Лоп'янка, о. Микола Андибур із с. Креховичі, о. Назар Шлапак із с. Сваричів і о. Юрій Сеничак, адміністратор церкви Святого Василія Великого в Петранці горішній.

Під час святочної Літургії молилися за мир і спокій у рідній державі, за перемогу над окупантами, за воїнів, які боронять рідну українську землю, за тих, кого доля закинула далеко від рідного краю. Зі святковим духовним словом до вірян звернувся наймолодший із душпастирів – о. Назар Шлапак. Він наголосив на важливості початку церковного року одним із найвеличніших свят – святом Різдва Пресвятої Богородиці, двері якого вводять нас, християн, у всі інші церковні свята. Акцентуючи на силі молитви до Божої Матері, о. Назар закликав вірних довіряти все своє життя Пресвятій Богородиці:

– Поручаймо своїй Неньці всю нашу Україну, наших воїнів, нашу рідну землю. Молімося за мир, добро в родині, у рідному краї, у своїй Батьківщині. Молімося за тих, хто виборює нашу свободу, нашу волю, мирне майбутнє для нас і прийдешніх поколінь.

Вітаючи отця-декана, священників, які прибули на парафію з нагоди храмового свята, гостей села, петранців, о. Володимир Лесюк водночас бажав, аби Бог дав, щоб закінчилася війна, щоб через рік ми відзначали храмове свято, славлячи Бога у мирній країні.

Наголошуючи на новому церковному календарі, протопресвітер о. Володимир Майка сказав:

– Треба розуміти, що сама дата не має значення. Значення має подія, яку кожен із нас має пережити. Ми маємо, за прикладом Марії, прийняти волю Господа, жити Його словом, бути Людиною. Бути носіями доброго, правдивого. Робити світ навколо нас кращим своєю любов'ю до Господа і ближніх.

Після водосвяття слово мав креховицький священник – о. Микола Андибур. Бажав усім, щоб Мати Божа захистила нашу землю, наших воїнів і вела до перемоги.

Гостей-священників поетичним словом вітали місцеві школярі.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Храмове свято в Петранці за новим календарем. *Нова Зоря.* 2023, 21 вер. Ч. 37. С. 5.

ІЗ ЖИТТЯ КУЛЬТУРНОГО

ПЕРШИЙ МІЖНАРОДНИЙ ФОЛЬКЛОРНИЙ ХОРЕОГРАФІЧНИЙ ФЕСТИВАЛЬ «ДЗВОНИ ПІДГІР'Я»,

організований [Івано-Франківською] обласною державною адміністрацією і Калуськими міською радою та райдержадміністрацією, скликав до Калуша танцювальні колективи області й міста Горлиці (Республіка Польща) в суботу, 30 травня, і неділю, 1 червня [2003 р.].

На крилах таланту злетілися його учасники, щоб показати свою майстерність, багатство національних костюмів, поспілкуватися з друзями та знайти нових. Фестиваль став завершальним етапом святкування Дня міста.

Прекрасна сонячна погода свідчила про те, що природа схвально приймає такий дар – мистецтво танцю. Безліч кульок несуть до неба звістку про відкриття І Міжнародного фольклорного хореографічного фестивалю в Калуші, а на площі Героїв звучать гімни України та Польщі у виконанні зразкового дитячого духового оркестру під орудою Ярослава Гулимчука та польського оркестру на чолі з Романом Джешиком.

Відкрив фестиваль його ініціатор, міський голова Роман Сушко. Хай цей фестиваль пролунає на всю Україну, а його дзвони сповістять про відродження національної духовности на Калущині, хай пісня і танець надихають до нових державотворчих успіхів, – говорили у своїх виступах народний депутат України Євген Гірник і заступник голови облдержадміністрації Ігор Зварич. Не залишився осторонь голова обласної асоціації хореографів Іван Курилюк. Лунали вітання організаторам і учасникам від польської делегації, а гість із Бельгії, представник благодійного об'єднання «Іскра», Євген Кунст побажав щастя не тільки новому фестивалю, а й цілій Україні. До урочистостей долучилися творчі колективи: гуцульський ансамбль пісні і танцю, хор «Прикарпаття», оркестр «Трембіта», ансамбль народного танцю «Веселі гуцулята».

Під звуки українського маршу колона учасників цього творчого дійства урочистою ходою проходить вулицею Степана Бандери, щоб представити свою програму на естраді міського парку. Спостерігаючи за калушанами, зрозуміла, що їхнє серце наповнюється гордістю за відродження духовности в нашому краї. Мимоволі полинула дяка Всевишньому за те, що надихнув організаторів провести подібне свято саме в нашому місті. Режисерка і постановниця цього чудесного дійства – керівниця народного театру «Легенда» Леся Піцик.

«Про проведення такого фестивалю йшлося минулого року на зустрічі міського голови Романа Сушка з працівниками культури. А взагалі ідея виношувалася протягом 10–12 років», – зауважив директор фестивалю Володимир Добровольський.

Упродовж цих двох днів на калуській сцені показали високий стиль і смак танцювальні колективи з Івано-Франківська, Тисмениці, Брошнева, Надвірної, польського міста Горлиці, сіл району та добре відомі в місті колективи «Мереживо», «Сузір'я», «Веселі гуцулята», «Пролісок», «Фламінго». А розпочав концертну програму гість фестивалю гуцульський ансамбль пісні й танцю під керівництвом Петра Князевича. Майже годину міський парк наповнювала музика духового оркестру з Польщі. Поціновувачі духового мистецтва високо оцінили гру. «Їхня оркестра суперова», – зауважив Роман Сушко. «Відчувається високий професіоналізм. Програма, побудована на класичних творах, призначена для камерної аудиторії, створює гарний настрій», – сказав у розмові з журналістами директор училища культури Петро Пірус.

Усі учасники нагороджені подяками за участь у Міжнародному фестивалі «Дзвони Підгір'я». Подяки вручали почесні гості – Дана Демків (керівниця ансамблю «Покуття» з Коломиї)[29], Іван

[29] Дарія Демків – випускниця Калуської червоної школи (нині – Калуський ліцей № 1). Почесна громадянка м. Коломия, заслужена працівниця культури, нагороджена орденом княгині Ольги II ступеня.

Курилюк, Володимир Бака (народний ансамбль «Пролісок»), народний артист України Петро Князевич, заступник міського голови Богдан Романюк, начальник управління культури міської ради Іван Шалата, секретар міської ради Роман Матковський. Вручаючи нагороду керівнику польського оркестру Романові Джешику, міський голова сказав: «Такої доброї команди в нас немає, а варто б її створити».

Чому саме в Калуші проводиться хореограффічний фестиваль? Петро Пірус зауважив, що в нашому місті є училище культури, яке готує хореографів. В останні роки в Калуші процвітає хореографічне мистецтво, хоча оволодіти ним нелегко. Його процвітанню сприяє політика міської влади, яка спрямовує свою діяльність на розвиток культурного життя в місті.

Тож вдався І Міжнародний фестиваль у Калуші чи ні? Загалом вдався, робить висновок Роман Сушко, та, головне, щоб це мистецтво в місті розвивалося, адже саме через танець, який розуміємо

Танцювальному колективу під її орудою аплодували в Румунії, Греції, США, Польщі, Австрії, Німеччині, Чехії, Франції, Японії, Бразилії [Ониськів Д. 70 років тому Любомир Дякон танцював із всесвітньо відомою Дарією Демків. URL : https://vikna.if.ua/news/category-/articles/2019/12/07/104924/view]. У 2024 р. Дарія Демків була серед 20 прикарпатців, яким призначено щорічні стипендії в галузі культури і мистецтв від Івано-Франківської облдерж-адміністрації. Це адресна фінансова підтримка для відомих діячів культурної сфери, які досягли пенсійного віку [Стипендії для діячів культури. URL : https://dzerkalo.media/news/dani-demkiv-mihaylu-arsaku-ta-vasilyu-ryabomu-z-kolomii-priznacheno-schorichni-stipendii-v-galuzi-kulturi-i-mistetstv-vid-oblderjadm].

без слів, знаходимо нових друзів. Директор фестивалю Володимир Добровольський вірить у те, що калушанам це святкове дійство сподобалося. І організатори, і керівники колективів упевнені: глядач буде, якщо фестиваль проводитиметься регулярно. Адже це робиться для калушан і завперш для їхніх дітей. Мета ж фестивалю – показати юному поколінню красу танцю і залучити його до цього чудового мистецтва.

Про те, що майбутнє у фестивалю є, свідчать і слова-враження, які записала в розмові з Богуславою Ончка, хореографинею ансамблю модерного танцю «Тріо» з Горлиці: «Захоплена містом, урочистостями та гостинністю калушан. Нас вітали як рідних. Шкода від'їжджати. Так і вириваються слова з пісні, яку співають "Соколи": "Жаль-жаль за зеленов Українов" – та є надія, що приїдемо сюди і наступного року»[30].

Дарія ОНИСЬКІВ

Оніськів Д. Перший міжнародний фольклорний хореографічний фестиваль «Дзвони Підгір'я». *Дзвони Підгір'я.* 2003, 4 черв. № 63. С. 1.

«МАРЕШКА» – НЕ ТІЛЬКИ НАЗВА ГОРИ НА ЛЕМКІВЩИНІ

Про це дізналися калушани недільного дня, відпочиваючи в міському парку ім. Івана Франка.

[30] На жаль, сподівання всіх на те, що фестиваль стане традиційним, з тих чи инших причин не виправдалися.

Тут уперше представив свою музичну програму фольклорний ансамбль «Марешка», що діє в нашому місті при музичному клубі «Жайвір». І хоча існує цей колектив уже п'ятий рік, на калуській сцені виступав уперше. Зате його добре знають у Польщі, куди учасники ансамблю виїжджають двічі на рік.

Два тижні тому гурт «Марешка» (українською «мережка») повернувся з фестивалю лемківської пісні, який проходив у с. Михайлово біля м. Лігниці (під німецьким кордоном). І, як зазначила у розмові керівник ансамблю Богдана Онисько, калушани зуміли представити свою півторагодинну програму на належному рівні та отримали запрошення на ще один лемківський фестиваль, який відбудеться в листопаді в театрі Гожова Великопольського. «Марешка» планує до цього часу поновити репертуар новими лемківськими піснями і танцями.

– ***Чому ж раніше не виступали перед калуською публікою?*** – запитую пані Богдану.

– Раніше в нас не було великої програми. А зараз ми її підготували і вирішили на суд земляків представити пісні з нашого репертуару, а також передати калуським лемкам сердечні вітання від тих, хто живе на Шльонску.

– ***Прослухавши ваш виступ, зрозуміла, що пісні стародавні. Звідки берете їх?***

– Справді, пісні давні. Саме тому, що ми їх виконуємо, нас запрошують до Польщі. Більшість

із них наспівала нам з пам'яти пані Анця Костякова із с. Жидівського з Лемківщини, за що ми їй дуже вдячні.

– ***Пані Богдано, чому саме лемківські пісні і з чого все починалося? Може, родинні корені?***

– Моя прабабуся з-під Сянока, можливо, гени відіграли свою роль. Та я думаю, що до цього варто додати і такий факт: кілька років тому мене запросили керувати хором «Студенька» при товаристві «Лемківщина». Тут я познайомилася з багатим лемківським фольклором, що стало поштовхом до глибшого його вивчення. Зібравши певний матеріал, створила фольклорний ансамбль «Марешка», який сьогодні об'єднує в собі п'ятьох учасниць: Леся Чолій, Наталія Зубрій і я – вокальна група, Леся Шарван – скрипка та Любов Курник – баян.

За те, що живуть українськими народними та лемківськими піснями, отримали від шанувальників оплески і квіти. Лунали цього дня над парком відпочинку чисті, тремтливі голоси учасниць «Марешки», які спрямовані, як і однойменна гора на Лемківщині, ввись, до небес, до Матері Божої, з молитвою захистити народ український…

Дарія МЕЛЬНИК

Мельник Д. «Марешка» – не тільки назва гори на Лемківщині. ***Дзвони Підгір'я.*** **2003, 20 серп. № 94. С. 3.**

«ЗАХІД – ХХІ СТОЛІТТЯ» СТАРТУВАВ

У Калуші розпочався Всеукраїнський фестиваль-конкурс української естрадної пісні «Захід – ХХІ століття»[31], який проводить мистецька агенція «Захід-шоу» на Прикарпатті вчетверте. Протягом трьох днів у палаці культури «Юність» 210 учасників із різних регіонів України, Польщі, Сербії змагаються у своїй виконавській майстерності в трьох вікових категоріях – до 12, до 17 і до 25 років.

Тричі поспіль престижний конкурс молодих талановитих виконавців проводився в обласному музично-драматичному театрі ім. І. Франка. Чому ж цього року цей пісенний фестиваль юних обдарувань у Калуші? На це та інші запитання відповідали на пресконференції, що передувала відкриттю фестивалю, його директор, народний артист України Богдан Сташків, міський голова Роман Сушко та члени журі.

Калушанам дуже близький напрям фестивалю – популяризація сучасної української пісні, вважає мер. А відомі в мистецькому світі імена Марії Стеф'юк, Михайла Сливоцького, Христини Фіцалович, творчі колективи «Бра́ти блюзу» та «Лебеді кохання», які вийшли з Калуша, де діють дві музичні школи та училище культури, під-

[31] IV фестиваль «Захід – ХХІ століття» проходив у Калуші в рамках Дня міста. Гала-концерт відбувся в міському парку культури ім. Івана Франка в останню неділю травня 2004 р.

тверджують, що наше місто заслуговує на проведення такого популярного мистецького свята, як фестиваль «Захід – XXI століття». До думки міського голови приєднується і начальник управління культури міської ради Іван Шалата, стверджуючи, що Калуш за останні роки дійсно став центром мистецтва, адже тут традиційно проводиться регіональний конкурс виконавців на духових інструментах «Концертино», започатковано фольклорно-хореографічний фестиваль «Дзвони Підгір'я». Важливим є і той факт, що саме в нашому місті готують працівників культури і мистецтв, які виховують у людей любов до національно-культурної спадщини, народних звичаїв й обрядів. А ініціатор і директор фестивалю Богдан Сташків вважає, що Калуш – це місто, яке вміє поцінувати таланти.

Відрадно, що фестиваль «Захід – XXI століття» розвивається: 210 офіційно зареєстрованих учасників на четвертому всупереч 60 – на першому. Розширилася і географія: до Калуша приїхала талановита юнь не тільки з областей-сусідів, але й Донецької та Одеської. Організатори багато працювали над символікою фестивалю: цьогорічні переможці й призери повезуть додому медалі, де поряд із національними символами – герб Калуша. Є також і майки та кепки з логотипами фестивалю, виготовлені в жовто-блакитних кольорах.

На пресконференції йшлося, що рівень фестивалю визначає журі. І надзвичайно приємно, що цього року до його складу належать народні артисти України: голова журі Лілія Сандулеса, яка запевнила, що буде оцінювати учасників об'єктивно, Ніна Шестакова та Богдан Сташків. Члени журі – це високопрофесійні співаки, композитори, поети, письменники, журналісти, які представляють різні регіони України. У кожній віковій категорії журі визначає володарів гран-прі фестивалю, лауреатів трьох призових місць і дипломантів (заплановано 40, тобто 20% від загальної кількости). Усі вони будуть нагороджені грамотами і цінними подарунками. За ці три дні учасники побували на екскурсії в Історико-меморіальному музеї Степана Бандери в Старому Угринові, у древній столиці Галичі, а переможці та призери відвідають Яремче. Ще 16 найкращих чекає участь у фестивалі у Польщі. Перемога в «Заході – XXI століття» дає можливість талановитим дітям і молоді розкрити свої виконавські здібності й реалізувати творчий потенціал на Всеукраїнських фестивалях «Крок до зірок» і «Пісенний вернісаж».

Слід зауважити, що цього року учасники, щоб узяти участь у фестивалі, не вносили жодної копійки, хіба що використають свої кошти на житло та харчування. Організатори придумали цікаве жеребкування: кожен отримав шоколадку з наклеєним номером. Думаю, вона буде дуже

смачною, оскільки, щоб не пошкодити голосу, з'їсти її юні артисти зможуть тільки по завершенні конкурсу.

А проводиться фестиваль за сприяння обласної влади та Калуської міської ради. Постійними спонсорами фестивалю є Тисменицька хутрова фабрика, керівники кращих підприємств області, банкіри, приватні підприємці, народні депутати.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. «Захід – XXI століття» стартував. *Дзвони Підгір'я.* 2004, 29 трав. № 60–61. С. 2.

СКУЛЬПТУРИ ЧЕКАЮТЬ ОСВЯЧЕННЯ

Ідучи вулицею Пушкіна (нині – вул. Героїв України)[32], мимоволі стала свідком таїни народження «див кам'яних»: на площі біля торгового центру «Прометей» від ранку до ночі працюють скульптори – учасники Всеукраїнського симпозіуму скульптури «Воскресіння», що вперше відбувається в Калуші. Сюди з'їхалися 14 майстрів із різних регіонів України. Більше тижня вони «чаклували» над каменем на території комбінату «Калуш-нерудпром» (підприємці Галина та Петро Підкамінні), оглядаючи його з усіх боків, прагну-

[32] Згідно з рішенням сесії Калуської міської ради від 27 березня 2023 р. вулицю Пушкіна перейменували на вулицю Героїв України [Тимчишин Б. У Калуші вже немає вулиці Пушкіна – тепер це вулиця Героїв України. URL : https://vikna.if.ua/news-/category/articles-/2023/04/28/142694/view].

чи відшукати в ньому душу. А цього вівторка кам'яні брили перевезли на площу в районі вулиці Пушкіна та пр-ту Лесі Українки, де після втілення задуму майстрів вони будуть освячені й подаровані місту[33].

Крізь білу заметіль вапняку, яка здіймалася від болгарки, мою увагу привернула жінка з віночком у руці. Очищуючи скульптуру від пилу, її автор, львів'янин, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка та премії В.Стуса Ярослав Мотика зізнався: «У жіночому образі, який найтяжче відтворити в скульптурі, хочеться втілити Україну». Оглядаючи роботу мистця, молодий калушанин зауважує: «Та це ж "Викрадення Європи"!..».

А далі сокиркою вправно орудує молода дівчина, яка своєю роботою ніби вдосконалює сонячний календар слов'ян. Це студентка Львівської академії мистецтв Дарія Альошкіна в образах Місяця та Сонця оживляє молоду пару, яка загинула на знесеному повінню мості на Лімниці. Її ж мати, Людмила Альошкіна, відома у світі

[33] Скульптури були освячені в другу неділю жовтня 2004 р. – у День художника України. Усі вони були подаровані місту і досі прикрашають його вулиці. Скажімо, скульптура калуського скульптора, члена Національної спілки художників України Ігоря Семака «Осіння скрипка», яку по завершенні симпозіуму Українська академія архітектури оцінила дипломом І ступеня, розміщена на подвір'ї Калуської музичної школи на вул. С. Бандери. Диплом І ступеня за свою роботу тоді отримав і львів'янин Ярослав Мотика [Мельник Д. Освятили одухотворене каміння. *Дзвони Підгір'я.* 2004, 13 жовт. № 116. С. 2].

скульптури як Сафо, у цей час оглядає майже довершену «Перлину» чи «Кам'яну квітку» (ще не визначилася із назвою скульптурної композиції).

Милуюся красою витвору рук людських і все ж поглядаю на молодого майстра, який не знає спокою біля, здавалось би, довершеної скульптури. Це – член Спілки художників України, чернівчанин Святослав Вірста ще раз розкриває глядачу вічну тему кохання. Із його вуст приємно чути щирі слова про калушанку Галину Турчик, перший монументальний твір якої (силует у вигляді тризуба) виконаний у рідному місті під час симпозіуму.

У цей час калушанин Ігор Семак продовжує «ворожити» над своїм уже завершеним дітищем «Осіння скрипка», а Володимир Романів, теж калушанин, відображає боротьбу людини з природою. Під яскравим осіннім сонцем шукає чогось нового у своїх «Калуських наспівах» член Спілки художників України із Золотоноші (Черкащина) Віталій Дахівник. Тим часом відома в Калуші громадська діячка, членкиня Союзу українок Ірина Сохацька пригощає учасників мистецької акції виноградом.

До скульптора-бороданя Олексія Альошкіна з Вінниччини підбігає хлопчина і, віддаючи сокирку, мовить: «Уже до школи пора». Сподобалося йому разом із засновником симпозіального руху в Україні працювати над створенням найбільшої скульптури симпозіуму «Воскресіння»: із 16-

тонного каменя оживає прадавній символ України, домашній оберіг – Лелека. Разом із хлопчиною поспішаю і я, щоб якнайшвидше занотувати враження і донести їх до тебе, читачу.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Скульптури чекають освячення. ***Дзвони Підгір'я.*** **2004, 9 жовт. № 114–115. С. 1.**

У КАРТИНАХ МИХАЙЛА КОЛОМІЙЦЯ – ЛЮБОВ ДО УКРАЇНИ

У неділю [07.11.2004 р.] шанувальники мистецтва, відвідавши артгалерею, де цього дня відбулося відкриття виставки творчих робіт самодіяльного художника Михайла Коломійця (1904–1983), отримали незабутнє враження від високої живописної майстерности нашого земляка. Тему виставки директорці історико-краєзнавчого музею Калущини Уляні Паньо підказала донька художника Тетяна Чаборик, вирішивши до 100-ліття з дня народження батька на суд глядачів виставити і його відомі полотна, і маленькі пейзажі, яких ніколи ніхто не бачив. Велика виставка Михайла Коломійця була представлена калуському глядачеві у 1996 році.

Споглядаючи його триптих «Запорожці» чи пейзаж «Полтава», зрозуміла, що автор цих робіт надзвичайно любив Україну і її природу. Бо тільки велика любов може допомогти так тонко передати

героїчне історичне минуле, особливо козацьку славу, і так вдало підібрати кольори чудових українських краєвидів.

Про те, що Михайло Коломієць був справжнім українцем, говорили і присутні тут його знайомі та учні. За фахом художник був інженером і педагогом: викладав у калуській першій школі малювання, креслення, астрономію. Олена Шахова та Лідія Іваницька згадували свого вчителя як людину, яка виховувала у своїх учнів любов до рідного краю, до поезії, до музики. Членкиня Союзу українок Ірина Сохацька, говорячи про свого друга, звернулася до його доньки, відомої нині художниці Тетяни Чаборик, із пропозицією видати спогади Михайла Прокоповича, адже він щодня записував щось цікаве в щоденник. Та й листування цієї людини заслуговує на увіковічнення.

Згадуючи в розмові батька, пані Тетяна зауважила, що не пам'ятає його без будь-якої роботи: то малював, то читав, то переплітав книги. Його власна бібліотека не просто поповнювалася кількістю книг, він обов'язково з кожною працював. Знав напам'ять Івана Франка. Ніколи не вчив музичної грамоти та чудово виконував «Місячну сонату». Він був самодіяльним художником, але знав набагато більше за деяких фахівців. «Батько не тільки малював картини, а й писав невеличкі оповідання, віршики, – згадує донька. – А ще надзвичайно любив рибалити. Ні, він не приносив

рибу додому. Просто спостерігав, як вона ловиться, відпускав її і водночас малював».

…І робив це неперевершено. Звернемося до відгуків про виставку 1996 року: «Захоплюють картини на історичні теми: триптих «Запорожці», де показано характери наших героїв – запорізьких козаків. Дуже вдало схоплено художником красу рідної природи, кольори і відбитки світла»; «Кожна робота вражає високою живописною майстерністю»; «…так як сам сприймав і любив природу, так і нам говорить мовою пензля: любіть і ви цю природу, бережіть її, втішайтеся нею, бо ми є її частинкою»; «Майстер так тонко вміє передати світлом і теплом напоєне небо і воду, так ніжно гладив зелень…».

Дарія МЕЛЬНИК

Мельник Д. У картинах Михайла Коломійця – любов до України. *Дзвони Підгір'я.* 2004, 13 лист. № 129–130. С. 2.

КАЛУСЬКІ МИСТЦІ ЗАЧАРУВАЛИ ПОЛЯКІВ

З 30 квітня по 2 травня [2004 р.] калушани брали участь у святкуванні Дня міста-побратима Горлиці, що в Польщі. Творчу делегацію очолював начальник управління культури [Калуської] міської ради (нині – управління культури, національностей і релігій Калуської міської ради. – Д. О.) Іван Шалата. Цього року на святкування до Польщі були запрошені зразковий ансамбль народного танцю «Веселі гуцулята» (керівник Людмила Коваль) Цетру художньої творчости дітей, юнацтва та молоді і оркестр народної музики «Трембіта» (керівник Танасій Малиш) Калуського училища культури (нині – Фаховий коледж культури і мистецтв (м. Калуш). – Д. О.).

Враженнями від поїздки діляться учасники творчої делегації.

Іван ШАЛАТА: «Уже стало традицією обмінюватися творчим досвідом з польським містом Горлицею. Під час останньої поїздки колективи Калуша дали чотири концерти, які польська публіка сприйняла з великим захопленням. Калушани брали участь у відкритті свята міста-побратима, з двома концертами виступили в курортному містечку Кріниці і представили своє мистецтво у Старому Сонджі. При зустрічі з нашою делегацією заступник бургомістра Горлиці Анджей Орхель зауважив, що приїзд калушан є для міста великою радістю.

Такі поїздки, звичайно, мають велике значення і

для нас, і для поляків. Ми запросили творчі колективи Горлиці на святкування Дня міста Калуша, яке проходитиме в кінці травня. Також є домовленість про співпрацю художників і в серпні у нас відбудеться пленер польських художників. Тішить і те, що естрадні співаки сусідньої Польщі дали згоду взяти участь у міжнародному пісенному фестивалі «Захід – XXI століття», який вперше проходитиме у нашому місті».

Під час спілкування з Людмилою Коваль дізналася, що «Веселі гуцулята» неодноразово брали участь у різних фестивалях, які проходили в Польщі, та в Горлиці побували вперше.

Людмила КОВАЛЬ: «Вважаю, що поляки належать до тих людей, які вміють шанувати не тільки своє мистецтво, а й инших народів. Ми це відчували на кожному концерті – завжди була тепла підтримка. Діти задоволені поїздкою, яка ще раз переконала у тому, що народне мистецтво цінується у світі, і ми повинні підтримувати наші традиції та популяризувати своє мистецтво і звичаї. Вразила організація відпочинку гостей: із захопленням юні калушани відвідали мерію Горлиці, дізналися про історію міста у музеї (до речі, тут ми зрозуміли, що поляки свою історію дуже цінують). Незабутніми є дві години, проведені у басейні.

На суд польського глядача «Веселі гуцулята» у 10-ти танцях представили усі регіони України і відчули тут, у Польщі, що працюють недаремно: з таким щирим захопленням сприймався кожен номер».

Уже вшосте в Польщі побував лауреат міжнарод-

них конкурсів «Гуцульщина» і «Коломийка» оркестр народної музики «Трембіта» і, маючи надзвичайний успіх у польської публіки, отримав диплом за високий професіоналізм. Художній керівник і диригент цього колективу заслужений діяч культури УРСР Танасій Малиш ще раз підтвердив свою майтерність, продемонструвавши у польському місті професійну гру на багатьох народних інструментах: теленці, акорині, кавалі, флуєрі, сопілці, фрілці, тараготі, зозульці. Нагадаю, що саме за це він став лауреатом конкурсу у Молдові, а у Горлиці його виконання сприйняли як диво.

Танасій МАЛИШ : «Поїздка до Горлиці цінна для колективу, адже це можливість показати своє вміння (до речі, тут відзначалася його висока виконавська майстерність) та навчитися чогось в инших. Гадаю, цінним для калушан буде запозичити, як правильно, гарно й цікаво організувати і проводити фестивалі. Зважаючи на професіоналізм оркестру, поляки запропонували нам гастролі країною у серпні-вересні. Маємо також запрошення до Італії, а восени братимемо участь у XVI фестивалі «Гуцульщина». Вважаю, успіх колективу – це, насамперед, люди, які працюють у ньому більше 20 років (Марія Турецька, Іван Цюпин) та нове поповнення: студенти Марія Хмизюк, Уляна Голинська, Юрій Шалата».

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Калуські мистці зачарували поляків. ***Дзвони Підгір'я.*** **2004, 15 трав. №54–55. С. 7.**

ПЕРСОНАЛЬНА ВИСТАВКА

ПРЕОБРАЖЕННЯ ЧЕРЕЗ СПІВ

КАМЕРНИЙ ХОР «ТАВОР» СВОЮ ПЕРШУ РІЧНИЦЮ ВІДЗНАЧИВ СОЛЬНИМ КОНЦЕРТОМ[34]

[17 червня 2007 р.] у ПК «Мінерал» свій перший сольний концерт запропонував камерний хор «Тавор», що діє при Палаці культури під керівництвом викладачки коледжу культури і мистецтв Оксани Демків. Глядача полонила духовна музика, українські та зарубіжні пісні в обробці відомих композиторів.

Затамувавши подих, калушани слухали мелодійні переливи високого мистецтва, ще і ще раз переконуючись у тому, що в місті з'явився новий неординарний колектив. Нетрадиційними є й музичні інструменти. Вони використовують багато ударних інструментів: косу, бонги, тамбурин, трикутник, бухала, коробочку та ин.

Як зауважив ініціатор назви хору Юрій Демків, гора Тавор (згідно з Біблією, саме тут преобразився Ісус Христос) є тією вершиною, якої колектив прагне досягти, преобразившись співом. «Від сірої буденщини, від матеріальних клопотів, – сказав він, – ми прагнемо піднятися вище в особливий спосіб – через духовну пісню». І як засвідчила глядацька зала, слухаючи, затамувавши

[34] Подається у скороченому варіанті. 17.08.2025 р. у римо-католицькому костелі Св. Валентина в Калуші відбувся святковий благодійний концерт (для потреб ЗСУ), присвячений 20-річчю діяльности камерного хору «Тавор». Його засновниця і диригентка п. Оксана Демків спеціально приїхала на цей захід із-за кордону.

подих і винагороджуючи їх бурхливими оплесками, виконавцям вдалося це зробити. Глядач, ніби перейнявшись почуттями хористів, співпереживав разом із ними.

Спів вражає, а ще більше – ці молоді талановиті люди, для яких мистецтво – понад усе. У колективі – до 25 виконавців. Основу камерного колективу складають випускники Дрогобицького університету, які співали в хорі «Легенда». До них долучилися викладачі музичних шкіл, Калуського коледжу культури і мистецтв та студенти Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. Як повідомив адміністратор (він же учасник) хору Назар Перегіняк, хористи працюють суто на ентузіазмі, понад усе цінуючи духовність.

Благословення камерного хору розпочалося з Гошева, де діє монастир Преображення Господнього. Тому не випадково на сольному концерті «Тавору» були присутні настоятелі, які висловили подяку Богові за дар цих молодих людей. Представник чоловічого монастиря зауважив: «Значення і сенс цього колективу в тому, що саме через спів вони виявляють свою віру в Бога»…

Дарина КОРОЛЬ

Дарина Король. Преображення через спів. Камерний хор «Тавор» свою першу річницю відзначив сольним концертом. [Дарія Ониськів]. *Дзвони Підгір'я.* 2007, 23 черв. №. 49. С. 4.

«CANTABILE» – КАМЕРНИЙ ОРКЕСТР

Про те, що в Калуші вже три роки існує камерний оркестр струнних інструментів, широка громадськість дізналася напередодні святкування 16-ї річниці відновленої незалежности України, коли «Cantabile» запросив друзів та усіх калушан на свій перший сольний концерт. Тоді було багато схвальних відгуків на адресу цього непростого колективу, який виконує найскладніші твори класиків світової музики. Після творчого звіту мистецьких колективів Калуша, що відбувся нещодавно, начальник управління культури Іван Шалата серед усіх виділив гру камерного оркестру: «За останній період музиканти "Cantabile" значно підвищили свій професійний рівень».

Сьогодні керівник «Cantabile» – викладач музичної школи №2 Захар Валага в гостях «Дзвонів Підгір'я».

Захар Валага закінчив Дрогобицьке державне музичне училище ім. Барвінського, а нині здобуває вищу освіту в Інституті культури при Прикарпатському університеті ім. В. Стефаника. Саме в цього молодого музиканта виникла ідея створення в рідному місті камерного оркестру під мелодійною назвою «Cantabile», що в перекладі з італійської означає «співучий, наспівний».

– Любов до оркестрової музики, – ділиться музикант, – зародилася у Дрогобичі, де якраз і грав у камерному оркестрі під керівництвом

Орести Околович. Почавши трудову діяльність, подумав, чому б не створити такий оркестр у Калуші, адже кожне місто повинно мати муніципальний камерний оркестр. Мене підтримали викладачі музичних шкіл. І ось уже три роки 12 музикантів – досвідчені викладачі музичних шкіл і Калуського коледжу культури та мистецтв, випускники і студенти музичних академій та університетів – на добровільних засадах утілюють у життя мій задум, виконуючи серйозну музику (твори світових класиків), а також легку, розважальну, як, скажімо, джазова.

– Класична музика – річ тонка, делікатна. Її виконавці дарують не просто життя нотам, а збурюють людські емоції, спонукають слухача поринати у прірву смутку чи підноситися на хвилю блаженства. Як досягаєте цього зі своєю оркестровою групою?

– По-перше, усі оркестранти – професіонали, з вільним музикальним мисленням. По-друге, твори, які ми граємо, допомагають нам у цьому. Скажімо, Георг Фрідріх Гендель – людина духовна (священник). Тому вона має в собі те високе, що очищає нас – як виконавців, так і слухачів. Так само й Антоніо Вівальді – представник духовенства. Їхня музика – спілкування людини з Богом.

– **То в репертуарі не буває «випадкових» творів?**

– Репертуар підбираю сам, в основному зупиняючись на тих творах, які або колись виконував, або чув і знаю, як вони мають звучати. А інколи вибір нового твору обговорюємо з колективом.

– В оркестрі багато музикантів. Задля чистоти ноти й звукової гармонії цілого оркестру, напевно, немало треба працювати з кожним зокрема?

– Зазвичай репетиції проводимо раз на тиждень. А коли готувалися до сольного концерту, то збиралися тричі на тиждень, а то й щодня. Щоб досягти чистоти інтонації, треба багато працювати. Це дуже кропітка робота, відшліфовується кожна нота. Інколи працюю з кожним окремо, а частіше – з групами перших і других скрипок. Наступний етап – від чистоти інтонації переходимо до інтерпретації твору.

– **Хто допомагає вам, підтримує?**

– Працюємо на добровільних засадах. Але сподіваємося, що з часом місцева влада вирішить позитивно питання про присвоєння колективу статусу муніципального оркестру. Ми вже звернулися з такою пропозицією до міського голови Ігоря Насалика. Рушійною силою адмінроботи в колективі є викладач коледжу культури і мистецтв Назар Перегіняк, на плечі якого і лягла організація першого сольного концерту, проведеного завдяки генеральному спонсору – підприємцеві Ярославу Гордію.

– Чи задоволені, пане Захаре, своєю музичною долею?

– Я на світ дивлюся оптимістично і думаю, що в нашій країні все йде до кращого. Основне – треба працювати. А праця завжди має наслідком позитивне вирішення. Щодо долі, то виріс я в сім'ї, де мати викладає клас скрипки в музичній школі, батько[35] – режисер за фахом, сестра – музикант-теоретик. І все це, звичайно, мало неабиякий вплив на мій ріст як музиканта. Музика для мене – рідна стихія. І я вдячний своїй сім'ї за підтримку.

Дарія ОНИСЬКІВ

Оніськів Д. «Cantabile» – камерний оркестр. ***Дзвони Підгір'я.*** **2006, 1 лист. № 124. С. 3.**

---

[35] Андрій Петрович Валага (24 серпня 1962, Дрогобич – 2 листопада 2009, Калуш) – український співак, музикант, перший скрипаль і вокаліст гурту «Бра́ти Блюзу». Закінчив Калуське училище культури та Рівненський державний інститут культури. Був конферансьє, діджеєм. У 1992 р. Мирослав Левицький запросив Андрія Валагу до участі у фолк-роковому гурті «Брати блюзу». Саме участь А. Валаги додала гурту природности й неповторности. Разом із гуртом А. Валага став лавреатом фестивалів «Вивих», «Вітер зі сходу». На ІІІ фестивалі «Червона рута», що проходив у Донецьку у 1993 р., гурт отримав гран-прі фестивалю. На другий день по закінченню фестивалю у А. Валаги стався інсульт, повністю оправитись після якого він не зміг. Після хвороби музикант не був у змозі продовжувати участь у гурті. Він займався власною творчістю, писав і виконував пісні на християнську тематику. 30 жовтня 2009 р. стався повторний інсульт. 2 листопада 2009 р. А. Валага помер. Похований у Калуші. 27 лютого 2010 р. в Івано-Франківській обласній філармонії відбувся концерт гурту «Брати блюзу», присвячений пам'яті А. Валаги. Його діти Захар і Олеся взяли участь у ньому як скрипаль і вокалістка [Валага Андрій Петрович. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki-/%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D0%B0_%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87].

«ОЙ, ЯКИЙ ЖЕ ТИ ЧУДОВИЙ, ПРИКАРПАТСЬКИЙ КРАЮ…»[36]

Саме такими величальними словами на Замковій горі в Галичі розпочав свій напрочуд вдалий виступ народний муніципальний хор «Прикарпаття» [ПК «Юність»], яким 38 років професійно керує заслужений працівник культури України Михайло Сондей[37]. Замкова гора слухала не одні піснеспіви, а 2006 року її дивували 14 хорових колективів области, які були учасниками V Галицької обласної хорової академії, присвяченої 15-й річниці [відновленої] Незалежности України та 150-річчю від дня народження генія Івана Франка, і яка відбувалася під гаслом «Нам пора для України жить!». Поряд із такими могутніми метрами (з виступу на обласному радіо начальниці управління культури і туризму Галицької РДА Марії Іваськів), як маестро Михайло Сондей, своє хорове мистецтво представляли і молоді колективи.

Довідка. *«Прикарпаття» – член хорового товариства України. Його пісні – у золотому фонді всеукраїнського радіо. У творчому доробку хору – шість фільмів-концертів, знятих професійними студіями київського, львівського і чернівецького телебачення. Фільми «Бойківське весілля», «Українські вечорниці», «Співає*

[36] Подається в скороченому варіанті.

[37] Сондей Михайло нар. 26 березня 1938 р. – помер 18 березня 2019 р. Після відходу Михайла Сондея у вічність народним ансамблем пісні й танцю «Прикарпаття» керує Марія Челядин.

Прикарпаття» та «Пісня летить над Карпатами» свого часу неодноразово транслювалися на всесоюзному телебаченні. А також – на всю Америку і Канаду під час 30-хвилинної передачі для української діаспори у США. «Прикарпаття» працювало з відомими співаками Оксаною Білозір, Богданом Кучером, Іваном Поповичем. В історії колективу – сольні концерти з хором ім. Г. Верьовки, з яким підтримують тісні зв'язки протягом 20 років, та квартетом «Явір». Хор «Прикарпаття» нагороджений п'ятьма золотими медалями всеукраїнських і міжнародних фестивалів.

У цьому історичному місці, звідки свого часу правив князь Данило, калуський хор «Прикарпаття» визнали кращим в області серед народних, нагородивши медаллю «П'ята Галицька хорова академія», творами Івана Франка і красивою ілюстрованою книгою, яка знайомить з історією древнього Галича.

Високу оцінку творчости калуського колективу висловила наукова співробітниця хорового мистецтва Науково-методичного центру культури Прикарпаття Світлана Лещишин, зауваживши: «Це просто прекрасний виступ». І не дивно, усі три художні номери – на «біс». «Прикарпаттю» довірили відкрити концертну програму, оскільки на фоні пісні про Україну у виконанні зведеного хору твір «Прикарпатський край» вдало вписувався у композицію свята. Мертва тиша в арфітеатрі під час виконання лауреатом всеукраїнських і міжнародних фестивалів Василем Юрцівим пісні «Стоїть гора високая» (в обробці Михайла Сондея) змінилася зривом оплесків після

її завершення. Так само сприйняла Замкова гора і збірку гуцульських і прикарпатських пісень «Моя гуцулка» (в обробці Михайла Магдія).

Споглядаючи хорове мистецтво, ми бачимо і чуємо тільки те, від чого душа злітає десь у небеса, і відчуваємо себе істинними патріотами нашої держави. Які ж враження від хорової академії в тих, хто все своє життя присвятив хоровому співу?

Микола Базюк, *ветеран хору «Прикарпаття». На зорі заснування колективу, будучи головою профкому тресту «Хімметалургбуд», разом із профспілкою заводу ЗБВіК, при якому колектив працював до 1998 р., сприяв придбанню трьох пар найколоритніших в Україні костюмів, які поєднують у собі гуцульські та бойківські елементи. Неповторність костюмів дозволяє «Прикарпаттю» на всіх урочистостях очолювати колону:*

– Галицька хорова академія засвідчила: українська пісня ніколи не старіє (що нерідко нам закидають). Я хочу сказати, що ми повинні відроджувати, повертати старовинні пісні, характерні для нашої місцевости, знайомити з ними молоде покоління.

Марія Гбур, *ведуча концертної програми, співає, танцює, доїжджає на репетиції з Войнилова 9-й рік:*

– Гадаю, тут сподобалося не лише калушанам, а всім, хто пропагував хорове мистецтво на Гали-

цькій академії. Цього дня ми відпочили – у душі було свято.

Михайло Сондей, *керівник і диригент хору:*

– Ступаючи чистим маленьким містечком і піднімаючись на гору князя Данила, відчував гордість: колись тут ходили князі, а мені й не снилося, що буду співати в цьому історичному місці з хором «Прикарпаття». До вподоби мені саме відкриття академії: актори в княжих костюмах відразу повернули в нашу історію. Ставши на Замковій горі, з якої видно навколо місцевість кілометрів на 10, подумав: «Наскільки вміло князь Данило вибрав місце для замку».

На запитання, чи варто організовувати в Україні такі заходи, керівник відповів: «Як можемо ми, українці, ставити самі собі таке запитання? Адже Україна – це великий співучий хор. Не те, що варто, а потрібно! Хорове мистецтво – найбільш масове мистецтво в Україні, яке з давніхдавен було в основі нашої культури».

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. «Ой, який же ти чудовий, Прикарпатський краю…». ***Дзвони Підгір'я.*** **2006, 23 вер. № 107–108. С. 7.**

«ПРИКАРПАТТЯ»: 40 РОКІВ НА СЦЕНІ

Недільного дня переповнена глядацька зала палацу культури «Юність» вітала з творчим ювілеєм народний муніципальний хор «Прикар-

паття», який уже чотири десятки років поширює українську пісню по всій Україні під незмінним керівництвом заслуженого працівника культури Михайла Сондея. Збагачує, доповнює колектив оркестрова група під орудою Юрія Гречка.

Привітати відомий колектив прийшли друзі, знайомі, представники міської та обласної влади. Творчою перлиною нашої області назвала «Прикарпаття» в. о. заступника міського голови з гуманітарних питань Галина Романко. Вона привітала ювілярів і вручила його незмінному керівникові, для якого хор – це все його життя, почесну грамоту міського голови і грошову премію, а також хоругву Калуша, щоб колектив і надалі представляв наше місто чи то в Україні, чи за кордоном.

Начальник управління культури ОДА Володимир Федорак вважає «Прикарпаття» одним із кращих колективів не тільки України, а й Європи. Бо зберіг хор народну пісню, а це наша основа, дух народу, його перспектива, майбутнє. Представник області передав вітання колективу від голови ОДА Миколи Палійчука та голови обласної ради Ігоря Олійника і вручив Михайлові Сондею Почесну грамоту управління культури ОДА й грошову премію. Вітання линули від начальниці відділу обласного управління Галини Кочкурової, методистки обласного науково-методичного центру Світлани Лищишин, директорки театру фольклору з Івано-Франківська Наталії Тихонової.

Оригінальне музичне вітання колегам піднесли учасники чоловічої хорової капели з Підгірок «Прометей». Вони представили «Оду ювілярам», складену хористами на музику однієї з народних пісень.

Протягом тригодинної ювілейної програми глядачі почули не одну улюблену українську пісню, яка дозволяла піднестися до небес, у виконанні хору та його солістів: Марії Серафимович і Валентини Лебухорської, Василя Юрціва і Валерія Кригануци, Ганни Заник і Мирослава Кизимишина, Мирослава Захарука і Марії Бойчук. Голоси Лідії Яневич, Ольги Білоус, Ілони Опікули прекрасно засвідчили, що хоровий колектив є доброю школою для молодих солістів і прикладом єднання поколінь. До речі, понад 14 солістів цього творчого колективу розійшлися сценами світу.

Виступ хору увесь час супроводжував своїми запальними танцями народний ансамбль «Мереживо» Калуського коледжу культури і мистецтв.

Ведучий і головний режисер святкової програми, заслужений журналіст України Богдан Кучер із цього приводу зауважив, що варто в Калуші створити ансамбль пісні й танцю[38]. До слова, він пообіцяв, що обов'язково запише на

[38] У грудні 2009 р. колектив, уже як народний ансамбль пісні і танцю «Прикарпаття», перебував у Відні (Австрія). Тоді на традиційному передріздвяному фестивалі «Міжнародні співи Адвенту у віденській ратуші» калушани отримали найвищу нагороду – диплом переможця.

радіо і телебаченні пісню «Калуський вальс» (сл. Людмили Купчак, муз. Михайла Сондея), яка того вечора вперше прозвучала зі сцени «Юности».

Святкове дійство засвідчило, що Україна – то великий співучий хор. Хорове мистецтво – наймасовіше мистецтво в Україні, яке з давніх-давен було в основі народної культури. То ж не випадково на сцені «Юности» неодноразово наголошувалося на необхідности відродження на теренах краю правдивого мистецтва. Бо саме в хоровому мистецтві закладено величезні естетичні й моральні цінності, які маємо передати нащадкам.

Дарія МЕЛЬНИК

Мельник Д. «Прикарпаття»: 40 років на сцені. *Дзвони Підгір'я.* 2008, 21 лист. № 47. С. 14.

«ІНТРА ВЕРСІЯ» – ФАНТАЗІЯ ТА УЯВА МОЛОДИХ

[В останню неділю квітня 2009 р.] виставкова зала, яка майже рік «демонструвала» тільки будівельні матеріали (до речі, ремонтні роботи так і не завершилися), знову представила увазі калушан творчі роботи. Цього разу (причому вперше в Калуші) славну виставку «Інтра Версія» зініціювала молодь, зокрема громадська організація «Світ альтернативної культури» (голова Ігор

Ільницький), яка діє в місті протягом року. І це знаменно, адже 2009 рік проголошено в Україні Роком молоді.

«Інтра Версія» є своєрідною акцією «Завершіть нарешті ремонт!». На виставці, яка також має на меті об'єднати прогресивну молодь, прищепити любов до мистецтва, відволікти увагу громадськости від негативного впливу світової кризи, представлені понад 60 робіт двадцяти творчих молодих людей нашого міста і району, Коломиї та Виноградова Закарпатської области. Тут можна побачити картини, фотографії, розмальовані пляш-ки. Особисті переживання та світосприйняття творча молодь передає через абстракцію, фан-тастику, футуризм тощо. А це свідчить про бага-тогранну і широку фантазію та уяву учасників виставки.

Молодь очікувала критики з боку старшого покоління, але на відкритті отримала схвальні відгуки та побажання, що розвіяло міф про те, що старше покоління не розуміє сучасне мистецтво. Як повідомила «Д[звонам] П[ідгір'я]» зберігачка фондів виставкової зали Мар'яна Коваль, художники Володимир Романів, Володимир Чибар, Ярослав Господарчук, скульптор Ігор Семак упевнилися, що серед молодих є продовжувачі їхньої справи. Начальниця управління культури Антоніна Попадюк висловила сподівання на подальшу співпрацю з творчою молоддю. Адже це так прекрасно, що ці хлопці й дівчата не сидять

де-небудь без діла, а виявляють свій внутрішній світ через мистецтво.

Виставка діяла більше місяця.

Дарія МЕЛЬНИК

Мельник Д. «Інтра Версія» – фантазія та уява молодих. *Дзвони Підгір'я.* 2009, 1 трав. № 17. С. 12.

ДВА ТЕАТРАЛЬНІ ДНІ КАЛУША

У суботу [10 липня 2010 р.] народний аматорський театр «ЛюбАрт» (керівниця Любов Липовська), що діє при районному Будинку культури, приймав гостей зі Львова. Того дня з виставою Неди Нежданої «Самогубство самотності» до Калуша приїхав лауреат багатьох театральних конкурсів – народний молодіжний театр «Хочу» Львівської політехніки (керівниця заслужена артистка України Ірина Швайківська).

У Калуш студенти й аспіранти політехнічного університету привезли виставу, яка отримала гран-прі на театральному фестивалі «Простір» у Чернігові. Її відзначили як кращу постановку сучасної драматургії.

Виявилося, що одна із учасниць цього театру, Оксана Нич, – уродженка Калуша. Саме вона, знайшовши в Інтернеті інформацію про «ЛюбАрт», запропонувала дружити театрами. Дівчина була вражена Калушем театральним (бо ж коли раніше приїжджала сюди до бабусі й дідуся,

то навіть уявити цього собі не могла) і його публікою.

Ця перша зустріч із львів'янами стала своєрідним закриттям театрального сезону «ЛюбАрту», який здійснив постановку чотирьох вистав: «Як Тишко-Нишко святому Миколаю допоміг» (для дітей), «Етикетка», «Маняки». А минулої неділі в рамках зустрічі з учасниками театру «Хочу» юні калуські театрали закрили сезон прем'єрою вистави «Острів Бегемотних поетів». Усі чотири – п'єси сучасного калуського автора В. Страліта, режисер – Олег Гусак.

За словами Л. Липовської, у цей момент театр починає формувати репертуар на наступний рік. У вересні на запрошення театру «Хочу» представлятиме свої постановки у Львові. І це не єдиний молодіжний колектив, з яким почав співпрацювати «ЛюбАрт». Рада, каже керівниця, що маємо кілька молодіжних театрів зі всієї України, які готові до співпраці з нами. А це молодь, на заняття театральною працею якої ніхто не виділяє ні копійки. Це їхня власна ініціатива, бажання, наполегливість. До речі, при театрі «ЛюбАрт» з'явилися молоді автори, які пробують писати п'єси. Четверо вихованців калуського молодіжного театру вже навчаються в театральних ЗВО України. А у 2010 р. планують вступати ще п'ятеро.

До теми. [У 2010 р.] у Калуському видавництві «Акцент» побачив світ перший збірник п'єс Ігоря Липовського (В. Страліт) і керівниці «ЛюбАрту» Люби Липовської. Збірник вийшов під назвою «Дивна

гра». І. Липовський і Л. Липовська – автори багатьох п'єс, кіносценаріїв, оповідань на сучасну тематику. У їхній творчості – п'єси традиційної і проби експериментальної драматургії для різних категорій глядачів.

Ігор Липовський – лауреат всеукраїнського конкурсу «Коронація слова» 2005 року (третя премія за п'єсу «П'ять нещасних днів»). У 2006-му Люба й Ігор Липовські стали лауреатами того ж конкурсу за кіносценарій «Стигмати». У 1996 р. автори заснували експериментальний театр «ЛюбАрт», де здійснили ряд постановок своїх п'єс.

Дарія МЕЛЬНИК

Мельник Д. Два театральні дні Калуша. ***Дзвони Підгір'я.*** **2010, 16 лип. № 28. С. 12.**

КАЛУСЬКИЙ «КУМ» ВІДЗНАЧАЄ СВОЄ 15-РІЧЧЯ

Різдвяною шоу-програмою «Наші жарти того варті!!!», яка відбуватиметься третього дня Різдвяних свят [2011 р.] у ПК «Юність», гумористичний театр «КУМ» відзначатиме свій 15-річний ювілей. Привітати ювілярів, калушан і гостей міста приїдуть народний артист України Гриць Драпак, заслужені артисти України Марта Шпак, Ірина Лончина, Володимир Пушкар, Володимир Коваленко, а також лауреат Міжнародного конкурсу гумору й сатири ім. А. Сови Ігор Чепіль.

А почалося все з того, ділиться спогадами з читачами «Д[звонів] П[ідгір'я]» керівник «КУМа» (він же, за словами Бориса Барського, заслужений

кум Прикарпаття, народний тамада України) Олександр Новосад, що в 1995 році на одному з концертів [Калуського] районного Будинку культури потрібно було зробити театралізовані пісні. І він долучив до цього методиста Володимира Бурка, художнього керівника Верхнянського ансамблю «Калинова сопілка» Ігоря Гвоздецького й музиканта Ігоря Тимківа. Після їхнього виступу всі сказали, що створився непоганий колектив. Його назва знайшлася миттєво: під час дощу треба було перескакувати калюжі і О. Новосад пожартував до І. Гвоздецького: «Куме, перенесіть ня'». З того часу й колектив став «КУМом». Його учасники розшифровують цю абревіатуру як театр кумедно-універсальних мініатюр.

Починав театр із гуморесок Глазового, Олійника, інсценізацій творів Стефаника, з якими протягом перших двох років об'їздив усю область. Ще на початку своєї діяльности гумористи спільно з районним відділом культури організували конкурс «Калуські фіґлі». А в 1997 році отримали першу премію на Всесвітніх бойківських фестинах «З чистих джерел». Якраз після цієї перемоги «КУМу» присвоїли звання «народний». З того часу колектив постійно бере участь у різноманітних всеукраїнських і міжнародних фестивалях – як гумору й сатири, так і народної творчости. Скажімо, у 2000 році на фольклорно-етнографічному фестивалі «Коломийка» отримав звання лауреата. Через чотири роки такого ж

звання удостоївся в Польщі на Міжнародному фольклорному ярмарку «З мальованої скрині». «КУМ» – володар гран-прі Фестивалю гумору й сатири «100+1 усмішка» (м. Нікополь Дніпропетровської области). Калуські «куми» знімалися на Першому національному, на «1+1», на «Інтері», на ICTV. Разом із гуртом «Дзвони», Степаном Гігою, Віктором Павліком, Надією Шестак та иншими українськими співаками об'їздили майже всю Україну. І вже здебільшого з інсценізацією власних творів.

За роки діяльности склад театру змінювався, та вже протягом останніх чотирьох років він сталий. До нього, крім керівника, належать В. Бурко, за словами О. Новосада, найдосвідченіший, перевірений часом і життям, відданий колега, неперевершений майстер жесту, голосу й образу, і Роман Федоришин – актор із феноменальною фантазією, яка допомагає йому перевтілитися з розмовного жанру у вокального співака. Він також музикант, аранжувальник і майстер музично-вокальних пародій.

Окрім гумористичної творчости, разом зі студією «6 секунд» (В[асиль] Вагілевич) «КУМ» записав українські народні казки. Вийшли в світ сім CD-альбомів і ще на три готові матеріали. Також «калуські куми» записали казки львівського казкаря Володимира Читая. Вийшли сольні альбоми колективу «Прикарпатські фіґлі», «Кумоньки-голубоньки», «Імпортна теща» і два альбоми зі знаними гумористами Галичини «Нова

гризота». Мають і єдиний співочий альбом «Я і КУМ (самогон)».

Слід зазначити, що кошти, отримані від ювілейного концерту, передані важкохворим дітям Калуського району.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Калуський «КУМ» відзначає своє 15-річчя. ***Дзвони Підгір'я.*** **2011, 6 січ. № 1. С. 10.**

СВІТ ВИШИВКИ МИХАЙЛА ПОКИДАНЦЯ –У КАЛУШІ

[У кінці березня 2011 р.] виставкову залу на вул. Дзвонарській наповнив вишиваний дивосвіт. Саме під такою назвою тут розпочала діяти виставка заслуженого майстра народної творчости України, члена Національної спілки майстрів народної творчости України, учасника численних міжнародних виставок і фестивалів народної творчости Михайла Покиданця[39].

Калушанам колишній житель міста (адже М. Покиданець із 1965 року працював учителем у першій школі, а потім – у п'ятій. Нині він викладає хореографію у початковій школі Чернівецької гімназії і завідує там Музеєм народної вишивки й одягу Західних областей України) представив свої роботи, які свідчать про його глибоке розуміння тисячолітньої української народної вишивки. Тут зібрані й по-сучасному осмислені кращі зразки

[39] Виставка діяла протягом місяця.

народних орнаментів для вишивання, які майстер зібрав у різних регіонах. У виставковій залі – доріжки, серветки, рушники, виконані за бойківськими, гуцульськими, лемківськими, покутськими, буковинськими орнаментальними мотивами. Приємно бачити роботи, вишиті майстром своєї справи за бойківськими мотивами Калуша, Небилова, що на Рожнятівщині, чи Долини. А які чудові візерунки на подушках! Милують око й вишиті сорочки, правда, калушанам Михайло Покиданець представив тільки чоловічі. Оригінальні серветки, присвячені Різдву.

Та чи не найбільше вражає колекція рушників на тематику шевченківських поезій. На кожному з них майстер по-своєму увіковічнив той чи инший твір Кобзаря. У його вишивці зустрінетеся з «Лілеєю», побачите червону калину, що «зацвіла у лузі», помилуєтеся «вишеньками-черешеньками», «садком вишневим коло хати» тощо. Особисто мене вразив вишитий портрет молодого Шевченка (правда, у Калуші представлена тільки його фотокопія), бо традиційний портрет Тараса Григоровича в шапці траплявся неодноразово й сама його також вишивала, а от вишивку молодого побачила вперше.

Привітати відомого майстра прийшли колишні колеги, знайомі й просто поціновувачі його таланту. Деякі з них пам’ятають його роботи ще з дитинства, коли вчилися вишивати за його публікаціями в журналі «Радянська жінка» (пізніше –

«Жінка»). Від влади М. Покиданця вітали екс-заступниця міського голови, членкиня міськвиконкому Галина Романко, заступниця міського голови Оксана Табачук і заступниця начальника управління культури Леся Кирилович. Своє слово сказала й старша наукова співробітниця Музею-оселі родини Івана Франка Лідія Іваницька. Позитивно відгукуючись у Книзі відгуків про представлені роботи, калушани бажають Михайлові Покиданцю ще довго творити красу й долучати до неї молодь.

Дарина КОРОЛЬ

Дарина Король. Світ вишивки Михайла Покиданця – в Калуші. [Дарія Ониськів]. *Дзвони Підгір'я.* 2011, 1 квіт. № 13. С. 12.

ПЕРША ПЕРСОНАЛЬНА ВИСТАВКА ВІКТОРІЇ ГЕТМАНСЬКОЇ

Липневого недільного дня в артгалереї почала діяти перша персональна виставка вчительки образотворчого мистецтва й трудового навчання Калуської ЗОШ № 5 Вікторії Гетманської «У ніч на Івана Купала». Художниця плідно працює над створенням картин у техніці розпису на склі, а також захоплюється ляльками-мотанками.

За словами головної зберігачки фондів артгалереї Тетяни Чаборик (яка, до речі, й була першою вчителькою В. Гетманської. Пізніше вона закінчила Калуське державне училище культури й

Прикарпатський університет ім. В. Стефаника), створюючи картини на склі, п. Вікторія покладається на посилену візуальну дію, властиву тільки їй: кольори лінійного ритму, упорядкування площин, орнаменту, символіки, а також тематичне розкриття обрядових свят нашого краю. Вона знає, чого хоче: відколи знайшла себе в живописі на склі, відтоді й працює в цьому напрямку. Художниця, каже Т. Чаборик, тримає свій стиль: бере символіку українських обрядів і розкриває їх поетапно. Роботи В. Гетманської – це диптих чи триптих, скажімо, представлені на виставці картини на тему Різдва – «Колядування», «Народження Христа» і «Водохреща» чи «Воскресіння» і «Поливаний понеділок». Назву виставці дав триптих «Ніч на Івана Купала», «Купало» й «Квітчання Марени».

Захоплення ляльками-мотанками супроводжує В. Гетманську впродовж усього творчого шляху. Позитивні образи ляльок дарують усім усмішку, а чимала кількість їх на виставці свідчить про те, що ідеї для їхнього створення в авторки не вичерпуються. Тут є й близнята, й ангели, й учителька з ученицею, й русалка. Впадає в око мати з немовлятком. Ляльки-мотанки п. Вікторії ще й відіграють роль брязкальця: для цього в голову авторка вкладає квасолини.

В. Гетманська вважає (і не тільки вона), що лялька, зроблена руками, значно тепліша й добріша, ніж куплена пластмасова. Вона несе в собі

тепло людських рук, любов і турботу, з якою створена. Раніше кожна мати робила для своєї дитини таку ляльку, щоб та гралася. Символічним є також те, що вона не шиється, а робиться лише за допомогою ниток, стрічок, шляхом намотування «за рухом сонця». Лялька-мотанка в Україні завжди була і є символом жіночої мудрости, родинним оберегом. До речі, обличчя в такої ляльки немає, воно досить символічне. Вважалося, що вона повинна бути безлика; та, яка служить берегинею, ще й з хрестом замість обличчя (хрест – знак сонця, знак добробуту).

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Перша персональна виставка Вікторії Гетманської. ***Дзвони Підгір'я.*** **2010, 15 лип. № 28. С. 12.**

ТРЕТІЙ ФЕСТИВАЛЬ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ БУВ… СОЛЕНИМ

ІІІ щорічний фестиваль альтернативної культури «Деталь» відбувся 12–13 травня [2012 р.] в приміщенні музею Калущини у форматі «ніч у музеї».

Цього року фестиваль зібрав 207 учасників із різних міст України: Києва, Чернівців, Львова, Тернополя, Івано-Франківська, Коломиї і, звичайно ж, Калуша.

ІІІ «Деталь» була… соленою. За словами директорки музейно-виставкового комплексу Уляни Паньо, така ідея виникла у зв'язку з тим, що подія мала на меті відзначити 575-ту річницю першої письмової згадки про наше місто. А сіль – це важлива частина життя Калуша, що відображена на його гербі ось уже більше п'яти сотень літ. Мотив солі та сольової промисловости так чи інакше був застосований у всіх програмах фестивалю. Урешті, каже вона, на цій темі можна базувати ще не один фестиваль.

Отже, цього року в програмі фесту були ремісничі майстерні (прикраси з соленої глини, різноманітні техніки розпису, плетіння та ин.), майстерня з бодіарту, фото-майстерня, театральний перфоменс, літературна та музична майстерні, фешн дефіле. Якщо всі ці майстерні попередньо готувалися, то під час самого фестивалю ще проводили фотоквест вулицями міста, відразу ж визначали переможців, монтували та переглядали відеомепінг.

Про фестиваль можна говорити й писати дуже і дуже багато, бо ж він розпочався о 16:00 12 травня, а завершився о 2:00 13 травня. Але найкращий спосіб довідатися, вважають організатори, просто прийти туди, де багато людей знаходять для себе цікаві заняття.

Окремо варто зауважити, що цього року в подіях та підготовці фесту наявний значною мірою краєзнавчий компонент, і формат події – «ніч у

музеї» – спонукає молодь, раніше досить далеку від музейної роботи, до ближчого знайомства саме з музейно-виставковою діяльністю.

Уперше фестиваль «Деталь» мав фінансову та організаційну підтримку місцевих органів самоврядування, спонсорську допомогу від ТЦ «Терези», кафе «Зелена тиша», туроператора «Червона валіза», ГО «Альтернатива», інформаційну підтримку радіо «Калуш 107,4» ФМ.

«На завершення – усім, хто працював, допомагав, всім-всім-всім, хто знає, – величезне дякую. Боюсь називати імена, бо їх дуже багато, це тема окремої статті, боюсь когось забути і в такий спосіб зневажити. Просто – дякую», – підсумовує Уляна Паньо.

Координатори фестивалю вже підбивають підсумки, аналізують «Деталь» № 3 і планують нові події в форматі outdoor, openair та наступну «ніч у музеї» – «Деталь» № 4.

Валентина КВІТЕНЬ

Валентина Квітень. Третій фестиваль альтернативної культури був… соленим. [Дарія Ониськів]. *Дзвони Підгір'я.* 2012, 18 трав. № 20. С. 12.

РЕАЛЬНИЙ І ВІЗУАЛЬНИЙ СВІТ ЯРОСЛАВА ГОСПОДАРЧУКА

[У середині травня 2011 р.] у виставковій залі почала діяти персональна виставка калуського

художника, активного учасника як всеукраїнських, так і міжнародних виставок, автора вітражів у Калуші, Долині та за кордоном Ярослава Господарчука. Це друга така його виставка в рідному місті. Ще одна персональна була в Німеччині.

Сам художник каже, що презентувати свої роботи зобов'язала дата (у травні Ярославу Господарчукові виповнилося 55 років): щоб запам'яталася і йому, і калушанам. Оскільки 55-річний ювілей збігся із відзначенням Дня Калуша, то ця виставка відкрила загальноміське святкування.

Привітати ювіляра прийшли представники місцевої влади, колеги-художники, друзі, рідні. Заступниці міського голови Оксані Табачук, яка вручила митцеві грамоту міського голови, приємно бачити, що чимало його картин присвячені Калушу. Вона вважає, що кількість робіт, представлених на виставці (а їх понад три десятки) є достатньою для того, щоб осягнути світогляд і позицію автора, щоб зрозуміти його глибоку синівську любов до української землі, рідного міста й основну ідею творчости – необхідність жити в гармонії з природою. Старався дати оцінку творчости Я. Господарчука головний архітектор міста Петро Пострильоний.

До речі, сам автор полотен вважає, що в управлінні культури повинен обов'язково бути мистецтвознавець, який би давав фахову оцінку роботам, що виставляються в Калуші, чим би

зацікавив місцевого глядача і спонукав авторів до пошуку та вдосконалення.

На виставці представлені різні стилі, про що свідчить її назва – «Обриси реального та візуального». Оскільки в роботах калуських художників переважає пейзаж, то на одній зі стін виставкової зали Я. Господарчук розмістив свої пейзажі за порами року.

Є на виставці кілька сюжетно-тематичних робіт. Раніше художника захоплював образ італійського скрипаля-віртуоза XVIII–XIX ст. Нікколо Паганіні, а потім у нього виникло бажання зобразити українського скрипаля. Поштовхом до нового образу стала прочитана стаття про те, що відомий композитор Володимир Івасюк грав на скрипці з шести років. В експозиції якраз представлена робота, написана на основі отриманої й трансформованої на полотно інформації. У цьому ж ряду й композиція «Діалог» – між художником і натурою, каже автор.

Знайде глядач на виставці й не зовсім реалістичні роботи, які викликають різноманітні асоціації (скажімо, «Бабине літо»). Є тут портрет батька, хоча тепер, коли батька не стало, автор вважає, що він мав би називатися «Незакінчена розмова з батьком»: є чимало запитань, з якими хотілося б звернутися до нього, та вже пізно. Вважаю, що ця думка переслідує не тільки нашого митця, а будь-кого після втрати дорогої людини.

Навпроти входу у виставкову залу – експозиція, присвячена Калушу, причому саме старому місту. Бо старе місто, яке руйнується, втрачається,

якраз дуже хвилює його уродженця. Тут бачимо враження автора від калуської архітектури. Досить характерною його роботою є картина «Протистояння», де автор хоче показати протистояння людини урбанізації.

– Моє завдання, – каже митець, – показати проблему, може хтось побачить її, задумається і щось зробить для збереження.

Не обійшов увагою художник й екологічну проблему Калуша, зокрема Домбровський кар'єр. До речі, ще з дитинства в нього склалося враження, що там якийсь космічний пейзаж, абсолютно не звичні для нашої місцевости кольори.

Представив ювіляр калуській громаді і свої вітражі, зокрема дві із замовлених церквою Святого Духа, що на Височанці, стації Хресної дороги. Поки що він намалював чотири із чотирнадцяти станцій, дві з яких уже змонтовані в церкві[40].

Дарія МЕЛЬНИК

Мельник Д. Реальний і візуальний світ Ярослава Господарчука. *Дзвони Підгір'я.* 2011, 27 трав. № 21. С. 12.

---

[40] Тоді ж у рамках Дня міста в музеї Калущини діяла ретроспективна виставка «Калуське весілля». На ній були представлені кілька раритетних фото кінця XIX ст. та світлини XX і поч. XXI ст. (останнє фото датувалося 2010 р.), а також весільні рушники – як сучасні (авторка Ольга Сербін), так і старовинні. На виставці – фотографії родини Іваницьких (охоплюють сторічний період), Тимцюраків, фото з Кропивника і Бережниці. На одному фото – фрагмент весілля, зафіксований під час Першої світової. Як повідомила старша наукова співробітниця музею Уляна Паньо, організовуючи до Дня міста цю виставку, хотіли показати різні епохи, костюми, простежити, як змінювався підхід до проведення весілля на Калущині [Там само].

КАЛУСЬКЕ «КОНЦЕРТИНО» ВИЙШЛО НА ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ РІВЕНЬ

24 квітня [2015 р.] у Калуші (в ПК «Мінерал») розпочинається IX регіональний, а I Всеукраїнський, конкурс виконавців на духових і ударних інструментах «Концертино», який у нашому місті проводиться щодвароки. На восьми попередніх свої таланти демонстрували вихованці дитячих музичних шкіл. Цьогоріч у ньому вперше беруть участь студенти музичних училищ.

Про історію калуського «Концертино», його особивості – у розмові з одним із організаторів і цьогорічним директором конкурсу Іваном Шалатою.

– Іване Михайловичу, відомо, що «Концертино» в нашому місті проводиться з 1996 року. І саме Ви були серед ініціаторів його заснування. Як виникла ідея проведення саме такого конкурсу?

– Ідея проведення конкурсу юних виконавців на духових й ударних інструментах виникла не в мене одного. Це ініціатива трьох – моя, тодішнього директора ПК «Юність» Михайла Пробоїва та тодішнього начальника районного відділу культури Ігоря Пробоїва. У той час якраз спостерігався занепад популярности духової музики. А ми, які нею живемо, не могли з цим змиритися й розуміли, що для її подальшої популяризації й престижу

гри на духових й ударних інструментах треба щось робити. Зупинилися на конкурсі серед учнів музичних шкіл. Нашу ідею тоді підтримала і міська, і районна влади. Так що перше «Концертино» проводили разом. А вже наступними конкурсами займався я один. Хоча директорами конкурсу в різні роки були також Михайло Пробоїв і нинішня директорка калуської музичної школи Леся Мелимука[41].

– Хто брав участь у першому конкурсі? Як із роками розширювалася географія його учасників?

– У 1996 році приїхало майже три десятки юних виконавців із Калуша, Калуського району й кількох районів області. Та вже під час проведення II–IV конкурсів він набув популярности й отримав статус обласного. V–VIII відбувалися у статусі регіональних. До Калуша почали з'їжджатися юні віртуози не тільки з Івано-Франківської, але й із Львівської, Тернопільської, Закарпатської, Хмельницької областей. Були в нас учасники й з Києва та Донеччини. Приємно, що більшість юних солістів-інструменталістів демонструють як високий рівень майстерности, так і велику зацікавленість класичною музикою.

[41] Леся Мелимука (1963–2023) – лавреатка міської премії ім. Івана Рубчака 2022 р. в галузі музично-виконавської майстерности та естетичного виховання.

Цього року «Концертино» вперше відбувається у статусі Всеукраїнського[42]. Географія його учасників значно розширилася. У ньому беруть участь понад сто юних музикантів із десяти областей України – від Дніпропетровська *(нині – Дніпро. – Д. О.)* до Закарпаття. Якщо раніше в «Концертино» брали участь тільки учні дитячих музичних шкіл, то цього року вперше змагатимуться студенти музичних училищ. Протягом двох днів, 24 квітня – конкурсний день, а 25-го – гала-концерт, калушани та гості міста мають змогу насолодитися грою юних талантів України.

– ***Тобто зросла кількість категорій конкурсу?***

– Саме так. Раніше була одна категорія «Учні дитячих музичних шкіл», яка мала три номінації – молодшу, середню і старшу. Тепер додалася ще

[42] Журі X регіонального (II Всеукраїнського) конкурсу виконавців на духових та ударних інструментах «Концертино–2017» на чолі з доктором мистецтвознавства, професором Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка Андрієм Карп'яком вважало, що цей конкурс має всі підстави виходити на міжнародний рівень. Того року на конкурс з'їхалося майже дев'ять десятків юних виконавців із восьми областей України: Закарпатської, Чернівецької, Тернопільської, Львівської, Волинської, Хмельницької, Житомирської та Івано-Франківської [Ониськів Д. Конкурсу «Концертино» – статус міжнародного? *Дзвони Підгір'я.* 2017, 7 квіт. № 14. С. 12]. Як повідомила начальниця управління культури, національностей і релігій Калуської міської ради Любов Джуган, з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну проведення конкурсу призупинено [Зап. Дарією Ониськів 25.05.2025 р.].

одна – «Студенти музичних училищ», у якій дві категорії: I–II і III–IV курси.

– Іване Михайловичу, попередній конкурс був цікавий міжнародним складом журі, співголовою якого був спеціальний гість, флейтист із Токіо Уено Такасі. Що скажете про цьогорічний його склад?

– Кожну категорію оцінює журі, яке представлене високопрофесійними музикантами-викладачами середніх і вищих навчальних закладів. Головою журі є заслужений діяч мистецтв України, директор Івано-Франківського музичного училища ім. Д. Січинського Петро Гундер. Серед членів журі – професор Львівської національної академії ім. М. Лисенка Борис Олійник, доцент цієї ж академії Петро Вакалюк, директор Тернопільського музичного училища Михайло Рудзінський, доцент Інституту мистецтв Прикарпатського університету ім. Василя Стефаника Олександр Мельник.

– Калуське «Концертино» вже стало стартовим майданчиком для багатьох юних музикантів…

– Безперечно. Скажімо, калушани-переможці попередніх конкурсів зараз відомі музиканти не тільки в Україні, а й за її межами. Наприклад, брати Дмитріви, які якраз зараз перебувають у Монако, Андрій Пукіш, викладач Івано-Франківського музучилища. Багато хто є артистами

Національної опери України і грають у відомих національних оркестрах. І нам дуже приємно, що починали вони з калуської сцени.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Калуське «Концертино» вийшло на всеукраїнський рівень. *Дзвони Підгір'я.* 2015, 24 квіт. №17. С. 5.

СЛОВО НЕЗ'ЯСОВАНОГО РОДУ

Днями Калуська філія Союзу українок завершила цикл вистав «Війна – слово незʼясованого роду». Ці вистави тривали протягом двох місяців на різних театральних майданчиках, супроводжувалися відео-інсталяцією та фото-виставкою з аналогічною назвою. Усі ці події були плановою частиною реалізації проєкту «Місце памʼяті». Проєкт тривав із вересня 2012 року за підтримки німецького фонду «Памʼять. Відповідальність. Майбутнє» у межах програми «Місце зустрічі: діалог». Адміністратор програми – неурядова організація «Турбота про літніх в Україні».

На попередніх виставах найчисельнішими глядачами були підлітки і молодь, переважно шкільного віку. За словами голови Калуської [міської] філії Союзу українок Любови Липовської, вистава побудована за принципом документальної драми з використанням елементів

і прийомів театрального перфомансу. Умовно її можна розділити на три епізоди. Епізоди ці узагальнюють інформацію, отриману під час проведення серії інтерв'ю за методикою «усної історії».

Інтерв'ювання проводилося серед жінок, які пережили репресії тоталітарних режимів. Були сформовані три вузлові елементи документальної драми, які мали узагальнити зібраний матеріал: військові дії і все, пов'язане з ними для мирного населення і солдатів; депортації – як один із найхарактерніших для нашого регіону видів репресій; фрагменти текстів інтерв'ю союзянок – найцікавіші для проєктного матеріалу. У виставі використані також тексти Віри Вовк і Василя Портяка. Саме ці літератори зуміли узагальнити й талановито представити нелегку тему. Автори постановки – Володимир Джавага, Любов Липовська. Але варто сказати, що всі аматори «ЛюбАрту» доклалися до того, щоб вистава вдалася цікавою. Окремо слід додати про одяг сцени – розкішна чорна тканина була придбана за кошти проєкту.

Перший епізод вистави – відображення суті війни через аналогію із шахматами. На жаль, говорить союзянка, директорка музейно-виставкового центру Уляна Паньо, у пострадянській Україні часто розфарбовують історію саме в чорно-білі кольори. Актори театру «ЛюбАрт», задіяні у виставі та в проєкті, мали на

меті відобразити різні аспекти військового лихоліття: смерть, ненависть, страх і багато иншого, до чого призводить війна, незалежно від того, за кого ти граєш – за «чорних» чи «білих». Наступний епізод – «Виселення». Це спроба молоді зрозуміти, що це таке – насильне переміщення сотень тисяч родин у Сибір та його наслідки. Третій епізод – спогади жінок про те, чим стала для них війна і повоєнне життя.

– На жаль, тематика вистави така, що показником її успіху завжди є сльози глядачів. Ніякі узагальнення, метафоричність, естетика не рятують справи. Бо всі ці засоби можуть тільки трохи пом'якшити «больові точки» історії. Дещо несподівано на першому плані вистави думка про те, що війна саме для жінки – не просто зло, а зло неприродне. І ще одна жіноча істина – у війні немає переможців. Є тільки переможені. Бо війна – страшне слово нез'ясованого роду, – резюмує Любов Липовська.

Проєкт формально завершився 30 вересня, але в стінах Калуської філії Союзу українок (пл. Героїв, 26) він триває й далі. Бо молоді люди знайшли спільну мову із жінками, а жінки натомість переконалися, що молодь навчилася чути і співпереживати.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Слово нез'ясованого роду. ***Дзвони Підгір'я.*** **2013, 18 жовт. № 44. С. 13.**

МАКИ НА ЗГАДКУ ПРО ПОЛЕГЛИХ ВОЇНІВ
Вишиті картини середини – ІІ пол. ХХ ст. у Музеї-оселі родини Івана Франка в Підгірках

Експозиція тривала в рамках відзначення Дня вишиванки і Міжнародного дня музеїв. На виставці представлені роботи із фондів Краєзнавчого музею Калущини, Музею-оселі родини Івана Франка та з приватних зібрань. Усі ці картини наші матері і бабусі вишивали задля створення домашнього затишку. Їхні роботи висіли поряд із образа́ми на вибілених вапном стінах рідних кожному з нас домівок.

Організатори виставки зібрали роботи вишивальниць із Калуша, його житлового масиву Підгірки, навколишніх сіл Мостище і Верхня, а також с. Петранка (Рожнятівщина, Східна Бойківщина). Є на виставці одна робота з Рогатинщини – с. Корчунок. Хрест, вишитий на зрібному полотні в 60-х рр. ХХ ст. Медвідь Катериною, на виставку принесла п. Стефанія з роду Корнелюк, яка проживає в Підгірках, а вишивку матері свого чоловіка після її смерти привезла з Рогатинщини як сімейну реліквію.

Роботи виконані в різних техніках. Здебільшого вишиті хрестиком, але представлені тут також і гладь, і килимова вишивка, і букле.

Картини виставлені за тематикою. Чотири із них – роботи із серії «Свята Євхаристія». Серед них – одна з найдавніших вишивок з усіх представлених: «Свята Євхаристія» роботи уродженки Підгірок Осипи Лучко (з роду Капець), вишита хрестиком на зрібному полотні в кінці 1940-х років, ще до того, як п. Осипу у 1950 р. засудили совіти. До речі, Осипа Капець за підпільну діяльність була заарештована двічі: уперше як неповнолітня і без доказів провини повернулася додому через шість місяців, а вдруге отримала 25 років тюрми і 5 років позбавлення прав (повернулася додому через 6 років). На виставці виставлені п'ять робіт п. Осипи, дві з яких вишиті нею наприкінці 1940-х рр., три – у 1960-х. Не зайвим буде сказати про те, що саме Осипа Лучко (Капець) понад 40 років переховувала вірші української письменниці, поетеси, літературної критикині Ольги Дучимінської, з якою зустрілася в камері Львівської тюрми, їх разом етапували в товарному вагоні в Іркутську область.

Особливої уваги заслуговує картина «Свята Євхаристія» (1950 рр.), яка, за твердженнями волонтерки музею-оселі п. Марії Федорко, належить родині Омеляна-Володимира Франка, племінника Івана Франка, у будинку якого з 1992 р. якраз діє музей-оселя.

Готуючи до виставки «Святу Євхаристію», роботи Ольги Гандзюк із с. Петранка (поч. 1960 рр.), на внутрішньому боці рамки я надибала

напис, зроблений хімічним олівцем: «Пройдуть низамітно роки, нанаших головах настанить сідина, // а ти Оля прочитаєш ці від серця писані слова // тоді згадаєш чії ці слова, і чії рукі на цей маленькій подарок трудились. // На память Олі от сестри Марусі і брата Ярослава». Звертаючись до 81-річної авторки, планувала дізнатися, від кого цей дарунок. Виявилося, що вишивальниця досі не знала про напис, тому, як не прикро, і ми не змогли ідентифікувати його автора і якій саме Ользі його адресовано, бо Ольга Гандзюк картину вишила сама, а не хтось їй її подарував:

– Я вішивала цю Чашу, як прийшла в невістки. То було на почіткý шісдесьитих років. І Хрест я також вішила, на зрібнім полотні. А про дарунок нічо не знаю, – дивується нашій знахідці, розповідаючи, п. Ольга, руки якої за все її життя вишили, крім картин, чимало рушників і пішевок.

Її племінниця, 64-річна Оксана з роду Мельник, вчителька за фахом, дуже любить свою картину «Дві сестри», яка представлена на виставці: ще школяркою на зрібному полотні хрестиком вишила двох дівчаток, які зривають квіти.

– Люблю вишивати ще з дитинства, – каже п. Оксана. – Раніше цілими вечорами взимку вишивала рушники, серветки, пішевки, ясікі *(маленькі подушечки для декору. – Д. О.)*. У доброї ґаздині в хаті на ліжку мали бути файно вискладані одна на одну вишиті подушки. Образи рушниками прибирали. Серветки в сервант ви-

кладали. То тепер це все вже не в моді. Як не прикро це констатувати… Багато чого у вишивці я навчилася від баби Ганусі, татової матері. Баба дуже багато вишивали. Раніше не було можливости купити нитки, то ми розплутували светри, не давали нічому пропасти: подерта трикотажна річ, яку розпустили на нитки, виливалася на полотні у красиву вишивку.

Є на виставці підбірка із шести картин на тему «Хресту твоєму поклоняємся, Владико!». Вишиті вони на зрібному полотні, чорному й голубому сатині, а також саржі коричневого кольору.

Окрема тема – олені. Вони зображені на шести представлених роботах. «Царя лісів» вишивальниці зображали не випадково, адже це тварина, яка найчастіше згадується в Біблії. А той факт, що олені скидають роги щозими, щоби знову відростити їх навесні, інтерпретується як символ смерти й воскресіння Ісуса.

Вишивали наші предки й птахів, що уособлюють свободу, яку душа може знайти у вірі. Птахи – символ щасливого, мирного життя, про що всі ми молимося у ці важкі для українського народу роки війни, а наші предки ці символи вишивали на картинах і вони були оберегом кожної сім'ї, родини. На виставці представлено чотири картини із зображенням птахів: на трьох із них – папуги. Папуга у християнстві – символ чистоти, непорочности, християнського Раю. А ластівки,

які бачимо на четвертій роботі, асоціюються із достатком і добробутом.

Простежуються на виставці і квіткові мотиви – бо як же в нашому житті без символів краси, кохання, ніжности. На полотні зображені лілії, ромашки, троянди, волошки, бузок. Є тут і вишиті символи пам'яті про загиблих на війні воїнів – маки.

Цікаво, що у виставці беруть участь три картини, які були залишені під Музеєм-оселею родини Івана Франка в минулому році. Одна з них – ікона Божої Матері Неустанної Помочи, а друга – «Дівчина з оленем». Це робота Анастасії Марчук, родом із Долинщини, яка в середині XX ст. була репресована, а після повернення проживала в Калуші. Про це повідомила пані, яка з метою збереження вишивок принесла їх під музей. Власниця чи авторка третьої, ми її назвали «Олені в дубовому лісі», наразі не відома.

Вишиті картини з приватних зібрань становлять майже 50 відсотків презентованих на виставці. Для публічного огляду їх надали переважно діти та онуки вишивальниць, бо більшість із них уже в инших, кращих світах. Це світлої пам'яти Лучко (Капець) Осипа, її сестра Каспришин Ярослава, Ільчук (Пшончак) Іванна, Поприч (Шищук) Матрона: усі з Підгірок; Шутяк (Попадюк) Марія із с. Верхня; Марчук Анастасія з м. Калуш; Перегіняк Ірина із с. Петранка; Медвідь Катерина з с. Корчунок. Та створені їхніми руками

вишивки залишилися для наступних поколінь. Ними приходять милуватися місцеві школярі. Калуські союзянки (голова п. Любов Липовська) провели в музеї-оселі виїзне засідання з попереднім оглядом виставки. Слухачки Університету ІІІ віку під впливом перегляду виставки поринули у дитячі і юнацькі спогади, коли їхні матері, бабусі і вони самі вишивали.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Маки – на згадку про полеглих воїнів. *Літопис Бойківщини.* 2024. Ч. 1/105 (116). С. 80–83.

БОГДАНА ШЛЯХТИЧА – В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

У часі новорічно-різдвяних свят у музеї мистецтв Прикарпаття почала діяти персональна виставка калуського художника Богдана Шляхтича . В обласному центрі митець представив майже дев'ять десятків своїх пейзажів і натюрмортів, над якими працював упродовж 40-а років. Відкриття експозиції приурочене до 75-ліття художника.

Це моя восьма персональна виставка. Тут пред-

---

[1] Танасій Малиш – музикант, композитор, фольклорист, Заслужений працівник культури України (1989), заслужений артист Молдови, член Національної спілки композиторів України. Нар. 25 січня 1944 р. в с. Самакова на Путивльщині Чернівецької обл. Делегат V з'їзду композиторів України. Працював в Калуському училищі культури. Написав понад 200 творів і музичні обробки для кларнета й фортепіано, концертні п'єси для сопілки і духового оркестру. У 2011 р. йому як видатному діячу культури і мистецтва була призначена стипендія Президента України. Помер на 80-му році життя – 2 квітня 2023 р., у Калуші [На 80 році життя помер музикант і композитор Танасій Малиш URL: https://vikna.if.ua/news/142201/view].

[2] Богдан Афанасійович Шляхтич – педагог і художник. Нар. в селищі Перегінське. Твори художника були представлені на персональних виставках у Калуші (1970, 1991, 1996), Івано-Франківську (1992, 1996), Долині (1995, 2005). Брав участь і в колективних виставках – у мистецьких залах вище названих міст, а також у Бережанах (Тернопільщина), Галичі, Києві. 2001 р. роботи Б. Шляхтича презентували на Всеукраїнській художній виставці «Мальована Україна». Б. Шляхтич – лауреат Міжнародної мистецької премії імені Архипа Куїнджі (2021) (Борович В., Лазоришин І. Небесні пейзажі Богдана Шляхтича. Рідна Бойківщина була першою й досі залишається єдиною музою для 85-річного калуського художника URL: https://galychyna.if.ua-/analytic/nebesni-peyzazhi-bogdana-shlyahticha-ridna-boykivshhina-bula-pershoyu-y-dosi-zalishayetsya-yedinoyu-muzoyu-dlya-85-richnogo-kaluskogo-hudozhnika/).

ставлено 88 робіт різного періоду. Гору беруть пейзажі. Я собі сам знаходжу тематику. Ввечері бачу ліс, село, а зранку – вже малюю все це з пам'яти, – зізнається Богдан Шляхтич.

Художник вважає, що ті сорок років, протягом яких працював над своїми полотнами, це період справжніх творчих пошуків.

– Малярством Богдан Шляхтич займається змалку, – говорить директорка музейно-виставкового центру [Калуш] Уляна Паньо. – Серйозно до творчости взявся у 1970-х. коли викладав історію в одній зі шкіл. Втім, міські пейзажі художника вабили не особливо. Схід сонця, собори, дерев'яні хатки у горах стали натхненням Богдана Шляхтича й спонукали його повернутись у село. За кілька десятків років художник зібрав чимало робіт, які зберігає вдома. Оцінює їх прискіпливо, виставляючи «плюси» і «мінуси» за власною шкалою. Зізнається, якби доля подарувала ще три життя, то займався б тим же і нічим іншим.

Щоправда, спеціальної художньої освіти митець не має. Стверджує, талант зародився ще в школі на уроках малювання. Пейзажі художника різноманітні за сюжетами. Кожен із них неповторний за своєю композицією і колоритом. Основний пріоритет автора – правдиве відображення дійсности. Натхненний красою довкілля, Богдан Шляхтич уловлює найтонші кольорові відтінки й нюанси, – констатували на відкритті виставки.

Шанувальники мистецтва називають Богдана

Шляхтича «шляхетним майстром пейзажу». У своїх роботах автор ліричний, правдивий і зрозумілий, бо є представником реалістичного живопису. Його твори – багатопланові й колоритні. Художника порівнюють із великим Левітаном, тоді як він переконаний: якщо немає в душі потягу до малювання, то не треба мучитись. Картини, каже, вдаються лише тоді, коли митець наділений любов'ю від Бога.

Окрім робіт на виставці представлений каталог художника, виданий за підтримки Руслани Вайди та Оксани Шутяк.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Персональна виставка Богдана Шляхтича – в Івано-Франківську. *Дзвони Підгір'я.* 2014, 24 січ. № 4. С. 18.

ФОРУМ УКРАЇНСЬКИХ РОДИН

НОВІ ВИДАННЯ. ПРЕЗЕНТАЦІЇ. ПРЕМ'ЄРИ

«ЛЮБАРТ» ВИХОВУЄ, НАВЧАЄ, ПРОГОЛОШУЄ…

МОЛОДЬ ВИРАЖАЄ СВОЇ ДУМКИ ТА ІДЕЇ ЗАСОБАМИ ТЕАТРУ

У приміщенні районного Народного дому театр «ЛюбАрт», що діє при Калуській філії Союзу українок під керівництвом Любови Липовської, запропонував глядачеві виставу за п'єсою місцевого драматурга, лауреата Всеукраїнського конкурсу «Коронація слова» В. Страліта «Соляний байкер». Прем'єра драми-фантазії відбулася при повній глядацькій залі, причому спостерігалося дивне поєднання глядачів – від неформалів до сивочолих. Проте глядач настільки співпереживав виконавцям, що фактично не було чути зайвого руху – зала ніби завмерла.

Учасники театру – учні та студенти навчальних закладів Калуша. На сцені було 25 юних виконавців, але взагалі їх є набагато більше (здебільшого це та молодь, яка «тусується» на пл[ощі] Героїв). *«У повному розумінні все роби-*

лося на ентузіазмі і з доброї волі, – говорить п. Люба. – *Сам факт існування нашого театру – це велике бажання молоді творити. І це якраз те, що дає нам віру в майбутнє».*

Тема п'єси запропонована також дітьми-учасниками. *«Це твір про світ, який ми, створивши, вимріявши та досягнувши в якому певних висот, не вміємо зберегти і, піддавшись на миттєві відмовки чужинців, зраджуємо»,* – каже керівниця. Герої вистави говорили про високі почуття й ідеї, порушували питання про зраду.

Ідея твору взята з давньої цивілізації шумерів: «Священні закони, як небо, не можна перекинути, священні ритуали, як землю, не можна похитнути». Що й намагалися донести до глядачів юні театрали.

Із розмови з Любою Липовською зрозуміла, що керівники цього театру не мають на меті винятково постановки вистави. Основне завдання експерименту – залучення молоді до творчої співпраці і вираження їхніх думок та ідей засобами театру. І це найбільше вдається. *«Ми звикли звинувачувати молодих у пасивності, в антиморалі. Досвід театру показує зворотнє: молодь, із якою ми працюємо протягом трьох років, проявила себе свободомислячою, здатною до аналізу і працездатною,* – запевняє п. Люба. – *Адже праця в театрі – це не тільки виконання ролей, це ще й творче співжиття в колективі. Це як модель маленької держави, у якій кожен повинен зла-*

годжено виконувати свою функцію, яка працює на результат – цілісну постановку вистави. І фактично театр став тим, чим він був протягом всієї історії: він виховує, він повчає, він проголошує ідеї громади».

Можливо, ми, батьки, не знаходимо часу, не маємо ні терпіння, ні бажання вислухати молодих і дати їм можливість виразити себе, своє бачення нашого часу і нашого життя. А «ЛюбАрт» зумів це зробити, молодь потягнулася до нього. З цього приводу п. Люба зауважила: *«Усі взаємини в театрі вибудувані на довірі та бажанні працювати. Вони тут не отримують ні оцінок, ні грошей. Існує один стимул – це спілкування, вистава і бажання сподобатися та бути зрозумілим глядачеві».*

Інтелектуальним і творчим пульсом театру є Н[азар] Павлик й О[ксана] Петрів. М. Михайлик, О. Перегуда, М. Пилип та О. Микитюк вразили глядачів неперевершеною акторською грою. Екзотичними були персонажі О. Марків, О. Фітьо, О. Костельної й А. Гнипа. Захопила пластика та образність масових сцен у виконанні Ю. Курелюк, Х. Бригар-Урди, В. Булавінець, А. Григорчак, С. Козоріз. А коли на сцену вийшла наймолодша виконавиця І. Лаврів, зала завмерла.

Режисерка-постановниця Л. Липовська вдячна всім молодим людям і дітям, які гуляють на пл. Героїв, за постійну допомогу театру, а також О. Мещерякову – за музичне оформлення. Оскіль-

ки «ЛюбАрт» працює на громадських засадах[43], то цілком природно, що прем'єра вистави «Соляний байкер» відбулася за підтримки спонсорів […], за що і керівники, і юні театрали вдячні.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. «ЛюбАрт» виховує, навчає, проголошує… ***Дзвони Підгір'я.*** **2007, 23 черв. № 49. С. 4.**

ГЕРОЇ КАЛУЩИНИ ПОСТАЛИ В НАУКОВОМУ ОБҐРУНТУВАННІ

23 травня вшановуємо тих, хто протягом століть виборював волю і незалежність України, тих, хто віддав своє життя за свободу рідної держави. Відзначати День Героїв 23 травня постановив у 1941 році II Великий збір ОУН. І хоча до сьогоднішнього дня це свято не визнали на державному рівні, у багатьох селах і містах його знають і пам'ятають[44]. У Калуші в цей день на площі

[43] З 2020 р. «ЛюбАрт» діє при палаці культури «Мінерал» управління культури, національностей і релігій Калуської міської ради.

[44] Після 1991 р. свято стало набувати популярности, особливо в Західній Україні. У 2014 р. масштабні відзначення Дня Героїв відбулися у Волинській, Львівській, Івано-Франківській і Тернопільській областях. Нині свято не є офіційним, але традиція вшанування героїв 23 травня міцнішає. Особливо з 2014 р., відколи українці відстоюють територіальну цілісність та право на вільний вибір розвитку своєї держави у війні з російською федерацією, яка після анексії Криму та окупації частини Донбасу, у 2022 р. розпочала повномасштабне вторгнення. На жаль, протягом цих років війни пантеон героїв, які віддали життя за Україну, поповнюється щодня [День Героїв. Інститут

Героїв уже традиційно проводять тематичні програми...

Герої Калущини, які боролися за незалежну Україну в роки Другої світової війни в лавах Української повстанської армії, постали в історико-документальному виданні – збірнику праць видатного теоретика тактики збройної боротьби підполковника УПА Степана Фрасуляка-«Хмеля» «Ремесло повстанця», яке побачило світ у Львівському видавництві «Сполом». Упорядник і науковий редактор – директор Центру досліджень визвольного руху, молодший науковий співробітник Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Руслан Забілий. Із 420 сторінок видання 160 займає нарис історії визвольної боротьби «Відтинок «Маґура» (Калуська округа), де автор описав зародження збройного опору на теренах Калущини й Долинщини, бойовий шлях багатьох повстанських сотень і куренів.

Ця праця дає змогу подивитися на минувшину краю очима підполковника УПА, відтворити образи Крайового провідника ОУН Карпатського краю Ярослава Мельника-«Роберта» з Бережниці та його дружини Антоніни Король з Войнилова, першого командира УПА «Захід» Олександра Луцького-«Андрієнка» із Боднарова, уродженця Бабиного Горішнього, сотника УПА Василя

української пам'яті. URL: https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/traven/23/den-geroyiv].

Чижевського, поручника УПА Романа Мончаківського та референта пропаганди Петра Дуди із Верхні. Згадує С. Фрасуляк командира сотні куреня «Месники» в ТВ-22 «Чорний ліс» Михайла Оленюка-«Олега» зі Старого Угринова, референта Крайового проводу Петра Федюшку-«Комара» з Войнилова, уродженця с. Мошківці Андрія Марійчина-«Тютюнника». Дізнаємося і про калушанина Ярослава Долинку-«Морозенка» (командира сотні «Вітрогони»), сотника УПА Івана Гонту-«Гамалію» зі Збори.

У післямові автор зауважує, що «*уважав своїм обов'язком… цією працею видокументувати, що Калуська округа була з іншими округами і групами в авангарді Збройного Чину*».

Дарія МЕЛЬНИК

Мельник Д. Герої Калущини постали в науковому обґрунтуванні. *Дзвони Підгір'я.* 2008, 16 трав. № 20. С.4.

ІВАН ТИМІВ ОПИСАВ «ТРІОДЬ ЦВІТНУ»

У видавництві «Нова зоря» побачила світ чергова краєзнавча розвідка викладача історії Калуського ВПУ № 7, завідувача Етнографічного музею Калущини Івана Тиміва[45] «Пам'ятка україн-

[45] Тимів Іван Миколайович нар. 27.07.1964 р. в с. Бортники Тлумацького р-ну на Івано-Франківщині. Зак. історичний факультет Івано-Франківського педінституту ім. В. Стефаника (1989 р.). Працював учителем у школах сіл Делева і Жуків (Тлумаччина). 1939–

ського книгодрукування XVII ст. з Етнографічного музею Калущини». На підставі оригіналу та наукових досліджень з історії українських стародруків автор спробував всебічно дослідити примірник визначної пам'ятки слов'янської культури – «Тріоді Цвітної». Вона була видана 350 років тому в друкарні Львівського Успенського братства (виникло наприкінці 1585 року) і зберігається в основному фонді очолюваного ним музею.

«Тріодь Цвітна» – це богослужбова книга, яка містить пасхальні та післявеликодні Богослужіння, біблійні притчі й синаксарі[46]. Загалом на

2014 рр. – викладач історії у Вищому професійному училищі м. Калуша. 2010–2014 рр. – завідувач Етнографічного музею Калущини. Із 2016 р. – старший науковий співробітник Краєзнавчого музею Калущини. Досліджує історичне минуле Калущини й Тлумаччини. Автор численних наукових і краєзнавчих публікацій, упорядник і науковий редактор збірників наукових статей «Калуські історичні студії» (2017–2025) та «Історія музейництва на Калущині: локальний вимір» (2017). Підготував і видав книги: «Історія церкви в селі Бортники XV–XX ст.» (2003), «Село на Покутті в XV–XVIII ст.» (2006), «Бортники і Тлумаччина в 1939–1959 рр. Документи, матеріали, дослідження» (2011), «Пам'ятка українського книгодрукування XVII ст. з Етнографічного музею Калущини» (2013), «Археологічна та краєзнавча діяльність «Руської трійці»» (2013), «Архівні джерела з історії парафії Бортники XVIII–XIX ст.» (2017), «Калуш: історія в документах» (2017). Співавтор збірників документів і матеріалів «Національно-визвольна боротьба УПА та підпілля ОУН на Калущині в 1944–1946 рр.» (2022) і «Калущина в роки німецької займанщини 1944–1946 рр.» (2024).

[46] Синаксар – це коротка оповідь про особу чи подію, що її свято відзначають, призначена для прочитання на утрені після шостої пісні канону. У широкому значенні – це церковно-богослужбова книга, укладена за місяцями й днями, що являє собою збірку історичних відомостей про свято або святого. Синаксарі містяться у «Тріоді

сьогодні відомо, – стверджує автор, – що є декілька десятків цього видання, які зберігаються у фондах багатьох бібліотек, музеїв як в Україні, так і за її межами. Йому вдалося встановити місце зберігання 24 примірників.

– До нашого музею «Тріодь Цвітна» потрапила на початку 1990-х років – розповідає член Національної спілки краєзнавців України Іван Тимів. – Примірник цікавий тим, що містить покрайні записи. Один із таких вказує на останнього відомого власника цього кириличного видання Михайла Бабія із села Загір'я, що нині належить до Калуша. Він 12 квітня 1944 року подарував «Тріодь Цвітну» місцевій церкві Св. Андрія. Про це читаємо на внутрішньому боці книжкової палітурки: «Бабій Михайло, син Івана, 12.IV.1944 р. за небішки». У кого зберігалося це видання від 40-х до 90-х років XX ст., невідомо.

Крім запису останнього власника, – продовжує автор краєзнавчої розвідки, – «Тріодь Цвітна» містить й інші, давніші покрайні записи. Скажімо, про купівлю книги: «А купил єй у отця хотінського». Наступний запис – «При отцю Григорію Кропивницькім» – свідчить про те, що, будучи священником хотінської церкви, о. Г. Кропивницький повинен був використовувати цю книгу під час Служби Божої. Наведені приклади записів, зроблених наприкінці

Пісній» і «Тріоді Цвітній» на усі свята – від неділі Митаря і Фарисея до неділі Усіх Святих.

XVII–на початку XVIII ст., засвідчують, що книга до часу продажу належала пароху села Хотінь *(коло Калуша. Нині в межах міста. – Д. О.)* і була куплена невідомим вкладником до місцевої церкви. Придбано її в час, коли парохом у Хотіні був о. Григорій Кропивницький. Про це записано на иншому аркуші та иншим почерком. Наступний запис, зроблений олівцем, належить до кінця XIX ст. і сповіщає про те, що в 1891 році власником або читачем цієї книги був дяк Гаврило Посацький із Хотіня. Це підтверджується і записом 1902 року. Тобто всі зроблені записи свідчать про те, що цей примірник «Тріоді Цвітної» побутував на Калущині в XVII–XX ст.

Тому, як стверджує у передмові кандидат історичних наук, старша наукова співробітниця відділу стародруків і рідкісних видань Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського Наталія Боднар, загалом пересічне львівське братське видання завдяки зберіганню саме в цьому регіоні *(на Калущині. – Д. О.)* стає частинкою мі-сцевої макроісторії, яка творить велику історію. «Ми вже добре знаємо, що достойного сьогодення та щасливого майбутнього досягають тільки ті народи, які добре вивчають і пам’ятають свою історію та зберігають власну духовну спадщину. А наша українська, насамперед духовна історія, яка була складною, величною, подекуди трагічною, відклалася і збереглася для нас і на сторінках давніх

стародруків», – резюмує в передмові Наталія Боднар.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Іван Тимів описав «Тріодь Цвітну». ***Дзвони Підгір'я.*** **2013, 13 груд. № 52. С. 14.**

ПРЕЗЕНТАЦІЮ БОЙКІВСЬКОГО КОНКУРСУ РОЗПОЧАЛИ СЛОВАМИ СТАРОВИННОЇ ПІСНІ, ЗАПИСАНОЇ В ЗБОРІ

Підбили підсумки XVIII Бойківського літературно-краєзнавчого конкурсу ім. Мирона Утриска, який проводить Народний музей «Бойківщина» м. Турки, що на Львівщині. Уже традиційно серед його переможців є представники Калущини.

Як повідомила голова організаційного комітету конкурсу Віра Бончук, цьогоріч у ньому взяли участь 141 автор зі всієї України та з-за кордону. На презентації конкурсу його учасників вітав посол з особливих доручень Міністерства закордонних справ України Василь Кирилич.

Представники Калущини цьогоріч отримали дипломи усіх трьох ступенів. Дипломантами першого ступеня визнані посмертно Василь Ганущак (1949–2013) і Ярослав Магаль (1947–2008). Українського поета, перекладача, літературознавця, публіциста, лауреата премії ім. Василя Стефаника Василя Ганущака журі відзначило за книгу «Причали мої за обрієм…», яку до річниці

його смерти упорядкувала дружина п. Валентина [Корнійчук].

Калуський журналіст, поет Ярослав Магаль удостоєний диплома першого ступеня за три збірки поезій, які видав за життя – «Ти моя надія» (2005), «Моя любов» (2007) і «Осінній засів» (2008).

Дипломом першого ступеня бойківське журі також відзначило відомого не тільки в Калуші, а й у всій області журналіста Петра Шевчука за його книги «Поклін віддаю» (2003), «Із криниці життя» (2008) та «Біле диво» (2012).

Серед когорти переможців і калуська гімназистка Наталія Шкоропаняк. За словами Віри Бончук, журі просто захопили її шевченкознавчі мотиви оповідно-літописної спадщини зборян *(дівчина родом із села Збора. – Д. О.)*, над якими вона працювала під керівництвом вчителя Віталія Півторака.

Варто відзначити, що голова оргкомітету конкурсу, відкриваючи його презентацією, розпочала свій виступ зі слів старовинної пісні, яку Наталія записала у своєму рідному селі й подала на конкурс ще два роки тому:

Не плач, мати, та й не тужи,
Син ранений та й не дуже:
Головонька – начетверо,
А серденько – нашестеро,

Білі пальці – на кавальці,
Біле тіло – як мак дрібно…[47]

– Хто б міг подумати, що ці слова стосуватимуться нашого часу, нашого покоління, – наголосила голова оргкомітету.

Дипломантами другого ступеня визнані калушанка Валентина Корнійчук – за книгу «Причетність» (2011) і Катерина Воробець із Завою – за книги «Стежиною пам'яті» (2012), «Завій над Луквою-рікою» (2006) та «Дорогою осені» (2007). Дипломом другого ступеня відзначена і гімназистка Надія Гук. На суд журі вона представила роботу «Конотація як національний аспект психіки народу на основі пісенної творчости Прикарпаття».

Віра Перегіняк із Новиці отримала диплом третього ступеня за Церковний календар 2014 року й за публікацію в «Д[звонах] П[ідгір'я]»

[47] Це слова з народної пісні про Карпатську Україну. Як свідчить допис, співали її не лише на Закарпатті, а й на Калущині. На жаль, актуальна вона й нині, бо вже понад одинадцять років йде російсько-українська війна. «Ци чули-сте, милі браття, (2) / Як боролось Закарпаття? (2) // Сорок тисяч воювало, / Кров невинну проливало // За зелену Верховину, / За Карпатську Україну. // Тече річка, тече сміло, / Несе вона біле тіло. // Несе вона дітям тата, / Жінці – мужа, сестрі – брата. // Діти, – «Тату!» – злементіли, / Та й до річки полетіли. // Понад Хустом ворон кряче, / А в хатині мати плаче. // Не плач, мамко, та й не тужи, / Син ранений, та й не дуже: // Голівонька на четверо, / А серденько на шестеро, // Білі пальці на кавальці, / Білі ручки на обручки. // Найми, мамко, столярика, / Найпершого малярика. // Най ми хату ізбудують / Та й на чорно помалюють. // Ой без дверей, без віконець, / Бо моєму життю конець. // Не плач, мамко, син не встане, / Україна ще постане. // Ще й зелена Верховина, / І Карпатська Україна» [URL: https://www.pisni.org.ua/songs/8415.html].

«Апостол любові й добра». І там, і там ідеться про отця Петра-Богдана Соловія, 120-річчя від дня народження якого минає цьогоріч [2014 р.].

Випадково в руки голови оргкомітету Віри Бончук потрапив один із липневих номерів газети «Дзвони Підгір'я», у якому були опубліковані мініпоеми «Два сини вільної України» й сонет «Калуш бореться» калуського поета, члена Національної спілки письменників України Івана Павліхи. Вона подала їх на конкурс – і журі відзначило Івана Павліху грамотою за участь. Оргкомітет сподівається на одному з наступних конкурсів ознайомитися зі всіма творчими доробками Івана Васильовича й достойно їх оцінити.

Зазвичай витяги з поданих на конкурс книг і досліджень публікують у віснику конкурсу.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Презентацію бойківського конкурсу розпочали словами старовинної пісні, записаної в Зборі. *Дзвони Підгір'я.* 2014, 12 вер. № 37. С. 14.

ІВАН ТКАЧИК ПРЕЗЕНТУВАВ ДРУГУ ЗБІРКУ ПОЕЗІЙ

У неділю, 14 грудня [2014 р.], у Центральній бібліотеці ім. Т. Шевченка у Калуші відбулася презентація нової книги калуського поета Івана Ткачика «Не оглядаючись іду!».

Книга побачила світ в івано-франківському видавництві «НАІР». А вступну статтю «Бо слово

мовлене – уже минуле…» написав член Національної спілки письменників України Іван Гаврило́вич. Художнє оформлення та дизайн обкладинки Мирослава Гаталевича.

Під час зустрічі автор наголосив, що до його другої збірки ввійшли поетичні твори, написані впродовж останніх п'яти років. Ця книга складається із шести розділів: «Дорогою істини», «Натхнення щедрий дар», «Цей дивний світ», «Феєрія мандрів», «Переконання словом», «Життя нестримна карусель (вінок сонетів)». Їхня назва відповідає темі поданих у розділі поезій. У книзі чимало творів, які відображають сьогодення: Майдан, війну на Сході України, де якраз зображено ставлення автора до цих подій. Більшість поетичних творів книги належать до громадянської лірики, але в цій збірці є ще взірці пейзажної та інтимної.

У книзі «Не оглядаючись іду!» Іван Ткачик спробував повернутися до маловживаних нині жанрів.

– Подав у цій збірці акростих, – говорить із цього приводу автор, – тобто коли перші літери кожного рядка, прочитувані згори вниз, утворюють слово або речення.

Іван Гаврилович у вступному слові про вінок сонетів пише так: «…поетичний жанр надзвичайно складний, сказати б, навіть витончений, за освоєння якого і чимало маститих поетів не беруться. А І. Ткачик досить успішно впорався… із

цим, сказати б, творчим надзавданням для нього: зумів розгорнути в нетривіальну художньо-образну картину закладену у творі-зачині магістральну ідею всього вінка сонетів:

Батьки дали в дорогу оберіг,
І світ відкрив шлагбауми доріг,
Впустив мене в казкові володіння.

Я розгубивсь: яким шляхом іти?
Яка з доріг найближча до мети?
Мій перший вибір цілей розуміння”.

Видання «Не оглядаючись іду!» Іван Павлович вважав підсумком своєї творчости. Але річниця початку Революції гідности дала поштовх до продовження написання віршів.

– Хоча, – говорить він, – враховуючи власний досвід, прекрасно розумію, наскільки проблемно більшості наших письменників і поетів (зокрема й мені) видати свої напрацювання.

Як зауважила під час презентації завідувачка відділу обслуговування бібліотеки Ольга Небилович, Іван Ткачик багато чого передбачає у своїх віршах. Калуський поет Володимир Чорнописький додав, що його вірші наповнені глибоким змістом, і поет вжив порівняння снігу («*На небі знову хтось скубе гусиню, // відмивши спершу аж до білизни*»), яке ніде і ні в кого не зустрічав. А кандидат історичних наук Олег Малярчук назвав нашого краянина «поетом-

істориком»: він у віршах описав своє рідне село Бабинці, що на Тернопільщині.

Напередодні презентація книги відбулася і в Центральній районній бібліотеці.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Іван Ткачик презентував другу збірку поезій. *Дзвони Підгір'я.* 2014, 19 груд. № 51. С. 13. (У співавторстві з Ісаєвою К.).

УТРАТА У ТВОРЧІЙ СПІЛЬНОТІ

Заглядаючи в інтернет чи соціальні мережі, маєш на меті дізнатися багато цікавого чи просто поспілкуватися з друзями. Та дуже прикро стає, коли серед інформаційного розмаїття ти знаходиш якусь невтішну новину.

Так сталося минулої неділі [7 лютого 2016 р.]. Тільки відкрила сторінку у «Фейсбуці», читаю, що творча спільнота Прикарпаття втратила ще одного свого побратима. Передчасно відійшов у вічність наш земляк (народився в Сівці-Калуській) – журналіст, поет, голова долинської «Просвіти», засновник й один з організаторів щорічного свята ліричної Франкової поезії в селі Лолин [на Долинщині] Василь Олійник.

Моя перша зустріч із його творчістю відбулася на початку 2000-х. Серед численних книг у робочому кабінеті редакції [газети «Дзвони Підгір'я»] увагу привернула нестандартного формату збірка поезій у білосніжній палітурці. То

була «Толока» Василя Олійника. Його ім'я неодноразово звучало з вуст працівників «Дзвонів» старшого покоління. Пізніше бачила і чула Василя Олійника під час презентації видань, які виходили з-під пера його колег-калушан.

Прикро, що так рано до сузір'я відомих творчих імен Анатолія Онишка, Василя Ганущака, Івана Павліхи, Михайла Коломийця, Ярослава Магаля, які в останні роки відійшли в засвіти, приєдналося й ім'я Василя Олійника. Та він залишився у збірках «Стремено» (1981), «Гармонія площин» (1992), «Толока» (1997), «Княгиня» (2000), «Крижма» (2005), «Понад шляхами сивими» (2008), «Йордань-Вода» (2015); художньо-документальному нарисі «Європейський тенор із Велдіжа» (2000) (про видатного, але незаслужено забутого українського співака Василя Тисяка), в упорядкованих антологіях «Лолин – столиця Франкового кохання» (2005) та «З горіха зерня» (2012).

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Утрата в творчій спільноті. *Дзвони Підгір'я*. 2016, 12 лют. № 7. С. 1.

ПОБАЧИЛА СВІТ КНИГА РОМАНА БРЕВКА «ВІА “ВАТРА”»

У Львівському видавництві «Друкарські куншти» видали книгу нашого краянина, колишнього соліста відомого в Україні вокально-інструментального ансамблю «Ватра» Романа Бревка. Назва книги так і звучить – «ВІА “Ватра”». Її вихід автор приурочив до 45-річчя створення відомого колективу.

У спогадах Роман Бревко описує творення цього гурту – передвісника злету української естради 1970-х років.

– Тут згадую епізоди гастрольного життя, змальовую творчі портрети артистів. У книзі вміщено газетні публікації, світлини, а також документи з архіву радянських держорганів, – розповідає автор.

На сторінках видання читач ознайомиться з критичними оцінками відомих у літературі та мистецтві особистостей. Переднє слово про книгу написав поет, лауреат Національної премії ім. Т. Г. Шевченка Ігор Калинець[48].

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Побачила світ книга Романа Бревка «ВІА «Ватра». *Дзвони Підгір’я.* 2016, 26 лют. № 9. С. 7.

[48] Роман Бревко планував на травень 2016 р. презентацію книги в Калуші. Хотів запросити львів’ян. Та як з об’єктивних, так і суб’єктивних причин презентація не відбулася.

МАЙЖЕ ПІВ СТОЛІТТЯ З ПЕРОМ У РУКАХ

Липень 2016 р. для нашого земляка – відомого журналіста й літератора, члена Національної спілки журналістів України, володаря «Золотого пера Прикарпаття» Петра Шевчука – був багатий на привітання. І не випадково. Адже напередодні християнського свята апостолів Петра і Павла йому виповнилося 70.

У Калуській центральній районній бібліотеці з нагоди ювілею відбулася творча зустріч із цією неординарною особистістю. На захід з'їхалися біб-ліотекарі зі всієї Калущини, прийшли друзі й ко-леги Петра Трохимовича.

Майже 50 років Петро Шевчук – з пером у руках. За плечима стільки написаного, що, як наголосила модераторка заходу, провідна бібліотекарка відділу обслуговування Любов Боян, якби видати тільки газетні статті, то назбиралося б томів 30. Петро Шевчук є унікальним і неймовірно обдарованим автором, наголошували присутні. Він чітко передає свої почуття й спостереження через призму художнього слова.

Товариш журналіста, поет Іван Ткачик звернув увагу на колоритну мову нарисів Петра Трохимовича. А Ростислав Михайловський вважає, що саме в нього повинні вчитися ті, хто починає писати.

Під авторством Петра Шевчука побачили світ три книги – «Поклін віддаю», «Із криниці життя» та «Біле диво». Автор черпає теми розповідей із звичайного побутового життя людей, яких зустрів чимало на своєму життєвому шляху. Доступно розповідає читачам все те, що бачить і відчуває. Років два тому Петро Шевчук, представивши своє творче надбання, став дипломантом бойківського конкурсу ім. Мирона Утриска.

Напрацювань у пана Петра ще є чимало. Тому не випадково учасники зустрічі бажали йому спонсорів, які б допомогли творам талановитого земляка побачити світ.

У цей день для ювіляра звучали присвята Ростислава Михайловського та українська пісня у виконанні земляків із Голиня і Пійла. А також – побажання успіхів на творчій ниві.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Майже пів століття з пером у руках. *Дзвони Підгір'я.* 2016, 5 серп. № 32. С. 12.

ПЕТРО ШЕВЧУК ПРЕЗЕНТУВАВ СВОЮ П'ЯТУ КНИГУ

В один із недільних днів червня в Центральній бібліотеці ім. Тараса Шевченка зібралися поціновувачі творчости нашого земляка, відомого журналіста Петра Шевчука. Того дня він презентував свій черговий творчий доробок – літера-

турно-художнє видання «“День дятла” у лузі». Це – п’ята книга члена Національної спілки журналістів України, володаря «Золотого пера Прикарпаття», дипломанта І ступеня XVIII Бойківського літературно-краєзнавчого конкурсу ім. Мирона Утриска.

Для Петра Шевчука вже стало традицією видавати чергову свою працю через кожні п’ять років. У 2003 році вийшла з друку його книга «Поклін віддаю», у 2008-му – «Із криниці життя», у 2013-му – «Біле диво», і рівно через п’ять років, у 2018-му, – «“День дятла” у лузі». У презентованій днями книзі – розповіді про життя наших краян, бувальщини, оповідки, які автор почув, художньо, тільки йому притаманно, опрацював і подав у настільки цікавій і доступній формі, що читачеві тяжко відірватися від написаного. Як йдеться в анотації, окремі його твори «викликають приплив свіжих емоцій, наводять на роздуми про те, який цікавий світ, у якому живемо». Окреме місце в книзі відведено назбираним автором картинкам рідної природи, що зачаровують своєю неповторною красою. Є тут й унікальні світлини з авторського родинного архіву, серед яких – з письменницею Марією Вайно, яка говорить напутнє слово панові Шевчуку: «Пиши, Петре…».

І він пише. Книга «“День дятла” у лузі» має три розділи: «Бувальщини», «Трохи гумору» (бо без нього Петро Шевчук не був би Петром

Шевчуком) і «Рядки із крапельок роси…». Щодо останнього, на презентації автор розповів, як одного разу під час його чергової мандрівки рідним краєм у ручці закінчилося чорнило (а пише пан Петро тільки чорнильною). То він, побачивши на траві крапельки роси, набрав їх у ручку й продовжував записувати свої спостереження…

– Це щось надзвичайне – сісти за письмовий стіл і відтворити те, що від когось почув, – каже Петро Трохимович. – Бо те почуте зацікавило настільки, що до нього тягне як магнітом. Більшість із поданого в книзі – оповідок, бувальщин – отримано мною із життя, а воно було цікавим і бурхливим чи то під час роботи в шахті, чи пізніше журналістом. Звичайно, ці історії не схожі одна на одну. Але кожна з них по-своєму інтригує непідробністю, цікавими життєвими поворотами.

Присутні на презентації журналісти, просвітяни та літератори Калуша, колеги з роботи, сусіди й добрі знайомі, які прийшли привітати Петра Шевчука з виданням нової книги, говорили чимало хороших слів про нього. Згадували різні цікаві історії, наголошували на тому, що Петро Шевчук – письменник від Бога. У нього – вдалі заголовки, побачивши які, хочеш обов'язково прочитати те, що під ними. По-доброму завжди заздрив панові Петру, бо Бог дав йому талант добре писати, Володимир Криворучко, батько якого, будучи редактором «Калуського нафтохіміка» «витягнув» пана Петра із шахти в журналістику.

Бо зумів побачити ту справжню творчу іскринку, яка ховалася за шахтарською працею. Своє слово про автора сказали й перший редактор газети «Дзвони Підгір'я» Ярослав Олійник, колеги-журналісти Анатолій Гетьманчук, Дмитро Іванців, Богдан Тимків, калуський краєзнавець Микола Когут, голова [Калуського] міськрайонного об'єднання ВУТ «Просвіта» Леся Кирилович.

Книга побачила світ у друкарні «Таля» частково за кошти міського бюджету Калуша в рамках підтримки книговидання місцевих авторів. Обкладинку й фотоколаж створив відомий фотокореспондент Василь Мельник. Модерувала презентацію провідна бібліотекарка Ольга Небилович.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Петро Шевчук презентував свою п'яту книгу. *Дзвони Підгір'я.* 2018, 29 черв. № 26. С. 6.

«МОЯ СПОНУКО ДІЙ» ІВАНА ТКАЧИКА

Днями у львівському видавництві «Тріада плюс» вийшла з друку третя збірка поезій калушанина Івана Ткачика (у соціальній мережі «Фейсбук» – Bogdan Dolya) «Моя спонуко дій». До неї увійшли поетичні твори, написані автором упродовж останніх чотирьох років. А в цей творчий період поет писав як патріотичні вірші, так і інтимну, пейзажну та філософську лірику. Окре-

мими розділами в збірку додані вінок сонетів та абецедарій. А це є яскравим свідченням того, що автор не боїться експериментувати. Книга вийшла друком частково за кошти міського бюджету Калуша в рамках підтримки книговидання місцевих авторів.

У своїх віршах Іван Ткачик передає власне ставлення до суспільно-політичних подій, війни, миру. Як багаторічний просвітянин (Іван Ткачик двічі очолював Калуське об'єднання ВУТ «Просвіта» – 1996–2000, 2009–2011) стає на захист української мови. Автор захоплюється природою рідного краю і славним минулим свого народу. Вірші поета вдало доповнюють малюнки калуського художника Мирослава Гаталевича. Титульна сторінка видання – теж його робота.

Як пише у передньому слові член Національної спілки письменників України Іван Гентош, «п'ять розділів нової збірки гармонійно поєднані в нерозривне ціле глибинною філософічністю, тонким відчуттям сучасних реалій життя, палкою патріотичною громадянською позицією, щирою любов'ю в її найширших вимірах».

Наш земляк, член Національної спілки письменників України Ігор Гаврилюк, який мав змогу читати поезії Івана Ткачика «десь літ двадцять тому», «приємно здивований»: «автор із віком, що так не властиво людям, продовжує рости». Про це Ігор Гаврилюк наголошує у своїй рецензії до книги. Досить високу оцінку дають обидва рецен-

зенти. «Автор сміливо експериментує з віршованим розміром і ритмікою», – наголошує Іван Гентош. «… У книжці … добротні мезо- та акровірші, абецедарії і, що похвально вельми, – вінок сонетів, на який не всяк ладен спромогтися», – акцентує Ігор Гаврилюк.

Нагадаємо, що у творчому доробку Івана Ткачика поетичні збірки «Мовою душі і серця» (2009) та «Не оглядаючись іду» (2014). Він – переможець XIV і XIX Бойківського літературно-краєзнавчого конкурсу імені Мирона Утриска.

Дарія ОНИСЬКІВ

Опубліковано на особистій сторінці Дарії Ониськів у соціальній мережі «Фейсбук».

ВАСИЛЬ МЕЛЬНИК РОЗПОЧАВ ВИДАННЯ СЕРІЇ КНИГ

Напередодні Нового [2016] року в друкарні «Таля» [селище Брошнів-Осада] побачив світ перший том серії книг «Рінь», яку упорядковує відомий фотокореспондент, член Національної спілки журналістів України Василь Мельник. Він уже має напрацьовані матеріали для 20 томів.

За словами упорядника, у виданні «Рінь» зібрано мудрість із творів знаних і незнаних українців та іноземних авторів – святих, філософів, різних діячів – від давніх часів до сьогодення. У кожному томі буде розміщено висловлювання на певну тему, афоризми окремого істо-

ричного періоду чи країни. Той чи інший том буде присвячений окремому періоду, скажімо, подіям на майдані чи висловам і мудрим думкам відомих людей.

Повна назва першого тому «“Рінь”. Тема молитви в поетичній і прозовій творчості українських авторів…». Щоб наповнити цей том, упорядник опрацював твори 486 українських і зарубіжних авторів, а також Біблію.

– В оформленні обкладинки книг цієї серії використані два кольори: синє тло, а решта, зокрема й написи, – жовті, що якраз символізує українство. Щодо назви. Слово рінь означає грубий пісок, галька, гравій. Узявши його за назву серії книг, я хотів наголосити, що з усієї маси слів і думок тут зібрано найкраще, – розповідає Василь Мельник. – Лелека на титульній сторінці символізує Україну, оскільки цей птах є нашим символом.

Ілюстрації до книги зробила членкиня Національної спілки художників України Тетяна Павлик. Художниками-оформлювачами також є член НСХУ Петро Прокопів і Анничка Мельник.

На видання першого тому частково виділила кошти Калуська міська рада. Упорядник передав книги для всіх бібліотек Калуша.

Збирати афоризми Василь Мельник розпочав ще зі студентських років. Систематизуванням зайнявся в період роботи в обласній газеті «Галичина».

– Хочу сказати, що я не просто так взявся за афоризми. Мій батько, столяр за професією, багато читав. Узагалі його сім'я багато думала і читала. Знав він п'ять мов. Читаючи, батько завжди тримав біля себе блокнот і записував у ньому цікаві думки та вислови мовою оригіналу або перекладав. Цей блокнот залишився в мене. Так що я мав хорошого вчителя, – розповідає упорядник.

Василь Мельник упевнений, що сьогодні в нього зібрана найбільша на Прикарпатті колекція афоризмів різними мовами. Він має книги польською, італійською, німецькою, французькою, англійською мовами. Згодом, за задумом автора, у деяких томах «Ріні» будуть афоризми авторів, про яких багато хто ще не чув.

Упорядник повідомив, що через місяць-два побачать світ другий і третій томи[49].

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Василь Мельник розпочав видання серії книг. *Дзвони Підгір'я*. 2016, 22 січ. № 4. С. 12.

---

[49] На жаль, світ не побачив жодного наступного тому серії «Рінь». Виношував В. Мельник (1946–2019) також мрію про видання книги, де буде зібрана інформація про пересічних калушан, які мають ті чи інші зацікавлення, але про цих талановитих земляків мало хто знає. Про це він розповів при нашій останній зустрічі, під час якої хотів почути імена знайомих мені людей, які б стали героями його книги. Через місяців два пана Василя не стало… Помер відомий галицький журналіст і фотомитець на 73-му році життя. «Василь Мельник був уродженим інтелігентом, чуйним і товариським, добрим наставником і порадником для молодих журналістів. Сумуємо. Щиро співчуваємо родині покійного Василя Олексійовича. Хай Небеса приймуть його душу у свої обійми!» – йшлося з цього приводу в дописі на fb-сторінці Івано-Франківської обласної спілки журналістів.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ФЕСТИВАЛЬ У ДРУГІЙ ШКОЛІ

У рамках відзначення Дня української писемности і мови в Калуській спеціалізованій школі № 2 з поглибленим вивченням англійської мови[50] відбувся І Літературний фестиваль «Гроно». На зустріч із калуськими школярами прибули письменники з Івано-Франківська, Надвірної та Калуша. Фестиваль зініційований під гаслом Франкового вислову: «Як много важить слово».

Ідея проведення літературного фестивалю належить члену Національної спілки журналістів Василеві Мельнику. Як зауважила під час презентації навчального закладу директорка школи Наталія Овсеєнко, дідусеві школи. Тут навчається онук п. Василя.

– Василь Олексійович озвучив ідею, а ми її підтримали. Можливо, такий захід стане нашою шкільною традицією, – зауважила вона.

Голова обласної спілки письменників, доцент Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Євген Баран вважає цей задум оригінальним і вдалим. Такого в області ще не було.

– Якщо він вдасться, то зробить гарну рекламу школі, – зауважив літературний критик. – Ми плануємо організувати зустріч з івано-франків-

[50] Нині – Калуський ліцей № 2.

ськими школярами до 25-річчя проведення Всеукраїнського референдуму. Адже письменники брали активну участь у державотворчих процесах і варто їм зустрітися зі школярами, особливо старших класів. Рекомендуємо й калуським школам долучитися до цього проєкту. Адже на літературній мапі Калуш має хороших представників.

Він згадав усіх калушан-членів Національної спілки письменників України, які відійшли у вічність: Анатолія Онишка, Василя Ганущака, Івана Павліху. З тієї славної когорти у спілці залишився Ігор Гаврилюк. Належить до неї і випускниця другої школи Ольга Деркачова. Днями до спілки прийняли й нашу землячку Світлану Бреславську.

Зустрічали гостей школи з хлібом-сіллю організатори – учні 6-Б класу. Саме в цьому класі відбулося і перше знайомство з учасниками. До Калуша прибули, крім уже згаданого літературного критика, есеїста Євгена Барана, гуморист Володимир Пушкар із Надвірної та поет Іван Гаврило́вич з обласного центру. На зустріч зі школярами прийшли й калушани: член Національної спілки письменників, гуморист Ігор Гаврилюк, поет Іван Ткачик і журналіст Петро Шевчук.

Основне дійство відбувалося в актовій залі школи. На зустріч із письменниками краю завітали учні не тільки другої школи, але й гімназисти. Можливо, не все, про що говорили письменники, діти сприймали. Але зустріч із

живими письмен-никами, а не просто з їхніми творами, залишиться у пам'яті. Як і автографи, які гості роздавали після зустрічі.

Учні класу-організатора фестивалю підготували для його учасників не тільки низку запитань, але й відзнаки. Лауреатом І Літературного фестивалю «Гроно» визнали Євгена Барана й вручили йому «Карпатський едельвейс» та символічну грошову премію – обрамлену гривню на синьому фоні. За літературну діяльність і майстерне читання поетичних та прозових творів «Карпатським едельвейсом» нагороджений і гуморист Володимир Пушкар: дуже вже припали до душі дітям його гуморески. Також усі учасники отримали загальношкільну газету 6-Б класу «Пазли», присвячену цій події, та спільні фотографії. І для письменників, і для гостей організатори виготовили значок-емблему фестивалю.

Євген Баран натомість за організацію такого неординарного заходу вручив подяки директорці школи Наталії Овсеєнко, учням 6-Б класу (класний керівник Світлана Дранута) й меценатові Миколі Полицькому. Він висловив сподівання, що започаткований літературний фестиваль матиме продовження, удосконалюватиметься, залучатиме нових майстрів слова. Між иншим, група письменників зі Львова у телефонній розмові з Василем Мельником виявила бажання наступного року

завітати на ІІ Літературний фестиваль, якщо, звичайно, цьогорічний отримає продовження[51].

Деякі учасники подарували школі свої книги.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Літературний фестиваль у другій школі. *Дзвони Підгір'я*. 2016, 18 лист. № 47. С. 6.

«МИСТЕЦТВО ЖИТИ І ТВОРИТИ СЕБЕ…» ВІД ВАСИЛЯ МЕЛЬНИКА

Книгу «Мистецтво жити і творити себе…» упорядкував наш земляк, член Національної спілки журналістів України Василь Мельник. Цей збірник-порадник відомого всім калушанам фотожурналіста присвячений учням 6-Б класу Калуської спеціалізованої школи № 2 з поглибленим вивченням англійської мови, а також усім дівчаткам і хлопчикам, які прагнуть себе вдосконалити. Адже у них попереду – «у ціле життя переліт…».

Книгу можна розділити на п'ять розділів. Перший має на меті виховати з наших дітей українських патріотів. Тут читач познайомиться з духовними заповідями українця. Поміщена в книзі «Біблія українця», укладена відомими діячами Любомиром Гузаром, Іваном Дзюбою, Мирославом Мариновичем, Євгеном Сверстюком, В'ячеславом Брюховецьким, Богданом Гаврилишиним та иншими.

[51] Це був єдиний літературний фестиваль.

У книзі є поради щодо того, що мали б робити молоді люди, щоб удосконалити себе, мобілізувати свою внутрішню силу на досягнення своєї мрії та поставленої мети. Уміщені й думки дітей (як калуських, так і івано-франківських) про те, що для них найважливіше в житті. Міркування посилюються висловленнями різних діячів про патріотизм, вірність своїй землі, самовідданість. Є в книзі мудрі афоризми з Біблії, які теж стосуються виховання й самовдосконалення.

Автор-упорядник спонукає дітей до думки про те, що жити треба сьогодні, а не в мріях про майбутнє чи згадках про минуле. «Дня не марнуй!» – наголошує він. Порушує тему праці, говорить про важливість дружби, любов. Націлює дітей на те, щоб росли свідомими й відповідальними за свої вчинки.

Є в книзі висловлювання-поради давньоримського письменника й політичного діяча Катона Старшого Марка Порція, думки відомих педагогів, а також різні поради батькам щодо того, як виховувати дитину-підлітка. Подані притчі мають на меті теж правильне виховання.

– Оскільки зараз діти мало читають, то я вирішив упорядкувати такий збірник-порадник. Вважаю, – каже Василь Мельник, – що він буде корисний і для дітей, і для їхніх батьків, і для вчителів. А згодом ці ж діти порекомендують його своїм дітям.

Поміщені в книзі фотографії – це ролик незнятого фільму від 1 вересня 2011 року про 6-Б клас, якому присвячена книга.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. «Мистецтво жити і творити себе…» від Василя Мельника. *Дзвони Підгір'я.* 2017, 17 бер. № 11. С. 12.

ВИЙШОВ ІЗ ДРУКУ ЗБІРНИК про діяльність Союзу українок у Калуші до 1939 року

У рамках відзначення Дня міста 22 травня в калуській союзівці відбулася презентація збірника матеріалів архіву громадського жіночого руху в Калуші. Це перше видання, яке охоплює жіночий рух у нашому місті з 1917 до 1939 року. У планах союзянок, як анонсувала голова Калуської філії Люба Липовська, видання ще двох збірок – історії жінок у Другій світовій війні та новітньої історії Союзу українок на Калущині[52].

[52] У рамках проєкту Калуської міської філії «Союзу українок» «Створення громадського архіву жіночого руху в Калуші» видано чотири такі збірники. «Збірник матеріалів архіву громадського жіночого руху в Калуші (1917–1939 років)» у 2017 р. і перша частина «Збірника матеріалів архіву громадського жіночого руху в Калуші (кінець XX–початок XXI століття)» у 2018 р. побачили світ за фінансової підтримки Калуської міської ради під час реалізації в місті проєктів громадських організацій. Проєкт калуських союзянок «Робота над матеріалами архіву жіночого руху в Калуші кінця XX–початку XXI століття» переміг у номінації «Кращий культурно-просвітницький

Збірник присвячений сторіччю створення Союзу українок і виданий у рамках проєкту Калуської філії «Створення громадського архіву жіночого руху в Калуші». Зазначений проєкт здійснений за фінансової підтримки Калуської міської ради.

На презентацію завітали не лише союзянки, але й багато друзів, прихильників їхньої громадської діяльности, калуські науковці, місцеві краєзнавці. Багато хто з калушан, проходячи повз союзівку, зупинявся, щоб дізнатися, що тут відбувається, й теж став учасником презентації.

Люба Липовська звернула увагу присутніх на те, що союзянки нічого не писали від себе. У збірнику є люди, є їхні спогади. А в їхніх споминах, їхніх думках – історія нашого міста.

Архів громадського жіночого руху в Калуші вела й зберігала пані Марія Чіх. Вона й розповіла

проєкт, приурочений 581-й річниці першої писемної згадки про місто Калуш». «Збірник матеріалів архіву громадського жіночого руху в Калуші (1940–1950 роки)» вийшов також у 2018 р. за фінансової підтримки депутатів Калуської міської ради Тараса Ходака й Андрія Романіва, а також благодійника о. Савви Дубатовка. У збірнику – біографії жінок, які вижили в часи воєн, виселення і тоталітаризму. Четвертий збірник про проєктну і волонтерську діяльність калуських союзянок побачив світ у 2020 р. в рамках реалізації громадських ініціатив – за кошти бюджету Калуської міської об'єднаної територіальної громади [Ониськів Д. Г., Ониськів М. І. Матеріали архіву Калуської міської філії «Союзу українок» про громадську діяльність жінок у Калуші (XX–початок XXI ст.). Калуські історичні студії. Т. 5. Збірник наукових статей. Упоряд. та відп. наук. ред. І. М. Тимів. За ред. О. М. Малярчука. Івано-Франківськ : Фоліант, 2021. С. 12–33. + світлини і документи с. 338–339, 346].

про своїх попередниць, активних громадських діячок, історії яких якраз і висвітлені в збірнику. Зоряна Сохацька розказала, як збирались і зберігалися фотографії, які свідчать про діяльність у місті різних громадських організацій до 1939 року, таких як Союз українок, Пласт, Допомоговий комітет та ин. У радянські часи в їхній сім'ї був закопаний фотоальбом.

Зі сторінок збірника можна дізнатися про роботу Союзу українок у Калуші в 1930–1939 роках зі спогадів калушанок Софії Тимцюрак-Сондей, Іванни Відливаної, Галини Сороки, Ольги Червоняк. Пані Ольга, незважаючи на поважний вік, прийшла на презентацію й поділилася своїми спогадами про Калуш початку XX століття. Багато чого вона розповіла про родину Гумініловичів, донька яких, Анна Йонкер, яка виїхала в 1900 році до Канади, відома як активна громадська діячка в справі розвитку Союзу українок. До речі, пані Анна в 1938 році передала калуським союзянкам свій власний будинок. На жаль, недовго їм довелося займатися в ньому громадською діяльністю…У збірнику поміщено витяги з книги Ірени Книш «Патріотизм Анни Йонкер», яка побачила світ у 1964 році у м. Вінніпег. На презентації Люба Липовська повідомила, що калуські союзянки в 1939 році хотіли носити ім'я Анни Йонкер. І тому вона заявила, що відтепер Калуська філія Союзу українок називатиметься іменем цієї славетної уродженки Калуша.

Зі збірником союзянок вітала перша заступниця міського голови Галина Романко. Вона наголосила на важливості діяльности Союзу українок у нашому місті, на активній позиції союзянок. Щодо виданого збірника, то, за словами Галини Романко, він, хоча і не вражає кількістю сторінок, але хто знає ціну кожного записаного слова, той розуміє його неабияку цінність. З цього приводу у вступному слові до збірника союзянка Уляна Паньо наголошує: «…вивчення і дослідження досвіду громадської активности серед жінок може посприяти підвищенню громадської активности в місті сьогодні». Пані Уляна вважає, що історична інформація консолідує громаду і дає позитивні приклади для структур і свідомости громадянського суспільства.

Зі збірника дізнаємося, що уже в 1916 році в Калуші було засновано товариство «Жіноча громада». А наступного року – філію Союзу українок, яку очолювали Марія Тисовська та Стефанія Чорпіта. Делегатками на перший Жіночий конгрес у Станиславові (1934 р.) стали Марія та Ольга Левицькі. А уродженка Кропивника Костянтина Малицька виступила на Конгресі з рефератом «Про жіночий рух». У 1939 році Союз українок був ліквідований. І лише 29 вересня 1990 року в Калуші відбулася конференція Союзу українок.

З того часу калуська філія працює досить ефективно. Часто чуємо про участь наших союзянок у різноманітних проєктах, зокрема й між-

народних. Багато читаємо про молодіжний театр «ЛюбАрт», який був створений при союзівці й цьогоріч [у 2018 р.] відзначає своє 20-ліття. Надзвичайно активно організовують калуські союзянки й допомогу тим, хто воює на Донбасі. Дуже приємно, що до цієї громадської організації тягнеться молодь – активна, ініціативна, патріотично налаштована, і, головне, розуміє, що творити свою державу має кожен зокрема.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Вийшов з друку збірник про діяльність Союзу українок у Калуші до 1939 року. ***Дзвони Підгір'я.*** **2018, 1 черв. № 22. С. 7.**

ДО ЮВІЛЕЮ «ЛЕГЕНДИ» – ПРЕМ'ЄРА

2018 року муніципальний народний аматорський театр «Легенда» ПК «Юність» відзначає свій півстолітній ювілей. З нагоди цієї дати театральний колектив підготував прем'єру вистави Ігоря Юзюка «Камінний хрест. Повернення». Поціновувачі театрального мистецтва зможуть переглянути її напередодні Міжнародного дня театру, який світова громадськість відзначає 27 березня. Калуські театрали запрошують на свою прем'єру 25 березня. Вперше легендівці представлять сучасний твір.

Як повідомила режисера «Легенди» Леся Піцик, «Камінний хрест. Повернення» – це студія в трьох діях:

– У ній задіяна велика кількість акторів, але не увесь склад театру. У головних ролях Олег і Мар'яна Савки, Роман Пілецький і Христина Вальнюк. Якщо коротко про зміст, то в Україну в службових справах приїжджає праправнук героя новели В. Стефаника «Камінний хрест» Джон. Він менеджер великої канадської компанії. Хлопець відвідує село своїх предків. Бачить, що як і 100 років тому, звідси їдуть за кордон на заробітки. Замість працьовитих, талановитих людей залишаються ледарі, хворі, немічні. Як, скажімо, Василько – цинік, хуліган. Джон закохується в юну красуню Христину. Але до неї також не байдужий Василь. Під час бійки він ранить дівчину. Сам не свій від скоєного, Василь валить хрест, який встановив під час виїзду з рідного села Іван Дідух. Розкинувши руки, хлопець утворює «живий» хрест. Джон, усвідомлюючи провину всіх Дідухів, встановлює на горбі новий камінний хрест. Ось така сучасна історія, яка є яскравим прикладом життя українців із покоління в покоління.

Узагалі історія калуського театру [Легенда] розпочалася в 1968 році, коли під керівництвом Ольги Шерстюк був створений драматичний гурток «Романтик». Тоді калушанам було представлено перші постановки вистав «Відважні серця» та «Розвідники».

З 1975 року колективом керувала Раїса Груздєва.

– Професіоналізм її постановок, творчий підхід до кожного з акторів, а також до колективу загалом давали неабиякий результат, – каже пані Леся. – Серед постановок шедеври української та світової класики. До Міжнародного дня театру в березні 1979 року колектив організував першу «Театральну весну» і продовжив її у 1980, 1982 та 1984 роках. А їхню естафету перехопили в останні роки й ми. У листопаді 1982 року колективу було присвоєно почесне звання «народний аматорський драматичний колектив». З того часу наші театрали щоразу підтверджують це звання. Востаннє вони це зробили торік.

За 50 років у калуському театрі зіграли ролі чимало аматорів різних професій.

– Боюся навіть сказати, скільки за цей час через колектив пройшло людей, яких об'єднує любов до театрального мистецтва, – говорить Леся Піцик. – Тільки за мене до шести десятків, а я керую «Легендою» з 2002 року. Спочатку з Василем Федоришиним, тепер – з Іриною Хемич.

Нині калуський аматорський театр «Легенда», до речі, з 2010 року муніципальний, знають не тільки в області, а й по всій Україні. Серед його постановок – шедеври української класики: «За двома зайцями» М. Старицького, «Назар Стодоля», «Мати-наймичка» Т. Шевченка, «Украдене щастя», «Для домашнього вогнища» І. Франка, сценічна постановка «Степан Бандера. Автобіографія». Серед останніх постановок – «Соколи»

Г. Цеглинського, «Терен на шляху» П. Колесника, «Ми живі» М. Кардащука.

У 2008 році театр уперше представив свою постановку («Украдене щастя») на Всеукраїнському фестивалі театрального мистецтва «Від Гіпаніса до Борисфена» в м. Очакові. Журі високо оцінило режисерський задум, акторську гру, чистоту української мови й нагородило «Легенду» почесним званням «Лауреата фестивалю». Таке ж визнання в Очакові калуські легендівці отримали й у наступні три роки.

Колектив можна побачити на різноманітних загальноміських заходах.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. До ювілею «Легенди» – прем'єра. ***Дзвони Підгір'я.*** **2018, 23 бер. № 12. С. 6.**

«СВІТЛОТІНЬ» ВАЛЕНТИНИ КОРНІЙЧУК

У Калуській центральній бібліотеці ім. Т. Шевченка відбулася презентація другої поетичної збірки калуської поетеси Валентини Корнійчук. Ця збірка під оригінальною назвою «СвітлоТінь» побачила світ в Івано-Франківському видавництві «Місто НВ» у 2020 р., але через поширення коронавірусу авторка презентувала її в червні 2021 року. На презентації нового

видання побували колишні співробітники і друзі поетеси, сусіди, посестри-союзянки.

Під час заходу присутні ознайомилися з життєвим шляхом пані Валентини, розповідь якої вдало доповнювали сімейні світлини (відеопрезентацію підготували працівники бібліотеки). Уродженка Костянтинівки на Донеччині, родина якої пережила голод 1932–1933 років (бабусі по материній лінії вдалося вибратися з Харківщини на Донеччину і так вижити), зазнала репресій і була виселена (по батьковій лінії, який родом із Тернопільщини) через все своє життя несе в собі нескорений дух донецьких степів, любов до рідної землі і слова. Через політичні переконання в 1973 році Валентина, тоді студентка російського відділення філологічного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка, була відрахована з вишу. Відрахована разом з иншими студентами, серед яких був і її майбутній чоловік, відомий поет і перекладач Василь Ганущак. До Калуша молода сім'я приїхала в 1974 році, де пані Валентина працювала в дитячому садочку «Золота рибка», учителювала в школах району і в десятій міській. Незважаючи на сімейне життя, наполегливій молодій жінці таки вдалося здобути вищу освіту у Чернівецькому державному університеті ім. Ю. Федьковича. Правда, поновилася на третій курс аж за четвертою (!) спробою.

Валентина Корнійчук, учителька, просвітянка, членкиня Союзу українок, завжди активна в гро-

мадському житті. Вірші писала зі шкільних років. Друкували їх у збірнику «Відлуння», часописах «Перевал», «Новий час», «Тижневик Галичини», «Дзвони Підгір'я» та ин. Валентина Корнійчук упорядкувала й видала книгу спогадів «Причали мої за обрієм…», присвячену пам'яті її чоловіка (2014), зібрала матеріали до книжки Василя Ганущака «Жбан запашного напою» (2017; упорядник Євген Баран).

Презентована книжка – друга поетична збірка у творчому доробку пані Валентини. Перша, «Причетність», вийшла 2011 року. Оригінальна назва збірки «СвітлоТінь», як пише у передмові членкиня Національної спілки письменників України, заслужена вчителька України Оксана Тебешевська, «будить уяву, і вже та уява вихоплює з простору те, що стало на дорозі світла, спинило його, упавши на серце, на душу темною чи напівтемною суттю; малює множинні тони від білого до чорного і все можливі співвідношення між ними; визорює ту барву, яку Богдан-Ігор Антонич означив як «піддану дією ріжних відмін світла або тіні в ріжній напрузі». І саме таку барву, наголосила на презентації Оксана Тебешевська, модераторка заходу, має поезія Валентини Корнійчук.

До нової збірки увійшли різні за тематикою поезії, написані впродовж 2019–2020 років. У них авторка відверто і чесно розкриває своє небайдуже ставлення до життя в усіх його непростих і часто

суперечливих проявах. Книга складається із шести розділів. Перший із них «Я почалась із листопада» (саме в цьому осінньому місяці народилася авторка) повертає читача в дитинство, юність, до материнської любови, бабусиної хати, до родини… Розділ «За Альпами» присвячений Італії й Іспанії: свого часу доля закинула пані Валентину, як і сотні українок, до Італії. Авторка щиро захоплюється античною красою цих країн, але ці захоплення тісно переплетені з ностальгією за рідною землею. «Місяцеслов»: поезія цього розділу стверджує, що лише в гармонії з природою людина сильна, самодостатня. І лише в гармонії з природою вона здатна творити красу. Уродженка краю, де нині точиться війна і де проживають її рідні та друзі, не може бути байдужою до цього (розділ «Відлуння війни»). Душа ліричної героїні постійно в тривозі за Україну, вона наполегливо шукає відповіді на запитання «Хто ми?». Саме така назва наступного розділу збірки. Цікавий завершальний розділ – «Розсипи одкровень». Модераторка заходу Оксана Тебешевська вважає дуже доречним завершення цієї збірки, де авторка робить своєрідний «Підсумок», упорядковуючи саму себе, відредаговуючи минуле...

Про те, що своїм поетичним словом Валентина Корнійчук торкається найглибших почуттів – як патріотичних, так і духовних – говорила голова Калуської філії «Союзу українок» п. Люба Липовська. Своїми враженнями від

спілкування з пані Валентиною і від її творчости на презентації ділилися її колеги-вчителі, сусіди, союзянки, читали із захопленням улюблені поезії авторки. Приємно, що поезія Валентини Корнійчук до душі й молоді. У стінах головної калуської книгозбірні вона звучала у виконанні юних акторів молодіжного театру «ЛюбАрт».

Мені запали в душу слова Валентини Корнійчук, які вона помістила на обкладинці видання: «Виколисана сон-травою й ковилою донецьких степів, виплекана нескореним духом талановитих мудрих батьків та рідних із Поділля і Слобожанщини, загартована гордим і шляхетним Львовом, окрилена красою і величчю Карпат, захоплена екзотикою природи й мистецькою вишуканістю Італії, залюблена до скону віку в Україну, упокорена Божою ласкою, іду зі своїм поетичним словом до людей, сподіваючись бути почутою…».

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. «СвітлоТінь» Валентини Корнійчук. Калуська поетеса презентувала другу збірку поезій. ***Вісті Калущини.*** **2021, 2 лип. № 25. С. 2.**

СОНЕТИ ІВАНА ТКАЧИКА: вийшла з друку нова збірка калуського поета

«За течією повниться ріка» – четверта збірка поетичних творів калуського поета, просвітянина Івана Ткачика. Вона вийшла друком цього року у

Львівському видавництві «Сполом». Автор не вперше у своїй творчості звертається до канонічної форми вірша, сонета, й на його основі складнішого витвору – вінка сонетів. За своєю суттю, ця збірка є антологією: у ній вміщені сонети і вінки сонетів із двох попередніх книжок Івана Ткачика, а також написані автором у 2019–2020 роках.

Книга складається з п'яти розділів. Перший із них – «Мотиви бранця почуттів» – це сонетний звукоряд, наповнений філософськими роздумами про життя, про вічне почуття любови до всього сущого, переживанням за долю довколишніх (особливо молоді), за долю рідної землі, за долю України. Автор переймається тим, що «Хтось за кермом шаліє до нестями, // Хтось правил переходів не затямив». Його болить, що «Зі Сходу ще й вітри несуть загрозу // І дню, і людям. Сходить все на пси». Щодо тих, хто ллє бруд чи то в телеефірі, чи в соціальних мережах, автор має свій рецепт: «Зневага і сарказм – для них від нас рецепти».

Згідно з християнським ученням, людина створена за образом і подобою Божою. Образ Бога в людині є найважливішою її рисою. Подібно до Бога, вона може своєю волею змінювати навколишнє середовище. Їй дана влада господарювати на Землі. Людина є вінцем творіння. У книзі Буття читаємо: «І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку,

створив їх. І поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них: “Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю, оволодійте нею, і пануйте над морськими рибами, і над птаством небесним, і над кожним плазуючим живим на Землі”» (Бут. 1:26–28). То ж невипадково наступний розділ книги сонетів автор подає під заголовком «Вінець творінь Господніх – жінка». Бо саме жінку, наголошує автор, «величній місії… Бог присвятив», адже вона – «продовжувачка роду й жриця дому». До речі, незважаючи на те, що оцей вінок сонетів увійшов окремим розділом до четвертої книги Івана Ткачика, автор також запропонував його читачам окремим виданням під аналогічною назвою – «Вінець творінь Господніх – жінка». Над художнім оформленням цього видання (обкладинка і малюнки) працював калуський художник Володимир Романів. Як йдеться в анотації до видання, вінок сонетів присвячений жінці як вихователькі роду людського, жінці-матері, берегині сімейного вогнища, а також її спробам домогтися рівности у відносинах та правах із чоловіками упродовж тисячолітнього становлення і розвитку людського суспільства. Досить оригінальним зробив Іван Ткачик вступ до цього окремого видання. Він подав його як роздуми літописця. Не можу не поділитися ним із Тобою, читачу: «**Літописець:** *Як же мені, грішному, це зробити (описати діяння княгині Ольги), якщо вона жінкою була?* **Написав:** *Мужеську мудрість мала*». А під цими історичними роз-

думами літописця автор резюмує: «*Не зміг змиритись й літописець з тим, що жінка, власне, ближче до ідеалу людини, ніж чоловік*».

Та повернемось до четвертої поетичної збірки поета. Після розділу «Вінець творінь Господніх – жінка» уяву читача книжки «За течією повниться ріка» захоплює алегоричний вінок сонетів під назвою «Так прагне вольниці душа», яка, за висловом автора, «заперта в оболонку тіла», та все ж «змінити статус знайде шанс // В тріумвіраті бути вільна»…

«Життя нестримна карусель» і «Життя – лиш миті» переживає Ткачиків ліричний герой у наступних двох розділах. Розмірковуючи над одвічним «Де ж ділось стільки літ?», дізнавшись, що «в руїнах в Україні все», він вірить: «Україна з них постане». І він більш ніж упевнений, що ми таки «діждемось, зійде і на нас прозріння!».

У передмові (під промовистою назвою «Сонети вплетені в рядки») до четвертого поетичного видання калуського поета членкиня Національної спілки письменників України Леся Шмигельська зауважує: «Твори, датовані різними роками, говорять про те, що автор крок за кроком осмислює своє призначення на землі, не відштовхуючись від традиційності сонетного світу, заримовує класичні творива, іноді порушуючи кордони версифікаторства чимсь своїм, особливим».

Збірка «За течією повниться ріка» побачила світ частково за кошти бюджету Калуської міської

територіальної громади в рамках діяльности комісії з питань підтримки книговидання місцевих авторів. Обкладинка і малюнки – калуського художника Мирослава Гаталевича.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. Сонети Івана Ткачика: вийшла з друку нова збірка калуського поета. *Вісті Калущини.* 2021, 9 лип. № 26. С. 2.

«ЖИТТЯ НЕСТРИМНА КАРУСЕЛЬ» ІВАНА ТКАЧИКА[53]

[26 січня 2025 р.] у Калуській центральній бібліотеці ім. Тараса Шевченка відбулася ювілейна творча зустріч «Життя нестримна карусель» із калуським поетом, просвітянином, активним громадським діячем Іваном Ткачиком. Зустріч ініційована у рамках відзначення 75-ліття з дня уродин цієї непересічної особистости.

З нагоди ювілею у читальній залі головної калуської книгозбірні зібралося добірне товариство літераторів, мистців, просвітян, журналістів, друзів і рідних пана Івана. Приємно було бачити тут старшокласників.

Почесну грамоту міського голови і пам'ятний дарунок ювілярові вручили заступниця міського голови Калуша Надія Гуш і начальниця управ-

[53] Подається в скороченому варіанті.

ління культури, національностей та релігій Калуської міської ради Любов Джуган.

За понад 35-річну активну просвітянську діяльність колишнього очільника, а нині заступника голови Калуського міськрайонного об'єднання ВУТ «Просвіта» головна калуська просвітянка Леся Кирилович відзначила не лише грамотою, але й добрим словом. Вона наголосила, що в Івана Ткачика – талант, який не кожному Бог дарував: «Бог обдарував Вас великою любов'ю до рідної землі, до рідного краю, до рідного народу. І наділив талантом висловити цю величезну любов у поетичному слові».

Голова Голинського осередку просвітян Микола Солдат, аналізуючи творчість Ткачика-поета, акцентував на її патріотичності. У дар ювіляр від голинян-просвітян отримав вишитий портрет Тараса Шевченка.

Дружина колеги по перу світлої пам'яти Василя Ганущака, калуська просвітянка, членкиня Національної спілки письменників України Валентина Корнійчук вела мову про ювіляра як людину, яка прийде на поміч у найважчу хвилину.

Ведуча заходу – просвітянка, заслужена учителька України, членкиня Національних спілок письменників і краєзнавців України Оксана Тебешевська – запросила всіх присутніх у мандрівку поетичним світом чотирьох збірок ювіляра. І ця мандрівка була для кожного присутнього цікавою й пізнавальною.

Під час зустрічі поет неодноразово зачитував присутнім свої поезії. А поезія Ткачика – це роздуми над проблемами сьогодення, над смислом людського буття. У його творах – любов до рідної землі, свого родинного гнізда, враження від закордонних мандрівок, спогади про пережите, проникливі вірші про Голодомор в Україні, Революцію гідности, нинішню російсько-українську війну. У творчому доробку Івана Ткачика наявний також романтизм юнацького кохання, є і біблійні мотиви.

Оскільки дві останні поетичні збірки ювіляра – книги сонетів «За течією повниться ріка» і «Вінець творінь Господніх – жінка», видані в 2021 році, – ще не були презентовані, то цьогорічна ювілейна зустріч стала і їхньою презентацією.

Дарія ОНИСЬКІВ

Ониськів Д. «Життя нестримна карусель» Івана Ткачика. *Галицька Просвіта*. 2025, 6 лют. № 6. С. 3.

ПЕРША ПРОЗОВА КНИГА ВАЛЕНТИНИ КОРНІЙЧУК

16 жовтня 2025 р. у Калуській центральній бібліотеці імені Тараса Шевченка відбулася презентація першої прозової книжки калуської просвітянки, членкині Національної спілки письменників України Валентини Корнійчук «У тенетах долі». Книга побачила світ нещодавно у видавництві «Таля» (Брошнів-Осада).

Довідка. *Валентина Корнійчук (у заміжжі Ганущак) – філолог-викладач за освітою, членкиня Калуського міськрайонного об'єднання ВУТ «Просвіта», Калуської філії ГО «Союз українок» і Національної спілки письменників України. Зі шкільних років писала вірші. Друкувалася в збірнику «Відлуння», часописах «Перевал», «Тижневик Галичини», «Новий час», «Дзвони Підгір'я» та ин.*

У доробку Валентини Корнійчук чотири поетичні збірки: «Причетність» (2011), «СвітлоТінь» (2020), «Під омофором неба» (2021), «Інший ракурс» (2023).

Валентина Корнійчук упорядкувала книгу спогадів про свого чоловіка – відомого поета і перекладача, члена НСПУ Василя Ганущака «Причали мої за обрієм…» (2014). Зібрала матеріали до його книжки «Жбан запашного напою» (2017, упорядник член НСПУ Євген Баран). Пані Валентина також є упо-

рядницею і авторкою передмови книжки перекладів Василя Ганущака «На кордоні душі і слова» (2021) та видання його публіцистики «Слово правди» (2021). Водночас Валентина Корнійчук є авторкою ґрунтовних наукових статей про Василя Ганущака і Богдана Корвача, надрукованих у збірнику «Калуські історичні студії» Т. 6. і Т. 8 відповідно.

Привітати авторку з виходом її першої прозової книги прийшли калуські літератори, просвітяни, посестри-союзянки, слухачі Університету третього віку, друзі і знайомі. Модерувала захід відома просвітянка, заслужена вчителька України, поетка, громадська діячка, членкиня Національної Спілки письменників України та Національної спілки краєзнавців України Оксана Тебешевська.

Відрадно, що на презентації була присутня молодь – студенти Калуського фахового коледжу культури і мистецтв. Вони долучилися до презентації, зачитуючи уривки з книги.

Своїми враженнями від прози Валентини Корнійчук поділилася літературна редакторка і коректорка книги, письменниця Світлана Шинкар. Думки про почуте на презентації висловили калуські просвітяни – поет Іван Ткачик і старший науковий співробітник Краєзнавчого музею Калущини Іван Тимів, союзянка Ірина Дідошак. Як вчителька пані Валентина підготувала гідного творчого послідовника: учасники презентації почули про неї слово її учня – письменника

Олега Краюхіна, автора книги «Вітер у голові». Про те, як перші прозові твори Валентини Корнійчук надихнули на художнє оформлення книги говорила молода калуська художниця Валентина Лужна.

Як йдеться в анотації до книги Валентини Корнійчук «У тенетах долі», побачене, почуте, пережите особисто авторка використовує як каркас для подальшої художньої інтерпретації. Письменниця акцентує свою увагу на двох сакральних таємницях: народження і смерть – складні події й обставини, які кардинально змінюють долі героїв книжки. Тематика її творів різноманітна, як і часові та просторові рамки: від 30-х років минулого століття періоду Голодомору до неспокійних дисидентських 1970-х, буремних 1990-х з масовою хвилею еміграції, аж до трагічних для України подій сьогодення. Правда письменницю цікавлять не так події, як долі людей. У виданні – одна повість і кілька коротких оповідей, у центрі яких – жінка. Валентина Корнійчук приділяє особливу увагу образам саме тих жінок, які з тих чи инших причин опинилися в епіцентрі драматичних подій. Авторка вміє побудувати свій твір так, щоб одразу зацікавити ним читачів, викликати у них бажання неодмінно дійти до його кульмінації і розв'язки. Хоча деякі свої оповіді обриває на півслові, щоб читач мав можливість «додумати» подальшу долю персонажів її творів.

«Пані Валентина зізнається, що деякі факти з життя десятиліттями не давали їй спокою. Вони «кричали і благали звільнення». У поезії це зробити було

неможливо, то ж слово прозове стало єдиною формою звільнити біль і відкрити правду», – дізнаємося від союзянки, відомої калуської художниці Вікторії Гречко. Член Національної спілки письменників України Іван Гаврилович у передмові до книги про прозу пані Валентини пише наступне: «Попри те, що для Валентини Корнійчук як прозаїка ця книжка дебютна, вона вміє побудувати колізії сюжету своєї оповіді так, використати такі художньо-зображальні засоби для експресивного увиразнення драматизму тих складних життєвих ситуацій, у які потрапляють персонажі твору, що цим чутливо впливає на регістри сприйняття його читачем».

Велелюдна презентація і схвальні відгуки про першу книжку малої прози Валентини Корнійчук свідчать про те, що авторці варто й надалі писати не лише поезію, а й прозу.

Присутні мали змогу придбати книжку Валентини Корнійчук – за донат: усі виручені кошти будуть спрямовані на підтримку ЗСУ. Книга «У тенетах долі» видана частково за кошти міського бюджету Калуської територіальної громади в рамках діяльности міської комісії з питань підтримки книговидання місцевих авторів.

Варто також сказати про те, що вперше згадувалося про цю книгу у День союзянки, 30 вересня, в Івано-Франківському відділі Союзу українок – під час творчої зустрічі з Валентиною Корнійчук. Того дня до іванофранківських союзянок у гості чисельно навіда-

лися посестри з Калуша і в такій родинній творчо-поетичній обстановці відзначили свій День.

Дарія ОНИСЬКІВ,
наукова співробітниця
Музею-оселі
родини Івана Франка (Калуш),
просвітянка, членкиня НСКУ.

ПУБЛІКАЦІЇ ПРО АВТОРКУ, ЇЇ ГРОМАДСЬКУ І ТВОРЧУ ДІЯЛЬНІСТЬ

ТЕРНОВИЙ ШЛЯХ ЯРОСЛАВА ДЯКОНА

У 2019 році побачила світ книга калуської журналістки Дарії Мельник «Ярослав Дякон: тернова доля галицького інтелігента». Присвячена вона біографії видатного педагога. Драматичний історичний детектив написано винятково мовою історичних фактів. Мало знайдеться людей, які, як герой книги, пройшли стільки випробувань і залишилися живими. Ярослав Дякон народився 10 січня 1899 року. Його батько, отець Григорій Дякон, понад 20 років був настоятелем храму в Кропивнику [коло Калуша] і майже десять років калуським деканом. Навчався син священника у Львівській гімназії. Брав активну участь у залученні учнів Львова на похорон Івана Франка, переносив його останки під час перепоховання.

У шістнадцять років Ярослав Дякон іде на фронт Великої війни, вступає добровольцем до славетного Легіону січових стрільців. На фронті здобуває нові звання – четар, хорунжий. Згодом

стає офіцером Української галицької армії. «15 липня 1919 р. я з пів сотнею дістався до тої проклятої неволі», – напише Ярослав Дякон про один із поворотних моментів життя. На жаль, детальні спогади про його перебування в перероблених під табір полонених ангарах Бугшопів невідомі. Але з тих кількох фраз, які доступні, вимальовується досить трагічна картина: «Кінець липня і половину серпня перебув я друге пекло в Берестю (Бугшопи), де захорівши на тиф і червінку був відісланий до шпиталю в Замостю мене відіслали». У цей час пропали його щоденники: «Поляки під час мойої хороби в Берестю Бугшопи все знищили».

Після повернення з полону Ярослав іде вчитися до Львівської вчительської семінарії, яку закінчує у 1922 р. У тому ж році його разом з іншими студентами Українського таємного університету заарештовано й кинуто до львівської тюрми «Бригідки».

Із 1922 року Дякон стає учителем у Слободі Небилівській коло Перегінського. Із 1925 до 1940 він директор народної школи в Петранці долішній. Із його ініціативи в 1928 році в місцевому селі відновила діяльність читальня «Просвіти», а в 1938–1939 роках за його сприяння методом народної будови тут була споруджена трикласна початкова дерев'яна школа. Із 1940 до 1949 року колишній в'язень берестейських Бугшопів директорував у Голині.

У 1950 році всю сім'ю Ярослава Дякона, разом із дружиною Софією, сином Орестом й донькою Вірою, відправили на заслання в Томську область. Звільнили у 1956-му. Із 1958 року до останніх своїх днів працював учителем у селі Кропивник на Калущині[54]. Помер у 1982 році. Родину Дяконів реабілітовано в 1992-му році. У січні 2019 року на школі, яку збудував у свій час невтомний освітянин[55], встановлено меморіальну пам'ятну дошку.

Віктор МІСІЮК

Місіюк В. Терновий шлях Ярослава Дякона. *Культура.* URL : http://prosvit.org /25/11/2019[56].

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНА ЖУРНАЛІСТИКА ДАРІЇ ОНИСЬКІВ

Науково-популярна журналістика – це спосіб міжкультурної комунікації у світі, обмін інформацією між зацікавленими людьми. Матеріали науково-популярної журналістики охоплюють різ-

[54] Після повернення з Сибіру у липні 1958 р. Ярослав Дякон уже не працював вчителем, перебував на пенсії [Мельник Д. Ярослав Дякон: тернова доля галицького інталігента. Івано-Франківськ : Фоліант, 2019. 176 с. + 40 с вкл.].

[55] Пам'ятну дошку встановили на збудованій триповерховій школі, яка діє в с. Петранка з 1989 року. Зведену з ініціативи Ярослава Дякона й місцевого війта Василя Пуляка в 1938–1939 рр. методом народної будови дерев'яну школу під час будівництва нової розібрали.

[56] Цей сайт перестав бути доступним з часу широкомасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 р.

ні верстви населення. За умови їхнього професійного написання, успіх таких статей і телепередач гарантований. Якщо розглядати на загал висвітлення наукової тематики в медіа, то можна констатувати, що незаперечний інтерес становить низка тем, які постійно хвилюватимуть людство. Це здоров'я, екологія, психологія, культура, економіка, політика та, зрештою, краєзнавство, етнологія, археологія і т. д. Пізнавальна функція залишається головною при написанні будь-якої статті для науково-популярного медіаресурсу. Тож, як засвідчує творчий доробок Дарії Ониськів, найширша тематика представлена її якісними науково-популярними статтями у різноманітних виданнях. Це заповнює прогалину в житті наших громадян, які все більше прагнуть знати про минуле і сучасне свого краю, міста, села.

Наука має більші перспективи розвитку, якщо більше особистостей нею займаються. І справа тут не тільки у фахівцях із науковими ступенями (дипломами), ученими званнями (атестатами) та обійманими посадами. Частина з них свій шлях у науці обмежує десятком статей (дисертацією) чи відповідним списком публікацій для отримання вченого звання, соціального статусу.

На українському ринку надто мало вітчизняних науково-популярних видань і невтомних подвижників. Тексти науково-популярних видань, порівняно з минулими десятиліттями, значно спростилися і стали доступнішими для масового

читача. Це призвело до появи такого явища як «універсальний текст», тобто текст, зорієнтований і на пересічного читача, і на науковця-професіонала. Такі «універсальні тексти» мають великий попит серед читачів. В Україні зростає інтерес до наукової журналістики. Тож найближчим часом активізується та набере нових форм і виявів науко-ва комунікація, у яку свою вагому лепту внесла Дарія Ониськів.

Окремо варто наголосити на вітчизняному місцевому телеефірі. У ньому ситуація не проста. Проте калуське телебачення не обмежилося дубля-жем науково-популярних передач обласного і столичного виробництва. Телерадіооб'єднання «Незалежність» посіло гідне місце серед науково-популярних ЗМІ. Ринок українських масмедіа переповнений розважальним, громадсько-політич-ним і рекламним змістом та працює в замкненому колі – якомога більше ексклюзивних новин, які сьогодні цікавлять усіх, а завтра про них забува-ють. Герої таких передач – представники політи-ки, шоу-бізнесу, успішні бізнесмени. У цьому без-кінечному процесі погоні за сенсацією втрача-ються важливі питання, які потребують особливого висвітлення. На цьому тлі вирізняються актуальні телепередачі Дарії Ониськів на екологічну, соціальну, мистецьку, краєзнавчу, релігійну тематику. Це пояснюється різницею підходів у журналістиці. Національна пам'ять має неабиякий вплив

на професійну діяльність пані Дарії. Загальновідомо, що найефективнішим шляхом формування історичної пам'яті є популяризація історичного краєзнавства через медіа.

У той час, як авдиторія традиційних новин скорочується, контент про історичне краєзнавство приваблює нові групи населення, зокрема молодь. Отож, як журналісти, які таким чином поширюють знання, сприймають свою роботу, особливо це стосується професійних поглядів і відмінностей від традиційних новинних журналістів? У час, коли «негативні новини» стали звичним явищем – війна, вбивства, насилля, пані Дарія виробила свій конструктивний напрямок. Працюючи таким чином, вона наповнює реальним змістом поняття «національна ідея», «історичне минуле», «подолання стереотипів», «просування України у світі». Як добре обізнана у справі краєзнавиця, надає нові ідеї і популяризує історичні джерела для учнівської та студентської молоді, небайдужої громадськости.

Громадська діяльність – невід'ємна складова життя Дарії Ониськів як щодо рідної Петранки, так і міста Калуша. Тож цілком закономірно, що є членом комісій із присудження премії Костянтини Малицької (14.09.2006–07.06.2019); з питань підтримки книговидання місцевих авторів Калуської міської територіальної громади та з присудження премії ім. Івана Рубчака – з часу їхнього заснування. З її ініціативи 2018–2019 навчальний рік у

Петранківській ЗОШ І-ІІІ ст. був проголошений Роком Ярослава Дякона – представника галицької інтелігенції, народного вчителя, просвітянина, січового стрільця, старшини Української галицької армії. 20 січня 2019 р. в Петранківській ЗОШ І–ІІІ ст. відбулися урочистості з нагоди відзначення 120-річчя колишнього управителя народної школи і на приміщенні навчального закладу відкрили меморіальну дошку Ярославові Дякону (автор – калуський скульптор, член Національної спілки художників України Ігор Семак). Дарія Ониськів була серед ініціаторів встановлення пропам'ятної дошки отаманові УГА д-ру Ярославові Воєвідці (2020 р.). Вона ж зініціювала, організувавши родину, встановлення пам'ятного знака на місці вбивства навесні 1946 р. стребками уродженця с. Петранка, члена юнацтва ОУН Миколи Короля (псевдо Запорожець, 26.09.1925 – весна 1946 р.) – рідного брата її бабусі по батьковій лінії, Ганни Мельник (з роду Король). 14.10.2021 р. в урочищі Ями пам'ятний хрест освятив місцевий священник о. Володимир Лесюк. Пам'ятний знак Миколі Королю родина встановила у 75-ту річницю його трагічної загибелі.

У 125-ту річницю заснування читальні «Просвіти» у рідному селі Петранка Дарія Ониськів офіційно приєдналася до просвітянської родини. Поштовхом стало те, що, досліджуючи разом із донькою Мартою діяльність читалень «Просвіти» в рідному селі на початку ХХ ст., ді-

зналася, що її дід Василь Мельник у середині 30-х років був секретарем (1934 р.) і заступником голови читальні (1935 р.) в Петранці долішній. А прізвище прадіда Степана Короля трапилося серед ініціаторів відновлення діяльності читальні в Петранці долішній в 1928 р., пізніше він – у провірній комісії. Серед просвітян був і її прадід Прокіп Гандзюк, батько прабаби Євдокії Король.

Чимало часу і зусиль Дарія Ониськів присвячує роботі з учнівською молоддю рідного села Петранка. Так, пошуково-дослідницька робота 10-класниці (нині – студентки Прикарпатського університету ім. Василя Стефаника) Вікторії Срібняк «Ярослав Дякон крізь призму поглядів сучасників» перемогла в Міжнародному конкурсі учнівської та студентської молоді «Мій рідний край–2020» (організатор ВГО «Союз українок»): «Перлина конкурсу» у номінації «Видатні постаті – гордість України» (науковий керівник Дарія Ониськів). Пошуково-дослідницька робота Вікторії «Відзначення року Ярослава Дякона в Петранці» отримала диплом ІІІ ступеня в літературно-краєзнавчому конкурсі ім. Мирона Утриска 2019 р. (організатори Міжнародна ГО «Світовий конгрес бойків», Народний музей «Бойківщина» м. Турка). У 2021 р. Дарія Ониськів працювала з ученицею 7-го класу Андріаною Федишин над темою, пов’язаною з діяльністю читалень «Просвіти» в Петранці. Пошуково-дослідницька робота Андріани «Діяльність читалень “Просвіти” в

с. Петранка Калуського повіту (кінець XIX–початок 40-х років XX ст.)» (науковий керівник Дарія Ониськів) перемогла в Міжнародному конкурсі учнівської та студентської молоді «Мій рідний край–2021» і визнана «Перлиною конкурсу» в номінації «Краєзнавче дослідження».

У 2018 р. за рекомендацією Олега Малярчука та Івана Тиміва Дарія Ониськів вступила до Національної спілки краєзнавців України, зокрема належить до осередку «Краєзнавець», що діє на базі Краєзнавчого музею Калущини.

Авторка книг, статей, телематеріалів. Завжди яскрава, працьовита, творча, а головне – надійна людина. Пані Дарія поділилася своїми спогадами: «З дитинства любила слухати розмови старших про те, як то було колись. У ті часи старші чоловіки ввечері сходилися до сусідів, приходили й до мого батька. Часто чула про господарку, про те, як колись женилися, про партизанку. Багато чого наслухалася від старших на пасовищі. Звичайно, не все тоді сприймала. Але десь у пам'яті ці розмови потроху відкладалися і в дорослому віці стали поштовхом до пошуку тих односельців, які могли б детальніше про все це розповісти. Дитиною колядувала попід хатами, у юності разом із хлопцями й дівчатами колядували «бурсою», зі студентських років ходила по весіллях. Усе це було мені близьке і рідне. Дуже боляче спостерігаю за занепадом того чи иншого обряду, традицій. Тому й стараюся зберегти, записавши у старшого поко-

ління, щоб наступні – бодай прочитали, якщо не будуть бачити, а тим паче брати безпосередню участь у тому чи іншому дійстві». Хоча, навряд, вважає пані Дарія, узялась би за дослідження тієї чи іншої теми, пов'язаної з історією села, якби у 2002 році її життєвий шлях не зробив різкий поворот від вчительки до журналістки.

Журналіст це професія чи спосіб життя?

Відповідь на це запитання пані Дарія Ониськів дала своєю невтомною щоденною працею й активною життєвою позицією на журналістській ниві.

Олег МАЛЯРЧУК,
доктор історичних наук, професор
кафедри філології та перекладу Івано-Франківського
національного університету нафти і газу,
член Національної спілки краєзнавців України.

Малярчук О. Науково-популярна журналістика Дарії Ониськів. *Ониськів Дарія – журналістка і краєзнавиця. Біографічно-бібліографічний довідник (до 55-ліття з дня уродин і 20-річчя журналістської діяльности)*. Упоряд. Марта Ониськів, Олег Малярчук. Івано-Франківськ : Фоліант, 2022, с. 236–240.

КОЛОРИТ БОЙКІВСЬКОГО КРАЮ У ПРАВДИВИХ І ЩИРИХ ІСТОРІЯХ ДАРІЇ ОНИСЬКІВ

Така цікава назва книжки – «СИЛЯНКА ЩОДЕННЯ МОГО…». Читаєш – і одразу ж вириnають спогади дитинства: збираємо запахущі

суниці і нанизуємо, як намистинки, на міцне стебло. Радіємо, змагаємося, хто більше силянок зробить.

Дарія Ониськів створила свою силянку – нанизала на вістря прожитих літ рядки невигаданих історій, статей, інтерв'ю, наукових досліджень, над якими працювала впродовж 20 років журналістської служби. А скажемо, що була вона на тій службі вельми старанною, наполегливою, відданою: рік за роком збирала, опрацьовувала, систематизувала цікаві матеріали, зустрічалася з непересічними людьми, досліджувала їхні долі, удосконалювала своє письмо, шліфувала, вигранювала думки, щоб нині представити на суд читача свій вагомий і такий різнобарвний набуток.

Знана журналістка, союзянка, просвітянка, членкиня Національної спілки краєзнавців України походить із села Петранка колишнього Рожнятівського району на Східній Бойківщині. Народилася в патріотичній родині, зростала серед мудрих і працьовитих людей, розкішної природи. Здобула фах філолога в Івано-Франківському державному педагогічному інституті ім. Василя Стефаника, але все життя присвятила журналістській праці, яка стала її покликанням.

Має у творчому доробку низку краєзнавчих видань, десятки статей найрізноманітнішої тематики. Цьогоріч Дарія Ониськів іде до читачів з новою книжкою «СИЛЯНКА ЩОДЕННЯ МОГО…». Я з великою цікавістю прочитала мате-

ріали збірника і можу твердити, що це не тільки звіт про зроблене, надбане за двадцятиріччя журналістської праці, а й своєрідне свідчення історичної епохи – непростого для України і її народу часу становлення державності, відстоювання незалежності, національних цінностей і людської душі.

«Невигадані історії» – перший розділ книжки, який знайомить нас із цікавими, колоритними постатями: бабою Оленою, яка купила «вишневі мешти», але йшла боса, «аби мешти не подерти»; бабусею, яку молодесенькою видали заміж і яка дала собі раду з усіма труднощами в житті; з бойківськими Ромео і Джульєттою – Марією і Миколою, які не зрадили своїх палких почуттів; Василем і Євдокією з їхньою дивовижною історією кохання, яке зродилось у лиховісні роки Другої світової; дуже гордою бойківчанкою Варварою – талановитою вишивальницею і весільною кухаркою; Вікторією і Михайлом, які так і не змогли поєднати свої долі, хоч усе життя любили одне одного; з хлопчиком Михайлом, вітчим якого не дозволяв йому спілкуватися з батьком; з молодим чоловіком, душа якого тяжко зранена, бо пройшла через пекло в Дебальцевому; бабою Марією з її думками про самотність, яка розвіюється лише на великі свята, коли приїжджають діти та онуки; славними представниками родини авторки та односельцями.

Виписані ці історії правдиво і щиро. Авторка знайшла місткі і вагомі слова, художні засоби, щоб відтворити дух зображуваного часу, колорит бойківського краю, думки і почуття людей.

Не менш цікавий наступний розділ – «Долі людські», який дещо перегукується з першим. У ньому – оповіді нарисового характеру про неординарні особистості, цікаві факти, випадки, історії, пов'язані з ними. Читачів, безперечно, захопить розповідь про Михайла Ковбаснюка, який на власному подвір'ї копав криївку для «Марка Боєслава», зустрічався з ним; про славну націоналістку, калушанку Марію Ващук; багатодітну матір Марію Білан, яка в чотири рочки залишилася сиротою, але зуміла завжди триматися на ногах, не впасти, виховати справжніми людьми дітей; про жінок-матерів Ганну Сороку, Ларису Сілецьку, Марію Когут, Людмилу Машталір. А яка дивовижна життєва історія Марії Пітулей – жінки, що в шістнадцятирічному віці була вивезена до Німеччини! Дуже добре, що журналістка звернулася і до теми, яку останнім часом не часто порушують, обговорюють, – участь наших земляків у бойових діях на територіях інших держав.

Різні люди, різні долі, але в них, як у краплині води, відбита доля України. У цьому і найбільша цінність пропонованих читачеві нарисів-оповідей.

Розділ «Інтерв'ю» для мене був особливий тим, що, перечитуючи розмови з різними людьми, відчувала і себе їх учасницею. Здавалося, саме

мені розповідали про своє життя і сестра Маркелла, і народний артист України Павло Дворський, і голова «Союзу українок» в Калуші Люба Липовська, і заслужений діяч естрадного мистецтва в Україні Сергій Андрущак, і актриса Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка Ірина Мельник, і калуська майстриня Ольга Калин, і вчителька історії Світлана Загребельна, яка досліджує дзвоноливарство Фельчинських.

Безсумнівно, дуже важливими є краєзнавчі статті, що ввійшли до книжки. Це зафіксована історична пам'ять про людей, які присвятили життя служінню Україні, українському народові, були першими у відстоюванні наших національних цінностей, про доленосні події, які мають залишитися для нащадків: створення в Калуші радіо «Державність» і його незмінну ведучу Віру Перегіняк; цікаву, багату духовно директорку Музею-оселі родини Івана Франка в Підгірках [Христину]-Лідію Іваницьку, її родинні зв'язки із всесвітньо відомим бандуристом і співаком Володимиром Луцівим; долю випускника «білої школи» в Калуші Любомира Дякона; спілкування з нащадком Гната Рожанського Андрієм Кошелєвим з Харкова; постать лицарки Бронзового Хреста Заслуги, довпотівки Юлії Ганущак; просвітянську діяльність священників у Петранці; жінку дивовижної долі Віру Пілянську; трагедію отця Гургули та ін.

Матеріали мають величезне пізнавальне, виховне та естетичне значення. Кожна сторінка містить дуже багато інформації, віднайденої, дослідженої, проаналізованої авторкою.

Науково-популярні статті дадуть можливість тим, хто працюватиме з книжкою, пізнати свята і будні, звичаї та обряди, виховання дітей, просвітянське життя, шанування відомих людей у бойківському селі Петранка, а також ознайомитися з багатим архівом Калуської філії «Союзу українок».

Дослідження Дарії Ониськів ґрунтовні, глибокі, вона «докопується» до правдивої суті кожного питання, робить свої висновки на основі великої кількості опрацьованих джерел, зокрема й архівних, занотованих спогадів людей, які були свідками описаних подій. Саме тому її матеріали відзначаються належним науковим рівнем, є цінними для вивчення історії рідного краю.

Завершується збірник публікаціями про авторку. Високо оцінили її здобутки професор Олег Малярчук, старший науковий співробітник Краєзнавчого музею Калущини Іван Тимів, учителька Петранківської школи Ярослава Голод, журналістки Оксана Станко і Зеновія Годованець.

У виданні представлено 16 світлин, які охоплюють період із вересня 2004 року до жовтня 2021-го. Опубліковані фотоматеріали відображають журналістське і краєзнавче життя авторки та її колег: робочі журналістські будні й свята,

презентації книг Дарії Ониськів і спільних напрацювань місцевих краєзнавців, їхню участь у конференціях різного рівня.

Доречно в книзі авторка подає «Короткий словник маловживаних і застарілих слів». Це не тільки допоможе краще розуміти текст, а й збереже колоритні бойківські лексеми для нащадків.

Отже, краєзнавство Калущини збагатилося змістовним, цікавим виданням, у якому Дарія Ониськів виявила себе як талановита дослідниця з власним стилем письма, багатою та образною мовою, своєрідним баченням життя і людини.

Книжка справді буде цікавою для широкого кола читачів.

Оксана ТЕБЕШЕВСЬКА,
заслужена вчителька України, членкиня
Національної спілки письменників України
і Національної спілки краєзнавців України

Тебешевська О. Колорит бойківського краю у правдивих і щирих історіях Дарії Ониськів. ***Вст. ст. до книги Ониськів Д. Силянка щодення мого…*** **Івано-Франківськ : Фоліант, 2022. С. 6–9.**

«ВОНА ЗРОБИЛА КАЛУШАН ВІДОМИМИ». *ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИГ ДАРІЇ ОНИСЬКІВ*

У Калуші відбулася презентація книг місцевої журналістки. Дарія Ониськів зібрала в 2 видання

творчий доробок за 20 років своєї праці. Про що та про кого написано в її книгах?

«Інформатор» побував на презентації.

Презентація відбулася 9 серпня в калуській бібліотеці. Модератором зустрічі стала видатна письменниця Оксана Тебешевська, саме вона написала передмову до однієї з презентованих книг – «с*И*лянка щодення мого…».

Це видання – це збірка історій людей, про які чула або особисто досліджувала їх Дарія Ониськів. У книгу увійшли реальні ситуації із життя бойків, інтерв'ю та наукові праці про видатних особистостей. Ця праця є унікальною для нашого краю, адже вона про нас, про бойків. Наприклад, у розділі «Невигадані історії» є оповідь про бойківських «Ромео та Джульєтту» – молодих та дуже закоханих людей, які не мали змоги бути разом і тому покінчили життя самогубством. Після такого фрагмента сюжету книги, може здатися, що вона про сумне, але це не так. У виданні є розділ з інтерв'ю, у якому поміщено працю з меседжем «любіть Україну в собі, а не на собі» – це розмова з відомою калушанкою Любов'ю Липовською.

Дарія Ониськів присвятила книгу своїм батькам.

Любов Липовська також була присутня на заході і поділилася відкриттям, що після початку повномасштабної війни українці нарешті полюбили Україну в собі. Щодо доробків письменниці

активістка теж висловила думку: «Пані Дарія зробила нас цікавими».

«Я би сказала, що вона зробила нас відомими», – додала свій коментар модераторка події Оксана Тебешевська.

Значну частину своєї кар'єри Дарія Ониськів пропрацювала в газеті «Дзвони Підгір'я». За час праці журналістка не лише виконувала редакторські завдання, а й займалася краєзнавчими дослідженнями бойківського краю. Тому було прийнято рішення створити біографічно-бібліографічний довідник «Ониськів Дарія — журналістка і краєзнавиця» *(упорядники Марта Ониськів, Олег Малярчук. – Д. О.)*.

Презентував цю книгу [провідний] науковий співробітник Краєзнавчого музею Калущини Іван Тимів.

У цій книзі подано біографічні відомості Дарії Ониськів (Мельник), перелік історико-краєзнавчих видань, науково-популярних статей, краєзнавчі матеріали, газетні статті, участь у науково-практичних конференціях, форумах, презентаціях, культурно-просвітніх заходах, висвітлення її діяльности в періодиці. Це видання буде корисне краєзнавцям, етнографам, учителям, бібліотекарям, учням, студентам.

Унікальністю цієї книги є те, що до всього поміщена невеличка анотація, яка допоможе читачеві зрозуміти, яка саме наукова праця йому потрібна.

«Пані Дарія – журналістка з дуже широким спектром тем. У неї є вміння віднаходити такі цікавинки, які захоплюють читача», – так відгукнувся про роботу письменниці Іван Тимів.

Редактором книги «с*И*лянка щодення мого…» була калуська поетеса Валентина Корнійчук. Вона теж завітала на презентацію і розповіла, що її вразило у роботі Дарії Ониськів: «Вона з душею пише про людей, вона любить героїв своїх статей».

Після презентації можна було придбати «с*И*лянку щодення мого…» та інші книги місцевих авторів. Зароблені кошти планують передати на потреби ЗСУ.

Анна СІРИК

Сірик А. «Вона зробила калушан відомими». Презентація книг Дарії Ониськів. URL : https://kalush.informator.ua/2022/08/10/vona-zrobyla-kalushan-vidomymy-prezentacziya-knyg-dariyi-onyskiv/.

СЛОВО ЯК ПРАВДА

Після майже дворічного життя нашого редакційного проєкту «Літературна світлиця» його нарешті «помітили» й деякі «фонтануючі словом» і побронзовілі прикарпатські літератори, яких я як журналіст не маю за честь запросити до розмови – не стримали у собі пиху і вдалися до порад авторові медійного проєкту, про кого і про що варто писати, а хто не гідний бути запрошеним до «Літературної світлиці». Та вони помилилися

адресою. Як господарі творчого задуму ми в його рамках маємо за честь бачити того, кого запрошуємо, і не запрошуємо тих, кого не хочемо бачити. Бо світлиця – місце, де живе світло, тож вона для тих, хто своєю працею його творить. Серед таких – журналістка, просвітянка, союзянка й краєзнавиця Дарія ОНИСЬКІВ (Мельник) з Калуша. Та для розмови зі слугинею слова ми їдемо не до міста, а в її рідне село Петранку на Рожнятівщині. Як свого часу писав один залюблений у рідний край бойко: мандруємо по світанки – до Петранки.

– Як і з чого, Даріє, починалася Ваша дорога до слова?

– Можливо, саме журналістська робота була для мене пошуком себе як філолога та свого слова. Тоді моя старша донька навчалася в гімназії в Калуші і займалася науково-дослідницькою діяльністю. Тож я з нею також студіювала деякі матеріали. 20 років тому, працюючи разом з донькою, я навчилася і журналістського пошукацтва, і краєзнавчого. Якраз торік – до своєї життєвої дати і 20-річчя журналістської праці упорядкувала книжку своїх творчих набутків «Силянка щодення мого…», де зібрала свої знакові журналістські матеріали: про людські долі, невигадані історії, краєзнавчі матеріали, науково-популярні статті, інтерв'ю тощо. А свою першу науково-популярну статтю опублікувала у другому томі збірника «Калуські історичні студії», сьомий том якого ми презентували цього року.

– Та все-таки, чому обрали дорогу служіння слову?

– Очевидно, у мені так було закладено. Адже свою першу статтю написала ще в молодших класах і не будь-куди, а до республіканської газети. Її, звісно, не надрукували. У школі в мене була прекрасна вчителька Валентина Гашинська. Вона була й моєю класною керівничкою. Учителька навчила мене любити художнє слово й водночас його творити. Коли я вступала в пединститут, то Валентина Іванівна мені дала такі слушні й практичні рекомендації, завдяки яким я й здійснила свою мрію.

– Коли побачили світ Ваші перші книжки?

– Першу книжку до 403-ї річниці рідного села «Пісні бойківського села Петранка» ми написали разом із донькою Мартою, яка тоді навчалася на другому курсі, а нині вже кандидатка історичних наук і працює молодшою науковою співробітницею в Інституті українознавства ім. Івана Крип'якевича у Львові, та дослідницею Ганною Книш. Історичний екскурс до видання з використанням унікальних архівних матеріалів зробила моя дочка. У книжці на всеукраїнському тлі дослі-джено процеси народження й виховання бойків-ської дитини в селі Петранка, а не тільки зібрано колискові пісні, записані від петранецьких жінок. Також ми проаналізували новорічно-різдвяні календарні свята й обряди в Петранці, починаючи від Святого вечора. Зібрали й колядки,

які вико-нували тільки в нашому селі. Усі вони почи-наються вигуком «жей!», наприклад, «Жей, ми ж приходимо на подвірьичко…». Жителі сусіднього села Каменя, зачувши наші колядки, казали, що вже [петранци] «жейкают». Моє покоління ще колядувало, а наші діти вже й не чули. Тож ми зібрали від живих на той час носіїв різні варіанти колядок, які виконували дівчині, ґазді, ґаздині і вдовиці. Важливо в такій роботі – встигнути запи-сати і запаспортизувати матеріали. Бо життя не-спинне і в нього свої плани на кожного з нас. Сла-ва Богу, нам вдалося у книзі зафіксувати петра-нецькі й колядки, й щедрівки з нотами на автен-тичні мелодії. Чи цікавиться народним фольк-лором сучасне покоління – то вже інша річ. Дасть Бог, прийде і на це час.

– То саме цю книжку Ви вважаєте осердям свого творчого набутку?

– Для мене й краєзнавчі, і публіцистичні, й етнографічні – усі книжки однаково важливі. Зокрема, і книжка «Церква у Петранці: історія і сучасність», яка побачила світ 2017 року. Тут описано не лише сучасні церкви в селі, а й ті, що були колись. Наприклад, церкві Перенесення мощей Святого Миколая в Петранці вже сповнюється 200 років. А 2022-го минуло 150 років з часу перенесення церкви в горішній Петранці з попереднього місця, на якому її звели коштом пароха о. Івана Маришкевича ще 1716 року й відтак добудували.

Наші церкви дерев'яні, усі греко-католицькі, але прикро, що вбирають їх сьогодні в пластик чи покривають металочерепицею, по суті, руйнуючи. У нас, до речі, на хорах навіть замалювали прізвище того, хто перший розписував церкву. Громада, на жаль, не радиться з фахівцями, коли провадить будь-які роботи з культовими спорудами. Про це я свого часу наголошувала на конференції «Мистецька Бойківщина» в Нагуєвичах на Львівщині.

– Триває повномасштабна війна з російськими загарбниками. Чи потрібна сьогодні та краєзнавча робота, якою Ви займаєтеся?

– Такою працею перейматися доречно на будь-якому історичному етапі становлення України як держави. Але й ковід, і війна на кожного впливають по-різному: когось спонукають до творчості, а когось гальмують. Наприклад, у часі пандемії мені було дуже важко працювати. Сідала, писала кілька слів, а далі не йшло. Важко писати й тепер. Але я себе просто змушую. Сідаю за стіл і кажу собі, що повинна це зробити. Розумію, що інакше можна впасти в депресію. З перших днів сприйняла війну, як боротьбу між темними та світлими силами. Я переконана: якщо на цьому етапі Бог послав нам таке випробування, то Він упевнений, що ми з ним упораємося. Я вірю в перемогу. Ціна величезна, але маємо прийняти те, що Бог нам послав.

– Про що Ви найбільше полюбляєте писати?

– Мені було надзвичайно цікаво писати про історію Церкви в Петранці, особливо розділ про священників. Адже я постаралася віднайти інформацію і про їхніх нащадків та дослідити, як вони прислужилися для розвою села. Духівництво схвально відгукнулося про вихід мого дослідження. Було б добре, казали, щоб кожне село мало такі науково-краєзнавчі студії. Деякі факти мене не просто здивували чи зацікавили під час роботи над книгою, я була навіть шокована. Звісно, це честі мені не робить, але я, наприклад, доти не знала, що в нашому селі народився отаман УГА Ярослав Воєвідка, чий батько був священником у Петранці. Ми встановили йому в селі на фасаді священничої резиденції пам'ятну дошку.

Стало несподіванкою для мене й те, що в Петранці народився Іларій Лукашевич, якого свого часу звинуватили у вбивстві Ярослава Галана й розстріляли разом з двома братами. Ніхто з рідних і досі не знає, де їхні могили, та й чи загалом поховано їх по-християнськи. Такі моменти для мене – усвідомлення того, що моя праця не марна. Тож бодай те, що зафіксовано в наших дослідженнях, будуть знати прийдешні покоління петранчан, і не тільки. Ми з донькою Мартою також детально дослідили історію «Просвіти» в Петранці, використавши для цього унікальні матеріали Львівського центрального державного історичного

архіву та Державного архіву Івано-Франківської області. Спочатку це Марта зробила в книжці «Пісні бойківського села Петранка», а згодом ми детально дослідили розвиток «Просвіти» у 2020-му, коли відзначали 125-річчя заснування першої читальні «Просвіти» в Петранці.

Про це ми писали в численних збірниках і періодичних виданнях. Про рідне село цікаве все й важлива кожна деталь. Наприклад, на ІІ Світовому конгресі бойків 2010 року ми представляли обряд бойківського весілля. А два роки тому я доповідала на регіональній конференції у Долині, що була присвячена Східній Бойківщині. Мені цікаві різні теми. Дуже люблю спілкуватися зі старшими людьми. Пригадую, як до тата приходили дорослі чоловіки, то не сідали за пляшку, а спілкувалися, стругали собі та їли яблука… А ми сиділи на печі і слухали, хоч і не все з того розуміли, бо були дітьми. І тепер багато епізодів із життя родин у наших краях мені вдається відтворити саме завдяки оповідям старших людей.

– Традиційно насамкінець розважте, будь ласка, що для Вас означає слово?

– Я не вмію мудро говорити, але скажу чесно, що для мене важливе будь-яке слово, яке правдиве, тобто слово як правда. А чому? Якщо я не можу для свого села зробити щось завдяки фізичним зусиллям, можливо, не маю великих фінансових можливостей, бо не підприємиця, але якщо Бог дав мені можливість зробити для своєї грома-

ди добрі справи завдяки інтелектуальній праці, то я беруся й роблю. Бо дотримуюся принципу, близького до того, який тепер сповідують наші захисники на війні: «Як не я, то хто? Як не тепер, то коли?».

Якби я звертала увагу на людські балачки щодо доречності кожної доброї справи в Петранці, то нічого не робила б і не зробила для громади. Але ж потрібно залишити добрий слід для прийдешніх поколінь петранчан. Друковане слово має для мене надзвичайно важливе значення. Дуже боляче мені через політику нищення українських періодичних видань, зокрема й на Прикарпатті. Треба було гучно і вчасно бити на сполох. Якщо ми нині не напишемо свою правдиву новітню історію, спираючись на сучасні реалії й живі свідчення очевидців чи учасників подій, то замість нас її знову напишуть брехливо і викривлено.

Я була надзвичайно здивована, що в нашій церкві в 30-х роках минулого століття, де в хорі свого часу співав і Степан Бандера, був чудовий дитячий колектив, який провадив Святу Літургію на чотири голоси. Хіба не цікаво, як склалася доля тих дітей? Якби не вчасні свідчення старших людей, то ми й не знали б багатьох унікальних фактів своєї історії. Краєзнавства, на мою думку, навчитися неможливо, його потрібно любити. Для цього слід відродити в собі загублене відчуття служіння громаді, яке було притаманне нашим попередникам зі згаданих 30-х. Потрібно навчитися

бути українцями, жити для своєї країни й запитувати себе щоразу: а що я зробив для України?

З творчої метрики. Дарія ОНИСЬКІВ – членкиня Національної спілки краєзнавців України. Після закінчення Петранківської ЗОШ навчалася на філологічному факультеті Івано-Франківського державного педагогічного інституту ім. В. Стефаника. Працювала на педагогічній ниві. З 2002 по 2018 рр. – журналістка часопису «Дзвони Підгір'я» в Калуші, а відтак і телерадіооб'єднання «Незалежність». Авторка таких краєзнавчих книг: «Церква в Петранці: історія і сучасність (2017), «Ярослав Дякон: тернова доля галицького інтелігента» (2019) та «Си́лянка щодення мого…» (2022). Співупорядниця церковного календаря «Петранці – 410 років» (2012) та співавторка книжки «Пісні бойківського села Петранка» (2013). Краєзнавчі й публіцистичні матеріали Д. Ониськів побачили світ в інформаційно-рекламній газеті Калущини «Вікна», газеті «Вісті Калущини», народному часописі «Новини Підгір'я», українському греко-католицькому часописі «Нова Зоря», тижневику «Галицька Просвіта». Публіцистичні й науково-популярні статті авторки вміщено в збірнику наукових матеріалів «Калуські історичні студії», регіональному науково-методичному альманасі «Краєзнавець Прикарпаття», краєзнавчому журналі «Літопис Бойківщини. Litopys Boykivshcyny». Пані Дарія – переможниця бойківського літературно-краєзнавчого конкурсу ім. М. Утриска (2013, 2014 та 2019), роботи авторки публікували у збірнику «З вершин і низин». Як громадська активістка – серед ініціаторів встановлення [пам'ятної дошки з барельєфом народному вчителеві, колишньому управителю народної школи в с. Петранка (долішня), січовому стрільцеві, офіцеру УГА Ярославові Дякону (2019)], пам'ятної дошки уродженцеві Петранки – отаманові УГА доктору Ярославові Воєвідці (2020) та пам'ятного знака на місці вбивства енкаведистами 1946 року члена ОУН «Юнацтво» Миколи Короля («Запорожця») [(2021)].

Ігор ЛАЗОРИШИН

Лазоришин І. Слово як правда. *Галичина.* 2023, 21–27 лип. № 30. С. 5.

КОРОТКИЙ СЛОВНИК МАЛОВЖИВАНИХ І ЗАСТАРІЛИХ СЛІВ

А

Аби́-сте – щоб ви

А́ґрест – аґрус

А́льбо – або

Б

Ба́ба – жінка; бабуся; сіно під столом на Святвечір; випечений у печі хліб

Ба́рзо (трудненький) – дуже (замучений)

Бараба́ля, бу́льба – картопля

Би – щоб

Би́’смо – щоб ми

Би сі кидали – щоб потрапляли (на очі)

Блищьи́чий – блискучий

Бораки́ – буряки

Бу́зьки – лелеки (білі)

Була’м – була б; була б я

В

Важни́й – важливий

Вар – узвар

Вбидві́ – обидві

В вігра́ни грає – так говорили про людину, яка володіла грою на тому чи іншому музичному інструменті

Віглядáти – виглядати

Віглядáє так – здається так

Велико́нна – великодня
Вельо́н – фата
Весільи́ – весілля
Взму – візьму
Ви́діти – бачити
Вівива́ти (вінок) – виплітати
Ві́гладити – випрасувати
Віддани́читисі – вік дівчини, коли до неї приходять свататися
Ві́ди – вийди
Відо́йму – заберу назад
Відту́цкати – відбити (бажання)
Ві́жмикати – випрати
Ві́кісни – викисне (тісто)
Ві́мити – вимити
Ві́мурувати – вимурувати
Ві́ріс – виріс
Віступа́ти – виступати
Вісіле́ – весілля
Вітрі́вка – легка одежина
Вішитьи́ – вишивка
Ві́шла – вийшла
Вкланя́тисі – вклонятися
Вко́пи – окопи
Влазі́йисі – влазить,
В’ни – вони
В’но – воно
В’на – вона
Во́йна – війна

Ворозо́чка – шнурок, який прикріплювали до колиски

Вори́на – поперечна деталь дерев'яної огорожі

Всьо – все

Встид – стид, сором

Втаку́ – отаку, цю

Втець – батько, тато

Втой – цей

Ву́гло – кут будинку

Г

Ги́би – ніби

Гільи́ – гілля

Го́ден – можу

Грідки́ – грядки

Ґ

Ґалє́рія – веранда

Ґа́лка – кусок пресованого цукру

Ґудз – вузлик

Д

Дала'м – я дала, я віддала

Дев'ьи́тий – дев'ятий

Дeко́ли – інколи

Де́сіть – десять

Дзеле́ний – зелений

Дзе́рніта – зернята

Ди́мка – спідниця

Дитьи́ – дитя
Дівки́ – дівчата
Дідо – дід; дідух
Діжда́ти – дочекати
Доли́в – у долішній частині села
Дополу́дні – до обіду
До́сьвіт – удосвіта
Ду́ля, ду́лька – груша, яка родить великі плоди

Ж

Жертува́ти – жартувати
Жьи́ти – жати
Жили́зне – залізне
Жинти́ці́ – сироватка
Жи́ют – живуть
Жіль – жаль

З

Завру́дувати – вирішувати справи
Зав'ьи́зувати – зав'язувати
За́города – обійстя, обора
Закьи́тисі – мовчати (на зло)
Заложи́ти – зорганізувати, заснувати
За́молоду – у молоді роки
Запліто́чки – нитки або стрічки, якими дівчата заплітали косу
Зато́го – тому
Зацви́ли – зацвіли
Зачьи́ти – почати

Збуджа́ти – розбудити
Звíзда – зірка
Згля́дно (мало) – порівняно, відносно
Зди́бав – зустрів
Здо́лу – з долішньої частини села
Здоровíщі – здоровіші
Зíльи́ – зілля
Знова́ – зно́ву
Зу́па – суп, рідка страва

Ї
Ї’ – їй
Їде́н – один
Їмосць – їмость
Їна́кше – инше

Й
Йой – ой
Йти ле́кше – не спішити

К
Ка́жда – кожна
Касiє́р – касир
Кiлíшок – чарка
Кіта́йка – квітка
Кірни́ці – криниця
Ко́ждий – кожен
Кору́нка – мереживо
Кохáні(є) – кохання
Кошíль – кошик

Коштýр, куштýр – природно загнена вверху палка

Криптишúн – крепдешин

Кривднéнькі – ображені

Кугýт – півень

Кумпáнія – компанія

Кýшіти – пробувати

Кьúтіт – котять

Л

Лáтканки – ладканки: весільні співанки

Лісни́ці – сушені яблука, груші, сливи; сушка

Лишьúти – залишати

Лущéна бýльба – картопля, зварена в лушпинні

Лю́дьом – людям

М

Май – травень

Март – березень

Мáтисі в пíру – бути дуже заклопотаним

Матéрія – тканина

Мáттирив – матір'ю

Ми' (дай ми') – мені

Мід – мед

Мíрно суха – помірно суха

Місни́ці – м'ясниці, період від Водохрестя до сиропусного тижня (перед початком Великого посту), зимовий період весіль

Мерчúт (дощик) – моросить

Мньи́со – м’ясо
Мудрі́щі – мудріші

Н

Навсе́ – назавжди
Наги́нка (на Церкву) – гоніння
На го́лу – на голову
Надзиле́но – у зелених тонах
Нади́бати – зустріти; знайти
Най – хай; не чіпай, не бери
Нала́дити – наготувати
Нана́шка – хресна мати
Нана́шко – хресний батько
Напіхо́ту – пішки
Наси́но – в синіх тонах
Нау́ка – навчання
Начерво́но – в червоних тонах
Не ма́ла’м – я не мала
Ні’ – мене
Ніґде́ – ніде
Ніц – нічого, зовсім нічого
Нічо́ – нічого
Но́чію – вночі

О

Обо́ра, вбора – подвір’я
Обца́с – обсцас: каблук, підбор
Оде́н – один
Оли́ва – олія
Ома́сть – жир

Основа́телі – засновники

О́черідь – черга (1. За чимось. 2. Гурток корів, який відпасають за чергою)

П

Памніта́ти – пам’ятати
Пара́да – урочистість, святкування
Па́свиско – пасовище (Львівщина)
П’їтна́ціть – п’ятнадцять
П’ьи́тий – п’ятий
Пи́сок – рот
Письмо́ – лист
Під – горище
Підві́яло – паралізувало
Підгі́рє – рідний край
Підеся́ть – п’ятдесять
Пізні́ще – пізніше
Пе́рва (сестра) – двоюрідна
Перев’ьи́зувати – перев’язувати
Пере́ступний рік – високосний рік
Повбміта́ти – позамітати
Подвірьи́чко – подвір’я
Позві́ль – дозволь
Позлі́тка – фольга (різнокольорова)
Поколі́ні – покоління
Полу́дне – обід: середина дня; обідня пора
Порьи́дкі – порядки
Почьи́ток – початок
Пра́вити – співати повністю Службу Божу
Прьи́ти – прясти

Пращáтисі – прощатися
Пчóли – бджоли
П’ьúтниці – п’ятниця

Р

Рáдйо, рáдийо – радіо
Ревнéнько – ревно
Ринкú– каструлі і сковорідки
Рíщі – гілки з кущів, дерев
Рóжа, рýжа – квітка
Розгорнýтисі – зняти верхній одяг
Розцвитáє – розцвітає
Рубóчок – кусок білого тонкого полотна
Румлінéць – рум’янець
Рýча – беручка

С

Світúти – освячувати свяченою водою
Свьúто – свято
Сéсе, се си’ – це собі
Си’ – собі
Сúна мáла – народила
Сісí – ці
Сíянка – насіння цибулі
Сливкú – сливи
Снóта – цнота
Спрáвдження – підтвердження
Спрьúткі – молочні продукти
Стів – стіл
Стрічáтися – зустрічатися

Т

Те́та – тітка
Ті’ – тебе
Тогди́ – тоді
Тоти́ – ті
Тота́ – та
Тото́ – те
Трісе́сі – трясеться
Трускавки́ – полуниці

У

Убе́рну – поверну
Упаркани́ти – обгородити, встановити паркан

Ф

Фа́йно – гарно, красиво
Фі́рман – кучер, візник
Флішечки́, фліщи́на – пляшечки, пляшка

Х

Хо́діт – ходять
Хо́рий – хворий

Ч

Чисни́к – часник
Чьис – час

Ц

Цви́кі – цвяхи
Ци – чи

Ш
Шьипка – шапка
Шитьичко – шиття
Шінува́ти – шанувати
Шма́ті – одяг
Шпара́ґус – аспараґус
Шти́ри – чотири

Щ
Щі́сті – щастя

Я
Я́блінка – яблунька
Я́блика – яблука

Отець Андрій Стадник (1884–1921) з сім'єю. *Фото з фондів Музею-оселі родин Івана Франка в Підгірках (Калуш)*

Дружина Андрія Стадника Сташка з сином Ярославом. Середина 1940-х рр. *Фото з родинного архіву Марії Федорко з Калуша, уродженки с. Підгірки*

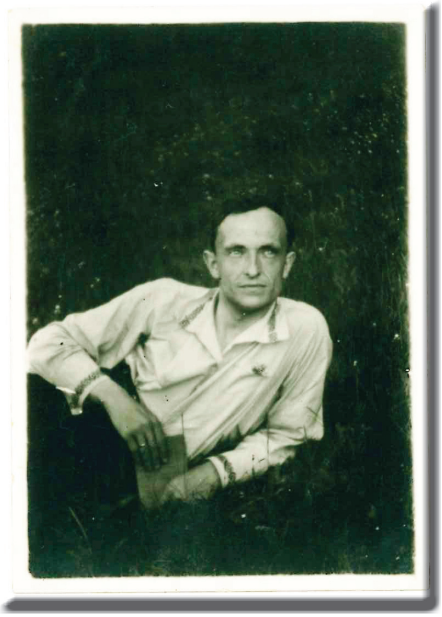

Отець Денис Лукашевич,
с. Церківна, 1933 р.
Фото з родинного архіву
Зіновія Лукашевича зі Стрия

Церкву Святих рівноапостольних Кирила і Методія в Калуші освятив єпископ, помічник Івано-Франківської Архиєпархії УГКЦ преосвященний владика Йосафат Мощич.

29.05.2016 р. Фото Дарії Ониськів

У день відкриття анотаційної дошки українській письменниці, поетесі, літературній критикині, пере-кладачці, народній учительці, одній із активних організаторок жіночого руху в Галичині, дослідниці фольклору, етнографії та мистецтва Гуцульщини й Бойківщини, членкині ОУН під псевдо «Ірма Остапівна», жертві сталінських репресій Ользі Дучимінській (1883–1988) на будинку в Івано-Франківську, в якому доживала свого віку у квартирі двоюрідної сестри Степана Бандери Мирослави… На світлині: донька о. Дениса Лукашевича Ірина Лащишин, позаду неї – голова Івано-Франківської обласної організації «Союз українок» Марія Вуянко, Дарія Ониськів. *Приміщення Івано-Франківської міської філії «Союзу українок», 23.09.2025 р. Фото з родинного архіву авторки*

Наші Тато, Мельник Григорій Васильович (1933–1992). 1950 рр. *Фото з родинного архіву Григорія Мельника*

…і їх ґанок. *Петранка, літо, 2024 р. Фото Івана Ониськіва*

Наші Мама, Мельник (з роду Паньків) Анна (Ганна) Григорівна (1936–2021). 1950 рр.
Фото з родинногоо архіву Григорія Мельника

Колекційний конверт, випущений Калуським клубом колекціонерів і філателістів до 100-річчя з дня народин Миколи Короля – пропагандиста ОУН «Запорожця», вбитого стребками навесні 1946 р. Серія «Повстанська Калущина». Автори ідеї Анатолій Мицак, Дарія Ониськів. Дизайн – Олександр Власюк. № 130, 2025 р. Наклад 40 примірників.

Відвідини с. Петранка Мартою Богачевською-Хомяк. Зліва направо: дослідник УГА, петранець Сергій Перепічка з сином Богданом; їмость Ярослава Лесюк; Марта Богачевська-Хомяк; Дарія Ониськів; праправнук Василя Стефаника Остап Стефаник; онук місцевого священника о. Володимира Лесюка, син о. Юрія Сеничака Костянтин. Світлила Орися Цісарик, докторка біологічних наук (м. Львів). Пані Орися разом із Остапом Стефаником супроводжувала п. Марту Богачевську-Хомяк у цій поїздці. Того дня вони відвідали с. Петранка і с. Красне (нині – Калуського р-ну Івано-Франківської обл.), в яких на початку XX ст. виконував свій священничий обов'язок дід п. Марти о. Сильвестр Богачевський (1858(1859)–1914), похований на церковному подвір'ї в Петранці долішній. *Петранка, церква Перенесення мощів св. Миколая, 06.09.2018 р. Фото з родинного архіву авторки.*

Священники с. Петранка: о. Володимир Лесюк і о. Юрій Сеничак. Свято Успіння Пресвятої Богородиці. *Петранка, церква Перенесення мощів св. Миколая, 15.08.2025 р. Фото Оксани Максимів*

Перше Причастя.
Петранка, церква Св. Василія Великого, 2020-ті роки.

. Учасники презентації книги Д. Ониськів «Силянка щоденння мого…» і біографічно-бібліографічного довідника «Ониськів Дарія – журналістка і краєзнавиця». *Калуська центральна бібліотека ім. Т. Шевченка, 09.08.2022 р. Фото ЦБ*

На могилі письменника, поета, публіциста, члена НСПУ Василя Ганущака (1949–2013) у рік 75-ї річниці з дня його народин. Зліва направо: Дарія Ониськів, дружина п. Василя Валентина Ганущак (Корнійчук), його сестра Марія; позаду них – Петро Шевчук та Іван Ткачик; Євген Баран, Василь Загороднюк, Оксана Тебешевська, Іван Гаврилович, Ярослав Ткачівський і Леся Кирилович. *Микитинці, Косівщина, 01.06.2024 р. Фото з родинного архіву авторки*

Калуські союзянки. (Зліва направо) 1 ряд, сидять: Марія Яців, Валентина Ганущак (Корнійчук), Романа Жураківська, Ірина Соломут із Соломійкою Ратошняк, Галина Турчик, Орися Цішевська, Марія Петровська; 2 ряд: Христина Урда, Леся Мостиська, Ольга Марків (мати Соломійки Ратошняк), Лілія Кушлик, Леся Кирилович, Дарія Ониськів (перша праворуч); 3 ряд: Уляна Гох, Вікторія Семеген, Зоряна Атлантова (Сохацька), Ольга Луцька, Любов Липовська, Вікторія Гречко, Ірина Дідошак, Ольга Дзундза, Анна Ткачівська з онучкою, Анна Лях.

09.06.2024 р. Фото Анни Лях; фотоательє «Галичанка» Юрія Щерби.

Відзначення 170 річниці з дня народин засновниці українського жіночого руху в Галичині, письменниці, видавчині, натхненниці громадських ініціатив Наталії Кобринської (1855–1920) на Івано-Франківщині:

Союзянки Івано-Франківщини і Львівщини у Болехові на другий день міжнародної конференції «Наталія Кобринська – шлях поступу: від ідей до дій». *08.07.2025 р. Фото з родинного архіву авторки*

Калуські союзянки Дарія Ониськів і Валентина Ганущак у рідному селі Наталії Кобринської с. Белелуя на Снятинщині, куди того дня з'їхалися союзянки зі всієї України. *31.06.2025 р. Фото з родинного архіву авторки*

Під час презентації творчого набутку «Силянка щодення мого…» і біографічно-бібліографічного довідника «Ониськів Дарія – журналістка і краєзнавиця». *Калуська центральна бібліотека ім. Т. Шевченка, 09.08.2022 р. Фото Наталії Ковальської*

Зустріч учениці Петранківської ЗОШ І–ІІІ ст. Вікторії Срібняк з Магдою Шпак, 1925 р. н., учасницею національно-визвольної боротьби 1940–1950-х рр. *Петранка, 14.10.2019 р. Фото Дарії Ониськів*

Голова Івано-Франківського обласного відділення ВГО «Союз Українок» Марія Вуянко, голова калуської філії СУ Любов Липовська, українська акторка, Народна артистка України Наталія Сумська, Дарія Ониськів, голова калуської Просвіти Леся Кирилович. *Калуш, Виставкова зала, літо 2025 р.*

Перше Причастя онучки Євдокії Михавків. *Львів, церква Пресвятої Євхаристії, травень 2024 року.*

Працівники і волонтери Музейно-виставкового центру у Всеукраїнський день працівників культури та майстрів народного мистецтва: Дарія Ониськів, Наталія Паньків, Іван Тимів, Оксана Паламар, Галина Струтинець, Людмила Андрійчук, Олег Відливаний, Любов Джуган, Наталія Кінаш, Леся Кирилович, Наталія Шепітак. *Калуш, Концертна зала, 12.11.2024 р.*

Учасники презентації путівника «Іван Франко і Калуш». *Краєзнавчий музей Калущини. 27.08.2025 р. Фото Наталії Кулай*

ЗМІСТ

Від авторки 3
Фінів В. Свідчити, аби бути... 6
Ґеник Л. Дорогоцінна бойківська «Збираниця» 9

НЕВИГАДАНІ ІСТОРІЇ. ОБРАЗКИ

Ониськів-Мельник Д. Великонна субота 12
Ониськів-Мельник Д. Тато 16
Ониськів-Мельник Д. Бойківський «гонор» 19
Ониськів-Мельник Д. Даринка.....22
Ониськів-Мельник Д. Потяг для Яринки 24
Ониськів-Мельник Д. День ЗСУ для Євдокійки 26
Ониськів-Мельник Д. Історія однієї вишиванки 28
Ониськів-Мельник Д. Ориночка 30
Валентина Квітень. Телефонне розлучення 35

КРАЄЗНАВЧІ СТАТТІ

Ониськів Д. Союз українок розпочав роботу над проєктом «Бойків світ» 37
Ониськів Д. Михайло Тимчишин – лауреат премії імені Костянтини Малицької 41
Ониськів Д. На Чернечій горі у Каневі відкрили пам'ятний знак Олексі Гірнику.....45
Ониськів Д. Михайло Гніздовський – кращий в області «Учитель року-2009» 47

Ониськів Д. Щоб прожити 100 років,
треба рухатися.....51
Ониськів Д. Найстарішій мешканці Калуша –
101 рік.....55
Валентина Квітень. Калушани внесли свою лепту
в роботу II Світового конгресу бойків.....57
Мельник Д. Увіковічнили Анатолія Онишка.....60
Ониськів Д. У Калуші почав діяти ще один храм.....62
Ониськів Д. У новозбудований храм прибули
мощі п'ятьох святих.....65
Дарина Король. До 140-річчя Костянтини
Малицької – пам'ятний знак.....68
Ониськів Д. Церкві святого Архистратига Михаїла –
100 років.....71
Ониськів Д. В Івано-Франківську відбувся Третій
світовий конгрес Союзу українок.....76
Ониськів Д. Гімназисти – переможці конкурсу
«Мій рідний край».....79
Ониськів Д. У Тишківцях.....83
Мельник Д. Перші кроки священства –
у храмі, збудованому прадідом.....86
Ониськів (Мельник) Д. Петранку відвідала
Марта Богачевська-Хом'як.....90
Ониськів Д. Освячення фундаменту під будівництво
церкви.....94

Ониськів Д. Ігор Дякон: 95 років, десять із яких – у радянських таборах 99
Ониськів Д. Доля сина сотенного УПА Андрія Стадника («Бистрого»).....110
Ониськів Д. Отець Андрій Стадник: священник без парафії, Батько «Рути» і «Бистрого» 119
Ониськів Д. Щира молитва і непохитна віра отця Дениса Лукашевича 127
Ониськів Д. 99 літ життя: спогади станичної харчової УПА «Наталки» з Петранки.....135
Ониськів Д. Осипа Капець – зв'язкова УПА «Незабудька» з Підгірок.....144
Ониськів Д. 100-річна Марія Волочанська, зв'язкова УПА «Мавка» вірить у перемогу України 151
Ониськів Д. Королю Миколі, пропагандисту ОУН «Запорожцю» – назавжди 20 160

ІЗ ЖИТТЯ ДУХОВНОГО

Мельник Д. У Калуші освятили статую святого Юди Тадея… І молилися за Україну.....167
Ониськів Д. Перше Причастя в Петранці.....170
Ониськів Д. «Краса благословенного світу» – від сестер-іконописиць.....173
Ониськів Д. Роботи художниць із Петранки знову оцінив світ.....176

Ониськів Д. Родовід блаженнішого Любомира Гузара в Рожнятові – від Марії Рипан 177
Ониськів Д. Храмове свято в Петранці супроводжував хор із Брошнів-Осади 180
Ониськів Д. Незвичайний подарунок для молодого подружжя 182
Ониськів Д. На храмове свято в Петранку горішню з'їхалися священники трьох деканатів 183
Ониськів Д. «Веселі канікули з Богом»: уперше у Петранці.....186
Ониськів Д. Храмове свято в Петранці за новим календарем 188

ІЗ ЖИТТЯ КУЛЬТУРНОГО

Ониськів Д. Перший міжнародний фольклорний хореографічний фестиваль «Дзвони Підгір'я».....191
Мельник Д. «Марешка» – не тільки гора на Лемківщині.....195
Ониськів Д. «Захід – XXI століття» стартував.....198
Ониськів Д. Скульптури чекають освячення.....201
Мельник Д. У картинах Михайла Коломійця – любов до України.....204
Ониськів Д. Калуські мистці зачарували поляків 207
Дарина Король. Преображення через спів 210
Ониськів Д. «Cantabile» – камерний оркестр 212
Ониськів Д. «Ой, який же ти чудовий,

Прикарпатський краю» 216
Мельник Д. «Прикарпаття»: 40 років на сцені 219
Мельник Д. «Інтра Версія» – фантазія
та уява молодих 222
Мельник Д. Два театральні дні Калуша 224
Ониськів Д. Калуський «КУМ» відзначає
своє 15-річчя 226
Дарина Король. Світ вишивки
Михайла Покиданця 229
Ониськів Д. Перша персональна виставка
Вікторії Гетманської 231
Валентина Квітень. Третій фестиваль
альтернативної культури був… соленим 233
Мельник Д. Реальний і візуальний світ
Ярослава Господарчука 235
Ониськів Д. Калуське «Концертино»
вийшло на Всеукраїнський рівень 239
Ониськів Д. Слово нез'ясованого роду 243
Ониськів Д. Маки на згадку про полеглих воїнів 246
Ониськів Д. Богдана шляхтича –
в Івано-Франківську 252

НОВІ ВИДАННЯ. ПРЕЗЕНТАЦІЇ. ПРЕМ'ЄРИ

Ониськів Д. «ЛюбАрт» виховує, навчає,
проголошує 255

Мельник Д. Герої Калущини постали
в науковому обґрунтуванні 258
Ониськів Д. Іван Тимів описав «Тріодь Цвітну» 260
Ониськів Д. Презентацію бойківського конкурсу
розпочали словами старовинної пісні,
записаної в Зборі.....264
Ониськів Д. Іван Ткачик презентував
другу збірку поезій 267
Ониськів Д. Утрата у творчій спільноті.....270
Ониськів Д. Побачила світ книга Романа Бревка
«ВІА “Ватра”».....272
Ониськів Д. Майже пів століття з пером у руках.....273
Ониськів Д. Петро Шевчук презентував
свою п’яту книгу.....274
Ониськів Д. «Моя спонуко дій» Івана Ткачика 277
Ониськів Д. Василь Мельник розпочав
видання серії книг 279
Ониськів Д. Літературний фестиваль
у другій школі 282
Ониськів Д. «Мистецтво жити і творити себе…»
від Василя Мельника.....285
Ониськів Д. Вийшов із друку збірник про
діяльність Союзу українок у Калуші до 1939 року 287
Ониськів Д. До ювілею «Легенди» – прем’єра 291
Ониськів Д. «СвітлоТінь» Валентини Корнійчук.....294
Ониськів Д. Сонети від Івана Ткачика:

вийшла з друку нова збірка калуського поета 298
Ониськів Д. «Життя нестримна карусель»
Івана Ткачика.....302
Ониськів Д. Перша прозова книга
Валентини Корнійчук.....305

ПУБЛІКАЦІЇ ПРО АВТОРКУ

Віктор Місіюк. Терновий шлях Ярослава Дякона 310
Малярчук О. Науково-популярна журналістика
Дарії Ониськів.....312
Тебешевська О. Колорит бойківського краю
у правдивих і щирих історіях Дарії Ониськів.....319
Сірик А. «Вона зробила калушан відомими».
Презентація книг Дарії Ониськів.....325
Лазоришин Ігор. Слово як правда.....328

КОРОТКИЙ СЛОВНИК МАЛОВЖИВАНИХ І ЗАСТАРІЛИХ СЛІВ.....337

Літературно-краєзнавче видання

ОНИСЬКІВ-МЕЛЬНИК Дарія Григорівна

ЗБИРАНИЦЯ: ЖУРНАЛІСТСЬКА І КРАЄЗНАВЧА

Творчий набуток – 2

Дизайн обкладинки **Людмили Андрійчук**
Фото авторки на обкладинці **Марії Маційовської**
Верстка **Дарія Ониськів-Мельник, Ярослав Цапів**
Літературна редакція і коректура **Вікторії Фінів**
Комп'ютерний набір **Дарії Ониськів-Мельник**
Комп'ютерна верстка **Ярослав Цапів**

Підписано до друку 00.00.2025 р.
Формат А5
Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman
Віддруковано у друкарні МПП «ТАЛЯ»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи №2109

Адреса: 77611, смт. Брошнів-Осада, вул. Шкільна, 2.
Калуського району Івано-Франківської області
тел./факс: (03474) 46-8-98, 46-4-38, 2-06-44
e-mail: pp.talya@ukr.net